

Tähtsad linnualad Eestis

Important Bird Areas in Estonia

DANCEE

Danish Cooperation for Environment in Eastern Europe
Ministry of Environment and Energy

Tähtsad linnualad Eestis

Important Bird Areas in Estonia

Koostanud / Compiled by

Andres Kalamees

Toetanud / Supported by

Taani Keskkonnakoostöö Ida-Euroopas (*DANCEE*)

Taani Ornitoloogiaühing

Danish Cooperation for Environment in Eastern Europe

Danish Ornithological Society

ja / and

Soome Keskkonnaministeerium

BirdLife Soome

Finnish Ministry of the Environment

BirdLife Suomi-Finland

Eesti Ornitoloogiaühing / Estonian Ornithological Society

Tartu 2000

Käesolevale trükisele palume viidata järgmiselt:

Kalamees, A. (koost.) 2000. Tähtsad linnualad Eestis. Eesti Loodusfoto, Tartu, 114 lk.

When referring to this publication, please cite:

Kalamees, A. (ed.) 2000. Important Bird Areas in Estonia. Eesti Loodusfoto, Tartu, 114 pp.

Käesolev trükis on saadaval / This publication is available from:

Eesti Ornitoloogiaühing, pk. 227, Tartu 50002, Eesti
Estonian Ornithological Society, P.O. Box 227, Tartu 50002, Estonia

Illustratsioonid (lk.) / Illustrations (on page):

Pavel Prochazka (35, 38, 63, 74), Mark Hulme (41, 43, 99), Dan Powell (48),
Thelma K Sykes (51, 55, 69), Paul Hirst (53, 59, 65), Maris Strazds (67, 106),
Christof Bobzin (76, 78, 87), Carl Christian Tofte (83), Koen Devos (89)

Toimetaja / Editor: Jaanus Elts, Kalle Hein

Kartograafia / Cartography: Leida Lepik, AS REGIO / REGIO Ltd.

Tõlge / Translation: Mari Lahtmets, Triin Tael

Kujundus / Layout: Eesti Loodusfoto

Kaane fotod / Cover photos: Arne Ader (Alam-Pedja märgala (TLA 036) / Alam-Pedja wetland complex (IBA 036);
rohunepp, *Gallinago media*)

Kirjastus / Publisher: Eesti Loodusfoto

© 2000 Eesti Ornitoloogiaühing

ISBN 9985-9144-1-4

Sisukord

Eessõna	4
Tänuavaldused	6
Sissejuhatus	<i>A. Kalamees</i> 7
Tähtsate linnualade projekti ajalugu Eestis	<i>V. Lilleleht</i> 9
Rahvusvaheline linnukaitse	<i>K. Peterson, A. Kalamees</i> 12
Linnukaitse Eestis	<i>A. Leito</i> 14
Tähtsate linnualade kategooriad ja kriteeriumid	<i>A. Kalamees, M. Ots</i> 19
Tähtsad linnualad Eestis	<i>A. Kalamees, M. Ots</i> 24
Tähtsate linnualade kirjeldused	<i>A. Kalamees, M. Ots</i> 30
Kasutatud kirjandus	110
Lisad	111

Contents

Foreword	5
Aknowledgements	6
Introduction	<i>A. Kalamees</i> 7
History of the Important Bird Areas Project in Estonia	<i>V. Lilleleht</i> 9
International Bird Protection. <i>Summary</i>	<i>K. Peterson, A. Kalamees</i> 14
Bird Protection in Estonia	<i>A. Leito</i> 16
The Categories and Criteria of the Important Bird Areas. <i>Summary</i>	<i>A. Kalamees, M. Ots</i> 23
Important Bird Areas in Estonia. <i>Summary</i>	<i>A. Kalamees, M. Ots</i> 28
Site accounts	<i>A. Kalamees, M. Ots</i> 31
References	110
Annexes	111

Eessõna

Rahvusvahelise tähtsate linnualade (TLA) projekti peamine eesmärk on püüd üle saada rahvuslikust piiratusest linnukaitstes ja looduskaitstes tervikuna. Mingi veekogu või maatüki tähtsus linnualana selgub alles siis, kui on piisavalt teavet, kus üldse asuvad konkreetse liigi või asurkonna tähtsamad elualad kogu levila piirides. Seega võib lindude kui valdavalt ränd-liikide kaitsmine, lähtudes iga riigi eelistustest ja võimalustest, osutuda vähetõhusaks ja suvaliseks. Pädeva teabe kogumisel globaalsel tasandil on head vilja kandnud *BirdLife International*'i koostööprojektid paljude rahvusvaheliste ja rahvuslike loodushoiu organisatsioonidega.

Haudelindude leviku ja arvukuse osas on Vanas Maailmas olnud määravaks Euroopa Linnuatlase Komitee ja Rahvusvahelise Linnuloenduste Komitee (mis alates 1992. aastast ühinesid Euroopa Linnuloenduste Nõukoguks) eestvedamisel läbiviidud suurtöö – Euroopa Haudelindude Levikuatlase (Hagemeijer & Blair 1997) koostamine. Välitööd lindude pesitsusaegse leviku ja arvukuse selgitamiseks toimusid Eesti Ornitoloogiaühingu (EOÜ) ning Zooloogia ja Botaanika Instituudi eestvõtmisel Eestis aastatel 1977–1982 (rahvuslik atlas) ja 1985–1988 (euroatlas).

Tähtsate veelindude koondumispaijade kohta on Rahvusvaheline Veelindude Uurimise Büroo (1996. aastast *Wetlands International*) andmeid kogunud juba alates 1967.a. Eesti Ornitoloogiaühing on selle organisatsiooniga koostööd teinud üle kolmekümne aasta. Koostööprojektidest on olnud tähtsaimad veelindude kesktalvine loendus ning hanede, luikede ja sookure seire. Mahukama kokkuvõtte ni veelindude Lääne-Euraasia ja Aafrika tähtsamate talvitus- ja rändpeatuspaikade kohta jõuti alles hiljuti (Scott & Rose 1996). Nimetatud rändeatlasest leiame ka 51 Eesti paika, kus peatuvate veelindude arvukus ületab püsivalt 1 % kogu asurkonnast.

Seega ei olnud tänu Eesti ala heale ornitoloogilisele uuritusele raamatu koostamisel tarvidust alustada nullist, vaid sai tugineda paljudele läbiviidud või jooksvatele uurin-gutele ja seireprojektidele. *BirdLife International*'i poolt pakutud standardse uurimis-metoodika ja alade ornitoloogilise väärtuse hindamise kriteeriumide täpse järgimise tõttu on kõik Eestis väljavalitud alad Euroopale ja kogu maailmale olulised ning peaksid olema riiklikul tasemel kaitstud. Paraku seisab Eesti Ornitoloogiaühingul ees veel pikk tee, et taolise tulemuseni ka reaalselt jõuda. Käesolev raamat on tähtsate linnualade projekti vaheetapiks, sest töö kiiret lõppemist ei ole ette näha. Kahtlemata pakub Eesti võimalik ühinemine Euroopa Liiduga meile täiendavaid võimalusi uute linnukaitsealade moodus-tamiseks.

Rahvusvahelise linnukaitse vajadustest lähtudes on kindlasti olulised veel mitmed Eesti merelised alad, mille avastamisrõõmu jääb ka uude aastatuhandesse. Arvestades kiireid muutusi paljude maismaa- ja rannikulindude levikus ning arvukuses tuleb tähtsate linnualade inventuure perioodiliselt korrata.

Andres Kuresoo

*Eesti Ornitoloogiaühing
juhatuse esimees 1994–2000*

Foreword

The main goal of the project of bird areas of international importance (IBA) has been to overcome the national-mindedness in bird protection and nature conservation on general. The importance of a region with regard to birds can emerge only when there is enough information on the location of the main concentration sites of the species or populations within the whole distribution range. Consequently, the protection of birds as mainly migratory species may turn out to be inefficient. In collecting representative data on the global scale, the co-operative projects of the BirdLife International with several international and national organizations of nature protection have been most fruitful.

With regard to the distribution and number of breeding birds, the main achievement in the Old World has been the compilation of the EBCC Atlas of European Breeding Birds (Hagemeijer & Blair 1997), initiated by the European Ornithological Atlas Committee and the International Bird Census Committee (have been united into the European Bird Census Council since 1992). In Estonia, the fieldwork of determining the distribution in breeding season and the number of birds took place in 1977–1982 (the national atlas) and in 1985–1988 (the European atlas) on the initiative of the Estonian Ornithological Society and the Institute of Zoology and Botany.

The International Waterfowl and Wetlands Research Bureau (since 1996 Wetlands International) has been collecting data on the important concentration sites of waterfowls since 1967 already. The Estonian Ornithological Society has made active co-operation with this organization for over 30 years. The most important co-operative projects have been the mid-winter counts of waterbirds and the monitoring of geese, swans and Common Crane. A sizable summary of the wintering and stop-over sites of the main waterbirds of Western Eurasia and Africa was achieved only recently (Scott & Rose 1996). The above mentioned migration atlas also includes 51 sites in Estonia where the number of the stop-over waterbirds steadily exceeds one per cent of the whole population.

Thanks to the adequate ornithological research of Estonia, this book did not have to be started from scratch. It was based on a number of completed or current studies and the criteria of evaluating a region's ornithological values set by BirdLife International have been closely observed; all the regions selected in Estonia are of great importance to Europe and the whole world and ought to be protected on national level. Unfortunately, the Estonian Ornithological Society still has a long way to go to achieve this result in reality.

With regards to the needs of international bird protection, an equally important role is played by several Estonian sea regions, the discovery of which will surely bring joy to the next millennium. Considering the rapid changes in the distribution and number of several terrestrial and coastal birds, the inventories of Important Bird Areas must be repeated regularly.

Andres Kuresoo

*Estonian Ornithological Society
Chairman of the Board 1994–2000*

Tänuavaldused

Käesolev raamat poleks ilmunud ilma kõige mitmekülgsema abita nii kodu- kui välismaalt. Suur tänu kogu EOÜ kontorile, juhatale, linnukaitsekomisjonile ning loomulikult liikmetele, kes oma järjekindluse ja pühendumusega on aidanud Eesti tähtsate linnualade projekti käesolevasse vahefinišisse.

Tähtsate linnualade projekti Eestis on rahaliselt toetanud järgmised organisatsioonid: Taani Keskkonnakoostöö Ida-Euroopas (*DANCEE*), Taani Ornitoloogiaühing, Soome Keskkonnaministeerium, *BirdLife Suomi-Finland*, *BirdLife International*'i sekretariaat, Eesti Keskkonnaministeerium, Eesti Keskkonnafond, Eesti Keskkonnafondi Ida-Viru, Narva, Lääne-Viru, Jõgeva, Tartu, Võru ning Viljandi osafondid, Soome *Bongariliitto* ja Helsingi Ülikooli bioloogiaüliõpilaste ühendus *Symbioosi ry*.

EOÜ on andmete kogumisel teinud koostööd paljude organisatsioonide ja asutustega: EPMÜ Keskkonnakaitse Instituut, EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut, Eestimaa Looduse Fond, Matsalu ja Nigula looduskaitseala, Vilsandi rahvuspark, Läänemaa, Saaremaa ja Pärnumaa linnuklubi, LKÜ "Kotkas", Biosfääri kaitseala Läänemaa keskus ning *Viron Lintuseura*.

Seni avaldamata andmeid on projekti jooksul lahkelt kasutada võimaldanud Arne Ader (EOÜ), Jaanus Aua (EOÜ), Jaanus Elts (EOÜ), Kaarel Kaisel (Matsalu LKA), Andres Kalamees (Läänemaa linnuklubi),

Taivo Kastepõld (Matsalu LKA), Mati Kose (EOÜ), Arvo Kullapere (Vilsandi RP), Andres Kuresoo (ZBI), Kadri Kullapere (Vilsandi RP), Andrus Kuus (EOÜ), Tenno Laur (Pärnumaa linnuklubi "Buteo"), Eerik Leibak (ELF), Aivar Leito (KKI), Agu Leivits (Nigula LKA), Mauri Leivo (*Suomen Ympäristökeskus*), Arvi Lepisk (EOÜ), Hillar Lipp (Saaremaa linnuklubi), Asko Lõhmus (LKÜ "Kotkas"), Heikki Luhamaa (EOÜ), Leho Luigujõe (ZBI), Eve Mägi (Matsalu LKA), Riho Marja (EOÜ), Mati Martinson (Saaremaa linnuklubi), Rein Nellis (Saaremaa linnuklubi), Renno Nellis (Saaremaa linnuklubi), Heldi Ojaste (Läänemaa linnuklubi), Ivar Ojaste (Läänemaa linnuklubi), Indrek Ots (EOÜ), Margus Ots (EOÜ), Uku Paal (EOÜ), Hannes Pehlak (EOÜ), Peeter Raja (Pärnumaa linnuklubi "Buteo"), Urmas Sellis (LKÜ "Kotkas"), Tiina Talvi (Saaremaa linnuklubi), Tõnu Talvi (Saaremaa linnuklubi), Einar Tammur (LKÜ "Kotkas"), Enn Vilbaste (Nigula LKA) ja Veljo Volke (Saaremaa linnuklubi).

Suur tänu TLA-de kaartide sisestajatele-vormistajatele Leida Lepikule ja Triin Laurile, tõlkijatele Mari Lahtmetale (lk. 10–11, 16–18), Kaja Petersonile ja Triin Taelale (lk. 5) ning teksti toimetajatele Jaanus Eltsile ja Kalle Heinale.

Aknowledgements

This book could not have been compiled and produced without the versatile help from many, many persons and organisations, both in homeland and abroad. Special thanks to all of the EOS Office, Board, Bird Protection Committee and of course, our members who's devotion and passion to birds has helped to reach Estonian Important Bird Areas project to the present intermediate finish.

Important Bird Areas project in Estonia has been funded by the Danish Cooperation for Environment in Eastern Europe (*DANCEE*), *DOF* – *BirdLife Denmark*, Finnish Ministry of the Environment, *BirdLife Suomi-Finland*, *BirdLife International* Secretariat, Estonian Ministry of the Environment, Estonian Environmental Fund with Ida-Viru, Narva, Lääne-Viru, Jõgeva, Tartu, Võru and Viljandi local funds, Finnish *Twitchers Society (Bongariliitto)* and Association of Biology Students of Helsinki University *Symbioosi ry*.

EOS is very grateful to the following institutions due to their contribution and input during the IBA project and book preparation: Matsalu and Nigula Nature Protected Areas, Vilsandi National Park, Estonian Fund for Nature (ELF), Estonian Birding Society ry (*Viron Lintuseura*), Institute of Zoology and Botany of Estonian Agricultural University, Environmental Protection Institute of Estonian Agricultural University, Läänemaa Centre of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve, Nature Protection Society 'Kotkas' (Eagle), Läänemaa, Saaremaa and Pärnumaa Bird Club.

Recent (unpublished) data was kindly provided by: Arne Ader (EOS), Jaanus Aua (EOS), Jaanus Elts (EOS), Kaarel Kaisel (Matsalu Nature Protection Area), Andres Kalamees (Läänemaa Bird Club), Taivo Kastepõld (Matsalu Nature Protection Area), Mati Kose (EOS), Arvo Kullapere (Vilsandi National Park), Andres Kuresoo (IZB), Kadri Kullapere (Vilsandi National Park), Andrus Kuus (EOS), Tenno Laur (Pärnumaa Bird Club 'Buteo'), Eerik Leibak (Estonian Fund for Nature), Aivar Leito (Environmental Protection Institute), Agu Leivits (Nigula Nature Protection Area), Mauri Leivo (*Suomen Ympäristökeskus*), Arvi Lepisk (EOS), Hillar Lipp (Saaremaa Bird Club), Asko Lõhmus (Nature Conservation Co-operative 'Kotkas'), Heikki Luhamaa (EOS), Leho Luigujõe (IZB), Eve Mägi (Matsalu Nature Protection Area), Riho Marja (EOS), Mati Martinson (Saaremaa Bird Club), Rein Nellis (Saaremaa Bird Club), Renno Nellis (Saaremaa Bird Club), Heldi Ojaste (Läänemaa Bird Club), Ivar Ojaste (Läänemaa Bird Club), Indrek Ots (EOS), Margus Ots (EOS), Uku Paal (EOS), Hannes Pehlak (EOS), Peeter Raja (Pärnumaa Bird Club 'Buteo'), Urmas Sellis (Nature Conservation Co-operative 'Kotkas'), Tiina Talvi (Saaremaa Bird Club), Tõnu Talvi (Saaremaa Bird Club), Einar Tammur (Nature Conservation Co-operative 'Kotkas'), Enn Vilbaste (Nigula Nature Protection Area) and Veljo Volke (Saaremaa Bird Club).

Special thanks to Leida Lepik and Triin Laur for IBA maps, Mari Lahtmet (pp. 10–11, 16–18), Triin Tael (p. 5) and Kaja Peterson for translation and to Jaanus Elts and Kalle Hein, editors of the text.

Sissejuhatus

Andres Kalamees

BirdLife International'i tähtsate linnualade (*Important Bird Areas, IBA*) programm on ülemaailmne initsiatiiv, mille eesmärk on maailma linnustiku kaitseks vajalike kaitsealade võrgustiku loomine ja kaitse tagamine. Euroopa tähtsate linnualade (TLA) programm on üks pikaajalisemaid regionaalseid programme, mis viimastel aastatel on keskendunud ala-kesksele uurimistööle ja tegevusele. See hõlmab elupaikade kasutamist ja säilitamist, seiret, haridustööd, kaitse propageerimist ning rahvusliku ja rahvusvahelise kaitsestaatus taotlemist.

Käesolev väljaanne on üks osa Euroopa TLA-de inventuuri, mis sisaldab lisaks uues, üle-euroopalises TLA-de kokkuvõttes (Heath & Evans 2000) avaldatud andmetele ka värskeimat informatsiooni Eesti TLA-de linnustiku kohta, mis on kogutud 1998–2000 Taani Valitsuse poolt toetatud projekti käigus. Analooesed TLA-de raamatud ilmuvad ka teistes projektis osalenud

maades – Lätis, Leedus, Poolas ja Venemaal (Peterburi ja Kaliningradi regioon). Lisaks ilmub projekti ühe tulemusena koos Soome, Rootsi, Taani ja Saksamaaga ühine Läänemere ranniku ja avamere tähtsate linnualade inventeerimise kokkuvõte (Skov *et al.* 2000).

Andmete kogumine TLA-de kohta toimus Eestis samamoodi kui mujal Euroopas. Iga TLA jaoks kogutud andmete struktuurist annab ülevaate tabel 1.

Andmete kogumine ja analüüsimine on eeltingimuseks TLA-de kaitse ja majandamise kindlustamisel. Kogutud materjal on vajalik looduskaitsetele, linnuhuvilistele, valitsus- ja valitsusvälistele organisatsioonidele, uurijatele, planeerijatele, kohalikele otsusetegijatele ning maaomanikele, samuti on see kasutatav kõige laiemal lugejaskonnal poolt.

Tabel 1. Tähtsate linnualade kohta kogutud andmed.

Table 1. Different types of data collected on Important Bird Areas (more detailed information in Heath & Evans 2000).

Geograafilised andmed / Geographical data	
• Koostaja	[konkreetsete ala kohta käivate andmete edastaja]
• Kuupäev	[andmete kogumise lõpetamise kuupäev]
• TLA kood	[ala rahvusvaheline ja rahvuslik kood]
• TLA nimi	[rahvusvaheline nimi inglise keeles, rahvuslik nimi kohalikus keeles]
• Riik	[TLA asukohamaa]
• Haldusüksus	[TLA administratiivne asukoht; Eestis maakondlikul ja valla tasemel]
• TLA pindala	[TLA pindala hektarites]
• TLA pindala täpsus	[A – usaldatav, B – ebatäielik, C – puudulik, D – teadmata]
• Keskpunkti koordinaadid	[TLA keskpunkti koordinaadid kraadides ja minutites; laiuskraad/pikkuskraad, Greenwichi järgi]
• Kõrgus	[TLA poolt kaetav ulatus all/pealpool merepinda meetrites]
• Kaart	[TLA piire näitava kaardi olemasolu paber- või digitaalsel kujul]
• Lühislooming	[üldine TLA kirjeldus, asend ja olemus]
• Omandivorm	[TLA maaomandivorm, mis moodustab >50% alast: eramaa, riigimaa, munitsipaalmaa, kirikumaa, territoriaalveed, segaomand, muu, teadmata]
• Kaitsekorralduskava	[viide, kas TLA on kaetud osaliselt või täielikult mingi kehtiva kaitset korraldava kavaga]
Kriteeriumid / Criteria	
• Endeemsed linnualad	[endeemse linnuala nimi juhul, kui A2 kriteerium on täidetud]
• Bioomid	[bioomi(de) nimi juhul, kui A3 kriteerium on täidetud]
• Kriteerium	[põhjus, miks ala on osutunud ornitoloogiliselt tähtsaks – summaarne nimekiri kriteeriumidest TLA-l]
Ornitoloogilised andmed / Ornithological data	
• Liigi nimi	[teaduslik ja ingliskeelne linnunimi Cramp <i>et al.</i> 1977–1994 järgi]
• Esinemine	[liigi esinemise aeg ja põhjus: R – pesitsev paigalind, B – pesitsev rändlind, P – rändekülaline, W – talikülaline, N – mittepesev külaline, U – teadmata]
• Aasta	[hilisem aasta või periood, mille andmetel baseerub populatsiooni hindamine]
• Populatsiooni suurus	[TLA-l esineva linnuliigi minimaalse ja maksimaalse populatsiooni suuruse hinnang]
• Populatsiooni suuruse täpsus	[A – usaldatav, B – andmed ebatäielikud, C – puudulik, U – teadmata]
• Populatsiooni ohtrus	[kvalitatiivne populatsiooni suuruse hinnang, mida kasutatakse, kui minimaalne ja maksimaalne väärtus pole teada: arvukas, tavaline, sage, juhuslik, haruldane, teadmata]
• Suundumus	[viimase 10 aasta jooksul (1985–1995) toimunud muutused populatsioonis: +2 – suur tõus, +1 – väike tõus, 0 – stabiilne, -1 – väike langus, -2 – suur langus, F – kõikuv, N – uus pesitseja, X – väljasurnud, U – teadmata]
• Suundumuse täpsus	[A – usaldatav, B – andmed ebatäielikud, C – puudulik, U – teadmata]
• Kriteerium	[liigi populatsiooni poolt täidetud kriteerium(id)]

(järgneb lk. 8 / continued on p. 8)

Elupaiga andmed / Habitat data (Lisa 4 / Annex IV)	
• Elupaiga tüüp	[elupaiga tüüp, mis katab üle 5% TLA pindalast]
• Katvus protsentides	[konkreetsel elupaiga katvus TLA-l]
Maakasutuse andmed / Land-use data (Lisa 5 / Annex V)	
• Maakasutuse tüüp	[maakasutus, mille ulatus on üle 5% TLA pindalast]
• Katvus protsentides	[konkreetsel maakasutuse tüübi ulatus TLA-l]
Andmed ohtudest / Threat data (Lisa 6 / Annex VI)	
• TLA-d mõjutavad võtmeohud	
• Ohu olulisus	[kõrge, keskmine, madal, teadmata]
Kaitsestaatus / Protection status	
• Nimi	[kaitseala nimi]
• Tüüp	[rahvusliku või rahvusvahelise kaitseala tüübi määratlus, näit. rahvuspark]
• Aasta	[kaitseala loomise aasta]
• IUCN-i kategooria	[Rahvusvahelise Looduse ja Loodusvarade Kaitse Liidu (IUCN) kaitstavate alade kategooria, I–VI (IUCN 1994)]
• Pindala	[kaitseala pindala hektarites]
• Keskpunkti koordinaadid	[TLA keskpunkti koordinaadid kraadides ja minutites; laiuskraad/pikkuskraad, Greenwichi järgi]
• Seos TLA-ga	[TLA ja kaitseala vaheline ruumiline suhe: kaitseala asub TLA-s, TLA asub kaitsealas, kaitseala kattub TLAg, kaitseala külgneb TLA-ga, teadmata]
• Kattuvus	[TLA ja kaitseala kattuvuse ulatus hektarites]
Muud andmed / Other data	
• Üldine ornitoloogiline kirjeldus	[TLA ornitoloogilise tähtsuse üldine iseloomustus]
• Muu floora/fauna	[muud olulised floora ja fauna esindajad TLA-l]
• Elupaigad/maakasutus/ohud	[lisainfo TLA elupaikade, maakasutuse ja ohtude kohta]
• Uurimis- ja kaitseprojektid	[informatsioon TLA-l toimuvate uurimistöõde, kaitse- ja majandamisprojektide kohta]

Introduction

Andres Kalamees

The Important Bird Areas (IBA) programme of BirdLife International is a worldwide initiative aimed at identifying and protecting a network of critical sites for the conservation of the world's birds. The European IBA Programme is the longest running of a number of regional IBA programmes and for the last decade has addressed site-oriented research and action, encompassing habitat management, monitoring, education, advocacy, and national and international legal protection (Heath & Evans 2000).

This publication is one part of the national IBA inventories in Europe and contains some up-dated information on bird species and their populations on IBAs as well as new sites compared to the already published pan-European IBA book (Heath & Evans 2000). All new information was collected in 1998–2000 during the Baltic Sea Project funded by Danish Cooperation for Environment in Eastern Europe and DOF-BirdLife Denmark. Similar books will be produced also in other countries (Latvia,

Lithuania, Poland and Russia) participating in the project. Besides the national IBA books, inventory of the coastal and marine Important Bird Areas in the Baltic Sea (Skov *et al.* 2000) will be published with co-operation of relevant organisations in Denmark, Finland, Sweden and Germany.

For each IBA in Estonia, key data have been collected on similarly to the whole European database: location, bird species, reason for importance, habitat and land-uses, threats, protection status and conservation action (Table 1). For full explanation of the types of collected data see Heath & Evans 2000.

Collected and analysed data are very useful tool for governmental and non-governmental agencies, policy-makers, conservationists, ornithologists, researchers and planners to guide practical management and actions at IBAs and achieve the adequate protection of IBAs.

Tähtsate linnualade projekti ajalugu Eestis

Vilju Lilleleht

Rahvusvahelise Linnukaitsenõukogu (*International Council for Bird Preservation, ICBP*), praeguse *BirdLife International*'i ühe olulisema ettevõtmise – programmi Euroopa Tähtsad Linnualad (*Important Bird Areas in Europe*) – raames alustati lindude jaoks esmaoluliste alade väljaselgitamist ja arvelevõtmist juba 1979. a. Peamine töö toimus siiski aastail 1986–1989 ja tipnes mahuka raamatu (Grimmett & Jones 1989) väljaandmisega. Mõistetavalt ei saanud Eesti sellest tööst otseselt osa võtta. Tolleaegse Nõukogude Liidu poolt esitatuna arvati üle-euroopaliselt TLA-de võrgustikku siiski ka 12 ala Eestist. Neist 9 paiknevad täies ulatuses meie alal (Laukasoo, Muraka raba, Emajõe Suursoo, Nigula raba, Matsalu laht, Nätsi raba, Suur väin, Käina laht ja Vilsandi saarestik), 2 on ühised Venemaaga (Peipsi-Pihkva järv ja Narva veehoidla) ning 1 Lätiga (Rongu e. Olli ja Tõrga e. Kodaja raba). Hilisemate hinnangute põhjal on Muraka raba, kui uutele nõuetele mittevastav, siiski rahvusvahelise tähtsusega linnualade kandidaatide hulgast välja langenud.

Juba eelmisel iseseisvusajal alanud otsene koostöö Rahvusvahelise Linnukaitsenõukoguga taastati Eestis kohe, kui selleks avanesid reaalsed võimalused, st. siis, kui ei olnud enam vaja asju Moskva kaudu ajada.

Tõsisema ettepaneku liitumiseks Euroopa TLA-de projektiga tegi oma Eesti-külaskäigu ajal 1991. aastal programmi vastutav töötaja Miriam Langeveld. Vastava tegevuse institutsionaalseks korraldamiseks Eestis oli kaalumisel kolm võimalust:

- (1) EOÜ hakkab senisest enam rõhku panema lindude kaitsele, sh. kogu linnukaitselise töö kooskõlastamisele Eestis,
- (2) moodustatakse linnukaitsekomisjon EOÜ või Eestimaa Looduse Fondi (ELF) juurde või
- (3) moodustatakse eraldi sõltumatu linnukaitsorganisatsioon, nagu see oli sel ajal tavaks teistes riikides.

EOÜ ja ELF-i esindajate ühisel nõupidamisel otsustati, et koostööorganisatsiooniks saab ELF-i juurde moodustatav linnukaitsetoimikond. Selle loomise kinnitas ELF-i nõukogu 1992. aastal. Toimikonda kuulusid Vilju Lilleleht, Eerik Leibak ja Aivar Leito. Esialgu oli peamine tegevus suunatud rahvusvaheliste sidemete loomisele ja arendamisele, samuti rahalise toetuse otsimisele.

Samal ajal jätkus sellesisuline tegevus EOÜ-s. Juba 1991. aasta lõpus võeti vastu põhimõtteline otsus asuda koostama Eesti Linnupaigaregistrit ning kinnitati vastav projekt. EOÜ koosolekul esitati üleskutse teha ettepanekuid sobivate alade arvamiseks Eesti tähtsate linnupaikade registrisse. Kevadeks 1992 valmistasid V. Lilleleht ja Eigo Hint ette tähtsa linnuala registreerimiskaardi ja tööjuhendi, mis avaldati *Eesti Looduses* (Lilleleht & Hint 1992) ja *Hirundos* (Lilleleht 1992). Ühingu liikmetelt laekusid andmed esimese 3 linnurikka ala kohta.

Mais 1992 Aachenis, Saksamaal toimunud Rahvusvahelise Linnukaitsenõukogu Euroopa sektiooni XVIII konverentsil, kus olid esindatud nii ELF-i linnukaitsetoimikond (V. Lilleleht) kui ka EOÜ (Raivo Mänd), tehti siiski põhimõtteline otsus, et nõukogu töö ümberkorraldamise käigus võetakse suund rahvuslike ornitoloogiaühingute tegevuse suunamisele senisest enam linnukaitselise ning viimaste kujundamisele nõukogu koostööpartneriteks. Seepärast oli vaja ka Eestis kogu edasine TLA-de ja üldse linnukaitsesega seonduv töö koondada EOÜ alla.

28.09.1992. a. moodustati EOÜ juurde juhatuse otsusega

viieliikmeline Eesti Linnukaitses Komisjon (V. Lilleleht, A. Leito, Leho Luigujõe, Arvo Kullapere ja Einar Tammur). Selle üheks peamiseks ülesandeks sai linnupaigaregistri tegemine. 1993. a. mais moodustati komisjoni juurde eraldi linnupaigaregistri toimikond, mille tegevust asus korraldama Kaja Peterson.

1993. a. olid Eestis külaskäigul Rahvusvahelise Linnukaitsenõukogu Euroopa programmi juht Carlos Martin-Novella ja Tähtsate linnualade programmi Euroopa koordinaator Zoltan Waliczky. Arutati võimalusi *BirdLife*'i Eesti kontori loomiseks.

Uus katse TLA-de projekti käiku elavdada tehti 1993. a. EOÜ aastakoosolekul peeti uuesti vastavasisuline ettekanne, paljundati ja saadeti laiali linnualade registreerimise vorm. Esmakordselt õnnestus saada projekti toetuseks ka raha. Täideti vastavad blanketid 17 ala kohta, kuid kahjuks jäi ka seekord EOÜ liikmete osavõtt küllaltki tagasihoidlikuks. Veel prooviti ankeete jagada 1994. a.

Töö TLA-de väljaselgitamiseks ja arvelevõtmiseks läks paremini käima alles siis, kui *BirdLife International* asus EOÜ-d tõsisemalt rahaliselt toetama. 1995. aastal võimaldas see luua ühingu juurde palgalise töökoha, mida asus täitma Margus Ots. Tema ülesandeks sai tähtsate linnualade projekti juhtimine ning täitmine. Aktiivne töö algas 1995. aasta sügisel. Alustati kõigi olemasolevate andmete koondamist meie tähtsate linnualade kohta. Samal aastal täiendati linnukaitsekomisjoni koosseisu ja selle juurde moodustati tähtsate linnupaikade projekti nõustajate rühm (Andres Kuresoo, E. Leibak, A. Leito, V. Lilleleht, K. Peterson ja E. Tammur). Nõustajad vaatasid läbi ja täiendasid esialgseid nimekirju Eesti headest linnualadest.

1996. aastal seda tööd jätkati, koguti aga ka uusi andmeid aladelt, mille kohta materjal 1990.-ndatest aastatest puudus. Uudsenä kirjeldati neil aladel leiduvaid elupaiku, linnustikule mõjuvaid ohtusid ning maakasutust. Välitõid tehti enam kui 60-l linnualal. Koostati Eesti Linnualade Registri blankett. Hinnati meie heade linnualade vastavust rahvusvahelise tähtsusega linnualade jaoks kehtestatud uutele kriteeriumidele.

Seekord võtsid töödest hoogsalt osa peamiselt EOÜ ja kohalike linnuklubide, eriti Läänemaa, Saaremaa ja Pärnumaa klubide liikmed. Lisaks nendele osalesid Eestimaa Looduse Fond, Zooloogia ja Botaanika Instituut, Matsalu ja Nigula looduskaitsealad, Vilsandi rahvuspark, Looduskaitse Uurimiskeskus, Looduskaitseühistu "Kotkas" jt. (IBA Teated nr. 2). Tegevusele aitas palju kaasa 2. märtsil 1996. a. Haapsalus läbiviidud seminar "Tähtsad linnualad Eestis". Sellel tutvustati EOÜ ja kohalike linnuklubide 28-le aktiivsemale liikmele projekti eesmärgid ja tähtsust.

1996. aastal muudeti linnukaitsekomisjoni koosolekul senise tähtsate linnupaikade projekti nimetust. Mõiste "**linnupaik**" asemel otsustati edaspidi kasutada mõistet "**linnuala**", seega sai projekti nimetuseks **Tähtsate Linnualade Projekt**. Muudatuse põhjuseks oli asjaolu, et eesti keeles on juba juurdunud mõisted "elupaik" (biotoobi tähenduses), "elupaikade kaitse" ja viimasele vastanduv "maa-alade kaitse" (kaitseala tähenduses). Tähtsate linnualade projekt püüab linde kaitsta eelkõige maa-alade kaitsmise kaudu. "Linnuala" mõiste sobib ka paremini rahvusvaheliselt kasutatava "*bird area*" vastena.

1996. a. mais ja 1997. a. jaanuaris anti välja kaks numbrit *IBA Teateid*. Neis selgitati tähtsate linnualade mõistet, kriteeriume alade arvamiseks rahvusvahelise (sh. regionaalse) ja

rahvusliku tähtsusega alade hulka, projekti ajalugu, hetkeseisu ja eesmärgid. Teadete esimeses numbris toodi ära 48 rahvusvahelise tähtsusega linnuala esialgne nimekirja, kategooria ja paiknemise skeem. Teises numbris kahanes nende hulk 43-le. Lisaks selgus ka enam kui 50 linnuala, mis ei vasta rahvusvaheliselt TLA-de kriteeriumidele, kuid mille võiks võtta rahvusliku tähtsusega linnualade nimekirja. 1997. a. vahetus EOÜ tähtsate linnualade projekti koordinaator. Margus Otsa asemel asus neid ülesandeid täitma Andres Kalamees.

1997. a. jooksul rahvusvahelise TLA-de inventuuri esimene faas Eestis lõpetati. Hinnati alade vastavust uutele rahvusvahelise tähtsusega linnualade kriteeriumidele, koostati arvutandmebaas ning edastati kogutud ja korrastatud materjal *BirdLife International*'i sekretariaadile, kus see sai kõrge hinnangu ja esitati näitena teistele eeskujuks. Kaardid ettepandavate TLA-de piiridega anti 1998. a. edasi ka Keskkonnaministeeriumile, kohalikele omavalitsustele ja vastavatele ametitele, kes said sellega võimaluse nendega oma edaspidises tegevuses arvestada. Kokku eristati ja esitati nimekirjadesse võtmiseks 43 rahvusvahelise TLA-de kriteeriumidele vastavat ala. Nende kogupindalaks hinnati umbes 475 000 ha. Tänu Taani Valitsuse finantseerimisele oli võimalik tööd TLA-dega jätkata ka 1998–2000 (Läänemere projekt, *Baltic Sea Project*). Nende aastate jooksul täiendati oluliselt eriti avamere ja ranniku TLA-de andmebaasi. Täiendavate välitööde käigus täpsustati enamuse TLA-de piire. Projekti lõppedes fikseeriti Eestis kokku 53 rahvusvahelise tähtsusega linnuala kogupindalaga 731 161 ha.

Esitati ka esimesed taotlused TLA-de kaitse alla võtmiseks ning juba moodustatud kaitsealadel hästitoimiva kaitsekorralduse kindlustamiseks. Koostöös Tartu Maavalitsuse keskkonnasakonnaga võttis Eesti Ornitoloogiaühing 1998. aastal enda peale kaitse korraldamise Ropka-lhaste luhakaitsealal.

TLA-de projekti raames tehtud töö oli tihedalt seotud kogu Eesti Ornitoloogiaühingu tegevusega ning tema kontori väljakujundamisega. Olles ühingu nii rahvusvaheliselt kui Eestisiselt üks kõige paremini rahastatud ja nõustatud projekte, aitas see rajada kogu ühingu tööle uue kindlama aluse. Projekti käigus värvati juurde palju uusi liikmeid, korrapärastati oma ajakirja ilmumine ning kujundati kontor eeskujulikult töötavaks keskuseks. Meedia, loengute ning vastava kirjanduse kaudu teadvustati linnukaitse olulisust ja tähtsust kogu ühiskonnale.

History of the Important Bird Areas Project in Estonia

Vilju Lilleleht

Identification and registration of areas essential for birds was initiated by *International Council for Bird Preservation*, now known as *BirdLife International*, already in 1979 in the framework of the *Important Bird Areas in Europe* programme which to date has become one of its most important activities. The main part of work was carried out in 1986–1989 and resulted in the publication of a thorough book (Grimmett and Jones 1989). As can be understood, Estonia could not directly participate in these activities at that time. However, the proposal submitted by the then Soviet Union for the list of Bird Areas in Europe also included 12 areas from Estonia. Nine of those are located within Estonia (Laukasoo Bog, Muraka Bog, Emajõe Suursoo Mire, Nigula Bog, Matsalu Bay, Nätsi Bog, Suur väin Strait, Käina Bay, and the Islets of Vilsandi at Estonia's west coast), two are shared with Russia (the Peipsi-Pihkva Lake and the Narva Reservoir) and one with Latvia (Rongu or Olli and Tõrga or Kodaja Bogs). Based on later assessment, the Muraka Bog did not meet the updated requirements and was not included in the list of internationally Important Bird Areas.

Cooperation with the *International Council for Bird Preservation*, which had been begun already during Estonia's first independence period, was continued as soon as it became possible – that is, after the necessity to correspond via Moscow disappeared.

During her visit to Estonia in 1991, Ms. Miriam Langeveld (responsible for the programme) made a proposal for Estonia

to join the programme *Important Bird Areas in Europe*. For institutional organization of related activities, three options were considered:

- (1) the Estonian Ornithological Society (EOS) would pay more attention to bird protection, including coordination of all bird protection activities within Estonia;
- (2) a Bird Protection Committee would be established at the EOS or at the Estonian Fund for Nature (ELF), or
- (3) a separate bird protection organization would be established – as it was typical at that time in other countries.

At a joint meeting of EOS and ELF representatives, it was decided that ELF with its bird protection projects and the Bird Protection Commission (to be established) would become the partner organization for this project. The establishment of the Commission was approved with the decision at the Board of ELF in 1992. Mr. Vilju Lilleleht, Mr. Eerik Leibak and Mr. Aivar Leito became members of this Commission. In the beginning, the activities were mostly focussed on development of international relations, as well as seeking for financial support.

In parallel, related activities were continued by the EOS. Already at the end of 1991, the decision for compilation of the Estonian IBA register was taken and a project aimed at this was approved. A special presentation was made at the EOS annual meeting and everyone was invited to make proposals for

including of suitable areas in the Estonian IBA register. By spring, 1992, Mr. V. Lilleleht and Mr. Eigo Hint prepared the registration dataform of IBAs and the corresponding guidelines which were published in *Eesti Loodus* (journal "Estonian Nature") (Lilleleht & Hint 1992) and in *Hirundo* (bulletin of EOS) (Lilleleht 1992). The EOS members then compiled data concerning the first three proposed IBAs.

At the XVII Conference of the European section of the *International Council for Bird Preservation* in May, 1992, in Aachen (Germany), both the ELF Bird Protection Committee and the EOS were represented (by Mr. V. Lilleleht and Mr. Raivo Mänd, respectively). A decision was taken that the national ornithological societies would focus their activities more on bird protection and would thus become cooperation partners for the Council. Consequently, it became necessary to concentrate future activities related to IBAs and bird protection in general at the EOS.

On September 28, 1992, a 5-member Estonian Bird Protection Commission was formed at the EOS (Mr. V. Lilleleht, Mr. A. Leito, Mr. Leho Luigujõe, Mr. Arvo Kullapere and Mr. Einar Tammur). Compilation of the IBA register became one of its main activities then. In May, 1993, a special IBA register working group was formed at the Commission, with Ms. Kaja Peterson as its coordinator.

In 1993, Mr. Carlos Martin-Novella (coordinator of the European programme of the ICBP) and Mr. Zoltan Waliczky (European coordinator of the IBA project) visited Estonia with the aim to discuss possibilities for establishing the Estonian office of BirdLife.

A new attempt for speeding up the IBA project implementation was made in 1993. At the EOS annual meeting a special presentation was made, registration form of the proposed IBAs was copied and sent to members. For the first time, financial support for the project was provided. Registration forms were compiled for 17 areas, however, participation of the EOS members in this was relatively passive. In 1994, registration forms were distributed once again.

Activities for identification and registration of IBAs were intensified only after EOS received financial support from BirdLife International. In 1995, this enabled the establishment of a new paid position which was performed by Margus Ots. He became responsible for coordination and implementation of the IBA project. Active work was begun in autumn, 1995. Collection of all available data concerning our important bird areas was begun. The Bird Protection Commission became larger and a special advisory group for the IBA project was formed (Mr. Andres Kuresoo, Mr. E. Leibak, Mr. A. Leito, Mr. V. Lilleleht, Ms. K. Peterson and Mr. E. Tammur). The advisors reviewed the lists of Estonian bird areas and proposed additional areas for consideration.

In 1996, these activities were continued. In addition, new original data were collected for areas concerning which no data from the 1990s had been available. Habitats found in those areas, risk factors for birds, and land use types were described. Field work was carried out at over 60 bird areas. A new IBA registration form was compiled. Assessment was made for determining to which extent Estonian valuable bird areas meet the new criteria established for international IBAs.

In this stage, members of the Estonian Ornithological Society and local ornithological clubs – especially the Lääne-maa, Saaremaa and Pärnumaa clubs – actively participated in the activities. Additional input was done also by the ELF, Institute of Zoology and Botany, the Matsalu and Nigula Protected Areas, the Vilsandi National Park, Nature Conservation Research Centre, Nature Conservation Cooperative "Kotkas", etc. (IBA

Teated). On March 2, 1996, a seminar "Important Bird Areas in Estonia" was held in Haapsalu where the objectives and importance of the IBA project were introduced to the 28 participants representing the EOS and local ornithological clubs.

In 1996, the Estonian language title of the IBA project was amended at the Bird Protection Commission meeting. Instead of the term "**linnupaik**" /bird site/, "**linnuala**" /bird area/ was taken into use. Reasons for this include the tradition of using the term "elupaik" /life site/ for habitats (in the meaning of biotopes), "elupaikade kaitse" /habitat protection/ and "maaalade kaitse" /protection of areas/ (in the meaning of protected areas). The IBA project aims to protect birds mainly via protection of areas. Thus, the term "linnuala" is more suitable for use as the Estonian equivalent of the internationally used term "*bird area*".

Two issues of the newsletter "*IBA Teated*" were compiled (in May, 1996, and January, 1997). In those, the term IBA was explained, criteria for including areas in the international (i.e. regional) and national lists of IBAs were described, the history, current state and objectives of the project were related. In the first issue, a 48-strong preliminary list of international IBAs was given together with the proposed categories and maps of their location. In the second issue, the number was reduced to 43. In addition to those, over 60 bird areas were identified which do not meet the international IBA criteria but could be included in the national list of IBAs. Succeeding Mr. Margus Ots, Mr. Andres Kalamees became the EOS IBA project coordinator.

In 1997, the inception phase of international IBAs in Estonia was almost completed. The areas were assessed using the new criteria for international IBAs. A computer database was compiled and the collected and processed data were forwarded to BirdLife International Secretariat which used it as an good example to other partners. Maps with preliminary boundaries of the proposed IBAs were also submitted to the Ministry of the Environment, local authorities, and other relevant authorities which thus can take this information into consideration at performing their responsibilities.

From 1998 to 2000 due to the financial support from the Danish Cooperation for Environment in Eastern Europe (DANCEE) it was possible to continue IBA work in Estonia. During these years an extremely valuable steps were made, specially concerning the coastal and marine areas of international importance. Ten new coastal and marine IBAs were indentified and four terrestrial ones. Main part of the IBA boundaries has been changed due to the data gathered during this project. In total 53 areas were proposed to include to the list of international IBAs.

The first applications for taking all IBAs under protection were compiled and proposals were made with the aim of strengthening bird protection in IBAs already overlapping with into existing protected areas. In cooperation with the Tartu District Environmental Department, the EOS took the responsibility of organization of protection at the Ropka-Ihaste flood-plain protected area.

Activities performed within the framework of the IBA project are closely related to other activities of the EOS and to the development of its office. Since this project was relatively well provided with funding and expert advice (both at the Estonian and international level), it contributed to development of a more firm basis for the EOS on the whole. A number of new members were found, publishing of a newsletter become more regular, and the office was developed into a well-functioning centre of activities. Public awareness concerning the importance of bird protection for the whole society was promoted via mass media, lectures, discussions and relevant literature.

Rahvusvaheline linnukaitse

Kaja Peterson, Andres Kalamees

Kahekümnendat sajandit iseloomustavad laiaulatuslikud muutused Euroopa maastikes. Tehnika ja majanduse kiire areng on viinud puutumatu looduse peaaegu täieliku kadumiseni ja seni inim mõjutustele vähem või rohkem allutatud maastike teisene miseni. Ka põllumajanduse intensiivistamine, kemiseerimine ja maaparandustegevus on oluliselt muutnud maastikke ja seeläbi vähendanud lindudele sobivaid looduslikke ja pool-looduslikke (puisniidud, luhaalad jt.) elupaiku. Niisamuti on metsamajanduslikud tööd, eelkõige raie, kahandanud lindude elupaiku ja kalapüügi mahtude kasv kesistanud veelindude toidusedelit. Kõik need muutused on kajastunud Euroopa linnustiku liigilises vaesestumises ja arvulises vähenemises.

Maailmas elutseb ligikaudu 10 000 liiki linde, kellest valdav osa asustab troopilisi ja subtroopilisi alasid. Ekvaatorit ümbritsevad alad on muuhulgas silmapaistvalt rikkad ka endeemsete linnuliikide poolest. Euroopas seevastu elutseb regulaarselt 514 linnuliiki (Tucker & Heath 1994), kellest peaaegu pooled ehk 278 liiki (54%) vajaksid kaitset. Nendest 24 linnuliiki, kelle populatsioon tervikuna või valdavas osas asub vaid Euroopas, on ohustatud ülemaailmselt (näit. suur-konnakotkas). 195 liiki (38% Euroopa ornitofaunast) on ohustatud seetõttu, et nende arvukus on kahanemas või nende populatsioonid on väikese-arvulised ja liik levinud vaid Euroopas. Eraldi kategooria moodustavad linnuliigid (83 liiki), kelle levila piirduv valdavalt vaid Euroopaga, kuid keda praegu ohud ei ähvarda. Sellele vaatamata lasub nii looduskaitsega tegelevatel riigiasutustel kui ka ühiskondlikel organisatsioonidel Euroopas eriline kohustus just neid liike säilitada.

Linnustiku kaitseks on loodud mitmeid rahvusvahelisi leppeid ja konventsioone, mille osapooltel lasuvad tõsised kohustused linnuliikide ja nende elupaikade säilitamisel. Nendest olulisimad on järgmised:

A. Globaalsel tasandil:

“Ramsari konventsioon” ehk Rahvusvahelise tähtsusega märgalade, eriti veelindude elupaikade konventsioon (kirjutati alla veebruaris 1971, jõustus detsembris 1975, Eestis jõustus 1993. aastal (RT II 1993, 27/28, 84)). Konventsiooni eesmärk on takistada märgalade kadumist ning tagada nende kaitse ja arukas kasutamine. Konventsiooniga ühinenud riigid on võtnud endale järgmised kohustused:

- iga konventsiooni osapool määrab oma territooriumil selleks kohased märgalad säilitamiseks rahvusvahelise tähtsusega märgalade registrisse;
- konventsiooni osapooled korraldavad ja rakendavad planeerimist nii, et edendada registris olevate märgalade kaitset ning võimalikult ulatuslikult oma territooriumil asuvate märgalade mõistlikku kasutamist;
- iga konventsiooni osapool edendab märgalade ja veelindude kaitset, asutades looduskaitsealasid nii registrisse kantud kui muudel märgaladel ning tagades nende haldamise.

“Bonni konventsioon” ehk Rändavate loomaliikide kaitse konventsioon (kirjutati alla juunis 1979, jõustus novembris 1993, Eesti pole veel liitunud). Konventsiooni eesmärk on kaitsta loomaliike nende rändel nii maismaal, vees kui õhus.

Konventsiooniga ühinenud riigid kohustuvad tagama rändavate liikide uurimise; kohaldama rangeid kaitsemeetmeid rändavate liikide suhtes, kes on konventsiooni I lisas määratletud kui “ohustatud”; sõlmima lepinguid liikide kaitseks, kes on loetletud konventsiooni II lisas kui “ebapiisavalt kaitstud” või kelle kaitse on oluliselt sõltuv rahvusvahelisest koostööst.

“Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon” (kirjutati alla mais 1992, jõustus novembris 1994, Eestis jõustus 1994. aastal (RT II 1994, 13, 41)). Konventsiooni eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse kaitse, selle komponentide säästev kasutamine ning geneetiliste ressursside kasutamisest saadava tulu õiglane ja erapooletu jaotamine. Konventsiooni ratifitseerinud riikide olulisemad kohustused looduskaitse ning laiemalt keskkonnakaitse valdkonnas on:

- arendada riiklikke bioloogiliste ressursside kaitse ja säästva kasutamise strateegiaid, plaane või programme ning integreerida need võimaluste piires asjakohastesse harukondlikesse või sidusplaanidesse, -programmidesse ja -poliitikasse;
- aidata kaasa ökosüsteemide ning looduslike elupaikade ja kasvukohtade kaitsele ning liikide elujõuliste populatsioonide säilitamisele nende looduslikus keskkonnas;
- taastada ja rehabiliteerida rikutud ökosüsteeme ning aidata kaasa ohustatud liikide seisundi parandamisele, *inter alia*, töötades välja ja viies ellu vastavaid kaitsekorralduskavasid või -strateegiaid.

Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon on raamiks paljudele looduskaitsele tegevustele. Konventsiooni artikkel 6 sätestab, et konventsiooni iga osapool peab välja töötama bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja säästva kasutamise strateegia ja tegevuskava. Vastavalt sellele valmis 1999. aastal keskkonnaministeeriumi tellimusel Eesti bioloogilise mitmekesisuse kaitse strateegia ja tegevuskava, kus looduskaitse ja metsanduse peatükkides käsitletakse ka linnustiku mitmekesisusega seonduvat. Euroopa Komisjon on Euroopa Liidu jaoks välja töötamas ühtset dokumenti “Euroopa Liidu bioloogilise mitmekesisuse strateegia”.

“Ülemaailmne kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon” (kirjutati alla novembris 1972, jõustus detsembris 1975, Eestis jõustus jaanuaris 1996). Konventsiooni eesmärk on tagada kultuuri- ja looduspärandi võimalikult efektiivne kaitse ja säilitamine ning võimalikult aktiivne populariseerimine igale maale iseloomulikes tingimustes. Konventsiooni ratifitseerinud riigid kohustuvad kindlustama oma territooriumil asuvate kultuuri- ja loodusväärtuste väljaselgitamise, kaitse, säilitamise, populariseerimise ja edasiandmise tulevastele põlvedele.

B. Pan-Euroopa tasandil:

“Berni konventsioon” ehk Euroopa loomastiku ja looduslike elupaikade kaitse konventsioon (kirjutati alla septembris 1979, jõustus juunis 1982, Eesti ühines 1992. a.). Konventsiooni eesmärk on Euroopa loodusliku taime- ja loomastiku ning nende kasvukohtade ja elupaikade kaitse. Erilise tähelepanu all

on need liigid ja elupaigad, mille kaitse vajab riikidevahelist koostööd. Konventsiooniga ühinenud riigid kohustuvad looduslike looma- ja taimeliikide elupaikade (rõhuga konventsiooni I ja II lisas nimetatutel) kaitseks kasutusele võtma asjakohaseid ja vajalikke seadusandlikke ning administratiivseid meetmeid.

“Espoo konventsioon” ehk Keskkonnamõtjude hindamise konventsioon riigipiire ületavas kontekstis (kirjutati alla veebruaris 1991, jõustus 1998. a., Eesti pole ühinenud). Konventsiooni eesmärk on soodustada kavandataivate tegevustega kaasneva keskkonnamõtju hindamist, mis potentsiaalselt võib mõjutada rohkem kui ühte riiki. Minimaalnõudena kohustuvad konventsiooniga ühinenud riigid hindama keskkonnamõtju staadiumis, kus taolist tegevust alles kavandatakse.

C. Regionaalsel tasandil:

“Helsingi konventsioon” ehk Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon (kirjutati alla märtsis 1974, jõustus mais 1980). Konventsiooni uus versioon kirjutati alla aprillis 1992 ja ratifitseeriti Eestis 1995. a. aprillis (RT II 1995, 11/12, 57). Konventsiooni eesmärk on peatada Läänemere seisundi edasine halvenemine, vähendada oluliselt õhust, maalt ning laevadelt lähtuvat reostuskoormust ning kaitsta Läänemere looduslike liike ja elupaiku.

“OSPAR-i konventsioon” ehk Kirde-Atlandi merekeskkonna kaitse konventsioon (kirjutati alla septembris 1992, kuid ei ole veel jõustunud; Eesti ei ole ühinenud). Konventsiooni eesmärk on peatada saasteainete sissevool Kirde-Atlandi akvatooriumisse ning seirata ja hinnata rakendatud kaitsemeetmete tõhusust.

D. Euroopa Liidu tasandil:

Tuntumateks on Euroopa Nõukogu direktiivid 79/409/EEC ehk nn. linnudirektiiv ja 92/43/EEC ehk nn. loodusdirektiiv. Praegu analüüsitakse nende direktiivide rakendamisest tulenevaid positiivseid ja ka negatiivseid mõjusid Eesti looduskaitse, sh. linnukaitse korraldusele. Projekti *Natura 2000* eesmärk on korradada kaitsealade võrgustikku Euroopa Liidu liikmesriikides uutal alustel. Eestile on antud praegu võimalus õppida Soome ja Rootsi kogemustest ning vältida neis riikides tehtud vigu.

“Linnudirektiiv” ehk Euroopa Nõukogu direktiiv 79/409/EEC loodusliku linnustiku kaitsest (alla kirjutatud aprillis 1979, jõustus aprillis 1981). Direktiivi eesmärk on kaitsta kõiki looduslikult esinevaid linnuliike EL liikmesriikides Euroopa-osa territooriumil. Direktiiv hõlmab nende liikide kaitset, kaitsekorraldust ja järelevalvet ning kehtestab nende kasutamise reeglid. Liikmesriikide kohustused:

- säilitada, hooldada või taastada elupaikade piisav mitmekesisus ja suurus kõigi direktiivis nimetatud linnuliikide jaoks. Eesmärgi saavutamiseks vajalikud meetmed:
 - a) kaitsealade loomine;
 - b) kaitsetsoonides ja neist väljaspool asuvate elupaikade hooldamine ning majandamine kooskõlas elupaiga ökoloogiliste vajadustega;
 - c) hävitatud elupaikade taastamine;
 - d) uute elupaikade loomine;

- klassifitseerida eriotstarbeliste linnuhoiualadena (*Special Protected Areas, SPA*) direktiivi I lisas toodud linnuliikide kaitseks kõige sobivamad alad;
- rakendada samasuguseid meetmeid regulaarselt esinevate rändlinnuliikide osas, keda pole nimetatud direktiivi I lisas, pöörates erilist tähelepanu märgalade kaitsele ja eriti rahvusvahelise tähtsusega märgalade kaitsele;
- tagada, et eriotstarbelised linnuhoiualad moodustaksid tihedalt seotud terviku, mis vastaks nende liikide kaitse nõuetele sellel geograafilisel mere- ja maismaa-alal, mille suhtes direktiiv kehtib;
- hoida ära direktiivi I lisas nimetatud liikide kaitseks loodud eriotstarbeliste linnuhoiualade oluline häirimine ja elupaikade hävitamine;
- võtta kasutusele kõik vajalikud tasakaalustavad vahendid, et tagada üldine *Natura 2000* võrgustiku sidusus ka juhul, kui projekt tuleb realiseerida eriotstarbelisel kaitsealal või vahetult selle naabruses.

“Loodusdirektiiv” ehk Euroopa Nõukogu direktiiv 92/43/EEC looduslike elupaikade ja kasvukohtade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsest (alla kirjutatud mais 1992). Direktiivi eesmärk on kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilitamisele looduslike elupaikade/kasvukohtade ja loodusliku loomastiku ning taimestiku kaitse kaudu nende liikmesriikides Euroopa-osa territooriumil, kus kehtib asutamisleping, arvestades majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi ja regionaalseid iseärasusi.

Kõrvuti rahvusvaheliste looduskaitselepete täitmisega riikide tasandil kasvab Euroopa maades jõudsalt harrastusornitoloogide ja linnuvaatlajate arv. Lindude kaitsmise vajadus on juba looduskaitse liikumise algpäevadest alates aidanud põhjendada looduskaitset ja seda populariseerida. Üldsuse kasvavast huvist ja murest looduse, sealhulgas lindude käekäigu pärast annab tunnistust ühiskondlike organisatsioonide liikmeskonna kasv eriti viimase paarikümne aasta vältel. Euroopa kõige arvukama liikmeskonnaga mittetulundusühing on tõenäoliselt Kuninglik Linnukaitse Ühing (*Royal Society for the Protection of Birds, RSPB*) Suurbritannias, kuhu kuulub üle miljoni inimese. 1922. a. asutatud Rahvusvaheline Linnukaitse Nõukogu (*ICBP*) on aastate jooksul kasvanud rahvuslikke linnukaitseorganisatsioone ühendavaks globaalseks organisatsiooniks *BirdLife International*, mis tegutseb Euroopas, Aasias, Ameerikas, Aafrikas ja Austraalias. Nii *BirdLife International* kui ka märgalade kaitseks loodud *Wetlands International* ning Euroopa Linnuloenduste Nõukogu (*European Bird Census Council, EBCC*) on olnud linnukaitse seireuuringute initsiaatoriteks ja läbiviijateks. Seega on 1921. a. asutatud Eesti Ornitholoogiaühing käinud läbi sama pika ajaloo kui tema sõsarorganisatsioonid Euroopas. Eesti Ornitholoogiaühing on *BirdLife International*’i partner Eestis.

International Bird Protection

Summary

The various regional and international conventions and directives represent a strong basis for international cooperation in the conservation of the wider environment and biodiversity. A number of such agreements are especially important for birds and bird protection in Estonia:

A. Global level

- 'Ramsar Convention': Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat. Adopted in February 1971, entered into force in December 1975, entered into force in Estonia in 1993.
- 'Bonn Convention': Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals. Adopted in June 1979, entered into force in November 1983. Estonia is not yet joined but introductory negotiations has been held with the Secretariat.
- 'Biodiversity Convention': Convention on Biological Diversity. Adopted in May 1992, entered into force in November 1994, entered into force in Estonia in 1994.
- 'World Heritage Convention': Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. Adopted in November 1972, entered into force in December 1975, entered into force in Estonia in January 1996.

B. Pan-European level

- 'Bern Convention': Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats. Adopted in September 1979, entered into force in June 1982. Estonia has joined in 1992.
- 'Espoo Convention': Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context. Adopted in February 1991, entered into force in 1998, Estonia is not yet joined.

C. Regional level

- 'Helsinki Convention': Helsinki Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea. Adopted in March 1974, entered into force in May 1980. New approved version of the Convention was adopted in April 1992 and ratified by Estonian Parliament in 1995.
- 'OSPAR Convention': Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic. Adopted in September 1992, but not yet entered into force. Estonia is not joined.

D. European Union level

- 'Birds Directive': Council Directive 79/409/EEC on the conservation of wild birds. Adopted in April 1979, entered into force in April 1981.
- 'Habitats Directive': Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats of wild fauna and flora. Adopted in May 1992.

Linnukaitse Eestis

Aivar Leito

Ajaloost

Paikse ranna- ja metsarahvana on eestlane lindudest ja loomadest ikka lugu pidanud. Seda nii toidu- kui iluallikana. Laidudel korjati linnumune ning metsas seati püünispaelu tetredele. Tulirelvade tulekuga laienes linnujaht ja suurenes üleküttimisohu. Ometi püüsid tarbimine ja säästlikkus tasakaalus, sest lindudele suhtuti respektiga. Karmil talveajal poetati majade juurde tulnud nurmkanadele viljajäätmeid ning tihastele riputati puuoksa lihakamar.

Linnukaitse tänapäevases tähenduses sai Eestis alguse käesoleva sajandi hakul. Vilsandi majakavaht Artur Toom rentis

1908.a. lindude kaitseks Vaika saared ning 1910.a. kehtestati seal esimene linnukaitseala. Seda daatumit peetakse klassikalise looduskaitse sünniajaks Eestis. 1921.a. loodi Eesti Ornitoloogiaühing (EOÜ), mille põhitegevuseks oli juba algselt nii lindude vaatlemine ja uurimine kui ka nende kaitse ja selle propageerimine. Esimene looduskaitseala võeti Eestis vastu 1935.a., millega kinnitati haruldaste liikide, sealhulgas linnuliikide nimekiri ja meetmed nende kaitseks. Teise maailmasõja ajal ja vahetult pärast seda linnu- ning üldse kogu muu looduskaitsealane tegevus mõneks ajaks soikus ning elavnes taas 1950.-ndatel aastatel. 1955 asutati TA Looduskaitse Komisjon, mille ülesandeks oli looduskaitse, sealhulgas linnukaitse suunamine Eestis. Ko-

misjoni esimeseks ja pikaajaliseks esimeheks oli ornitoloog prof. Eerik Kumari, kelle teeneid meie pärastsõjaaegse looduskaitse arendamisel on raske üle hinnata.

1957. aastal võeti vastu uus, nõukogudeaegne looduskaitse seadus, millega jõustati uuesti ka kaitstavate loomaliikide nimekiri ja kaitsemeetmed. Samaaegselt asutati neli looduskaitseala (Matsalu, Viidumäe, Vilsandi, Nigula) ning 28 muud kaitseala. Paljudel neist oli ja on praegugi üheks põhieesmärgiks linnustiku kaitse. 1971. aastal asutati Lahemaa rahvuspark, Käina lahe linnustiku kaitseala ning Hiiumaa laidude maastikukaitseala, mis on tähtsad lindude pesitsus- ja rändepeatuspaigad. Oluliselt laiendati Vaika kaitseala, mis nimetati ümber Vilsandi looduskaitsealaks. 1988. a. moodustati Pärnus esimene linnuklubi Eestis, nüüdseks on neid tegutsemas neli. Kõrvuti linnuvaatluste ja klubilise tegevusega on neis tähtsal kohal praktiline linnukaitse. 1979. a. valmis TA Looduskaitse Komisjoni poolt koostatud Eesti NSV punane raamat ning 1982. a. avaldati selle rahvavaljaanne. Esimene punane raamat sisaldas 73 liiki linde, neist 24 olid ohustatud liikidena punastel lehtedel.

1991. aastal vabanes Eesti nõukogude okupatsioonist ning riigi ja linnukaitse arengus algas uus etapp. Tekkisid mitmed linnukaitsega tihedalt seotud organisatsioonid nagu linnuklubid, looduskaitseühistu "Kotkas" ning Eestimaa Looduse Fond (ELF), millel on olnud oluline roll ohustatud linnuliikide kaitseprojektide algatamisel ja teostamisel. 1993. a. ühines Eesti Berni, CITES-i ja Ramsari konventsioonidega, mis reguleerivad ka paljude linnuliikide ja nende elupaikade kaitset ning tõkestavad lindudega salakauplemist. Asutati Soomaa ja Karula rahvuspark ning Vilsandi looduskaitseala nimetati ümber rahvusparkiks. 1994. a. võeti vastu "Kaitstavate loodusobjektide seadus", mis sätestas ka linnuliikide ja nende püsielupaikade kaitse alla võtmise korra ning kinnitas I kategooria kaitsealuste liikide, sealhulgas linnuliikide nimekirja. Samal aastal kinnitas Vabariigi Valitsus looduskaitseobjekti kaitse alla võtmise korra ning II kategooria kaitsealuste liikide nimekirja. Järgmisel, 1995. a. kinnitati keskkonnaministri määrusega ka III kategooria kaitsealuste liikide nimekiri.

Kaasaegne linnukaitse Eestis tugineb liigikaitse ja elupaiga kaitse printsiipidele. Liigikaitse ehk nimeline kaitse tähendab eeskätt seda, et ohustatud või mõnel muul põhjusel kaitset vajava linnuliigi kõik isendid võetakse kaitse alla. See on linnukaitse liigi, populatsiooni ja isendi tasandil. Elupaiga ehk territoriaalse kaitse puhul püütakse linde ja linnukooslusi kaitsta nende elupaikade säilitamise kaudu. Samaaegselt toimib ka nimeline kaitse. Sel teel on need kaks loodus- ja linnukaitse printsiipi omavahel lahutamatult seotud.

Liikide kaitse

Riiklikult reguleerivad lindude kaitset ja kasutamist eeskätt Kaitstavate loodusobjektide seadus, Loomastiku kaitse ja kasutamise seadus, Jahikorralduse seadus ning Jahieeskirjad. Vastavalt seadusele jagunevad kaitsealused linnuliigid oma ohustatuse, harulduse, teadusliku väärtuse ning bioloogiliste ja ökoloogiliste iseärasuste järgi kolme kaitsekategooriasse. I kaitsekategooriasse kuulub 7 kõige enam ohustatud ning kõige rangemat kaitset vajavat linnuliiki. Need on must-toonekurg, merikotkas, madukotkas, kaljukotkas, kalakotkas, rabapistrik ja rabapiü. Rabapistriku viimane tõestatud pesitsus Eestis pärineb aastast 1971. Kriitilises seisundis on rabapiü asurkond ning ohtlikult on langenud must-toonekure arvukus. Madukotkas on Eestis sporaadiline pesitseja, kelle arvukus ei ole kunagi suur olnud. Suhteliselt heas seisundis on vaid merikotka, kaljukotka ja kalakotka populatsioonid. Kõik I kategooria kaitsealuste linnuliikide

pesapaigad on võetud riikliku kaitse alla ja seal on moodustatud vajaliku suurusega kaitsevöönd. Keelatud on nende liikide isendite ning püsielupaikade kahjustamine. Lindude ebaseadusliku tapmise või vigastamise korral tuleb kahju tekitajal maksta riigile kahjuhüvitist kuni 9000 krooni isendi kohta ning pesapaikade, pesade või pesapuude vigastamisel või hävitamisel vastavale linnule kehtestatud määra viiekordses ulatuses (45 000 krooni). Lindude kahjustamisel pesitsusajal kohaldatakse vastavat määra kolmekordses ulatuses.

Kaitsealuste liikide II kategooriasse kuulub kokku 35 linnuliiki. Need on liigid, kes ei ole nii haruldased ja ohustatud kui I kategooria omad, kuid vajavad senise seisundi säilitamiseks või selle parandamiseks siiski ranget kaitset. Siia kuuluvad ka mitmed sellised linnuliigid, kes on Eestis veel suhteliselt tavalised, kuid mujal Euroopas ohustatud või hävimisohus (näiteks metsis, rukkirääk, rohunepp, valgeselg-kirjurähn jt.). Üldjoontes sarnaneb II kategooria kaitsealuste liikide kaitsekord I kategooria omaga, olles sellest vaid pisut leebem. Kaitseala ei moodustata kõikides nende püsielupaikades, vaid vastavalt vajadusele, eeskätt kõige sobivasse kohta, kus pesitseb või peatub rändel kõige enam selle liigi isendeid. Kahju hüvitamise määr II kaitsekategooriasse kuuluva linnu vigastamise või tapmise eest on olenevalt liigist 30 krooni kuni 3000 krooni ja pesitsusajal kuni 9000 krooni.

Suurem osa linnuliike (179) kuulub III kaitsekategooriasse. Need on Eestis tavalised liigid, kes vajavad seaduslikku kaitset muudel põhjustel. Paljud neist on niinimetatud "kasulikud" linnuliigid, kes toituvad "kahjulikest" putukatest või närilistest ja on seeläbi inimesele kasulikud. Sellised on enamik kakulisi ja mitmed kullilised ning valdav osa värvulisi. Teatud liike, nagu näiteks kakulised ja kullilised, võib ohustada ka kollektioneerimine või "kahjuliku" linnuna tagakiusamine. Nii nagu I ja II kategooria puhul, on ka III kategooria linnuliikide püüdmine, pidamine, tapmine, ohustav häirimine, jälitamine ja tehingud nendega keelatud. Juhul, kui muude kaitseabinõudega ei ole võimalik tagada vastava liigi kaitset ja säilimist, võidakse talle moodustada ka looduskaitseala. Kahjutasu III kaitsekategooriasse kuuluva linnu vigastamise või tapmise eest on olenevalt liigist 30 kuni 3000 krooni ning nende kahjustamisel pesitsusajal kuni 9000 krooni isendi kohta.

Linnuliigid, kes ei kuulu looduskaitse alla, ei ole lindpriid ja neid ei tohi oma suva järgi taga kiusata, tappa või tarbida. Kõrvuti eetiliste normidega keelustavad selle ka Loomakaitse seadus ning jahilindude osas Jahikorralduse seadus ja Jahieeskirjad. Jahilukite loetellu kuulub kokku 37 linnuliiki, kes aga mitte kõik ei ole tegelikult jahilinnud. Sellised liigid on näiteks hõbekajakas, kodutuvi ja hallvares, kelle arvukust on kohati vaja reguleerida. Seda tohib aga teha üksnes vastavalt jahieeskirjadele ning sätestatud juhtudel tuleb taotleda ka maa-konna keskkonnateenistuse luba. Ebaseadusliku jahipidamise korral või jahipidamisõigusega isiku poolt jahiluki (linnu) tabamisel või vigastamisel nõutakse sisse kahjuhüvitist vastavalt uluki (linnu) eest ettenähtud määrale. Olenevalt liigist on see 30 kuni 6000 krooni. 1998. aasta alguses alustas Keskkonnaministeeriumi juures tööd nõukoda, mille ülesandeks on välja töötada liikide kaitsekorralduskavade koostamise ning rakendamise põhimõtted.

Kaitsealad

Nagu eespool juba märgitud, on linnukaitstes kõrvuti liigikaitsega oluline roll ka nende elupaikade kaitse. Seda teostatakse eeskätt riiklikel kaitsealadel. Vastavalt seadusele on meil 4 erinevat tüüpi kaitsealasid – rahvuspark, looduskaitseala, maastiku-

kaitseala (või looduspark) ning programmiala. Linnustiku kaitse eesmärkidega ühtib neist kõige enam looduskaitseala statuut ning kaitse korraldus, kus esinevad nii loodusreservaat, sihtkaitse- kui ka piiranguvöönd. Loodusreservaadis on keelatud igasugune majandustegevus ning inimeste viibimine aastaringiselt, välja arvatud hädavajalikud järelevalve- ja päästetööd ning teadusuuringud. Kõik see peab tagama lindude segamatu pesitsemise või peatumise nimetatud vööndis. Ka sihtkaitsevööndis on inimtegevus rangelt piiratud ning lindude ja nende elupaikade kaitse hästi tagatud. Piiranguvööndis on majandustegevus küll lubatud, kuid seejuures tuleb järgida kaitse-eeskirjaga kehtestatud piiranguid ja ettekirjutusi.

Kokku on Eestis hetkel üle 300 kaitseala, sealhulgas 4 rahvusparki (Lahemaa, Vilsandi, Soomaa, Karula), 58 looduskaitseala, 3 programmiala, 252 maastikukaitseala ja 4 loodusparki. Linnustiku kaitse seisukohast on olulised kõik kaitsealad, kuid olenevalt asukohast, pindalast ja kaitsekorraast on nende tähtsus siiski erinev. Esile võiks tuua Matsalu looduskaitseala ja Vilsandi rahvusparki, kus on väga mitmekesine ja rikkalik haudelinnustik ning läbirändel peatub massiliselt veelinde. Mõlemad kaitsealad kuuluvad ka rahvusvahelise tähtsusega märgalade (Ramsari alade) ning rahvusvahelise tähtsusega linnualade hulka (*Important Bird Areas*). Veelinnurikkad on ka Käina-Kassari ja Hiiumaa laidude maastikukaitseala ning hiljuti moodustatud Silma looduskaitseala, mis hõlmab Haapsalu Tagalahte ja Noarootsi jäänukjärvi. Kotkaste ja soolindude kaitsmisel on tähtsad Soomaa rahvuspark, Alam-Pedja, Muraka, Endla ja Nigula looduskaitsealad, samuti Emajõe-Suursoo, Läänemaa-Suursoo, Avaste, Agusalu ja teised sookaitsealad (maastikukaitsealad). Suureks edusammuks vee- ja soolindude kaitsmisel oli Rahvusvahelise tähtsusega märgalade, eriti veelindude elupaikade konventsiooni täitmise riikliku programmi kinnitamine Vabariigi Valitsuse poolt 1997. a. märtsis. Määrusega kinnitati 10 Ramsari ala (Soomaa ja Vilsandi rahvuspark, Alam-Pedja, Endla, Matsalu ja Nigula looduskaitseala, Hiiumaa laidude maastikukaitseala koos Käina lahega, Emajõe Suursoo ning Muraka ja Puhtu-Laelatu-Nehatu kaitseala), mis on nüüdseks kantud ka konventsiooni registrisse. Programmi kohaselt tuleb 2010. aastaks nimetada veel 14 Ramsari ala ning kehtestada neil kaitse-eeskirjad ja kaitsekorralduskavad. Suurem osa kinnitatud

või planeeritavatest Ramsari aladest on ühtlasi rahvusvahelise tähtsusega linnualad.

Valitsusvälised organisatsioonid

Kõrvuti riikliku looduskaitsega on linnukaitstes oma kindel koht ka erainitsiatiivil ning sellel tuginevatel valitsusvälistel organisatsioonidel (VVO-del). Eestis koondab lindudest ja linnukaitsest huvitatuid Eesti Ornitoloogiaühing. Ühingul on üle 750 liikme ning alates 2000. a. on EOÜ rahvusvahelise linnukaitseorganisatsiooni *BirdLife International* täisõiguslik partner Eestis. Linnukaitse osas on ühingu olulisimaks ettevõtmiseks tähtsate linnualade projekt, mille tulemusena on valminud ka käesolev raamat. Peale ülemaalse ornitoloogiaühingu on tänaseks tekkinud veel neli piirkondlikku linnuklubi (Lääne-, Saare-, Pärnu- ja Tartumaal). Linnuklubide tegevus on ornitoloogiaühingu tegevusest mõnevõrra erinev, kuid praktiline linnukaitse ja selle propageerimine on neis kõigis esiplaanil. Heaks näiteks on Läänemaa Linnuklubi, mille algatusel ja osalusel on loodud Silma looduskaitseala Läänemaal. Haruldaste ja ohustatud linnuliikide, eeskätt kotkaste ja must-toonekure uurimisel ning kaitsmisel on tähtsal kohal Eestimaa Looduse Fondi ja looduskaitseühingu "Kotkas" tegevus. Hooldatakse looduslikke pesi ja ehitatakse tehispesi, tehakse ettepanekuid liigikaitsealade moodustamiseks ning koostatakse neile kaitse-eeskirju ja kaitsekorralduskavu.

Teaduste Akadeemia juures asuv Looduskaitse Komisjon on teataval määral küll riiklikult finantseeritav, kuid oma tegevuspõhimõtelt ja struktuurilt sarnaneb see ühiskondlikele organisatsioonidele. Komisjoni üheks ülesandeks on Eesti punase raamatu koostamine ja pidamine. Ohustatud liikide nimekirjade koostamisel lähtutakse Rahvusvahelise Looduse ja Loodusvarade Kaitse Liidu (*IUCN*) poolt väljatöötatud kategooriatest, kohandades neid kohalikele oludele. Kõige värskema nimekirja kinnitas komisjon 1998. aastal ja avaldas selle ka raamatuna. Eesti punase raamatu (Lilleleht 1998) lindude nimekirjas on hetkel 56 liiki, neist eriti ohustatute (*endangered*) kategoorias 7 liiki (järvekaur, madukotkas, rabapistrik, rabapüü, rohunepp, krüüsel ja siniraag). Nimekiri on signaaliks ohustatud liikide seisundist ning kaitsevajadusest.

Bird Protection in Estonia

Aivar Leito

History

Having lived between forest and the sea for ages, the Estonians have always respected birds and animals – both as a source of beauty and food. In islets, bird eggs were picked for food, in forests traps were set for Black Grouse. With the taking into use of firearms appeared the danger of excessive hunting. However, consumption in a sustainable way prevailed due to respect towards birds. In hard winters, seeds of grain were thrown on snow for Partridges and fat was hung on the branch for tits.

Bird protection in Estonia in its present meaning dates back

to the beginning of this century. Mr. Artur Toom, lighthouse-keeper of the Vilsandi island at Estonia's west coast, rented the Vaika islets in 1908 to secure protection for birds and in 1910 the first bird sanctuary was established in those islets. This is considered the birthdate of nature conservation in Estonia. In 1921, the Estonian Ornithological Society (EOS) was founded, its main activities including bird observation and studies as well as bird protection together with its promotion with the public. The first Nature Conservation Act in Estonia was approved in 1935, stipu-

lating *inter alia* the list of rare species (including birds) and the measures for their preservation. During and after World War II, nature (and bird) protection activities disappeared for some time, reappearing in the 1950s. In 1955, the Nature Conservation Commission of the Estonian Academy of Sciences was established, its aims including the scientific justification and directing of nature conservation (and bird protection) activities. The first and long-term chairman of the Commission was Professor Eerik Kumari – an ornithologist whose achievements at the development of our postwar nature conservation cannot be overestimated.

In 1957, a new Soviet-time nature conservation act was approved which reestablished the list of protected species together with the required conservation measures. Besides, four state nature reserves (Matsalu, Viidumäe, Vilsandi, Nigula) and 28 protected areas of other types were established. For a number of those, bird conservation is still one of the major aims. In 1971, the Lahemaa National Park, the Käina Bay Bird Sanctuary and the Hiiumaa Islets' Landscape Reserve were established, all including important breeding sites and areas for stop-over during migration for a number of bird species. The Vaika Bird Sanctuary was considerably expanded and renamed into the Vilsandi Nature Reserve. In 1988, the first Bird Club in Estonia was established. In parallel to bird observation and various group activities, practical bird conservation activities hold an important place with such clubs. In 1979, the Red Data Book of Estonia was published by the Nature Conservation Commission of the Academy of Sciences and in 1982 its public version was released. The first Red Data Book contained 73 bird species, 24 species of those occupying the red sheets marking the threatened status of the species.

In 1991, Estonia regained its independence after Soviet occupation, which also marks the beginning of a new period in bird protection. A number of organisations closely related to bird protection were established including the bird clubs, Nature Conservation Cooperative "Kotkas" (Eagle) and the Estonian Fund for Nature (ELF) which have played a significant role at the initiation and implementation of a number of projects aimed at the preservation of endangered bird species. In 1993, Estonia became party to the Berne, CITES and Ramsar Conventions which *inter alia* regulate protection of numerous bird species and their habitats and prevent illegal trade with bird species. The Soomaa and Karula National Parks were established and the Vilsandi Nature Reserve was renamed into a National Park. In 1994, the Act on Protected Natural Objects was approved which stipulates the procedure for taking bird species and their permanent habitats/sites into protection and approves the list of species of Protection Category I (including bird species). In the same year, the Government approved the procedure for taking natural objects into protection as well as the list of species belonging to Protection Category II. In 1995, the list of species belonging to Protection Category III was approved with Regulation of the Minister of the Environment.

Currently, bird conservation in Estonia is based on the principles of species protection and habitat protection. Species protection means first of all that all specimens of an endangered species, or a species deserving protection for another reason, are taken into protection. This may be considered bird conservation at the level of species, population and specimen. In the case of habitat protection, birds and bird communities are aimed to be protected via conservation of their habitats. Species protection is valid in parallel to that. Thus the two principles are closely interrelated in bird conservation.

Species protection

At the national level, the protection of and trade with birds are regulated mainly with the Act on Protected Natural Objects, Act on Protection and Management of Animals, Act on Hunting Management, and the Hunting Rules. According to the Act on Protected Natural Objects protected species are divided into three protection categories in relation to their endangeredness, rarity, scientific value as well as biological and ecological characteristics. Protection Category I includes seven most endangered species which are in need of most strict protection. These are the Black Stork, the White-tailed Eagle, the Short-toed Eagle, the Golden Eagle, the Osprey, the Peregrine Falcon, the Willow Grouse. The last recorded breeding of Peregrine Falcon dates to 1971. The population of this species is in a critical state; the abundance of Black Stork has also considerably decreased. Short-toed Eagle is a sporadic breeder in Estonia whose abundance has never been high. Only the populations of White-tailed Eagle, Golden Eagle and Osprey are in a relatively good state. All breeding sites of Protection Category I bird species are taken into protection via establishment of a nature reserve with an appropriate territory. Causing of damage to the specimens and permanent sites of these species is prohibited. In the case of illegal killing or causing of damage to birds, the violator is obliged to pay compensation to the state in the amount of 9000 Estonian kroon (EEK), equivalent to some 600 USD, per specimen. In the case of causing damage to or destruction of breeding sites, nests or nest trees, fivefold compensation should be paid (amounting to EEK 45 000). In case the damage was caused during breeding season, the compensation rate is multiplied by three.

A total of 35 bird species belong to Protection Category II. These are species which are not as endangered and rare as the ones of category I but still need strict protection with the aim of preserving or improving their current status. This category includes a number of species which are still relatively common in Estonia but are already endangered or becoming extinct in the other parts of Europe (such as the Capercaillie, the Corncrake, the Great Snipe, the White-backed Woodpecker, etc.). In general, the protection regime of category II species is similar to that of category I, being only slightly less strict. Protected areas should be established not in all permanent sites of the species but considering real necessity – primarily at the most suitable sites where the highest number of specimens breed or stop during migration period. The compensation rate for causing of damage to or killing of a specimen of category II bird species is 30 to 3000 EEK depending on the species and reaching up to 9000 EEK during breeding season.

The majority of bird species (179) belong to Protection Category III. These are species common in Estonia which deserve and need legal protection due to other reasons. A number of those are the so-called "useful" species which feed on the "harmful" insects or rodents, thus being of use to humans. This includes the majority of diurnal and nocturnal raptors and the majority of passerines. Some species, such as raptors, may also be endangered by collecting or chasing as a "harmful" species. Similar to categories I and II, the catching, keeping, killing, dangerous disturbing, chasing of these species as well as trade with them is prohibited. In cases where it is not possible to secure the preservation of the species using other measures, nature reserves may be established for this purpose. The compensation rate for causing of damage to or killing of a specimen of category III bird species is 30 to 3000 EEK depending on the species and reaching up to 9000 EEK during breeding season.

The bird species which do not belong to the three Protection Categories are not scot-free and may not be disturbed, killed or consumed. In parallel to ethical norms, this is prohibited under the Animal Protection Act, the Hunting Management Act (concerning game species) and the Hunting Rules. The list of game species includes 37 species which are in fact not all being hunted. Such species include for example the Herring Gull, the Feral Pigeon, and the Hooded Crow, whose abundance needs to be regulated in places. However, this may only be done in accordance with the Hunting Rules and in stipulated cases a permit has to be obtained from the District Environmental Service. In the case of illegal hunting or hunting by a person with no hunting rights, compensation has to be paid for causing of damage to or killing of a bird (game) specimen according to the valid rate. Depending on the species, this is from 30 to 6000 EEK.

In the beginning of 1998, an Advisory Council was established with the Ministry of the Environment, the task of which is development of the principles for compilation and implementation of Management Plans for species.

Protected areas

As stated above, habitat conservation plays an important role at bird protection, in parallel to species protection, being primarily performed at state protected areas. In accordance with the Act on Protected Natural Objects, there are protected areas of four types in Estonia: national park, nature reserve, landscape reserve (or nature park) and programme area. The statute and protection regime of nature reserves which include both strict nature reserves, special management zones and limited management zones is relatively the most coinciding with the aims of bird protection. In strict nature reserve all economic activities as well as the movement of people is prohibited all year round, with the exception of urgent reinforcement or rescue activities and scientific research. This should secure undisturbed breeding or resting of birds in areas belonging to this zone. In the special management zone, human activity is also strictly limited and the preservation of birds as well as their habitats should be guaranteed. In the limited management zone, economic activity is permitted only in case all restrictions and requirements stipulated with the Protection Rule are obeyed.

To date, there are currently more than 300 protected areas including four national parks (Lahemaa, Vilsandi, Soomaa, Karula), 58 nature reserves, 3 programme areas, 252 landscape reserves and 4 nature parks. All these areas are important also from the bird protection viewpoint, however, their significance varies depending on the location, territory and protection regime. The Matsalu Nature Reserve and the Vilsandi National Park should be mentioned as having highly diverse and abundant breeding bird fauna and being a staging area for numerous migrating waterfowl. Both protected areas are also included in the list of wetlands with international importance (the Ramsar list) and in the list of Important Bird Areas. The Käina-Kassari and Hiiumaa Islets' Landscape Reserves are also rich in waterfowl, as well as the Silma Nature Reserve occupying the relict lakes of Haapsalu Tagalaht and Noarootsi. For the protection of eagles and waders, the Soomaa National Park, the Alam-Pedja, Muraka, Endla and Nigula Nature Reserves as well as the

Emajõe-Suursoo, Läänemaa-Suursoo, Avaste, Agusalu and other mire reserves (Landscape Reserves) are of importance.

A considerable achievement at the conservation of waterfowl and waders is the approval of the national programme for implementation of the Convention on Wetlands of International Importance, especially as Waterfowl Habitats by the government in March, 1997. With a governmental regulation, ten Ramsar areas were designated (the Soomaa and Vilsandi National Parks, the Alam-Pedja, Endla, Matsalu and Nigula Nature Reserves, the Hiiumaa Islets' Landscape reserve together with the Käina Bay, the Emajõe Suursoo, Muraka and Puhtu-Laelatu-Nehatu reserves) which have to date been included in the Convention register. According to the mentioned programme, another 14 Ramsar areas would need to be designated by 2010 and Protection Rules as well as Management Plans for those should be approved. The majority of the already designated and planned Ramsar areas also belong to the international list of Important Bird Areas.

Non-governmental organizations

In parallel to state-organized nature conservation, private initiative and non-governmental organizations play their role at bird protection. The Estonian Ornithological Society is a national organization of people interested in birds and bird protection, having more than 750 full members and being a partner to the international bird protection organization BirdLife International. As concerns bird protection, the Important Bird Areas project has been the most important of the EOS activities, one of the outputs of which is the current publication. In addition to the national society, four regional Bird Clubs are active (in the Lääne, Saare, Pärnu and Tartu Districts). The activities of these clubs differ to some extent from those of the EOS, however, practical bird protection and its promotion with the wider public is of high importance in all of those. The Läänemaa Bird Club is a good example, having initiated the establishment of the Silma Nature Reserve in the Läänemaa District. At the investigation and protection of rare and endangered bird species such as eagles and the Black Stork, the Estonian Fund for Nature and the Nature Conservation Co-operative "Kotkas" (Eagle) are of importance. This includes taking care of natural nests, setting up of artificial nests, making proposals for establishment of species protection areas and development of Protection Rules and Management Plans for those. The Nature Conservation Commission of the Academy of Sciences is to some extent financed by the state, however, its principles and structure are close to those of an NGO. The tasks of the Commission include the compilation and maintaining of the national Red Data Book. At the compilation of lists of endangered species, the categories developed by the IUCN are followed, being adapted to the local conditions. New lists have been approved by the Commission and the new Red Data Book is being compiled. The bird list of the Estonian Red Data Book currently includes 56 species, the category of most endangered species including seven species: the Black-throated Diver, the Short-toed Eagle, the Peregrine Falcon, the Willow Grouse, the Great Snipe, the Black Guillemot, and the Roller. This list is a warning signal about the status and need for protection of the endangered species.

Tähtsate linnualade kategooriad ja kriteeriumid

Andres Kalamees, Margus Ots

Tähtsad linnualad (TLA-d) valitakse välja kvantitatiivsete ornitoloogiliste kriteeriumide alusel, mis põhinevad linnupopulatsioonide suurusel ja muutustel. Arvestatakse ka konkreetsete liikide ja elupaikade ohustatust, pesitseja/mittepesitseja staatust, populatsiooni summaarset osakaalu, esinemist ja arvukust eri aastaaegadel jt. tegureid. Ühtsetel kriteeriumidel põhineva hindamissüsteemi olemasolu võimaldab võrrelda maailma eri paigus asuvaid linnurikkaid alasid ning tagab selle, et kõik TLA staatuse pälvivad alad on tõepoolest väärt rahvusvahelist kaitset.

BirdLife International'i TLA-de programmi peamine eesmärk on TLA-de kaitse. Selle saavutamise üheks eelduseks on usaldusväärse andmestiku kogumine ja koondamine ühtsesse andmebaasi. Selline infopank koos Euroopa Liidu direktiividest ja rahvusvahelistest konventsioonidest tulenevate nõuetega annab võimaluse veenvalt põhjendada vajadust lülitada üks või teine ala riiklikult kaitstavate linnualade hulka.

TLA-de valikuks Euroopas on välja töötatud 20 kriteeriumi, mis arvestavad alade tähtsust ohustatud liikidele, koonduvatele liikidele, piiratud levikuga liikidele ja bioomiga piirnevatele liikidele. Kõik kriteeriumid on omakorda jaotatud kolme kategooriasse, lähtudes nende olulisusest globaalsel (A), üle-euroopalisel (B) ja Euroopa Liidu (C) tasemel (tabel 2).

Iga kategooria kriteerium(id) on seotud kindla linnuliikide nimekirjaga, kusjuures vajadusel kaasneb liigiga populatsiooni arvuline künnis, mis peab olema kas saavutatud või ületatud, et ala saaks kuuluda sellesse kategooriasse. Arvuline künnis on enamasti 1% kõnealuse liigi populatsioonist (näit. A1 või C1 kategooriate puhul globaalsest populatsioonist). Vaid kahe kategooria, A2 ja A3 puhul on kriteeriumid pigem kvalitatiivsed, nõudes vastavate linnuliikide eraldi asetsevate kogumite olemasolu.

Alljärgnevad kategooriate ja kriteeriumide kirjeldused kujutavad endast juhendmaterjali TLA-de tuvastamiseks. Samas ei ole need mõeldud täht-täheleliseks järgimiseks, sest loodus on alati keerulisem kui mistahes etteantud skeem.

Vastavalt Läänemere projekti (*Baltic Sea Project*) (vt. lk. 7) nõustanud konsultatsioonifirma *Ornis Consult*, *BirdLife International*'i sekretariaadi ja projektis osalenud maade vahelisele kokkuleppele otsustati ranniku ja avamere TLA-de valikul 20 000 veelinnu kriteeriumit mitte kasutada (Skov *et al.* 2000).

TLA-de kategooriad ja kriteeriumid põhinevad peamiselt järgmistel allikatel: Heath & Evans 2000, BirdLife International 1995, Grimmet & Jones 1989.

Tabel 2. Euroopa tähtsate linnualade jaotus.

Table 2. The categories of IBA's in Europe.

Kategooria	Sisu
A	GLOBAALSE TÄHTSUSEGA LINNUALAD
A1	Globaalselt ohustatud liigid
A2	Piiratud levikuga liigid
A3	Bioomiga piirnevad liigid
A4	Globaalse tähtsusega kogumid
B	ÜLE-EUROOPALISE TÄHTSUSEGA LINNUALAD
B1	Regionaalse tähtsusega kogumid
B2	Euroopas ebapiisava kaitsestaatusega liigid
B3	Euroopas piisava kaitsestaatusega liigid
C	EUROOPA LIIDU TÄHTSUSEGA LINNUALAD
C1	Globaalselt ohustatud liigid
C2	Euroopa Liidu tasandil ohustatud liikide kogumid
C3	Euroopa Liidu tasandil mitteohustatud rändlindude kogumid
C4	Koondumisalad – suured kogumid
C5	Koondumisalad – rändetee “pudelikaela” alad
C6	Euroopa Liidu tasandil ohustatud liigid
C7	Teised ornitoloogilised kriteeriumid

A: GLOBAALSE TÄHTSUSEGA LINNUALAD

Kategooria A1: globaalselt ohustatud liigid

Kriteerium: ala, kuhu regulaarselt koguneb olulisel arvul globaalselt ohustatud liike või teisi globaalse kaitseväärtusega liike.

Euroopas on selliseid liike 35 (Collar *et al.* 1994). Arvuline künnis on arvutatud liigi globaalse populatsiooni suurusest ning sõltub ka sellest, kas liigi isendid on suhteliselt suure või väikese suurusega ning kas tegemist on peamiselt hajusa või koloniaalne pesitsejaga (Heath & Evans 2000). Tabelis 3 on ära toodud Euroopas regulaarselt esinevad globaalse kaitseväärtusega liigid, kes pesitsevad või peatuvad läbirändel olulisel hulgal ka Eestis.

Tabel 3. Globaalse kaitseväärtusega liikide arvulised künnised Euroopas.

Table 3. Numerical thresholds for the species of global conservation concern in Europe.

Liik		Globaalne staatus*	Arvuline künnis**
Väike-laukhani	<i>Anser erythropus</i>	VU	5 p.
Kirjuhahk	<i>Polysticta stelleri</i>	VU	30 is.
Suur-konnakotkas	<i>Aquila clanga</i>	VU	2 p.
Rukkirääk	<i>Crex crex</i>	VU	20 p.
Merikotkas	<i>Haliaeetus albicilla</i>	NT	5 p.
Rohunepp	<i>Gallinago media</i>	NT	20 p.

Märkus: * Globaalne staatus Collar *et al.* 1994 järgi: VU – ohualdis (*vulnerable*), NT – ohulähedane (*near-threatened*). Eestikeelsed vastet Lilledleht 1998; ** – p. – paari, is. – isendit. Isendite ja paaride omavaheliseks ümberarvutamiseks kasutatakse korrumatis- või jagamisfaktorit 3 (Heath & Evans 2000).

Kategooria A2: piiratud levikuga liigid

Kriteerium: ala, kus teatakse või arvatakse esinevat märkimisväärtset osa lindude grupist, kelle pesitsusaegne levila on defineeritud endeemse linnualana (*Endemic Bird Area, EBA*) või sekundaaralana (*Secondary Area, SA*).

EBA on defineeritud kui piirkond, mis hõlmab vähemalt kahe piiratud levikuga liigi kogu areaali, kusjuures "piiratud leviku" all mõistetakse levilat maailmas, mis on väiksem kui 50 000 km² (Stattersfield *et al.* 1998). Maailmas on 218 EBA-d, neist kolm asuvad Euroopas (Madeira ja Kanaari saared, Kaukasus, Küpros). Sekundaarala on piirkond, kus esineb piiratud levikuga liike, kuid erinevalt EBA-st hõlmab see vähem kui kahe niisuguse liigi kogu areaali. Sekundaaralasid on Euroopas samuti kolm (Korsika mäed Prantsusmaal, Kaledoonia männimets Suurbritannias ning Assoorid Portugalis). Eestis selliseid piiratud levikuga liike ei ole.

Kategooria A3: bioomiga piirnevad liigid

Kriteerium: ala, kus teatakse või arvatakse esinevat märkimisväärtset osa lindude grupist, kelle levik kas täielikult või osaliselt piirneb ühe bioomiga.

See kategooria kehtib linnuliikide rühmade kohta, kellel on suures osas kattuvad areaalid (iga liigi levila on suurem kui 50 000 km²), mis asuvad põhiosas või täielikult ühe bioomi piires ning on seetõttu globaalse tähtsusega. Euroopas on selle kategooria tarvis eristatud 5 bioomi: Arktika/tundra bioom (32 iseloomulikke liiki Euroopas), boreaalne bioom (15 liiki), Vahe-mere bioom (21 liiki), Euraasia kõrgmägede (alpiinne) bioom (10 liiki) ning Euraasia steppide bioom (9 liiki).

Need liigid Eestis ei pesitse või pesitsevad väga vähesel arvul (nt. sarvikipütt, mudanepp, heletilder).

Kategooria A4: globaalse tähtsusega kogumid

Kriteerium: Ala osutub valituks, kui ta vastab vähemalt ühele alljärgnevast neljast kriteeriumist:

- ala, kuhu regulaarselt koguneb või arvatakse kogunevat 1% või enam veelinnu liigi biogeograafilisest populatsioonist;
- ala, kuhu regulaarselt koguneb või arvatakse kogunevat 1% või enam mere- või maismaalinnu liigi globaalsest populatsioonist;
- ala, kuhu regulaarselt koguneb või arvatakse kogunevat vähemalt 20 000 veelindu või vähemalt 10 000 merelinnu paari ühest või enamast liigist;
- ala on või arvatakse olevat nn. "pudelikaela" ala, mida kevad- või sügisrände ajal läbib vähemalt 20 000 toonekurglast (*Ciconiidae*), kullilist (*Accipitriformes* ja *Falconiformes*) või kurglast (*Gruidae*).

Kriteeriumide A4i ja A4iii abil saab identifitseerida ka rahvusvahelise tähtsusega märgalasid (Ramsari alasid), sest need sarnanevad Ramsari kriteeriumidele 6 ja 5. Mõistet "veelind" kasutatakse siin samas tähenduses, kui on "waterfowl" Ramsari konventsioonis. Euroopas hõlmavad need kõiki linnuliike järgmistest sugukondadest (Rose & Scott 1997): *Gaviidae* (kaur-lased), *Podicipedidae* (pütlased), *Pelecanidae* (pelikanlased), *Phalacrocoracidae* (kormoranlased), *Ardeidae* (haigurlased), *Ciconiidae* (toonekurglased), *Threskiornithidae* (iibislased), *Phoenicopteridae* (flamingolased), *Anatidae* (partlased), *Gruidae* (kurglased), *Rallidae* (ruiklased), *Haematopodidae* (merisklased), *Recurvirostridae* (naaskelnoklased), *Burhinidae* (jamejalglased), *Glareolidae* (jooksurlased), *Charadriidae* (tüll-lased) *Scolopacidae* (kurvitslased) ning *Laridae* (kajaklased). Euroopas saab seda kategooriat taotleda 160-le linnuliigile.

B: ÜLE-EUROOPALISE TÄHTSUSEGA LINNUALAD

Kategooria B1: regionaalse tähtsusega kogumid

- Kriteerium:** Ala osutub valituks, kui ta vastab vähemalt ühele alljärgnevast neljast kriteeriumist:
- (i) ala, kuhu regulaarselt koguneb või arvatakse kogunevat 1% või enam veelinnu liigi rändetee populatsioonist või muust selgelt eristunud populatsioonist;
 - (ii) ala, kuhu regulaarselt koguneb või arvatakse kogunevat 1% või enam merelinnu liigi eristunud populatsioonist;
 - (iii) ala, kuhu regulaarselt koguneb või arvatakse kogunevat 1% või enam mõne muu liigi rändetee populatsioonist või muust selgelt eristunud populatsioonist;
 - (iv) ala, mida kevad- või sügisrände ajal läbib üle 5000 toonekurglase (*Ciconiidae*) või üle 3000 kullilise (*Accipitriformes*, *Falconiformes*) või kurglase (*Gruidae*) – nn. “pudelikaela” ala.

Kriteerium B1i katab ka rahvusvahelise tähtsusega märgalad (Ramsari alad), mis on valitud lähtuvalt Ramsari konventsiooni 6. kriteeriumist.

Mõlema kategooria (A4 ja B1) jaoks vajalik minimaalne isendite arv on ära toodud Lisas 1. Arvukushinnangute aluseks olev populatsioon on näidatud veerus “populatsioon”.

A4 ja B1 kriteeriumi täitnud liigid Eestis TLA-del on toodud tabelis 7.

Kategooria B2: Euroopas ebapiisava kaitsestaatusel liigid

- Kriteerium:** ala on üks kõige olulisematest esinemisaladest konkreetsel maal liikidele, kelle kaitsestaatus Euroopas on ebapiisav (eriti ohustatud, ohualtid, haruldased, vähenevad, lokaliseerunud või ebapiisavalt uuritud liigid) ning kellele sobivad elupaigalised kaitsemeetmed.

Nimetatud kriteerium on mõeldud alade valikuks, kus pesitseb olulisel määral üle-euroopalise kaitseväärtusega (*Species of European Conservation Concern – SPEC*) 2. ja 3. kategooria liikide isendeid (Tucker & Heath 1994) (Lisa 2).

Kategooria B3: Euroopas piisava kaitsestaatusel liigid

- Kriteerium:** ala on üks kõige olulisematest esinemisaladest konkreetsel maal liikidele, kelle kaitsestaatus Euroopas on piisav, kuid levik on koondunud Euroopasse ning kellele sobivad elupaigalised kaitsemeetmed.

Euroopas rakendatakse seda kriteeriumi üle-euroopalise kaitseväärtusega 4. kategooria liikidele (SPEC 4), st. Euroopasse kontsentreerunud piisava kaitsestaatusel liikidele (lisa 2). “Euroopasse koondunud” liikidena käsitatakse siin liike, kelle arealist asub üle 50% Euroopas.

Kategooriate B2 ja B3 jaoks valitakse alad järgmiselt:

1. Liigi arvukus sellel maal peab olema vähemalt 1% vastava liigi Euroopa minimaalsest pesitsuspopulatsioonist.
2. Kui protsent on näiteks 1, siis võib selle liigi jaoks lugeda TLA-ks ühe esindusala (kui % on suurem, siis võib ka esindusalasid olla vastavalt rohkem) (tabel 4).
3. Ettepanekaval esinduslale peab pesitsema vähemalt 1% selle maa populatsioonist.

Tabel 4. B2/B3 alade arvu määramine.

Table 4. An example of the application of the B2/B3 criteria.

Rahvusliku populatsiooni suhe Euroopa populatsiooni (%)	Maksimaalne valitud alade arv sellel maal
1–5	5
10	10
20	16–25
30	26–35
40	36–45
50	46–55
60	56–65
70	66–75
80	76–85
90	86–95
100	96–100

Näide. TLA-de valik mustviirese (*Chlidonias niger*) jaoks Eestis.

Euroopa pesitsuspopulatsiooni minimaalne hinnang = 57 000 paari (Tucker & Heath 1994)

Eesti pesitsuspopulatsiooni minimaalne hinnang = 2000 paari (Lõhmus *et al.* 1998)

1. Vaadeldav maa peab esindama vähemalt 1% Euroopa minimaalsest pesitsuspopulatsioonist. Eestis pesitseb 3,5% mustviirese Euroopa populatsioonist.
2. Ettepanekaval alal peab olema vähemalt 1% rahvuslikust populatsioonist. Eestis on minimaalselt 8 ala, kus pesitseb üle 20 paari mustviirest.
3. Vastavalt tabelile 4 saab Eestist valida mustviirestele kuni 5 ala, kus igal neist pesitseb vähemalt 20 paari nimetatud liigist. Olemasolevast kaheksast alast, kus pesitseb üle 20 paari, saab TLA-ks valida maksimaalselt viis (tavaliselt need, kus on suurim paaride arv).

Toodud valikukriteeriume tuleb siiski kasutada ettevaatusega, eriti liikide osas, kelle arvukus Eestis jääb alla 100 paari. Samuti võib esitada valikuks alasid, kus arvatakse teatud liiki(e) esinevat rahvusvaheliselt olulisel hulgal (kuid kelle rahvuslik populatsioon on alla 1% selle liigi Euroopa kogupopulatsioonist) võrreldes antud ala populatsiooni teiste, ülalnimetatud protseduuri alusel valitud aladega teistes maades.

Valdav osa B2/B3 esindusladedest jäävad olemasolevate kaitsealade (Matsalu, Silma, Vilsandi jt.) territooriumile, mis on juba niigi TLA-de nimekirjas. Spetsiaalseid B2 ja B3 kategooria TLA-sid on Eestis väga vähe (tabel 5, lk. 25).

C: EUROOPA LIIDU TÄHTSUSEGA LINNUALAD

'C' kategooriate kriteeriume kasutatakse Euroopa Liidu alade valikul, mis kvalifitseeruvad linnuhoiualadena (*Special Protected Area, SPA*) tulenevalt Euroopa Liidu linnudirektiivi nõuetest. On oluline märkida, et 'C' kategooriad baseeruvad teaduslikel kriteeriumidel, mida rakendati juba Euroopa Liidu TLA-de teises inventuuris (Grimmet & Gammell 1989) ning mida tunnustati ametlikult teadusliku alusena Euroopa Kohtus kohtuprotsessil Hollandi Kuningriigi vastu 1998. aastal. 'C' kategooria kriteeriumide puhul võetakse arvesse liikide kaitsenõudeid Euroopa Liidu territooriumil ning geograafilist kaetust aladega, mis esindavad iga liigi levikut kogu EL ulatuses. 'C' kategooriate kriteeriume on praeguses Euroopa Liidu kohaldatud 2264 TLA-l (15-s liikmesriigis) (Heath & Evans 2000). Alale saab taotleda seitsset 'C' kategooriat (C1–C7), mis võivad korrata kõrgemaid A ja B kategooriate kriteeriume.

Käesolevas raamatus ei ole alade valikul C kategooriat ega kriteeriume veel rakendatud.

Kategooria C1: globaalselt ohustatud liigid

Kriteerium: ala, kuhu regulaarselt koguneb olulisel arvul globaalselt ohustatud liike või teisi globaalse kaitseväärtusega liike.

Kriteerium ning populatsiooni künnised on identsed kategooria A1 kriteeriumiga.

Kategooria C2: Euroopa Liidu tasandil ohustatud liikide kogumid

Kriteerium: ala, kuhu regulaarselt koguneb vähemalt 1% Euroopa Liidu ohustatud liigi rändetee või Euroopa Liidu populatsioonist.

“Ohustatud liikide” all mõeldakse siin liike, alamliike ja populatsioone, mis on kantud Euroopa Liidu linnudirektiivi I lisse ning kelle kaitseks tuleb moodustada direktiivi artikli 4.1 kohaselt linnuhoiualasid (*SPA*). Väheste liikide puhul, kelle pesitsuspopulatsioon Euroopas on märgatavalt suurem populatsioonist Euroopa Liidus, on kasutatud kategooria taotlemiseks alandatud arvulist künnist.

Kategooria C3: Euroopa Liidu tasandil mitteohustatud rändlindude kogumid

Kriteerium: ala, kuhu regulaarselt koguneb vähemalt 1% Euroopa Liidu mitteohustatud rändlinnu liigi rändetee populatsioonist.

“Rändlinnud, keda ei loeta ohustatuks”, on – vastavalt Euroopa Liidu linnudirektiivi artiklile 4.2 – regulaarselt esinevad rändsed liigid, kes ei ole kantud direktiivi I lisse. See kriteerium katab ka Ramsari 6. kategooria kohaselt valitud rahvusvahelise tähtsusega märgalad e. Ramsari alad, millele on tehtud vastav viide ka linnudirektiivi artiklis 4.2.

Kategooria C4: koondumiskohad – suured kogumid

Kriteerium: ala, kuhu regulaarselt koguneb vähemalt 20 000 rändset veelindu või vähemalt 10 000 paari rändseid merelinde ühest või enamast liigist.

See kriteerium on sama, mis A4iii kriteerium ning katab ka kõik Ramsari 5. kategooria kohaselt valitud rahvusvahelise tähtsusega märgalad e. Ramsari alad.

Kategooria C5: koondumiskohad – rändetee “pudelikaela” alad

Kriteerium: ala, mida regulaarselt läbib kevad- või sügisrände ajal vähemalt 5000 toonekurglast (*Ciconiidae*), või vähemalt 3000 kullilist (*Accipitriformes* ja *Falconiformes*) või kurglast (*Gruidae*) – nn. “pudelikaela” ala.

See kriteerium on sama, mis A4iv kriteerium. Kuna enamik kaitseväärtusega liike on kantud linnudirektiivi I lisse, siis rakendatakse seda kriteeriumi peamiselt direktiivi artikli 4.1 kontekstis.

Kategooria C6: Euroopa Liidu tasandil ohustatud liigid

Kriteerium: ala kuulub viie olulisima ala hulka Euroopa regioon (NUTS-regioonis), mis on moodustatud Euroopa Liidus ohustatud liigi või alamliigi kaitseks.

“Ohustatud liikide” all mõeldakse siin liike, alamliike ja populatsioone, mis on kantud Euroopa Liidu linnudirektiivi I lisse. “Euroopa regioonide” all mõeldakse nn. NUTS (*Nomenclature of Terrestrial Units of Statistics*) -regioone, mis on välja töötatud Eurostat'i (Euroopa Nõukogu Statistika Büroo) poolt standardiseeritud statistika teostamiseks Euroopa Liidu maades. NUTS-regioonid on omavahel võrdsustatud ning seotud inimeste tihedusega mingil maa-alal, st. regioon on suurem seal, kus inimeste tihedus on väiksem. Linnustikule lähenemine NUTS-regioonide kaudu ei ole loomulikult ideaalne, sest paljud liigid esinevad eelistatult kõrvalistes, hõredalt asustatud piirkondades.

Üldjuhul valitakse liikidele kuni viis esindusala ühe NUTS-regiooni kohta, kuid erandjuhtudel võib alade arv olla ka pisut suurem. Eelmises Euroopa TLA-de ülevaates 1989.a. võisid toonased Euroopa Liidu kandidaatriigid (Austria, Soome, Rootsi jt.) valida kuni 10 ala. Praegu on see valikuvõimalus kaotatud. Kui kahel või enamal alal konkreetses regioonis on mingil taksonil sama arv paare või isendeid, siis eelistatakse ala, kus esineb rohkem ohustatud (linnudirektiivi I lisa) liike. Üldjuhul kasutatakse C6 kategooriat pesitsuspopulatsioonide puhul, kuid seda saab rakendada ka mittepesitsejate korral, kui nad ei ole sellel maal kaetud mõne teise kategooriaga. Eesti moodustab eeldatavalt ühe NUTS-regiooni.

Kategooria C7: teised ornitoloogilised kriteeriumid

Kriteerium: ala, mis on valitud linnuhoiualaks (*Special Protected Area, SPA*) muude ornitoloogiliste kriteeriumide alusel või mis kandideerib linnuhoiualaks, kuid ei täida kriteeriume C1–C6.

Seda kategooriat võib kasutada ainult vähestel juhtudel, kui ei ole soovitatav ala TLA-de inventuurist välja arvata. Tegemist on omalaadse puhver-kategooriaga.

The categories and criteria of Important Bird Areas

Summary

A: IMPORTANT BIRD AREAS – GLOBAL IMPORTANCE

Category A1: Globally threatened species

The site regularly holds significant numbers of a globally threatened species, or species of global conservation concern.

Category A2: Restricted-range species

The site is known or thought to hold a significant component of a group of a species whose breeding distributions define an Endemic Bird Area (EBA) or Secondary Area (SA).

Category A3: Biome-restricted assemblages

The site is known or thought to hold a significant component of the group of species whose distributions are largely or wholly confined to one biome.

Category A4: Globally important congregations

The site may qualify on any one of the four criteria listed below:

- (i) The site known or thought to hold, on a regular basis, 1 % or more of a biogeographic population of a congregatory waterbird species.
- (ii) The site known or thought to hold, on a regular basis, 1 % or more of the global population of a congregatory seabird or terrestrial species.
- (iii) The site known or thought to hold, on a regular basis, at least 20,000 waterbirds, or at least 10,000 pairs of seabirds, of one or more species.
- (iv) The site known or thought to be a 'bottleneck site' where at least 20,000 storks (*Ciconiidae*), raptors (*Accipitriformes* and *Falconiformes*) or cranes (*Gruidae*) pass regularly during spring or autumn migration.

Note: In the current book criterion A4iii was not applied for the selection of coastal and marine IBA-s in Estonia (Skov *et al.* 2000).

B: IMPORTANT BIRD AREAS – EUROPEAN IMPORTANCE

Category B1: Regionally important congregations.

The site may qualify on any one of the four criteria listed below:

- (i) The site known or thought to hold 1 % or more of a flyway population or other distinct population of a waterbird species.
- (ii) The site known or thought to hold 1 % or more of a distinct population of a seabird species.
- (iii) The site known or thought to hold 1 % or more of a flyway population or other distinct population of a congregatory species other than a waterbird or seabird.
- (iv) The site is a 'bottleneck site' where 5,000 or more storks (*Ciconiidae*), or 3,000 or more raptors (*Accipitriformes* and *Falconiformes*) or cranes (*Gruidae*), pass regularly on spring or autumn migration.

Category B2: Species with an unfavourable conservation status in Europe

The site is one of the 'n' most important sites in a country for a species with an unfavourable conservation status in Europe

(endangered, vulnerable, rare, declining, localized or insufficiently known in Europe), and for which the site protection approach is thought to be appropriate.

Category B3: Species with favourable conservation status but concentrated in Europe

The site is one of the 'n' most important sites in a country for a species with a favourable conservation status in Europe but with its global range concentrated in Europe, and for which the site protection approach is thought to be appropriate.

C: IMPORTANT BIRD AREAS – EUROPEAN UNION IMPORTANCE

Category C1: Species of global conservation concern.

The site regularly holds significant numbers of a globally threatened species, or other species of global conservation concern.

Category C2: Concentrations of species threatened at the European Union level

The site known to regularly hold at least 1 % of the flyway or EU population of a species considered to be threatened in the EU.

Category C3: Migratory non-threatened species

The site is known to regularly hold at least 1 % of a flyway population of a migratory species that is not considered to be threatened in the EU.

Category C4: Large congregations

The site is known to regularly hold at least 20,000 migratory waterbirds, or at least 10,000 pairs of migratory seabird, of one or more species.

Category C5: Large congregations – 'bottleneck' sites

The site is a 'bottleneck' site where at least 5,000 storks (*Ciconiidae*), or at least 3,000 migratory raptors (*Accipitriformes* and *Falconiformes*) or cranes (*Gruidae*), regularly pass on spring or autumn migration.

Category C6: Species threatened at the European Union level

The site is one of the five most important in the European region in question for a species or subspecies considered threatened in the European Union.

Category C7: Other ornithological criteria

A site which has been designated as a Special Protected Area (SPA) or has been selected as a candidate SPA, based on ornithological criteria (similar to but not equal to, C1-C6) in recognized use for identifying SPAs.

In current book 'C' categories have not been used.

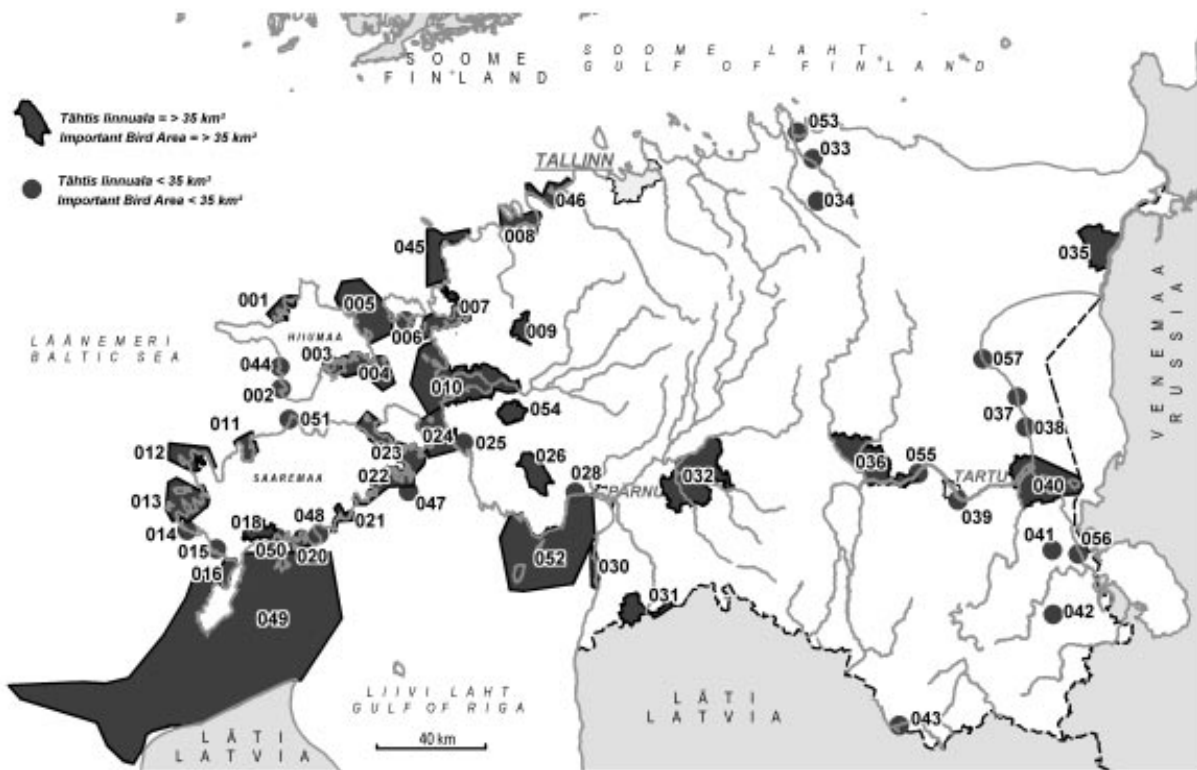
More detailed information on categories and criteria's of IBAs are available in Heath & Evans 2000.

Tähtsad linnualad Eestis

Andres Kalamees, Margus Ots

Eestis on 01.01.2000 seisuga 53 rahvusvahelise tähtsusega linnuala (TLA) kogupindalaga 731 161 ha (joonis 1, tabel 5), millest 69% moodustab meri ning 31% e. 229 213 ha maismaa koos siseveekogudega (5,1% Eesti territooriumist). Käesolevasse raamatusse koondatud andmestik koguti peamiselt perioodil 1995-1999. 1989. aastal ilmunud Euroopa tähtsate linnualade raamatus (Grimmet & Jones 1989) esindas Eestit 9 ala, uues üle-euroopalises TLA-de raamatus (Heath & Evans 2000) on Eesti

nimekirjas 43 rahvusvahelise tähtsusega linnuala. Viimaste analüüside tulemusena moodustati nelja avaldatud TLA baasil kaks uut ala: Kura kurk (endised Sörve ps. /kood 017/ ja Abruka saar /kood 019/) ning Pärnu laht (endised Kihnu väin /kood 027/ ja Pärnu laht /kood 029/). Selguse mõttes anti uutele liit-aladele uued koodid, vastavalt 049 ja 052. Lisandus ka 12 uut ala, mis vastavad rahvusvahelise tähtsusega linnuala kriteeriumidele.

Joonis 1. Tähtsad linnualad Eestis
Figure 1. Important Bird Areas in Estonia.

Ornitoloogiline tähtsus

Eestis pesitseb regulaarselt 111 üle-euroopalise kaitseväärtusega (*Species of European Conservation Concern*) linnuliiki, kellest kaks (rukkirääk, *Crex crex* ja suur-konnakotkas, *Aquila clanga*) on globaalselt ohustatud ning 58 omavad ebapiisavat kaitsestaatus Euroopas (Tucker and Heath 1994) (lisa 2). Lisaks ülaltoodud liikidele on maailma ja Euroopa ohustatud liikide kontekstis veel olulised Eestis regulaarselt talvituv, globaalselt ohustatud (ohualdis, *vulnerable*) kirjuhakk (*Polysticta stelleri*) ning pesitse-

vad merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) ja rohunepp (*Gallinago media*). Merikotkas ja rohunepp on vastavalt IUCN-i kriteeriumidele ohulähedased (*near-threatened*) (Collar *et al.* 1994). Viimastel aastatel on Eesti läänerannikult Soome ornitoloogide eestvedamisel (taas)avastatud samuti globaalselt ohustatud väike-laukhane (*Anser erythropus*) rändepeatuspaigad. Eestis on 12 tähtsat linnuala, kus esineb olulisel määral globaalselt ohustatud ning ohulähedasi linnuliike (tabel 6).

Tabel 5. Rahvusvahelise tähtsusega linnualad Eestis.
Table 5. Important Bird Areas in Estonia.

1	2	3	4	5	6	7
001	HI01	Kõrgessaare-Mudaste rannik	Kõrgessaare-Mudaste coast	Hiiu	4999	A4i, B1i
002	HI02	Vanamõisa laht	Vanamõisa Bay	Hiiu	1329	B1i
003	HI03	Käina laht	Käina Bay	Hiiu	1316	A4i, B1i
004	HI04	Hiiumaa laiud	Hiiumaa Islets	Hiiu	16060	A4i, B1i
005	HI05	Hari kurk	Hari kurk Strait	Hiiu, Lääne	28940	A4i, B1i
006	LÄ02	Hullo ja Sviby lahed	Hullo and Sviby Bays	Lääne	2291	A4i, B1i
007	LÄ01	Haapsalu-Noarootsi lahed	Haapsalu-Noarootsi Bays	Lääne	11670	A4i, B1i, B2
008	HA01	Paldiski laht	Paldiski Bay	Harju	7647	A4i, B1i
009	LÄ04	Marimetsa raba	Marimetsa Bog	Lääne	4599	A4i, B1i
010	LÄ03	Matsalu laht	Matsalu Bay	Lääne	51880	A1, A4i, B1i, B2, B3
011	SA07	Küdema laht	Küdema Bay	Saare	4822	A1, A4i, B1i
012	SA06	Tagamõisa poolsaar	Tagamõisa peninsula	Saare	10640	A1, A4i, B1i, B2
013	SA05	Vilsandi saarestik	Vilsandi archipelago	Saare	18210	A1, A4i, B1i, B2, B3
014	SA04	Karala-Pilguse rannik	Karala-Pilguse coast	Saare	1317	A4i, B1i
015	SA03	Riksu rannik	Riksu coast	Saare	1904	A4i, B1i
016	SA02	Lõu laht	Lõu Bay	Saare	4815	A4i, B1i, B2, B3
018	SA08	Lõuna-Saaremaa jäänukjärved	Relict lakes of southern Saaremaa	Saare	5735	B1i, B2
020	SA10	Kasti laht	Kasti Bay	Saare	3877	A4i, B1i
021	SA11	Siiksaare-Oessaare lahed	Siiksaare-Oessaare Bays	Saare	3479	A4i, B1i
022	SA12	Kahtla-Kübassaare rannik	Kahtla-Kübassaare coast	Saare	11290	A4i, B1i, B3
023	SA13	Väike väin	Väike väin Strait	Saare	18480	A4i, B1i, B2
024	LÄ05	Suur väin	Suur väin Strait	Saare, Lääne	16010	A4i, B1i, B2
025	LÄ06	Nehatu soo	Nehatu Mire	Lääne	681	B1i
026	PÄ01	Nätsi-Võlla raba	Nätsi-Võlla Bog	Pärnu	9831	A4i, B1i
028	PÄ02	Audru polder	Audru polder	Pärnu	788	A4i, A4iii, B1i
030	PÄ05	Häädemeeste-Võiste rannik	Häädemeeste-Võiste coast	Pärnu	3630	A4i, B1i
031	PÄ06	Nigula, Kodaja ja Rongu rabad	Nigula, Kodaja and Rongu Bogs	Pärnu	8850	A1, A4i, B1i, B2
032	VI01	Soomaa soode kompleks	Soomaa Mire complex	Pärnu, Viljandi	36890	A1, A4i, B1i, B2
033	LV01	Laukasoo	Laukasoo Bog	Lääne-Viru	1431	B1i
034	LV02	Ohepalu-Udriku sood	Ohepalu-Udriku Mires	Harju, Lääne- Viru	3349	A4i, B1i
035	IV01	Puhatu soo	Puhatu Mire	Ida-Viru	15620	B2
036	TA01	Alam-Pedja märgala	Alam-Pedja wetland complex	Tartu, Jõgeva, Viljandi	25850	A1, A4i, B1i, B2
037	TA02	Kallaste-Kodavere rannik	Kallaste-Kodavere coast	Tartu	350	A4i, B1i, B2
038	TA03	Lahepera järv	Lahepera Lake	Tartu	255	A4i, B1i, B2
039	TA04	Ropka-Ihaste luht ja Aardla järv	Ropka-Ihaste flood-plain meadow and Aardla Lake	Tartu	765	A1, B2, B3
040	TA05	Emajõe suudmeala ja Piirissaar	Mouth of the Emajõgi river and Piirissaar Island	Tartu	31980	A1, A4i, B1i, B2
041	PÕ01	Meelva raba	Meelva Bog	Põlva	2073	B1i
042	PÕ02	Meenikunno raba	Meenikunno Bog	Põlva	2651	B1i
043	VA01	Mustjõe luht	Flood-plain meadows of Mustjõgi river	Valga, Võru	1412	A1, B2
044	HI06	Haldi rannik	Haldi coast	Hiiu	1201	A4i, B1i
045	LÄ07	Riguldi-Rannaküla meri	Riguldi-Rannaküla sea	Lääne	14260	A4i, B1i
046	HA02	Lahepere ja Lohusalu lahed	Lahepere ja Lohusalu Bays	Harju	6286	B1i
047	SA14	Risti nasv	Risti islets	Saare	2643	A4i, B1i
048	SA15	Sutu laht	Sutu Bay	Saare	2519	B1i
049*	SA18	Kura kurk	Irbe Strait	Saare	233900	A4i, A4ii, B1i
050	SA16	Kuressaare laht	Kuressaare Bay	Saare	882	A4i, B1i
051	SA17	Pammana poolsaar	Pammana peninsula	Saare	758	B1i
052**	PÄ07	Pärnu laht	Pärnu Bay	Pärnu	80840	A41, B1i, B2
053	LV03	Eru laht	Eru Bay	Harju, Lääne-Viru	877	A4i, B1i
054	LÄ08	Lihula soo	Lihula Mire	Lääne	6010	B2, B3
055	TA06	Kärevere luht	Kärevere flood-plain meadow	Tartu	150	A1
056	PÕ03	Räpina polder	Räpina polder	Põlva	1617	A1, A4iii, B1i, B2
057	JÕ01	Mustvee-Omedu rannik	Mustvee-Omedu coast	Jõgeva, Ida-Viru	1502	A4i, B1i

1 – rahvusvaheline kood / International code

2 – rahvuslik kood / National code

3, 4 – TLA nimi / Name of the IBA

5 – haldusüksus (maakondlik tase) / Administrative region (County level): HA – Harju, HI – Hiiu, IV – Ida-Viru, JÕ – Jõgeva, LÄ – Lääne, LV – Lääne-Viru, PÄ – Pärnu, PÕ – Põlva, SA – Saare, TA – Tartu, VA – Valga, VI – Viljandi

6 – pindala (ha) / Area (ha)

7 – kriteerium / Criteria

* ühendab Euroopa TLA-de raamatus (Heath & Evans 2000) kirjeldatud alad 017 ja 019 / IBAs 017 and 019 (Heath & Evans 2000) included

** ühendab Euroopa TLA-de raamatus (Heath & Evans 2000) kirjeldatud alad 027 ja 029 / IBAs 027 and 029 (Heath & Evans 2000) included

044, 045, 046, 047, 048, 050, 051, 053, 054, 055, 056, 057 – täiendavate andmete alusel valitud uued TLA-d / new IBAs selected on the basis of more complete data

Tabel 6. Tähtsad linnualad Eestis, mis on olulised globaalse kaitseväärtusega liikidele (vastavad A1 kriteeriumile).
Table 6. Important Bird Areas in Estonia that are important for species of global conservation concern (meeting criterion A1).

Liik / Species	TLA kood / IBA code	Kaitsestaatus / Protection status
Väike-laukhani (<i>Anser erythropus</i>)	010 (LÄ03)	Kaitstud (looduskaitseala, Ramsari ala) / High (Nature Reserve, Ramsar Site)
Kirjuhahk (<i>Polysticta stelleri</i>)	011 (SA07)	Kaitse puudub / None
	012 (SA06)	Osaliselt kaitstud (rahvuspark, Ramsari ala) / Partial (National Park, Ramsar Site)
	013 (SA05)	Kaitstud (rahvuspark, Ramsari ala) / High (National Park, Ramsar Site)
Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	040 (TA05)	Kaitstud (looduskaitseala) / High (Nature Reserve)
Suur-konnakotkas (<i>Aquila clanga</i>)	036 (TA01)	Kaitstud (looduskaitseala, Ramsari ala) / High (Nature Reserve, Ramsar Site)
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	010 (LÄ03)	Kaitstud (looduskaitseala, Ramsari ala) / High (Nature Reserve, Ramsar Site)
	031 (PÄ06)	Kaitstud (looduskaitseala, Ramsari ala) / High (Nature Reserve, Ramsar Site)
	032 (VI01)	Kaitstud (rahvuspark, Ramsari ala) / High (National Park, Ramsar Site)
	036 (TA01)	Kaitstud (looduskaitseala, Ramsari ala) / High (Nature Reserve, Ramsar Site)
	039 (TA04)	Kaitstud (maastikukaitseala) / High (Landscape Protected Area)
	043 (VA01)	Kaitse puudub / None
	056 (PÖ03)	Kaitse puudub / None
Rohunepp (<i>Gallinago media</i>)	010 (LÄ03)	Kaitstud (looduskaitseala, Ramsari ala) / High (Nature Reserve, Ramsar Site)
	036 (TA01)	Kaitstud (looduskaitseala, Ramsari ala) / High (Nature Reserve, Ramsar Site)
	055 (TA06)	Kaitsmata / None

Suur osa TLA-dest on olulised rändavatele veelindudele, kes kasutavad peamiselt Eesti läänerrannikut rändaege peatumis- ja toitumisalana. 53-st TLA-st 37 vastavad A4i kriteeriumile ning 10 ala ainult B1i kriteeriumile (tabel 7). Matsalu laht kui registreeritud Ramsari ala ning Haapsalu ja Noarootsi lähed on ilmselt ühed olulisemad TLA-d Eestis tänu sealsetele veelindude globaalselt olulistele koondumiskohtadele.

Kahekümne ühel TLA-l pesitseb kokku 26 üle-euroopalise kaitseväärtusega (SPEC) linnuliiki, mis vastavad kriteeriumile B2 või B3: hüüp (*Botaurus stellaris*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), rääkspart (*Anas strepera*), rägapart (*Anas querque-*

dula), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), suur-konnakotkas (*Aquila clanga*), kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), kalakotkas (*Pandion haliaetos*), teder (*Tetrao tetrix*), täpikhuik (*Porzana porzana*), rukkirääk (*Crex crex*), sookurg (*Grus grus*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), rohunepp (*Gallinago media*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), risla (*Calidris alpina*), väikekajakas (*Larus minutus*), kalakajakas (*Larus canus*), merikajakas (*Larus marinus*), räusktiir (*Sterna caspia*), tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*), väiketiir (*Sterna albifrons*), mustviires (*Chlidonias niger*), kaldapääsuke (*Riparia riparia*) ja sookiur (*Anthus pratensis*).

Tabel 7. Tähtsad linnualad Eestis, kus esineb olulisel hulgal koonduvaid linnuliike ühest või enamast liigist (st. vastavad kriteeriumidele A4 ja/või B1). TLA-d, mis vastavad nii A4 kui B1 kriteeriumidele on näidatud **rasvases** kirjas. TLA-d, mis vastavad märgitud liigi osas ainult B1 kriteeriumile, on näidatud tavalises kirjas.

Table 7. Important Bird Areas in Estonia that support important numbers of one or more congregatory species (i.e. meeting criteria A4 and/or B1). IBAs meeting both criteria A4 and B1 for the species are shown in **bold**. IBAs meeting only B1 for the species concerned, are shown in normal type.

Liik / Species	Esinemine / Season	TLA kood / IBA code
Punakurk-kaur (<i>Gavia stellata</i>)	W	049
	P	024, 045, 052
Järvekaur (<i>Gavia arctica</i>)	W	049
	P	024, 045, 052
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	B	010, 049
	P	007, 010, 049, 052
	N	052
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	P	007, 010, 011, 013
	N	049, 052
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	003, 004, 006, 007, 008, 010, 011, 012, 022, 023, 024, 026, 027, 028, 030, 032, 036, 037, 038, 040, 049, 052, 053, 057
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	003, 004, 007, 008, 010, 023, 028, 030, 052
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)	P	031, 040
Suur-laukhani (<i>Anser albifrons</i>)	P	010, 031, 056
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	B	010
	P	002, 003, 005, 007, 010, 011, 013, 016, 018, 020, 022, 023, 028
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	001, 002, 004, 005, 006, 010, 013, 014, 015, 016, 020, 021, 022, 023, 024, 028, 030, 044, 049, 052
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	P	003, 007, 010, 023, 030, 052
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	B	021, 048
	P	007, 021, 050
	N	010, 021
Piilpart (<i>Anas crecca</i>)	P	007, 010, 030
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	P	007, 010, 023, 049, 051, 052, 053
Luitsnökk-part (<i>Anas clypeata</i>)	P	007, 010
Punapea-vart (<i>Aythya ferina</i>)	P	007, 010
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	P	007, 010

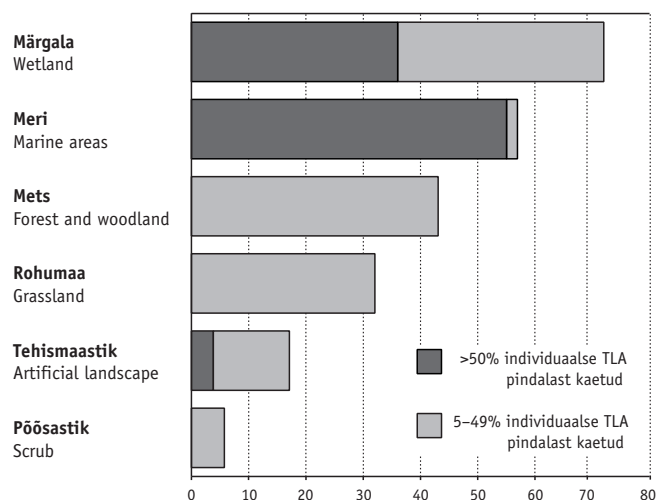
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	P	004, 006, 007, 008, 010, 013, 024, 049, 052
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	N	005
Kirjuhahk (<i>Polysticta stelleri</i>)	W	011, 012, 013
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	P	010, 022, 023, 024, 027, 029, 045, 047, 049, 052
	W	049
Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	P	010, 024, 045, 052
Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>)	P	010, 024, 045, 049, 052
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	W	011, 012
	P	004, 007, 010, 013, 022, 023, 045, 046, 049, 050
	N	005, 008, 010, 024, 030, 049, 052
Väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>)	W	061, 049
	P	007, 010, 024, 040, 049
Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	P	007, 010, 013
Lauk (<i>Fulica atra</i>)	P	007, 010
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	002, 003, 007, 009, 010, 013, 018, 022, 025, 032, 033, 034, 041, 042
Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	P	010
Plüü (<i>Pluvialis squatarola</i>)	P	010
Risla (<i>Calidris alpina</i>)	B	010, 023
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	P	010
Räusktiir (<i>Sterna caspia</i>)	B	010, 016
Alk (<i>Alca torda</i>)	P	049
Krüüsel (<i>Cephus grylle</i>)	P	049

Märkus: Esinemine / Season: P – rändeküaline / passage visitor, N – mittepesitsev küaline (sulgimine) / non-breeding visitor, B – pesitsev rändlind / breeding visitor.
TLA kood / IBA code: (vt. tabel 5 / see Table 5).

Elupaigad

Enamikul Eesti TLA-dest (72%) esineb mingit tüüpi märgala ning 36%-l aladest moodustab märgala üle poole konkreetse TLA pindalast (joonis 2). Peamise osa märgaladest moodustavad rabad ja sood (näit. alad 009, 025, 031-036, 040, 054 jt.) või mitmekesised luhtade, puisniitude, soometsade, jõgede ning järvede kompleksid. Eesti linnualade võrgustikule on tüüpilised ka merelised elupaigad. Ligi 55%-l aladest moodustab merekeskkond domineeriva elupaigatüübi, koosnedes peamiselt madalaveelistest lahtedest koos arvukate laidude ja saarekestega, mida katavad rannaniidud ja roostikud (näit. alad 001, 020 ja 030). Vaid kaks ala, Kura kurk ning Pärnu laht, hõlmavad ka avamere biotoopi. Paljudel TLA-del esineb metsa- ja rohumaad, kuid kõigil aladel moodustab see vähem kui 50% konkreetse ala üldpindalast.

Joonis 2. Elupaigad Eesti tähtsamatel linnualadel.
Figure 2. Habitats at Important Bird Areas in Estonia.

TLA-sid mõjutavad tegurid – maakasutus ja ohud

Looduskaitse ja uurimistöö on üks sagedamaid ja ulatuslikumaid maakasutuse vorme (ligi 70%-l aladest) peamiselt tänu Lääne-Eesti biosfääri kaitsealale, mille piiridesse jääb koguni 24 TLA-d. Rohkem kui 60%-l aladest tegeldakse rohkem või vähem kalapüügiga ning see on seal ka üks peamisi tegevusi. Ligi pooli tähtsaid linnualasid mõjutab metsandus ja põllumajandus. Aktiivset karjakasvatust ning traditsioonilist pool-looduslike koosluste niitmist esineb küll veel nii mõnelgi alal (003, 010, 043, 055), kuid kahjuks on need tegevused 90-ndatel kiiresti soikunud.

Puhkemajandus ja turism on üks tüüpilisemaid TLA-sid ohustavatest teguritest, mis mõjutab rohkem või vähem 80% TLA-dest. Tavapärane ja traditsiooniline rannikumere kasutamine kalapüügi eesmärgil on paljudes piirkondades asendumas muude, turismi ja puhkemajanduse laienemisest tingitud kasu-

tusaladega (purjekad, skautid jne.). Oluliselt on suurenenud ka rannikul asuvate suvilate ning erapaatide arv. Traditsioonilise maakasutuse vähenemine või lakkamine ohustab rohkem kui 30 TLA linnustikku, seda peamiselt ranna- ja luhaniitude roostumise ja võsastumise ning karjatamiskoormuse vähenemise tõttu. Audru, Aardla ja Röpina poldrite kasutuse vähenemine ja lakkamine ning reguleerimata veetaseme muutused viivad kiiresti nende alade kulustumisele ja võsastumisele, mis vähendab oluliselt liigirikust. Kohati kontrollimatu rannakalapüük koos liiga suure arvu võrkude ning valede vahekaugustega võib mõnedes piirkondades põhjustada talvituvate või rändel peatuvate veelindude hukkumist. Aktiviseerunud meretransport seab sagenevate laevaavariide ja hoolimatusega (pilsivete merre laskmine jm.) ohtu meie 31 ranniku ja avamere TLA linnustiku.

Kaitsestaatus

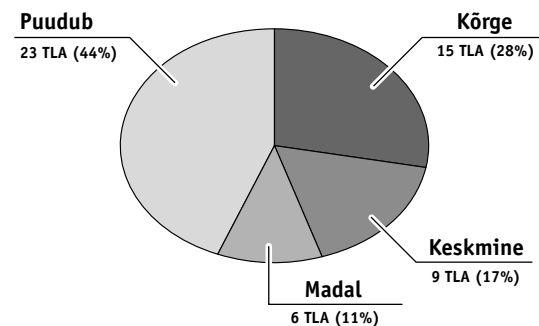
Ülevaate kõigi Eesti TLA-de rahvuslikust ning rahvusvahelisest kaitsestaatusest annab tabel 8. 9 TLA-d (028, 037, 038, 043, 045, 046, 055, 056 ja 057) ei oma mingit ametlikku rahvuslikku või rahvusvahelist kaitsestaatuset, kusjuures 8 neist on globaalselt tähtsad kas veelindude suurte rändekogumite või globaalselt oluliste pesitsejate tõttu (tabel 5).

Vastavalt Kaitstavate loodusobjektide seadusele (vastu võetud 1994, täiendatud 1998, RT I, 1994, 46, 773 ja RT I, 1998, 23, 323) jaotatakse kaitsealad Eestis nelja tüüpi: rahvuspark, looduskaitseala, maastikukaitseala (looduspark) ja programmi-ala. 30 TLA-d omavad rahvuslikku kaitsestaatuset, kattudes kas osaliselt või täielikult rahvuspargi, looduskaitseala või maastikukaitsealaga (joonis 3). 1,5 miljoni ha suurune Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala on küll Kaitstavate loodusobjektide seaduse kohaselt programmiala, kuid kuna seadus ei taga kaitsealavööndite abil reaalselt kaitset, siis on nad käesolevast analüüsist välja jaetud. Biosfääri kaitsealale jäävast 24 TLA-st 10-l on seos ka mõne ülejäänud kaitsealatuübiga Eestis, mis on kaitsetuse astme arvutamisel ka arvesse võetud (joonis 4).

Ehkki Eesti on liitunud mitme globaalse, Pan-Euroopa ja regionaalse konventsiooni, leppe ja programmiga (Bioloogilise mitmekesisuse, Helsinki, Berni, Ramsari jt.) annavad otsese rahvusvahelise kaitsestaatuset Eesti TLA-dele neist kaks: rahvusvahelise tähtsusega märgalade, eriti veelindude elupaikade konventsioon (nn. Ramsari alad) ning UNESCO programm "Inimene ja biosfäär". Neist viimast ei ole kahjuks seni võimalik seadusandlikult rakendada. Eestis on 10 ametlikult registreeritud kantud Ramsari ala, millest 9 kattuvad rohkem või vähem 12 TLA-ga (tabel 8). Vastavalt rahvusvahelise tähtsusega märg-

alade, eriti veelindude elupaikade konventsiooni täitmise riiklikule programmile tuleb hiljemalt 2010. aastaks nimetada rahvusvaheliselt tähtsateks märgaladeks veel 14 ala, millest kümnele jääksid ka TLA-d (001, 005, 007, 016, 018, 021, 023, 026, 030, 035, 052).

■ Kõrge (kattuvus >90%)
■ Keskmine (kattuvus 10–90%)
■ Madal (kattuvus <10%)
■ Puudub

Joonis 3. Tähtsate linnualade kaitsetuse aste lähtuvalt Eesti kaitsealade süsteemist.

Figure 3. National protection status of Important Bird Areas in Estonia.

Important Birds Areas in Estonia

Summary

In 01.01.2000 Estonia has 53 IBAs covering 731 161 ha (Table 5, Figure 1) from which the sea area constitute 69% and terrestrial areas with inland waters 31% (5,1% of the country's total land area). Nine IBAs were identified in 1989 (Grimmet & Jones 1989). One site – Muraka Bog – no longer qualifies as an IBA. Organised surveys, literature searches and collaboration with other organisations in 1995–1999 have resulted in a further 45 IBAs being identified, the majority of which lie in the western part of the country and River Emajõgi basin. In the new Pan-European IBA review (Heath & Evans 2000) 43 Estonian IBAs are listed. Due to the latest data analyses two new combined IBAs have been established on the bases of four areas described in Heath & Evans 2000: Irbe Strait (previous Sõrve peninsula /code 017/ plus Abruka island /code 019/) and Pärnu Bay (previous Kihnu väin Strait /code 027/ plus Pärnu Bay /code 029/). Additional 12 IBAs was selected on the basis of more complete data.

There are 111 Species of European Conservation Concern (SPEC), which regularly breed in Estonia of which the Corn-crake *Crex crex* and Greater Spotted Eagle *Aquila clanga* are Globally Threatened, and further 58 have an Unfavourable Conservation Status (Tucker & Heath 1994) (Annex 2). The globally threatened Steller's Eider *Polysticta stelleri* and Near Threatened White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla* and Great Snipe *Gallinago media* also occur in the country. During the last two years staging areas for globally threatened Lesser White-fronted Goose *Anser erythropus* was rediscovered. Twelve sites

are IBAs based on important population of Globally Threatened and Near Threatened species (qualifying under criteria A1) (Table 6). The majority of IBAs in Estonia are important for migrating waterfowl populations, which stage on passage along the western coast of Estonia (Table 7). Matsalu Bay (010), a designated Ramsar site, Haapsalu-Noarootsi Bays (007), Pärnu Bay (052) and Irbe Strait (052) are probably the most important sites in the country, qualifying on the basis of its globally important concentrations of waterfowl (respectively 18, 8, 8 and 8 species). Twenty one IBAs support important breeding numbers of total of 26 SPECs, thus qualifying under the B2/B3 criteria: *Botaurus stellaris*, *Branta leucopsis*, *Anas strepera*, *Anas querquedula*, *Haliaeetus albicilla*, *Aquila clanga*, *Aquila chrysaetos*, *Pandion haliaetus*, *Tetrao tetrix*, *Porzana porzana*, *Crex crex*, *Grus grus*, *Pluvialis apricaria*, *Gallinago media*, *Limosa limosa*, *Tringa totanus*, *Calidris alpina*, *Larus minutus*, *Larus canus*, *Larus marinus*, *Sterna caspia*, *Sterna sandvicensis*, *Sterna albifrons*, *Chlidonias niger*, *Riparia riparia* and *Anthus pratensis*.

72% of IBAs contain some wetland habitat and in 36% of sites wetland habitat cover more than a quarter of the IBA area (Figure 2). Also many IBAs are in marine areas with over 55% of IBAs being made up of over 50% marine area. Forest, woodland and grassland occur within many IBAs but each habitat generally covers less than 50% of the individual IBA area. Recreation and tourism is the most common threat, affecting over

Tabel 8. Eesti TLA-de kaitsestaatus. Tärn tähistab TLA kattumist märgitud kaitsealatuübiga (olenemata kattuvuse ulatusest).
Table 8. Protection status of IBA-s in Estonia. Black dot indicates that an IBA overlaps with a protected area (to any extent).

1	2	3	Rahvuslik / National			Rahvusvaheline / International	
			Rahvuspark National Park	Looduskaitseala Nature Reserve	Maastikukaitseala Landscape Reserve	Programmiala Programme Area	Ramsari ala Ramsar Site
001	HI01	Kõrgessaare-Mudaste rannik			x	x	
002	HI02	Vanamõisa laht				x	
003	HI03	Käina laht			x	x	x
004	HI04	Hiiumaa laiud			x	x	x
005	HI05	Hari kurk				x	
006	LÄ02	Hullo ja Sviby lahed			x	x	
007	LÄ01	Haapsalu-Noarootsi lahed		x			
008	HA01	Paldiski laht			x		
009	LÄ04	Marimetsa raba		x			
010	LÄ03	Matsalu laht		x			x
011	SA07	Küdema laht			x	x	
012	SA06	Tagamõisa poolsaar	x			x	x
013	SA05	Vilsandi saarestik	x			x	x
014	SA04	Karala-Pilguse rannik	x			x	x
015	SA03	Riksu rannik				x	
016	SA02	Lõu laht				x	
018	SA08	Lõuna-Saaremaa jäänukjärved		x		x	
020	SA10	Kasti laht				x	
021	SA11	Siiksaare-Oessaare lahed				x	
022	SA12	Kahtla-Kübassaare rannik				x	
023	SA13	Väike väin				x	
024	LÄ05	Suur väin		x		x	x
025	LÄ06	Nehatu soo		x			x
026	PÄ01	Nätsi-Võlla raba		x			
028	PÄ02	Audru polder					
030	PÄ05	Häädemeeste-Võiste rannik			x		
031	PÄ06	Nigula, Kodaja ja Rongu rabad		x			x
032	VI01	Soomaa soode kompleks	x				x
033	LV01	Laukasoo	x				
034	LV02	Ohpalu-Udriku sood		x			
035	IV01	Puhatu soo		x			
036	TA01	Alam-Pedja märgala		x			x
037	TA02	Kallaste-Kodavere rannik					
038	TA03	Lahepera järv					
039	TA04	Ropka-Ihaste luht ja Aardla järv			x		
040	TA05	Emajõe suudmeala ja Piirissaar			x		x
041	PÖ01	Meelva raba		x			
042	PÖ02	Meenikunno raba			x		
043	VA01	Mustjõe luht					
044	HI06	Haldi rannik				x	
045	LÄ07	Riguldi-Rannaküla meri					
046	HA02	Lahepere ja Lohusalu lahed					
047	SA14	Risti nasv				x	
048	SA15	Sutu laht				x	
049	SA18	Kura kurk				x	
050	SA16	Kuressaare laht				x	
051	SA17	Pammana poolsaar				x	
052	PÄ07	Pärnu laht			x		
053	LV03	Eru laht	x				
054	LÄ08	Lihula soo			x		
055	TA06	Kärevere luht					
056	PÖ03	Räpina polder					
057	JÖ01	Mustvee-Omedu rannik					
TLA-sid kokku / Total number of IBAs			6	13	12	24	12

Märkus: 1 – rahvusvaheline kood / International code, 2 – rahvuslik kood / National code, 3 – TLA nimi / National name of the IBA.

70% of IBAs. Abandonment and reduction in land-use are also having detrimental effects on bird population at 30 IBAs largely due to overgrowth of coastal meadows with reed as a result of undergrazing and overgrowth of flood-plains with brush, as hay making is required to maintain suitable habitats.

30 IBAs are afforded by some legal protection through their overlap with the national protected-area network, being partly or fully covered by National Parks, Nature Protection Areas or

Protected Landscapes (Table 8, Figure 3). 23 IBAs are afforded not legal protection whatsoever at the national level. IBAs which overlaps with the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve (1,5 million hectares) and its core areas do not have any legal protection until the Act on Protected Natural Objects is changed or until core areas are designated as Nature Protected Areas or Protected Landscapes (14 IBAs from 24 IBAs in Biosphere Reserve).

Tähtsate linnualade kirjeldused

Andres Kalamees, Margus Ots

Kirjelduste koostamisel on lähtutud uuest Euroopa tähtsate linnualade raamatu (Heath & Evans 2000) aluseks olnud andmebaasist ning Eestit käsitleva peatüki (Ots & Kalamees 2000) käsikirjast.

Üldandmed:

ala eesti- ja inglisekeelne nimi

rahvusvaheline kood

rahvuslik kood

Kategooria täitnud kriteeriumid:

- A1 – globaalselt ohustatud liigid
- A4(i-iv) – globaalse tähtsusega kogumid
- B1(i-iv) – regionaalse tähtsusega kogumid
- B2 – Euroopas ebapiisava kaitsestaatuses liigid
- B3 – Euroopas piisava kaitsestaatuses liigid

Marimetsa raba

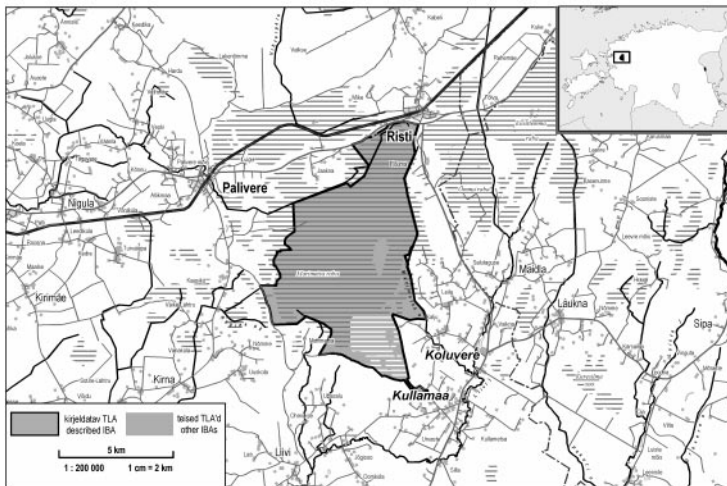
Marimetsa Bog

009 (LÄ04) A4i, B1i

58°56'N 24°00'E
35 – 40 m 4599 ha

keskpunkti koordinaadid (laius- ja pikkuskraad)

kõrgus üle merepinna (min.-maks., m); puudub ainult merelise elupaigaga TLA-del
pindala (ha)

Elupaigad

Globaalsel ja regionaalsel tasandil standardiseeritud elupaigatüübid, mis katavad vähemalt 5% TLA-st

Maakasutus

Standardiseeritud maakasutustüübid TLA-l. Märgitakse TLA-l esinevad maakasutustüübid, mis esinevad vähemalt 5% ulatuses konkreetsel TLA-l

Ohud

TLA linnustikku ning elupaiku enim mõjutavad ohud. Ohu olulisuse aste: A – kõrge, B – keskmine, C – madal, D – teadmata

Kaitsestaatus

TLA kaitstus vastavalt Eesti seadusandlusele ja rahvusvahelistele konventsioonidele ning lepetele

Ala kirjeldus

Lühike ülevaade TLA olemusest

Ala kirjeldus. Lääne-Eestis, Risti alevist lõunas paiknev ulatuslik järvekestega raba-massiiv (madalsoo ning raba). Marimetsa raba ümbritsetud inimasustusest, kuid maakasutus rabas praktiliselt puudub.

Linnustik. Marimetsa raba on oluline sookurgede rändepeatuspaik ning mitmekesine raba- ja metsalinnustiku pesitsusala. 1970–1998 on Marimetsa looduskaitsealal leitud 120 liiki linde, 1998. aastal pesitses linde 92 liigist (Ojaste *et al.* 1999). Eesti seisukohalt on Marimetsa raba oluline väikekoovitaja, mustsaba-vigle ja rüüdi pesitsusala.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (15%; looduslik okasmets), määrgala (85%; raba)

Maakasutus

Metsandus, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Metsamajanduse intensiivistamine (C)

Kaitsestaatus

Tähtis linnuala kattub Marimetsa looduskaitsealaga (4599 ha).

Linnustik

TLA linnustiku iseloomustus. Tabelis on toodud kõik sellel alal kriteeriumile vastavad liigid. Iga liigi kohta on märgitud:

Liik

liigi eesti- ja ladinakeelne nimi

Esin.

esinemisperiood:
P – rändeküladine
N – mittepesitsev küladine (sulgija)
B – pesitsev rändlind
R – pesitsev paigalind
W – taliküladine

Aasta

populatsiooni hindamise aasta(d)

Min.

populatsiooni suuruse minimaalne ja maksimaalne hinnang (p. – paari)

Max.

Usald.

andmete usaldatavus:
A – usaldatav
B – andmed ebatäielikud
C – puudulik
U – teadmata

Krit.

kriteerium

Site Accounts

Summary

The Site Accounts of IBA-s in this book follow basic database structure of Heath & Evans (2000) and manuscript of Estonian Chapter (Ots, M. and Kalamees, A. (2000) Estonia. Pp. 205–224 in Heath, M. F. and Evans, M. I., eds. (2000) Important Bird

Areas in Europe: Priority sites for conservation. 1: Northern Europe. Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 8). The following are dealt with in the Site Accounts:

The description of the every IBA starts with the general information:

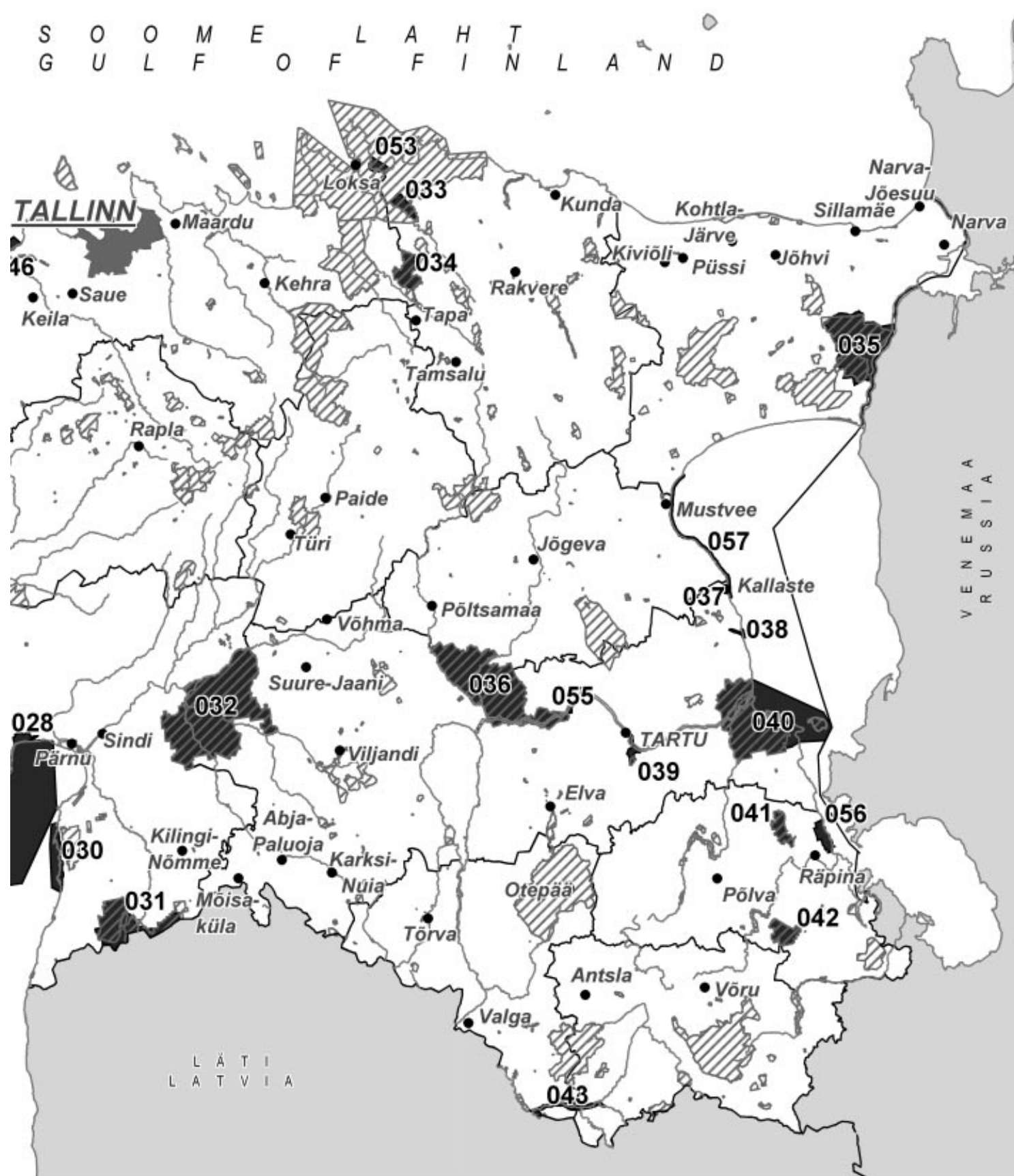
- national name,
- international name,
- international code,
- national code (in brackets),
- central coordinates (Lat/Lon),
- altitude (m); missing on IBAs with only marine habitats,
- area (ha),
- IBA criteria: A1 – Globally threatened species,
A4(i-iv) – Globally important congregations,
B1(i-iv) – Regionally important congregations,
B2 – Species with an unfavourable conservation status in Europe,
B3 – Species with favourable conservation status but concentrated in Europe.

Every site has a short English summary. More detailed information is available in Heath & Evans 2000.

Joonis 4. Tähtsad linnualad ja kaitsealad Eestis.
Figure 4. Important Bird Areas and protected areas in Estonia.

S O O M E L A H T G U L F O F F I N L A N D

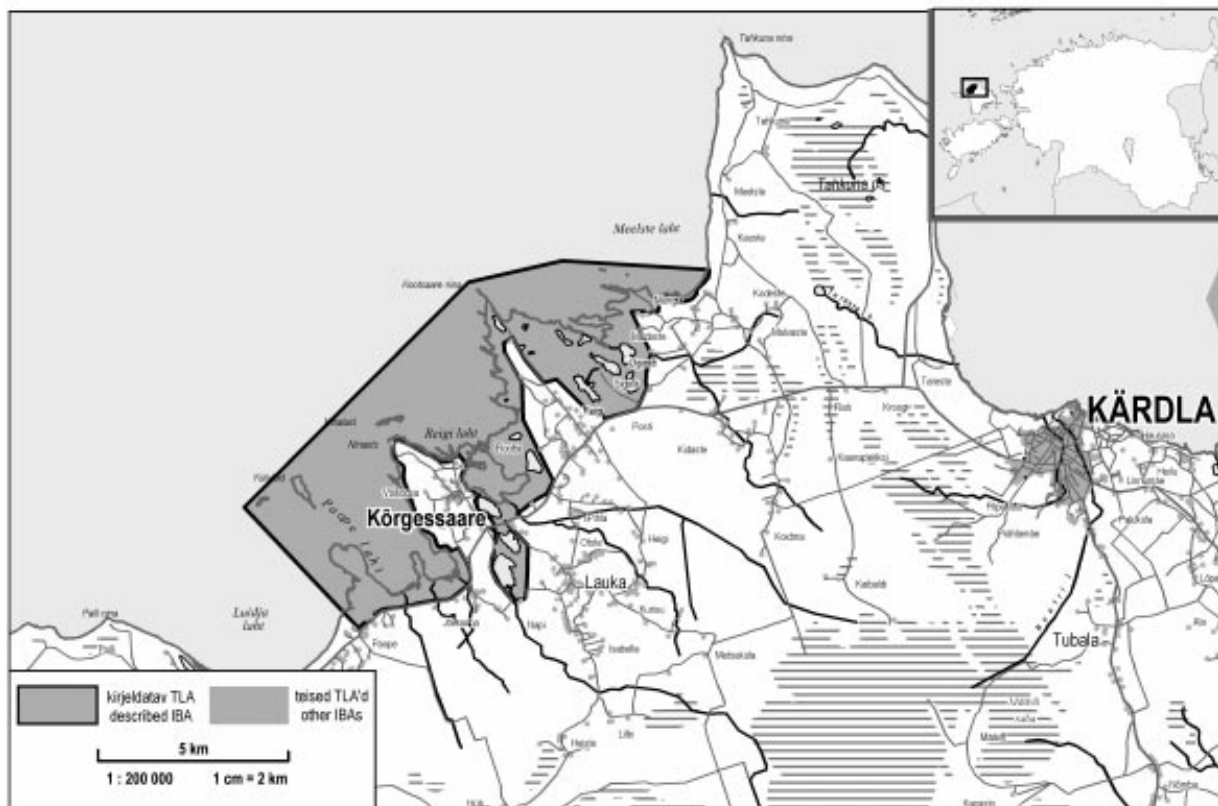
Kõrgessaare-Mudaste rannik

Kõrgessaare-Mudaste coast

001 (H101) A4i, B1i

59°00'N 22°29'E

0 – 4 m 4999 ha

Ala kirjeldus. Hiiumaa loodenurgas, Kõrgessaare ja Tahkuna ps. vahel asuv väikeste saarekeste, madalaveeliste (< 4 m) lahtede ning madalate (< 1 m) jäänuk-rannajärvedega elupaik. Ala iseloomustavad ulatuslikud, kõrge looduskaitsealise väärtusega saliinsed ja suprasaliinsed rannaniidud (Paal *et al.* 1999). Peamised majanduslikud tegevused on intensiivne kalapüük ja karjakasvatust.

Linnustik. Rannaniidud ja -järved on olulised valgepõsk-lagle rändeagssed peatumisalad ning pakuvad häid pesitsusvõimalusi paljudele kurvitsalistele (risla, merisk, punajalg-tilder, kiivitaja, mustsaba-vigle jt.) ning teistele veelindudele. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianalüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	1600	10000	A	A4i, B1i

Kaitse. Peamised elupaika ohustavad tegurid on rannaniitude roostumine vähesel karjatamise tõttu, lindude häirimine inimese poolt, turism, reguleerimata jahipidamine ning kalapüük. Mõju avaldab ka vee saastumine kalatööstuse heitvetega. Potentsiaalne oht on vee reostamises laevakütusega. Umbes 50 % tähtsast linnualast on planeeritud biosfääri kaitseala tuumalaks. Vastavalt riiklikule programmile peaks Reigi-Kootsaare-Mudaste rannaniidud hiljemalt aastaks 2010 nimetatama rahvusvaheliselt tähtsaks märgalaks e. Ramsari alaks. Uurimistöö seisneb peamiselt talvituvate ning läbirändavate veelindude seires.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (5%), rohumaa (5%), märgala (20%; riim- ja soolaseveelised seisuveekogud, kaldataimestik), meri (65%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsamajandus, looduskaitse ja uurimistöö

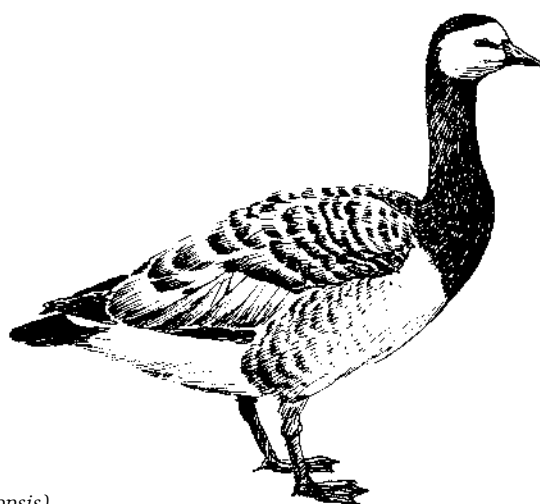
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähenedamine (A), kalapüük (A), lindude häirimine (A), industrialiseerumine ja urbaniseerumine (A), puhkemajandus (A), reguleerimata looduskasutus

Kaitsestaatus

TLA piiridesse jääb 30 ha Kõrgessaare maastikukaitseala (70 ha) sihtkaitsevööndist. Kõrgessaare-Mudaste TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha).

A complex of shallow (< 4 m) bays with small islets and shallow (< 1 m) coastal relict lakes in the north-western part of Hiiumaa Island. There are reedbeds and vast coastal meadows. The main economic activities are intensive fishing, and grazing. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. The coastal meadows and lakes comprise an important staging site for migrating *Branta leucopsis*, and support a good diversity of breeding waders (*Calidris alpina*, *Tringa totanus*, *Limosa limosa*, etc.) and other waterbirds. The main threats are posed by overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing, human disturbance of birds, tourism, unsustainable hunting, fishing, water pollution by fishery discards and by fuel-oil from boats. 30 ha of IBA is covered by Kõrgessaare Landscape Reserve (70 ha). About 50% of the IBA is a planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve, and the IBA is also a potential Ramsar Site. Research involves monitoring of wintering and migrating waterbirds.

Valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*)

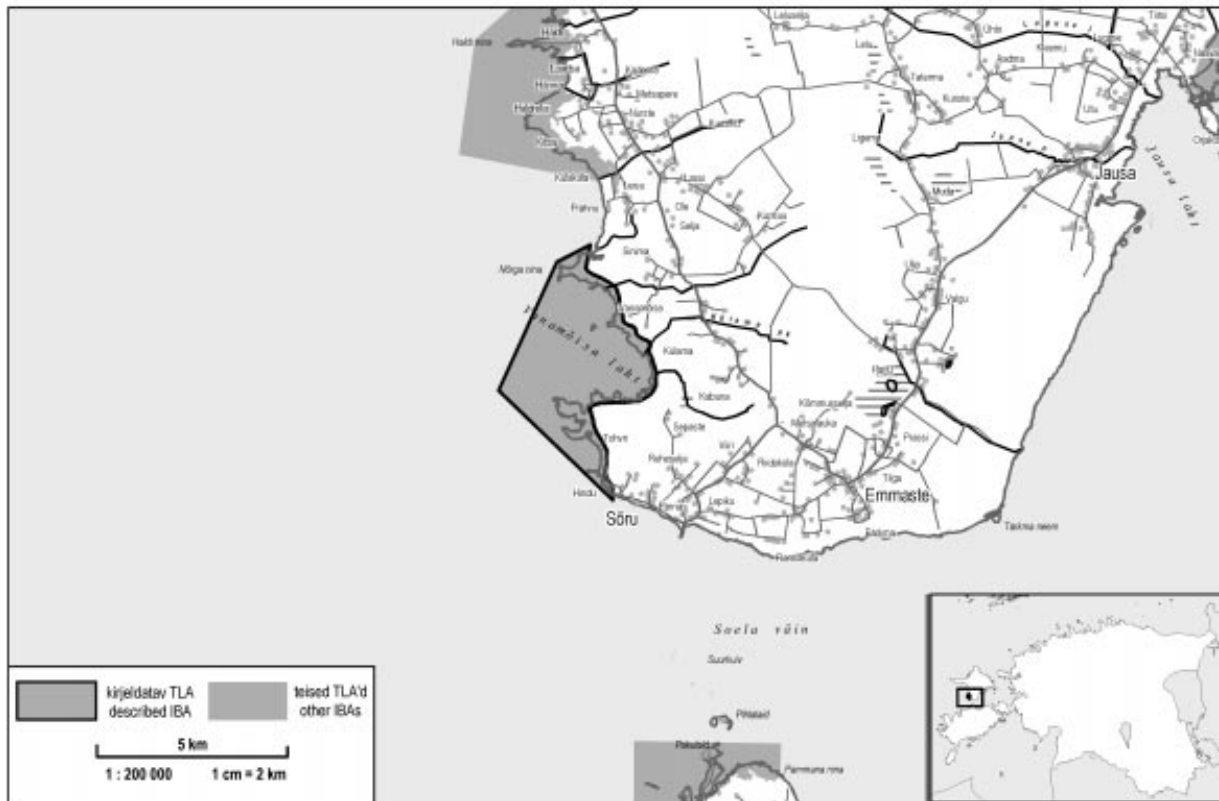
Vanamõisa laht

Vanamõisa Bay

002 (Hlo2) B1i

58°44'N 22°29'E

0 – 3 m 1329 ha

Ala kirjeldus. Hiiumaa edelarannikul, Tovrinina ja Nõrga nina vahel asuv madalaveeline (< 4 m), väikeste laidudega merelaht, mis on ääristatud roostiku ja rannaniitudega. Peamine majandustegevus on kalapüük.

Linnustik. Vanamõisa laht on oluline valgepõsk-laglede rändepeatuspäik ning hallhanede ja sookurgede rändeagne ööbimisala. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	1100	3000	A	A4i, B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1990-96	70	800	A	B1i
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1996	100	1300	A	B1i

Kaitse. Peamised elupaika ohustavad tegurid on lindude häirimine inimese poolt, turism, reguleerimata jahipidamine, kalapüük ning rannaniitude roostumine vähese karjatamise tõttu. Tähtis linnuala asub biosfääri kaitseala potentsiaalsel tuumalal. Uurimistöö seisneb talvituvate ning rändavate veelindude seires.

A shallow (< 4 m) bay on the south-west coast of Hiiumaa island, with small islets, reedbeds and coastal meadows. The main economic activity is intensive fishing. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Vanamõisa Bay is an important staging site for migrating *Branta leucopsis*, *Anser anser* and *Grus grus*. Threats include human disturbance of birds, tourism, unsustainable hunting, fishing and overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing. The IBA is a planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve. Research involves the monitoring of migrating and wintering waterbirds.

Elupaigad

Märgala (20%; kaldataimestik), meri (75%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Kalapüük, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähenevamine (A), lindude häirimine (B), puhkemajandus (B), reguleerimata looduskasutus (B)

Kaitsestaatus

Vanamõisa laht asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha).

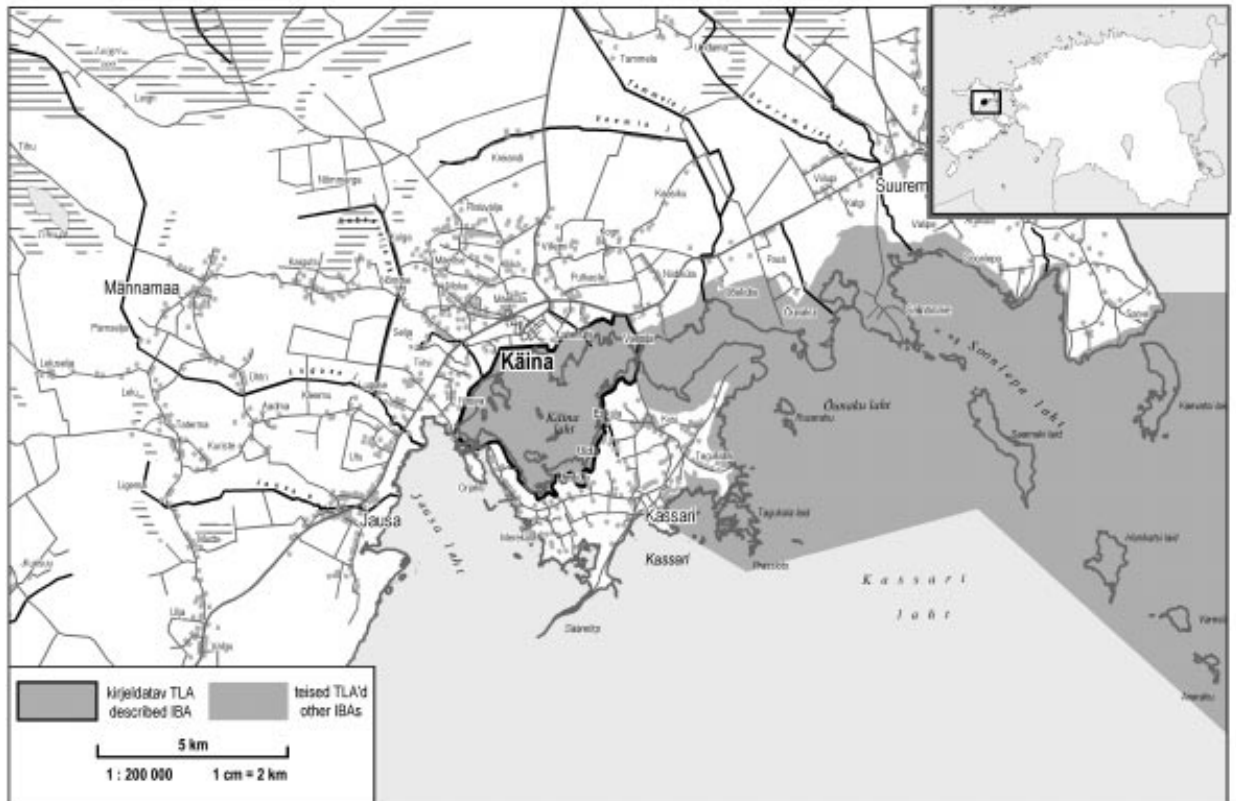
Käina laht

Käina Bay

003 (Hlo3) A4i, B1i

58°48'N 22°47'E

0 – 5 m 1316 ha

Ala kirjeldus. Hiiumaa lõunarannikul paiknev madalaveeline siselaht, mis on ääristatud roostiku ja rannakarjamaadega. Arvukalt laide ja saarekesi. Oluline kalade kudeala. Rannaalasid kasutatakse loomade karjamaana. Küllastamiseks on avatud vaatlusplatvormidega looduse õpperada.

Linnustik. Käina laht on oluline veelindude ja sookure rändepeatuspaik. Alal on registreeritud ligi 90 haudelinnuliiki, nende hulgas arvukalt hanelisi ja kurvitsalisi (naaskelnokk, kiivitaja, liivatüll, suurkoovitaja jt.). Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitumat andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1991-99	50	230	A	A4i, B1i
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	1991-99	50	>300	A	B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1990-99	400	<2000	A	B1i
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	P	1990-99	2500	10000	A	B1i
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1990-99	1000	2000	A	A4i, B1i

Kaitse. Käina lahte ohustavad peamiselt eutrofeerumine, väikesest karjatamiskoor-musest tulenev rannaniitude roostumine ning lindude häirimine inimese poolt. Käina lahele on koostatud kaitsekorralduskava ning ta on potentsiaalne biosfääri kaitse-ala tuumala. Teaduslik uurimistöö seisneb pesitsevate ning läbirändavate veelindude seires. Rannaniitudele ja laidudele omase linnustiku säilitamiseks on vajalik stabiilse karjatamiskoor-muse säilitamine ning veerežiimi reguleerimine.

Elupaigad

Rohumaa (5%), märgala (95%; riim- ja soolaseveelised seisuveekogud, kaldataimestik)

Maakasutus

Põllumajandus, looduskaitse ja uurimistöö, puhkemajandus

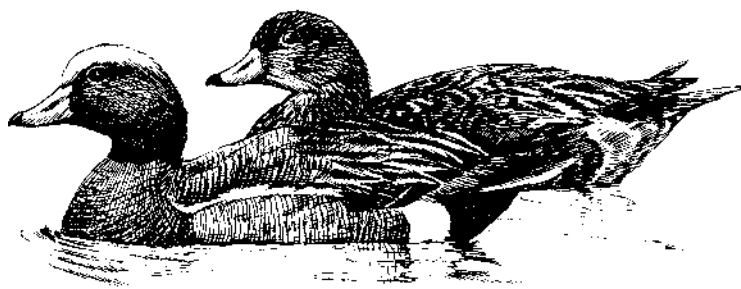
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene-mine (A), lindude häirimine (B), puhkemajandus (A)

Kaitsestaatus

Käina laht asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha), rahvusvahelise tähtsusega Ramsari märgalal (17 700 ha) ning Käina lahe-Kassari maastikukaitsealal (3552 ha).

A shallow (< 1 m), inland bay (lagoon) fringed by a low coastline of reedbeds, meadows and small islets in the southern part of Hiiumaa island, off the west coast of Estonia. Coastal meadows are used for cattle-grazing. There is a nature trail with three tower-hides. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. The bay is an important staging site for migrating wildfowl and *Grus grus*. Nearly 90 bird species have been recorded breeding, including a wide variety of waterbirds. Major threats include eutrophication, human disturbance to birds and overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing. The IBA has a management plan and is a planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve. Käina Bay is designated Ramsar Site. Research involves the monitoring of breeding and migrating waterbirds.

Viupart (*Anas penelope*)

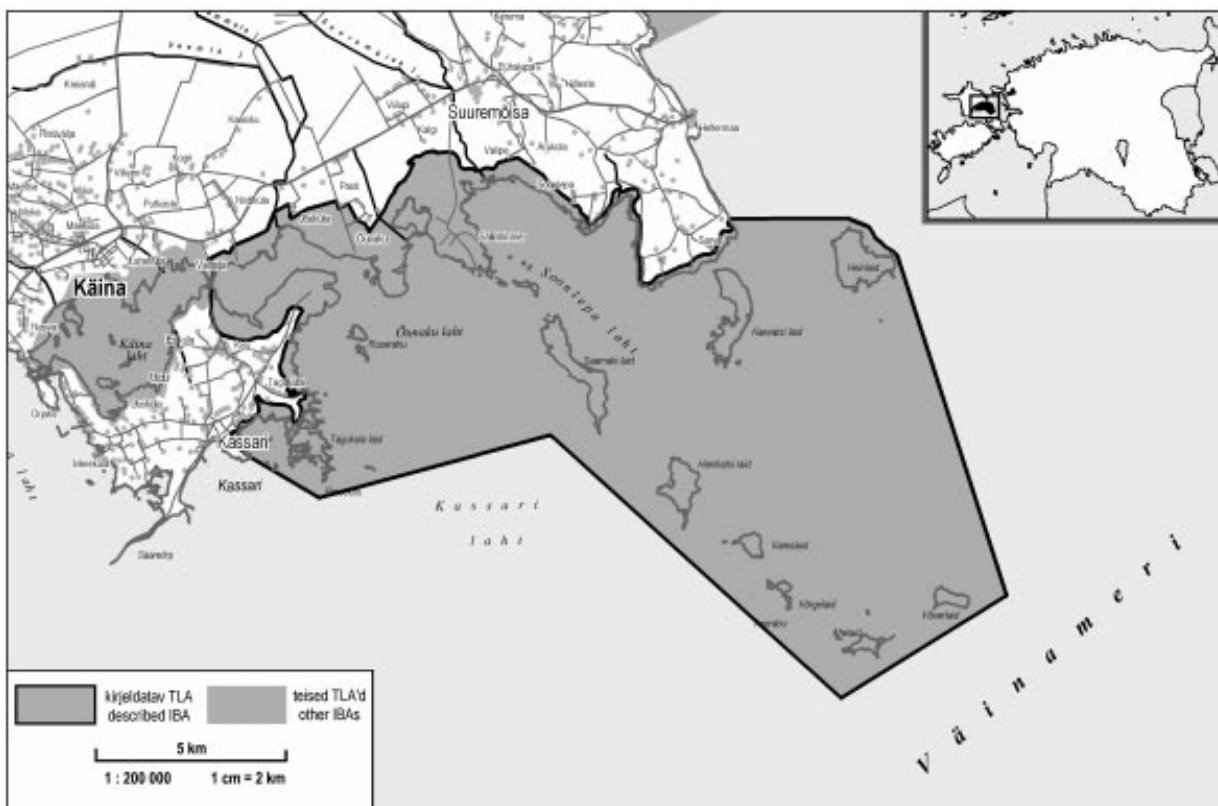
Hiiumaa laiud

Hiiumaa Islets

004 (Hlo4) A4i, B1i

58°48'N 23°02'E

0 – 11 m 16060 ha

Ala kirjeldus. Hiiumaa kagurannikul paiknev madalaveeline (< 5m), arvukate saarte ning merelahtedega elupaik. Alale on tüüpilised roostikud, rannaniidud ja soolakud. Peamised tegevusalad on kalandus, turism ja väheintensiivne põllumajandus. Kagupoolsete laidude ümbruses käib puhkamas sadakond viiherhüljest (Eestimaa Looduse Fond 1998).

Linnustik. Ala on tuntud oma linnustiku liigilise mitmekesisuse poolest. Registreeritud on 190 linnuliiki, neist 110 pesitsejatena. Oluline veelindude rändepeatuspaik (aul, must- ja tõmmuvaeras jt.). 90-ndate esimesel poolel pesitses TLA-l üle 1% mustsaba-vigle (min. 10 paari, 1995.a.) ja naaskelnoka (kuni 60 paari, 1995. a. andmed) Eesti populatsioonist. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbiantalüüsitumat andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	1990-99	100	400	A	B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	1700	4400	A	A4i, B1i
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	P	1990-99	<10000	13500	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	P	1990-99	1500	<3500	A	B1i

Kaitse. Peamised elupaika ohustavad tegurid on lindude häirimine inimese poolt, turism, reguleerimata jahipidamine ja kalandus, põllumajanduslik saastamine ja rannaniitude roostumine karjatamiskooormuse vähenemise tõttu. Ala on potentsiaalne biosfääri kaitseala tuumala. Uurimistöö seisneb lindude, hüljeste ning taimede seires.

A complex of shallow (< 5 m) bays and small islets on the south-east coast of Hiiumaa island. There are reedbeds, coastal meadows and saltmarshes. The main exploitative land-uses are fishing, tourism and extensive agriculture. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. The area is an important staging site for migrating wildfowl, and supports a diverse avifauna, with 190 species recorded (110 of which have been recorded breeding). Significant proportion of (> 1%) of national population breeding at site: *Recurvirostra avosetta* (max. 60 pairs) and *Limosa limosa* (min. 10 pairs). Major threats are posed by human disturbance of birds, tourism, unsustainable hunting, fishing, agricultural pollution, and overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* as a result of undergrazing. The IBA is designated Ramsar Site, partly covered by Hiiumaa Islets Landscape Reserve and planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve. Research involves monitoring of birds, seals (*Phocidae*) and plants.

Elupaigad

Märgala (5%), meri (85%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, looduskaitse ja uurimistöö, puhkemajandus

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähenedmine (A), põllumajanduse intensiivistumine ja laienemine (A), kalapüük (B), lindude häirimine (A), puhkemajandus (A), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

TLA asub Hiiumaa laidude maastikukaitsealal (2663 ha), mis omakorda asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha). Hiiumaa laiud ja Käina laht on rahvusvahelise tähtsusega märgala e. Ramsari ala (17 700 ha).

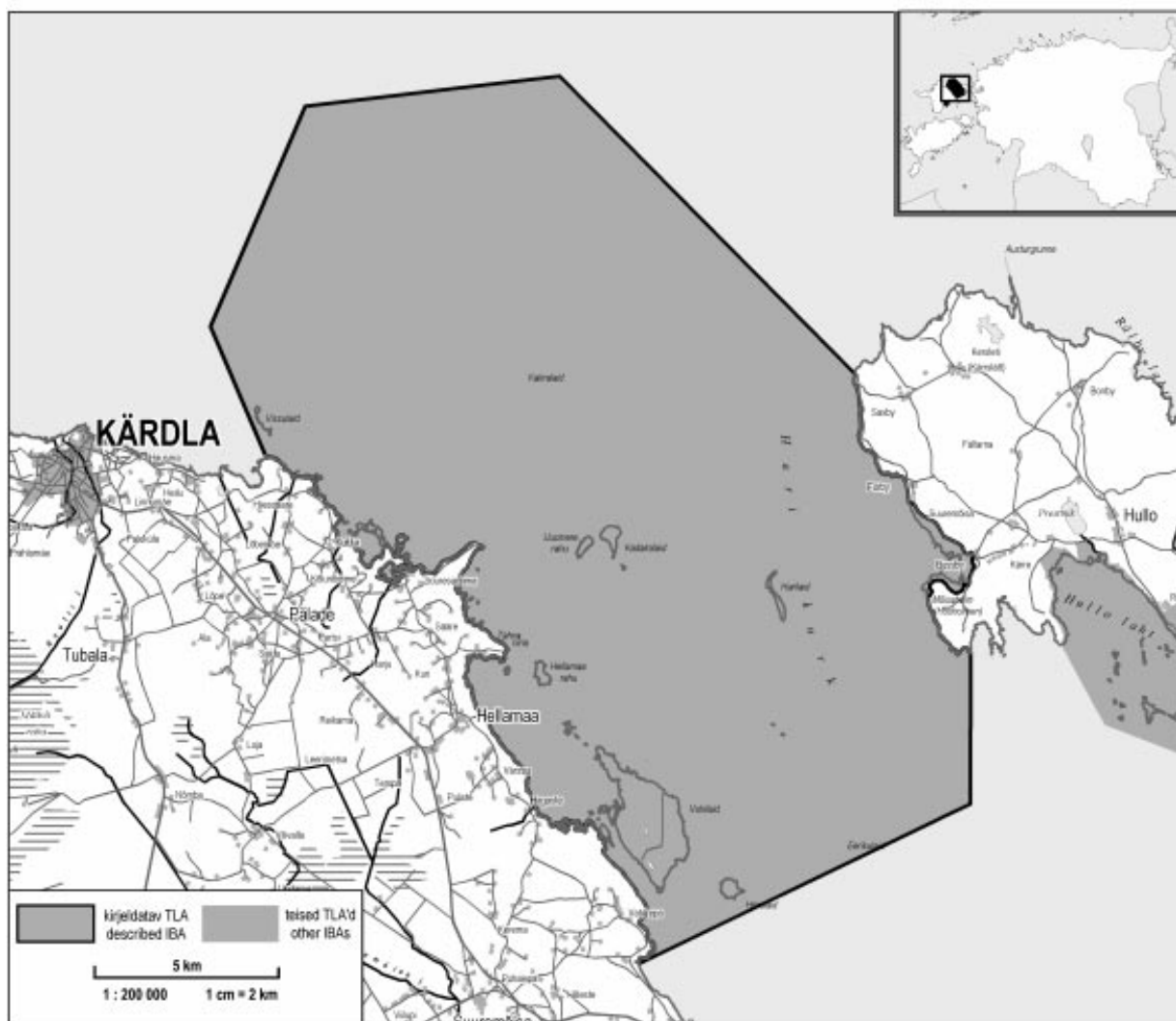
Hari kurk

Hari kurk Strait

005 (Hl05) A4i, B1i

58°59'N 23°01'E

0 – 4 m 28940 ha

Ala kirjeldus. Vormsi saare ja Hiiumaa vahel paiknev kuni 17 m sügavune väin. Väinas on mitmeid laide, neist suurimad on peamiselt roostike ja rannaniitudega kaetud Vohilaid (390 ha) ja Harilaid (14,8 ha). Peamine maakasutus seisneb intensiivses kalapüügis ja meretranspordis. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole.

Linnustik. Hari kurk on oluline veelindude peatumis- ja sulgimisala (näit. hahk, sõtkas). Võrreldes IBA2000-ga on antud ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianalüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1991-99	400	2600	A	A4i, B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P/N	1990-99	200	2500	A	B1i
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	N	1990-99	8300	29000	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	N	1990-99	4000	6000	A	A4i, B1i

Kaitse. Peamised ala ohustavad tegurid on lindude häirimine inimese poolt, turism, jahindus, kalandus ning alakarjatamisest põhjustatud rannaniitude roostumine. Ligi 50% Hari kurgust on potentsiaalne biosfääri kaitseala tuumala. Hiljemalt aastaks 2010 peab Hari kurk olema nimetatud rahvusvahelise tähtsusega märgalaks e. Ramsari alaks. Uurimistöö seisneb rändavate, sulgivate ja pesitsevate veelindude seires.

Elupaigad

Meri (95%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Kalapüük, looduskaitse ja uurimistöö, meretransport

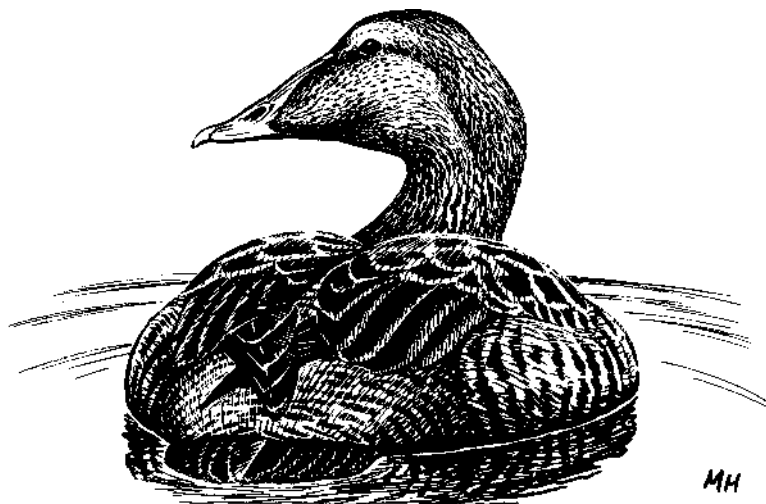
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähemine (C), kalapüük (B), lindude häirimine (B), puhkemajandus (A), reguleerimata looduskasutus (A), potentsiaalne reostusohu laevakütuse ja õli-dega (B)

Kaitsestaatus

Hari kurk asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A sea strait (< 17m) between Hiiumaa Island and Vormsi Island, with small islets, reedbeds and coastal meadows. The main economic activity is intensive fishing and marine transport. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Hari Strait is an important moulting and staging area for several wildfowl species. The main threats are posed by human disturbance of birds, tourism, hunting, fishing and overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing. About 50% of the IBA is a planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve, and the whole IBA is a potential Ramsar Site. Research involves the monitoring of migrating waterbirds.

Hahk (*Somateria mollissima*)

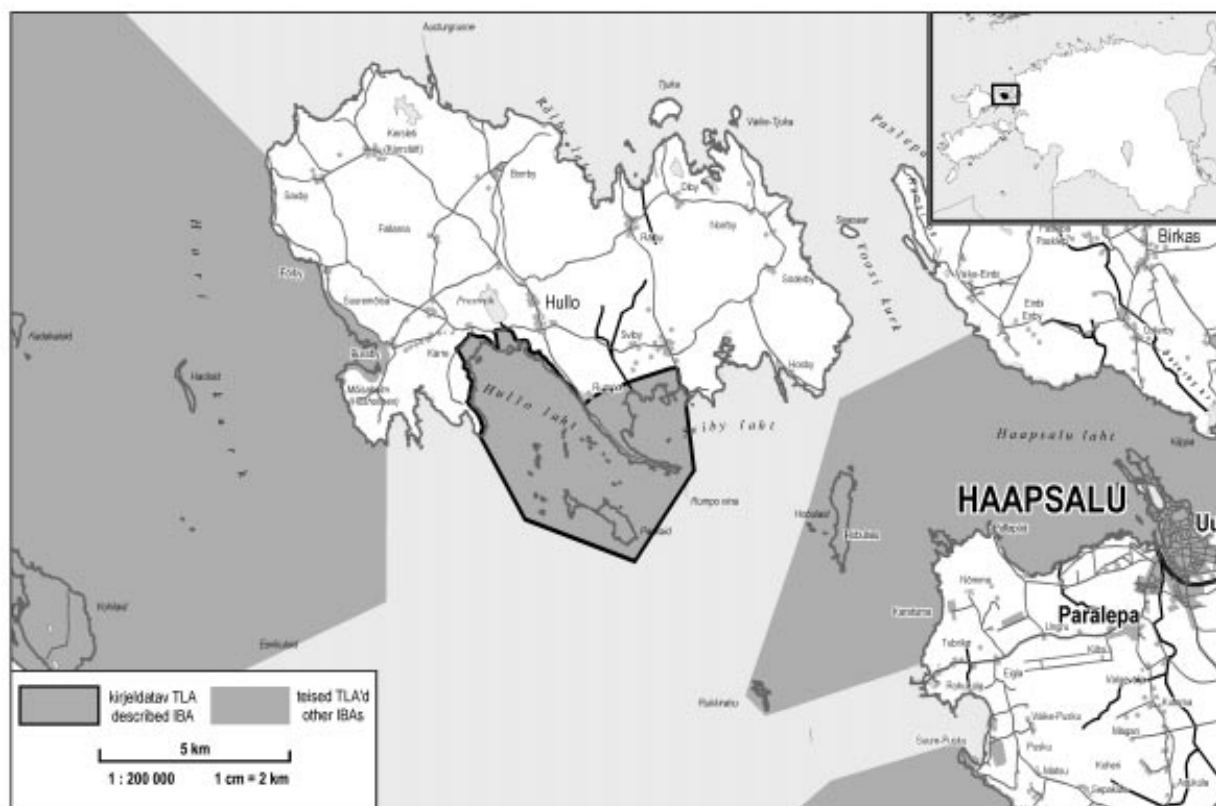
Hullo ja Sviby lahed

Hullo and Sviby Bays

006 (LÄ02) A4i, B1i

58°58'N 23°16'E

0 – 4 m 2291 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Hullo ja Sviby madalaveelised lahed (< 4 m) paiknevad Vormsi saare lõunakaldal. Lahtesid eraldab 1,5 km pikkune Rumpo ps. Lahed on ääristatud rannaniitude, kadastike, roostiku ja metsaga. Olulised haugi ja siia koelmud. Hullo lahes on üle 40 laiu, millest suurimad on Pasilaid (40,6 ha) ja Telmen (9,4 ha).

Linnustik. Hullo ja Sviby lahed on olulised veelindude rändepeatuspaigad. Kõige rohkem on siin loendatud üle 10 000 hanelise. Hullo lahe laidude haudelinnustiku nimekirjas on 63 linnuliiki. Viimastel aastakümnetel on traditsioonilise maakasutuse lakkamise tõttu oluliselt muutunud laidude haudelinnustik. Rannaniitude kulustumise, roostumise ja põõsastumise tulemusel on suurenenud küll liikide arv (eriti värvuliste arvel), kuid samas on pesitsevate paaride arv vähenenud ajavahe- mikus 1969–1998 peaaegu kolm korda (Ojaste 1998). Haudelinnustiku hulgast on näiteks kadunud tutkas, mustsaba-vigle, suurkoovitaja ja balti risla. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbi- analüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1991-99	–	<400	A	A4i, B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	1400	4500	A	A4i, B1i
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	P	1996-99	–	5300	A	A4i, B1i

Kaitse. Hullo ja Sviby lahtede linnuala ohustavad peamiselt karjatamiskoormuse vähenemisest tulenev rannaniitude roostumine, turism ja intensiivne kalapüük. Hullo laht on üks biosfääri kaitseala potentsiaalsetest tuumaladest.

Elupaigad

Märgala (5%), rohumaad (15%), meri (80%; merelaided, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, looduskaitse ja uurimistöö

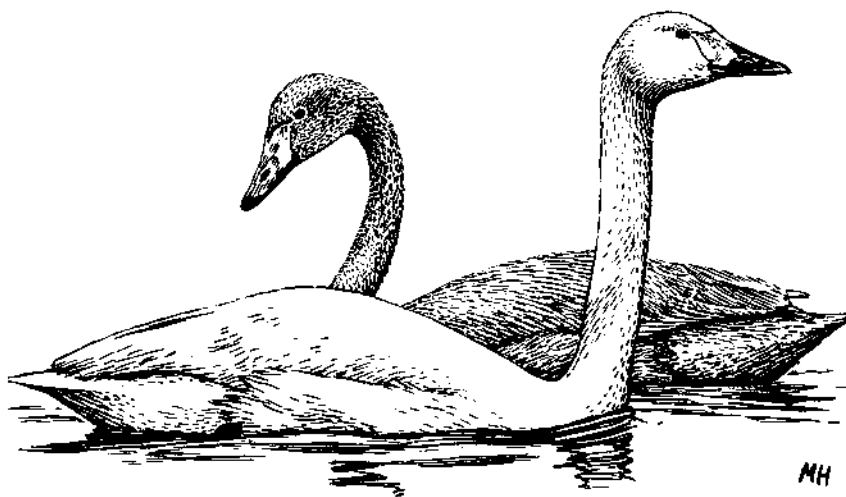
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene- mine (A), kalapüük (B), lin- dude häirimine (B), puhkema- jandus (A), reguleerimata loo- duskasutus (B)

Kaitsestaatus

Hullo ja Sviby lahed asuvad Lää- ne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha). 1500 ha TLA-st kattub moodustatava Vormsi maastikukaitsealaga.

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. Hullo and Sviby are shallow (< 4 m) bays on the southern coast of Vormsi Island, off the west coast of Estonia. There are coastal meadows and small offshore islets covered by grassland, scrubs and reedbed. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Hullo and Sviby Bays are important staging areas for migratory wildfowl, supporting more than 10,000 ducks and geese at peak counts. List of the breeding birds consist 63 species (Ojaste 1998). Threats include overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing, recreation/tourism and intensive fishing. The IBA is a planned special management zone of the Vormsi landscape reserve and planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve.

Väikeluik (*Cygnus columbianus*)

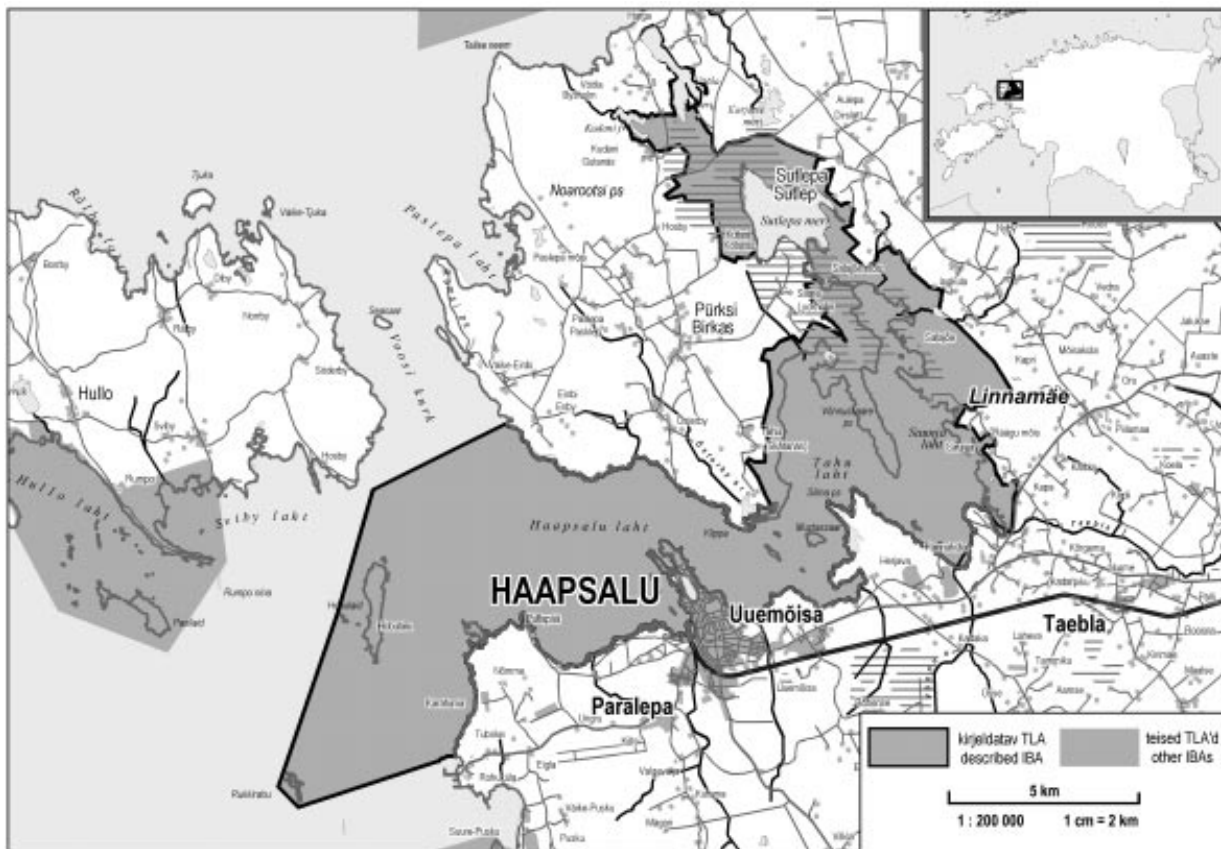
Haapsalu-Noarootsi lahed

Haapsalu-Noaroosti Bays

007 (LÄo1) A4i, B1i, B2

58°59'N 23°35'E

0 – 7 m 15910 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Lääne-Eestis Rukkirahu, Hobulaiu, Rohuküla, Haapsalu ja Sutlepa vahel paiknev madalaveeliste (< 6 m) eutroofsete lahtede, laidude ja jäänukjärvedega elupaik. Linnuala põhjaossa jäävad järved on tekkinud endisest väinast maakerke protsessi tulemusena. Jäänukjärvede ja merelahtede kaldad on ääristatud rannaniitude ja laiade rooladega. Haapsalu Tagalahes on üle 40 laiu ja saarekese. Majandustegevusest on alal peamised põllumajandus, kaladus, purjetamine ja roolõikus. Haapsalu lahest ammutatakse aastas keskmiselt 1000–2000 m³ ravimuda.

Linnustik. Haapsalu laht on oluline veelindude rändepeatuspäik (näiteks partlased *Anatidae*, > 40 000, maksimaalsed loendustulemused). Kogu ala on tuntud oma rikkaliku haudelinnustiku poolest. 14 liigi haudepaaride arv ületab 1% Eesti populatsioonist (väikepütt, 1–2 p., roo-ritsiklind, < 20 p., kühmnook-luik, < 170 p., hallhani, < 80 p., tuttpütt, < 100 p., väikekajakas, hüüp, jt.). Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitumat andmebaasi.

Elupaigad

Rohumaa (10%), märgala (15%), riim- ja soolaseveelised seisuveekogud; kaldatimestik; meri (70%); merelahed, väinad ja abajad), kultuurrohumaa (5%)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsandus, linn/tööstus/transport, kasutusest väljas

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene mine (A), kalapüük (A), puhkemajandus (A), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

Tähtis linnuala kattub osaliselt Silma looduskaitsealaga (4795 ha).

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	P	1995-99	200	2000	A	B1i
Hüüp (<i>Botaurus stellaris</i>)	B	1997-99	-	7 p.	A	B2
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	P	1990-99	1000	2500	A	B1i
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1990-99	>300	<4300	A	A4i, B1i
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	1990-99	>500	<3900	A	A4i, B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1990-99	1200	3000	A	B1i
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	P	1995-99	15000	<50000	A	A4i, B1i
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	P	1993-96	<300	>500	A	B1i
Piilpart (<i>Anas crecca</i>)	P	1995	>2000	20000	A	A4i, B1i
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	P	1995-99	<1600	20000	A	A4i, B1i
Luitsnökk-part (<i>Anas clypeata</i>)	P	1995	>100	500	A	B1i
Punapea-vart (<i>Aythya ferina</i>)	P	1999	1500	3600	A	B1i
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	P	1998	2000	30000	A	A4i, B1i
Marivart (<i>Aythya marila</i>)	P	1996-99	5400	24000	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	P	1999	>1000	3000	A	B1i
Väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>)	P	1995	100	260	A	B1i
Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	P	1995	500	1500	A	B1i
Lauk (<i>Fulica atra</i>)	P	1995-99	<10000	<47000	A	A4i, B1i
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1995-99	1000	<6000	A	A4i, B1i
Väikekajakas (<i>Larus minutus</i>)	B	1997-99	-	80 p.	B	B2
Mustviies (<i>Chlidonias niger</i>)	B	1997-99	30 p.	50 p.	A	B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Ala ohustavad peamiselt kalapüük, reguleerimata jahindus, turism ning karjatamise vähenemisest põhjustatud rannaniitude roostumine. Hiljemalt aastaks 2010 peab Haapsalu Tagalaht koos Noarootsi jäänukjärvedega olema nimetatud rahvusvaheliselt tähtsaks märgalaks e. Ramsari alaks. Uurimistöö seisneb rändavate veelindude seires ning geoloogilistes ja ihtüoloogilistes uuringutes. Haapsalu Tagalahes on üks olulisemaid siia *Coregonus lavaretus* (IUCN-i kategooria: andmeid puudulikult, *Data Deficient*) koelmuid.

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A large complex of shallow (< 4 m), eutrophic bays and five relict lakes in western Estonia. The lakes are in the northern part of the IBA and have developed from the former sea strait following tectonic land-rise. This complex is fringed by coastal meadows and vast reedbeds, and there are more than 40 offshore islets in the bays. The main human activities are agriculture, fishing, yachting and reed-cutting. About 1,000–2,000 m³ of mud is extracted annually from Haapsalu Bay for its curative properties. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. This wetland complex is an important staging site for migratory waterbirds, especially wildfowl (*Anatidae*, > 40,000 at peak counts), and supports a good diversity of breeding waterbirds. Significant proportion (≥1%) of national population breeding at site: *Podiceps cristatus* (max 100 pairs), *Anser anser* (80 pairs), *Cygnus olor* (170 pairs), *Locustella luscinioides* (20 pairs), *Tachybaptus ruficollis* (1–2 pairs). The main threats are posed by intensive fishing, unsustainable hunting, tourism, and overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* as a result of undergrazing. The area is a proposed Ramsar Site. Research involves monitoring of migrating waterbirds, and geological and ichthyological investigations. The IBA is the most important spawning ground in Estonia for the Whitefish *Coregonus lavaretus* (IUCN Threat Category: Data Deficient).

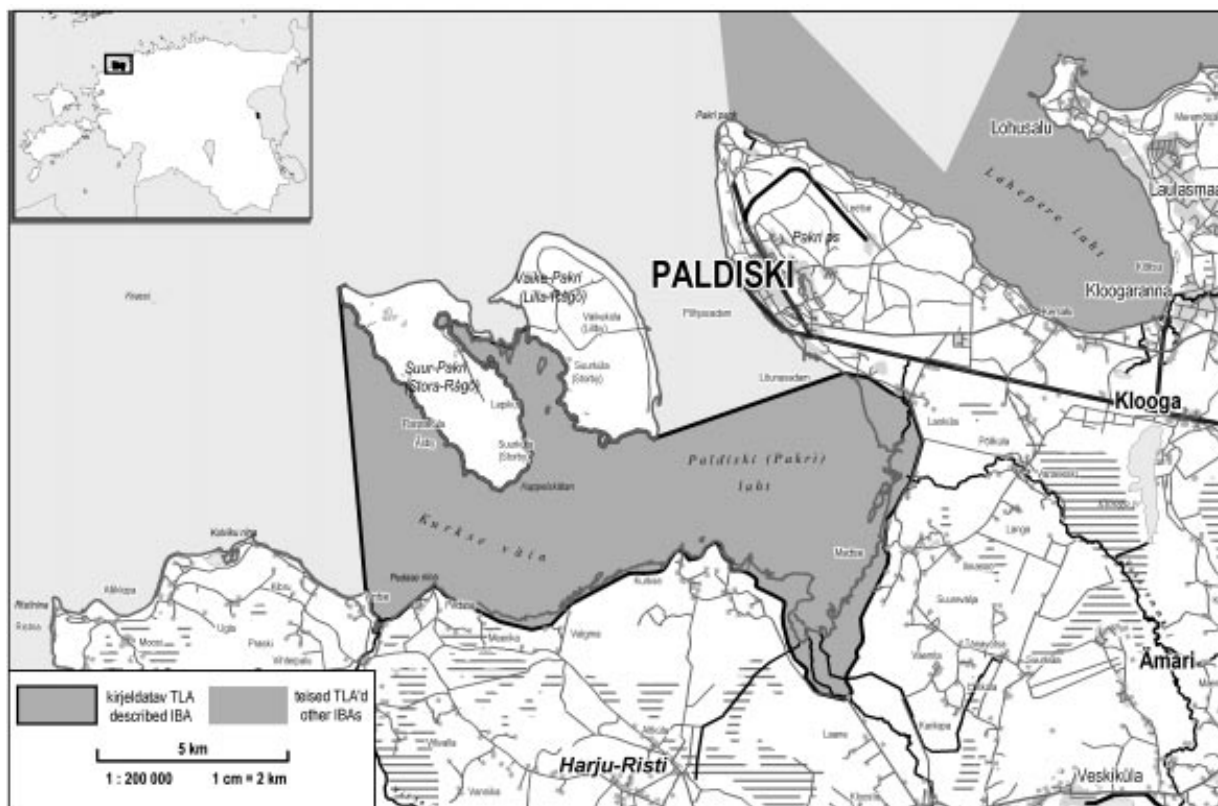
Paldiski laht

Paldiski Bay

008 (HA01) A4i, B1i

58°20'N 24°00'E

0 – 2 m 7647 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Eesti looderannikul Suur- ja Väike-Pakri saarte, Kurkse ning Paldiski linna vahel paiknev kuni 10 m sügavune merelaht. Peamine majandustegevus Paldiski lähel on kalapüük. Paldiski sadama kaudu toimub intensiivne kaubavedu. Nõukogude Liidu ajal kasutati Pakri saari sõjaväepolügoonina (pommitusharjutused). Tänapäeval on osa saartest Eesti sõjaväe käsutuses.

Linnustik. Paldiski laht on oluline väike- ja laululuige rändepeatuskoht. Rändeajal peatub alal kuni 25 000 auli. Võrreldes IBA2000-ga on antud ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbiantalüüsitud andmebaasi.

Elupaigad

Meri (100% ; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Kalapüük, puhkemajandus

Ohud

Kalapüük (C), puhkemajandus/turism (A), mitteresistentslik majandamine (A), muud (B)

Kaitsestaatus

Kaitsmata

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1990-99	200	>300	A	A4i, B1i
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	1990-99	>200	700	A	A4i, B1i
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	P	1994-99	3000	7000	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	N	1999	7700	8000	A	A4i, B1i

Kaitse. Ala ohustavad peamiselt reguleerimata jahipidamine, turism ning alakarjatamisest tingitud rannaniitude roostumine. Uurimistöö seisneb kesktalvises veelindude loenduses. TLA piirneb Pakri maastikukaitsealaga.

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A complex of sea bays and straits with depth < 10 m between two islands (Suur and Väike Pakri) and the mainland on the NW coast of Estonia, with coastal reedbeds, meadows and sea-cliffs. The main economic activity is fishing; the islands are used as military practice grounds. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Paldiski Bay is an important staging area for migrating *Cygnus columbianus* and *Cygnus cygnus*. The main threats are from unsustainable hunting, tourism, overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing. Research involves monitoring of wintering waterbirds.

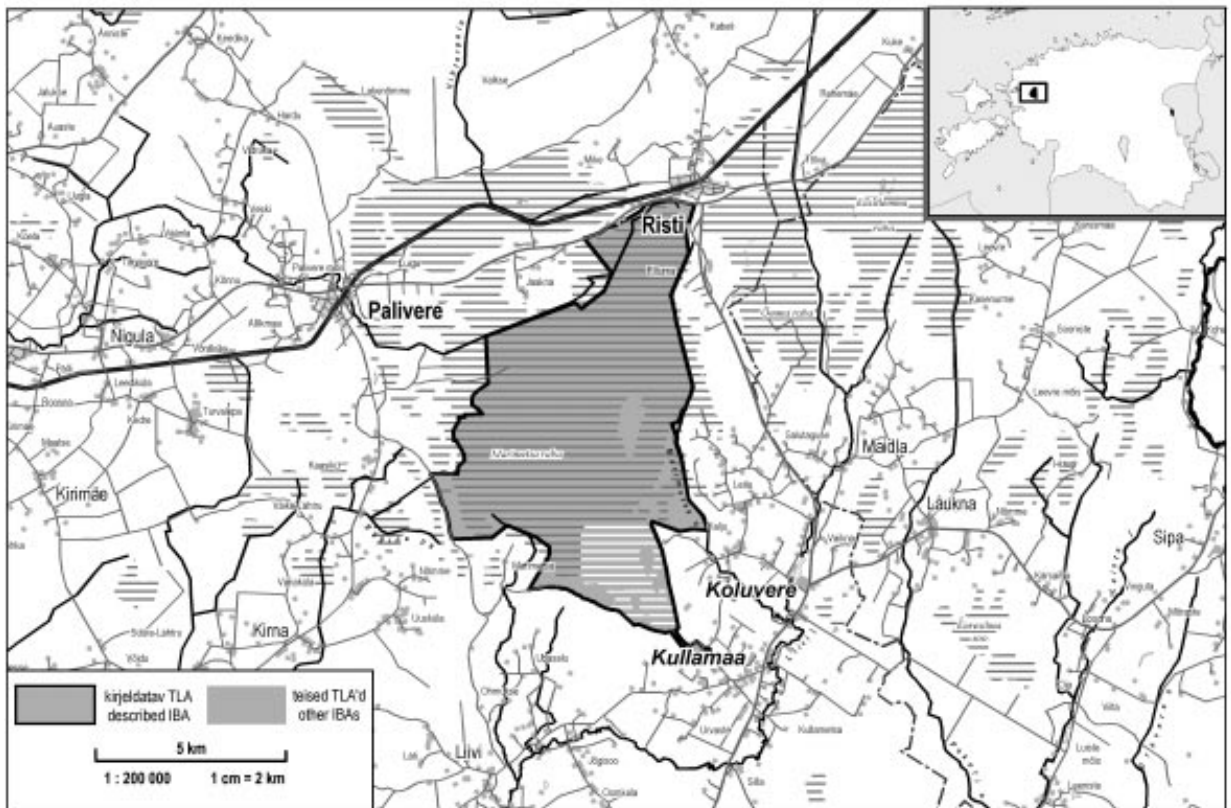
Marimetsa raba

Marimetsa Bog

009 (LÄ04) A4i, B1i

58°56'N 24°00'E

35 – 40 m 4599 ha

Ala kirjeldus. Lääne-Eestis, Risti alevist lõunas paiknev ulatuslik järvekestega raba-massiiv (madal soo ning raba). Marimetsa raba on ümbritsetud inimasustusest, kuid maakasutus rabas praktiliselt puudub.

Linnustik. Marimetsa raba on oluline sookurgede rändepeatuspaik ning mitmekesine raba- ja metsalinnustiku pesitsusala. 1970–1998 on Marimetsa looduskaitsealal leitud 120 liiki linde, 1998. aastal pesitses linde 92 liigist (Ojaste *et al.* 1999). Eesti seisukohalt on Marimetsa raba oluline väikekoovitaja, mustsaba-vigle ja rüüdi pesitsusala.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1993-98	1000	4000	A	A4i, B1i

Kaitse. Ohud praktiliselt puuduvad. Uurimistöö seisneb rabas rände ajal peatuvate sookurgede ning rabalindude pesitsusaegses loendamises

Elupaigad

Mets ja metsamaa (15%; looduslik okasmets), märgala (85%; raba)

Maakasutus

Metsandus, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Metsamajanduse intensiivistumine (C)

Kaitsestaatus

Tähtis linnuala kattub Marimetsa looduskaitsealaga (4599 ha).

A large raised bog with pools in western Estonia. There is practically no exploitative land-use. The bog is an important roosting place in autumn for migrating *Grus grus*, and a good diversity of mire and forest species breed. In 1970–1998 120 bird species have been recorded (Ojaste *et al.* 1999). Threats are practically absent. Research involves monitoring of roosting *Grus grus*. IBA is covered by Marimetsa Nature Reserve.

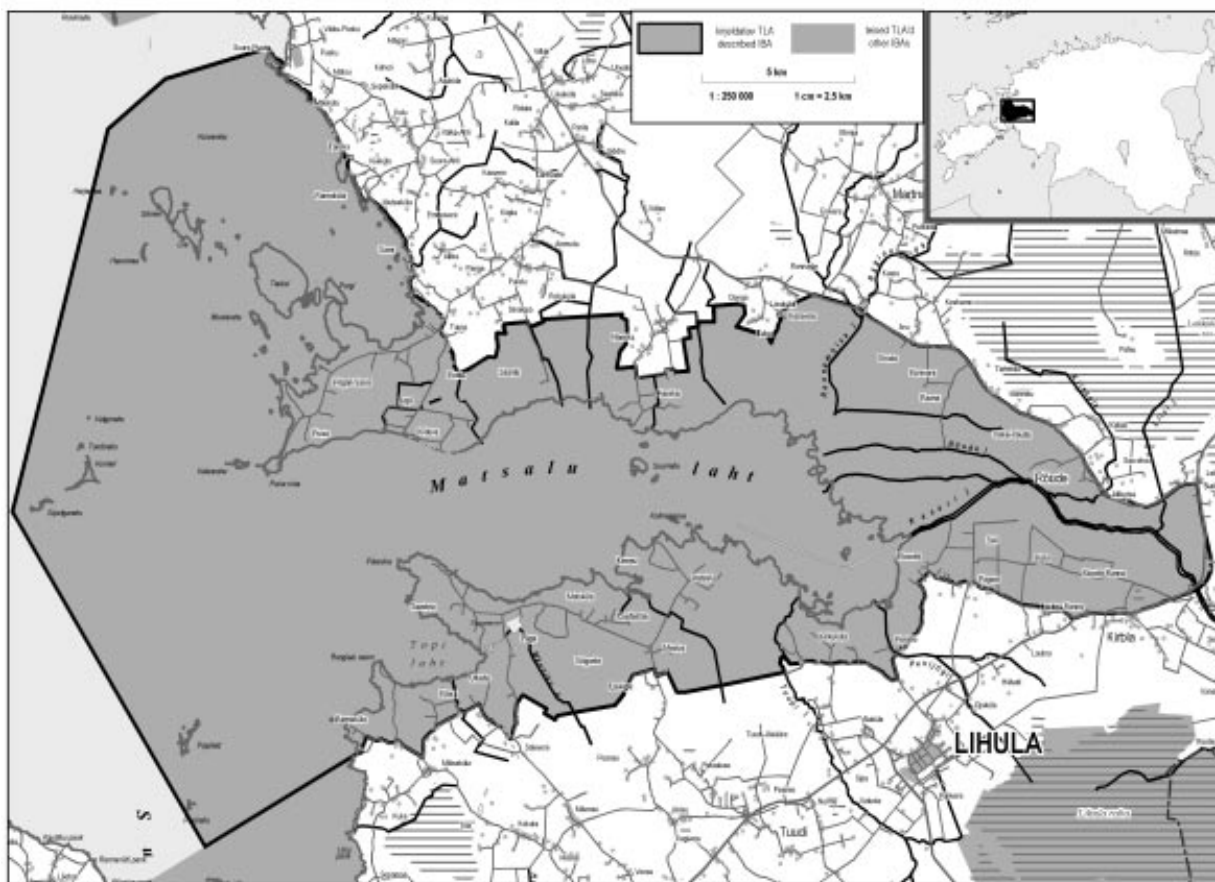
Matsalu laht

Matsalu Bay

010 (LÄ03) A1, A4i,
B1i, B2, B3

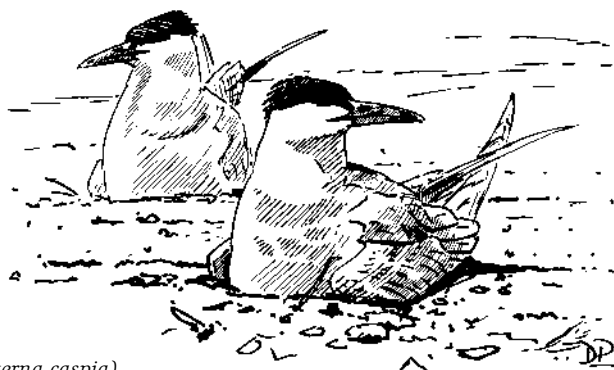
58°45'N 23°40'E

0 – 32 m 51880 ha

Ala kirjeldus. Lääne-Eestis paiknev märgala, mis haarab endasse madalaveelised lahed arvukate laidudega, soolakud, Kasari delta, laiad rooväljad ning ranna- ja luhaniidud. Piirkonnas elavate inimeste peamised tegevusvaldkonnad on kalandus, põllumajandus ja metsandus.

Linnustik. Matsalu looduskaitseala on üks olulisemaid linnualasid Eestis, kus peatub ja/või pesitseb väga suur hulk veelinde, eriti mereparte (punapea-vart, tutt- ja merivart). Globaalset kaitseväärtust omavatest liikidest, mis Matsalus ei vasta tähtsa linnuala kriteeriumidele, pesitseb merikotkas. Alal peatub regulaarselt üle 20 000 veelinnu. Matsalus on registreeritud 260 linnuliiki, neist pesitsejatenä 170. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitumat andmebaasi.

Räuskiir (*Sterna caspia*)

Elupaigad

Mets ja metsamaa (10%; segamets), rohumaa (8%; määrjad rohumaad), märgala (15%; kaldataimestik (roostik ja tarnastik)), meri (58%; mere-lahed, väinad ja abajad), tehismaas-tik (10%; kultuurrohumaa, haritav maa (kännimaa))

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsan-dus, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähenemi-ne (B), põllumajanduse intensiivis-tumine ja laienemine (C), kalapüük (B), lindude häirimine (B), puhke-majandus (A), reguleerimata loodus-kasutus (C)

Kaitsestaatus

48 600 ha tähtsast linnualast kattub Matsalu looduskaitsealaga. Matsalu looduskaitseala on rahvusvahelise tähtsusega märgala e. Ramsari ala.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	P	1995-99	<10000	<15000	A	A4i, B1i
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	B	1999	-	3000 p.	A	A4i, B1i
Hüüp (<i>Botaurus stellaris</i>)	B	1996	20 p	-	A	B2
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	P	1990-99	>500	>2000	A	B1i
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1990-99	3000	<13500	A	A4i, B1i
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	1990-99	>500	5700	A	A4i, B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P/N	1990-99	>5000	<11000	A	A4i, B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	B	1996	-	420 p.	A	B1i
Suur-laukhani (<i>Anser albifrons</i>)	P	1990-99	>1000	<3300	A	B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	B	1995-96	-	20 p.	A	B3
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	20000	>32000	A	A4i, B1i
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	P	1998-99	<18000	36000	A	A4i, B1i
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	N	1995-99	-	370	A	B1i
Piilpart (<i>Anas crecca</i>)	P	1995-98	1000	>4000	A	B1i
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	P	1990-99	>800	<10000	A	B1i
Rägapart (<i>Anas querquedula</i>)	B	1995-99	250 p	300 p.	A	B2
Luitsnook-part (<i>Anas clypeata</i>)	P	1990-99	<1000	>1000	A	B1i
Punapea-vart (<i>Aythya ferina</i>)	P	1995-99	3000	32000	A	A4i, B1i
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	P	1998	>10000	35000	A	A4i, B1i
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	P	1999	>10000	<40000	A	A4i, B1i
Aul* (<i>Clangula hyemalis</i>)	P	1996	250000	1600000	A	A4i, B1i
Mustvaeras* (<i>Melanitta nigra</i>)	P	1996	200000	-	A	A4i, B1i
Tõmmuvaeras* (<i>Melanitta fusca</i>)	P	1996	350000	400000	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	P	1996-99	>10000	>30000	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	N	1990-99	-	>11500	A	A4i, B1i
Väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>)	P	1998-99	>300	1000	A	B1i
Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	P	1995	-	5000	A	A4i, B1i
Täpikhuik (<i>Porzana porzana</i>)	B	1996-99	85 p.	-	C	B3
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	B	1995-99	260 p.	320 p.	A	A1, A4i, B1i
Lauk (<i>Fulica atra</i>)	P	1995-99	<10000	20000	A	B1i
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1994-99	6700	20000	A	A4i, B1i
Liivatüül (<i>Charadrius hiaticula</i>)	P	1996	3000	3000	B	A4i, B1i
Plüü (<i>Pluvialis squatarola</i>)	P	1997-99	-	<2000	B	A4i, B1i
Risla (<i>Calidris alpina</i>)	B	1995-99	-	>100 p.	B	B2
Rohunepp (<i>Gallinago media</i>)	B	1997-99	35 p.	50 p.	A	A1
Mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)	B	1996	-	150 p.	B	B2
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	B	1995-99	-	<650 p	B	B2
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	P	1995-99	-	>2000	P	B1i
Kalakajakas (<i>Larus canus</i>)	B	1995-99	600 p.	650 p.	A	B2
Merikajakas (<i>Larus marinus</i>)	B	1995-99	400 p.	450 p.	A	B3
Räusktiir (<i>Sterna caspia</i>)	B	1990-99	-	>140 p.	A	B2
Väiketiir (<i>Sterna albifrons</i>)	B	1995-99	60 p.	100 p.	A	B2

Märkus: p. – paari, * – peatumata läbirändel (peatuvate lindude arv teadmata)

Kaitse. Peamiselt ohustavad ala intensiivne kalapüük ning alakarjatamisest ja vähesest niitmisest tulenev ranna- ja luhaniitude roostumine ja võsastumine. Märgala mõjutab ka Matsalu veehaardesse jäävatest punktreostusallikatest (laudad jms.) tulenev saastamine. Matsalu looduskaitsealale on koostatud kaitsekorralduskava. Matsalu laht on oluline looduskaitse ja uurimistöö seisukohalt. Matsalus asub lindude rõngastuskeskus Eestis.

A large wetland complex in western Estonia comprising shallow sea bays with many small islets, saltmarshes, Kasari delta, extensive reedbeds, and coastal and flood-plain meadows. Fisheries, agriculture and forestry are major human uses of the area. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Matsalu Nature Reserve is the most important bird area in Estonia, supporting very large numbers of migrating and/or breeding waterbirds, primarily wildfowl and especially seaduck. Breeding species of global conservation concern that do not meet IBA criteria: *Haliaeetus albicilla* (3 pairs). The avifauna is very diverse, with 260 species recorded, including 170 breeding species. The main threats come from tourism, intensive fishing, and the overgrowth of coastal and flood plain meadows with reed *Phragmites* and bushes as a result of undergrazing or lack of mowing. The wetland is also affected by effluent pollution from surrounding farms. There is a management plan for the Nature Reserve. Matsalu Bay is very important for nature conservation, research, and is the centre for bird-ringing in Estonia.

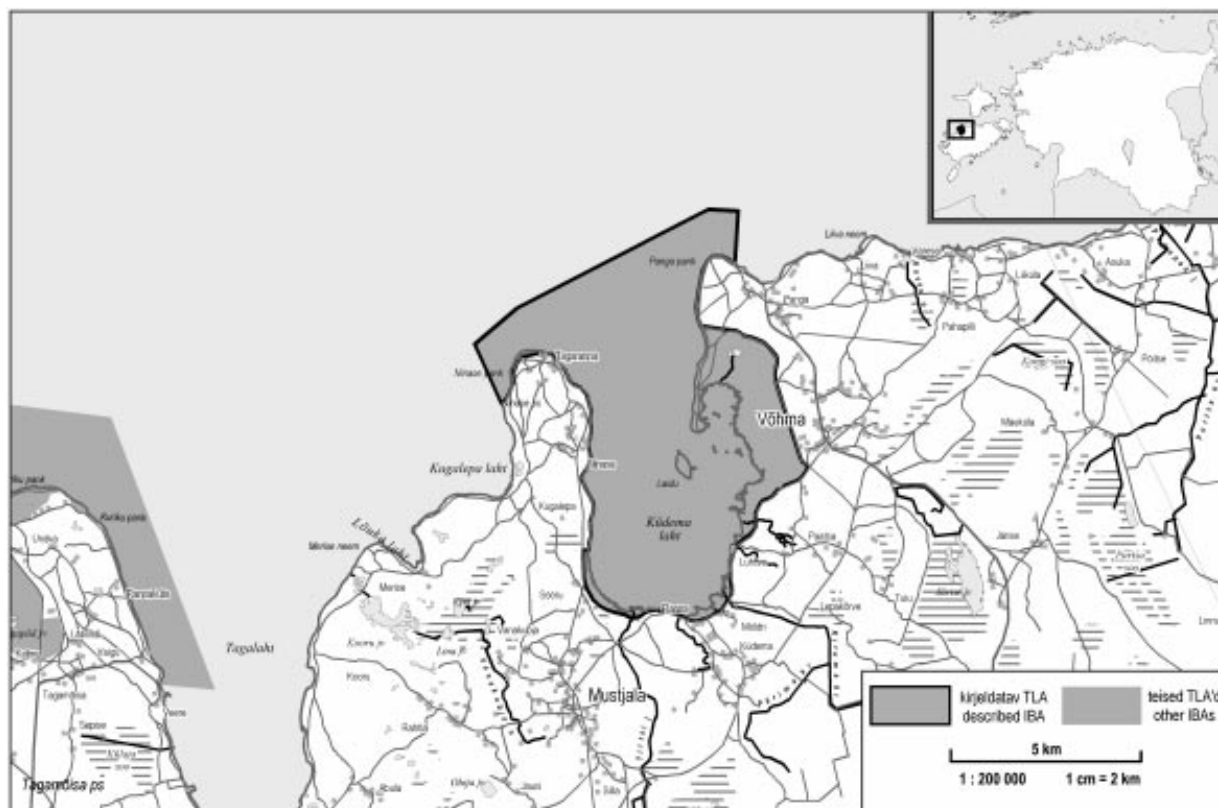
Küdema laht

Küdema Bay

011 (SA07) A1, A4i, B1i

58°32'N 22°16'E

0 – 7 m 4822 ha

Ala kirjeldus. Kuni 20 m sügavune merelaht Saaremaa põhjarannikul, väikeste laidude, roostike, rannaniitude ja soolakutega. Peamised majandustegevused on kalapüük, metsandus ja turism.

Linnustik. Küdema laht on tähtis kirjuhaha talvitusala Eestis ja Läänemeres ning paljudele veelinnuliikidele oluline pesitsusala. Küdema lahes asuval Laidu saarel ja tema rannikumeres on nähtud 58 linnuliiki, pesitsejatena esineb kuni 33 liiki (Leito & Martinson 1999). Arvukaimad pesitsejad Laidu saarel on olnud hahk (400–700 paari), hõbekajakas (250–700 paari) ja merikajakas (80–200 paari). Viimastel aastatel on pesitsejana lisandunud valgepõsk-lagle. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianalüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Külmnõk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	W	1990-99	500	2400	A	B1i
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1995-99	<200	400	A	A4i, B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1990-99	300	1000	A	B1i
Kirjuhahk (<i>Polysticta stelleri</i>)	W	1990-99	<300	2000	A	A1, A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	W	1990-99	1000	4000	A	B1i

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad intensiivsest kalapüügist, rannaniitude roostumisest madala karjatamiskoormuse tõttu ja turismist. Ala on potentsiaalne Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala tuumala. Uurimistöö hõlmab talvituvate ja pesitsevate veelindude seiret.

Elupaigad

Märgala (5%), meri (90%), merelahed, väinad ja abajad

Maakasutus

Kalapüük, metsandus, looduskaitse ja uurimistöö

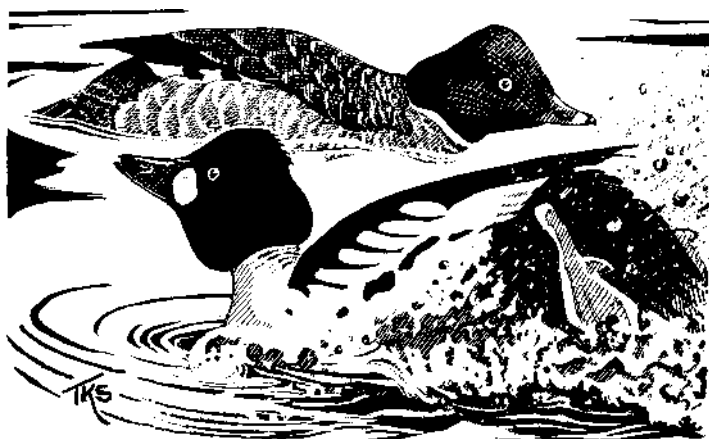
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähendamine (A), kalapüük (A), lindude häirimine (A), puhkema-jandus/turism (B), reguleerimata looduskasutus (C).

Kaitsestaatus

Küdema lahes asub Laidu saare maastikukaitseala (20 ha). TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha).

A shallow (< 20 m) sea bay on the northern coast of Saaremaa island, with small islets, reedbeds, coastal meadows and saltmarshes. The main economic activities are fishing, forestry and tourism. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Küdema Bay is an important wintering area for globally threatened *Polysticta stelleri*, and a notable breeding area for several waterbirds. In 1994 to 1999 58 species have been observed on the Laidu islet and its surroundings in Küdema Bay; 33 species have bred in the islets (*Somateria mollissima*, 400–700 pairs; *Larus argentatus*, 250–700 pairs, *Larus marinus*, 80–200 pairs) (Leito & Martinson 1999). Major threats are posed by intensive fishing, overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing, and tourism. IBA is partly covered by Laidu islet Landscape Reserve (20 ha). A planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve is contained by the IBA. Research involves monitoring of wintering and breeding waterbirds.

Sõtkas (*Bucephala clangula*)

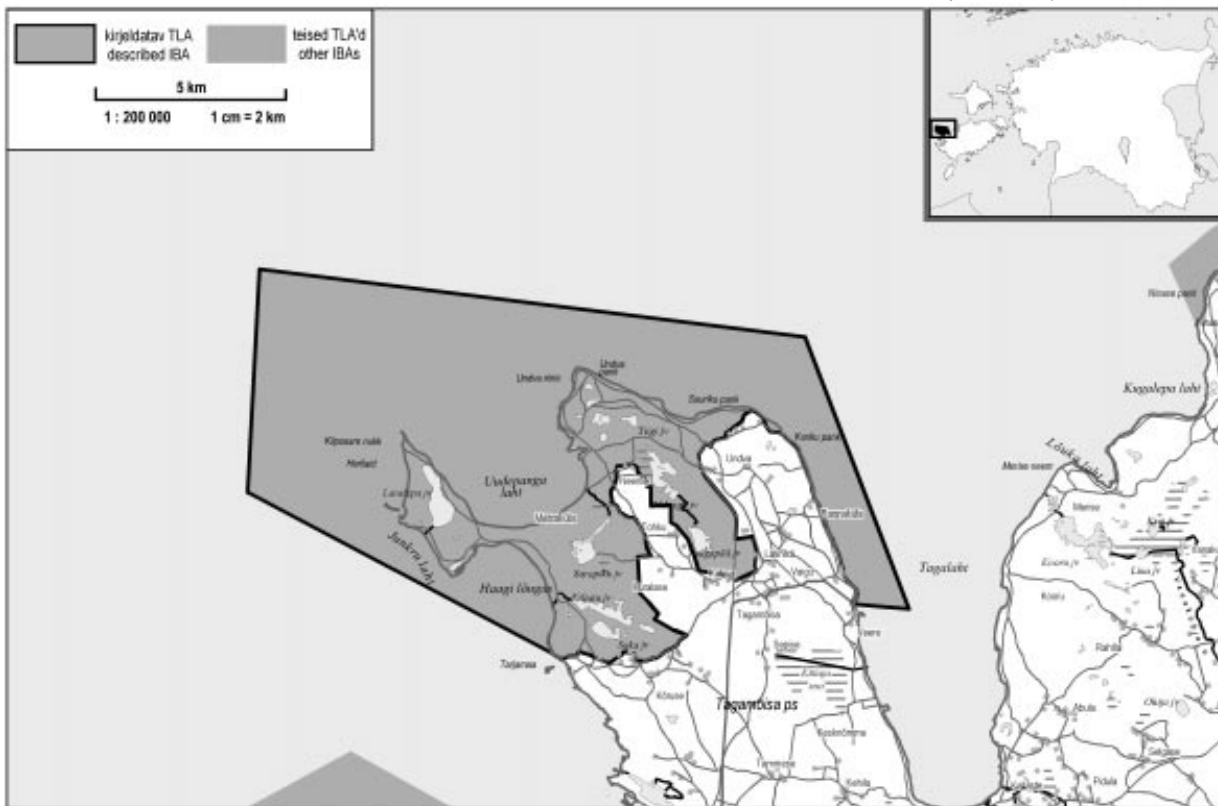
Tagamõisa poolsaar

Tagamõisa peninsula

012 (SA06) A1, A4i,
B1i, B2

58°29'N 21°56'E

0 – 17 m 10640 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Poolsaar Saaremaa looderannikul, mis on ümbritsetud kuni 20 m sügavuste merelahtedega. Poolsaarel on mitu väikest järve, metsa, liivaluiteid, rannaniite ja rohumaaid. Peamised maakasutuse viisid on looduskaitse, kalapüük ning lammaste ja veiste karjatamine.

Linnustik. Ala on oluline peatuspaik paljudele veelinnuliikidele ja üks tähtsaim kirjuhaha *Polysticta stelleri* talvituspaik Läänemeres. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1996	<50	240	A	A4i, B1i
Kirjuhahk (<i>Polysticta stelleri</i>)	W	1990-99	1500	3200	A	A1, A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	W	1996	3000	3000	A	B1i
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	B	1996	40 p.	60 p.	B	B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad kalapüügist, turismist ja võimalikust laevade kütuseostusest. Uurimistöö hõlmab talvituvate veelindude seiret.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (15%; looduslik okasmets), mägala (15%; mageveelised seisuveekogud), meri (50%; merelahed, väinad ja abajad), kultuurmaastik (15%; kultuurrohumaad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsandus, looduskaitse ja uurimistöö

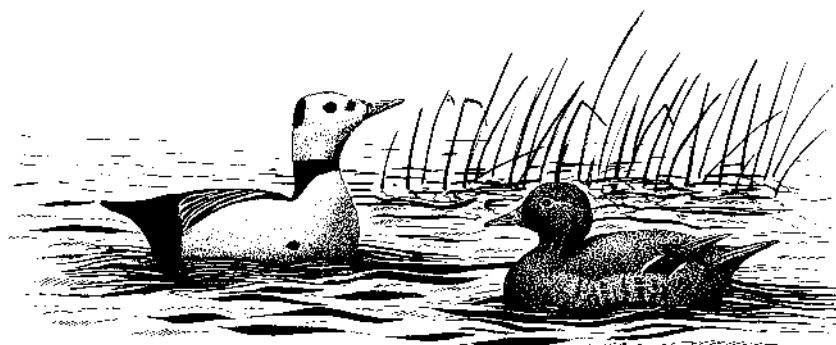
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähenedmine (C), kalapüük (B), lindude häirimine (B), puhkemajandus/turism (A), muu (B)

Kaitsestaatus

5000 ha TLA-st asub Vilsandi rahvusparki (23 755 ha) territooriumil, mis on ka Ramsari ala. 13 010 ha TLA-st asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha).

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A peninsula on the north-western coast of Saaremaa Island, surrounded by a sea (< 20 m) with shallow (4 m) bays. There are many small lakes, forest, sand-dunes, coastal meadows and grasslands. The primary land-uses are nature conservation, fishing and grazing of sheep and cattle. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. The area is important for several waterbird species, notably *Polysticta stelleri*. For Steller's Eider Tagamõisa Bay is the most important wintering site in the whole Baltic Sea. The main threats are posed by fishing, tourism, and possible fuel-oil pollution from boats. IBA is partly covered by Vilsandi National Park (Ramsar Site) and fully by West Estonian Archipelago Biosphere Reserve. Research involves monitoring of wintering waterbirds.

Kirjuhahk (*Polysticta stelleri*)

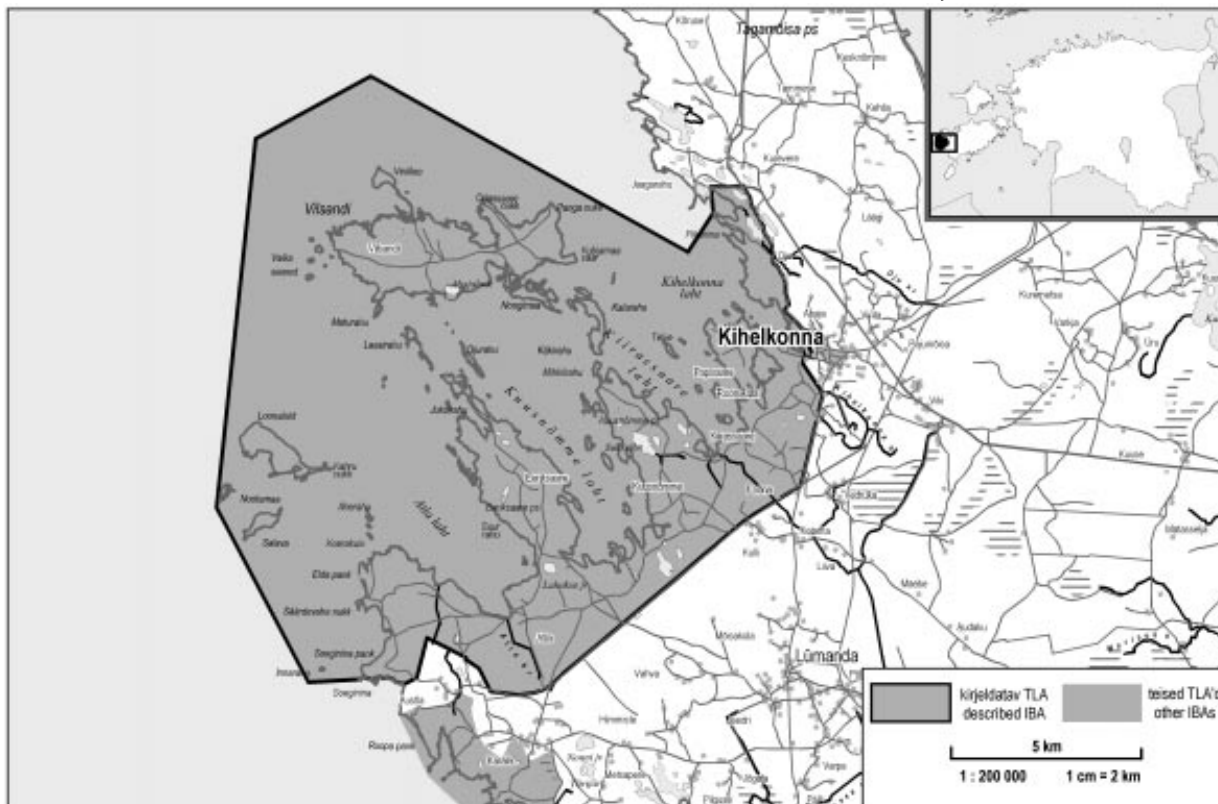
Vilsandi saarestik

Vilsandi archipelago

013 (SA05) A1, A4i,
B1i, B2, B3

58°21'N 21°54'E

0 – 9 m 18210 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Ulatuslik madalaveeliste (< 5 m) merelahete, arvukate saarte ja laidude ning mõnede järvedega märgala kompleks Saaremaa läänerrannikul. Taimkattes domineerivad roostikud, rannaniidud ja mets. Peamine maakasutus seisneb looduskaitstes, teadusuuringutes, turismis ning veiste ja lammaste karjatamises.

Linnustik. Vilsandi saarestik on oluline pesitsus-, peatus- ja talvitusala paljudele veelinnuliikidele, eriti partlastele. Registreeritud on 247 linnuliiki, kellest pesitsemas võib kohata 112 (Leito 1993). Iseloomulikuks talvituvaks liigiks on kirjuhahk *Polysticta stelleri*, kes kuulub globaalselt ohustatud linnuliikide nimekirja. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumad ning läbianalüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Külmnökk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	P	1990-99	-	>3500	B	B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1990-99	>600	>2000	A	B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	5300	7600	A	A4i, B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	B	1995-98	-	33 p.	A	B3
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	P	1990-99	-	>3100	B	B1i
Kirjuhahk (<i>Polysticta stelleri</i>)	W	1990-99	1500	3200	A	A1, A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	P	1990-99	-	>3000	B	B1i
Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	P	1990-99	-	>1800	B	B1i
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1990-99	-	900	B	B1i
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	B	1996	30 p.	30 p.	B	B2
Merikajakas (<i>Larus marinus</i>)	B	1996	200 p.	350 p.	A	B3

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamiseks ohuks on traditsioonilise maakasutuse vähenemine ning kasvav turism. Uuringud hõlmavad ulatuslikku keskkonna- ja linnuseiret.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (15%; looduslik okasmets), rohumaa (5%), märgala (10%), meri (60%; merelahed, väinad ja abajad), kultuurmaastik (5%)

Maakasutus

Põllumajandus, looduskaitse ja uurimistöö, kalapüük, puhkemajandus/turism

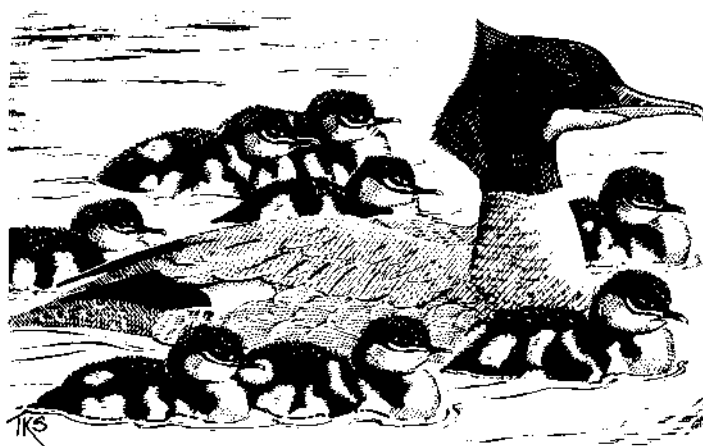
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene-
nemine (A), puhkemajandus ja
turism (B)

Kaitsestaatus

18 210 ha TLA-st asub Vilsandi rahvusparkis (23755 ha) ja on ühtlasi osa Vilsandi Ramsari alast (24 100 ha). Vilsandi rahvuspark asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A large complex of shallow (< 5 m) bays on the western coast of Saaremaa island, with many small islets and some lakes. Vegetation includes reedbeds, coastal meadows, and forest. The main land-uses are nature-conservation projects and research, and grazing of cattle and sheep. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Vilsandi archipelago is an important breeding, staging and wintering area for waterbirds, especially wildfowl, and notably *Polysticta stelleri* in winter. Very diverse avifauna, with 247 species recorded, includes 112 breeding species (Leito 1993). Tourism poses a major threat. Research includes large scale complex environmental and bird-monitoring.

Jääkoskel (*Mergus merganser*)

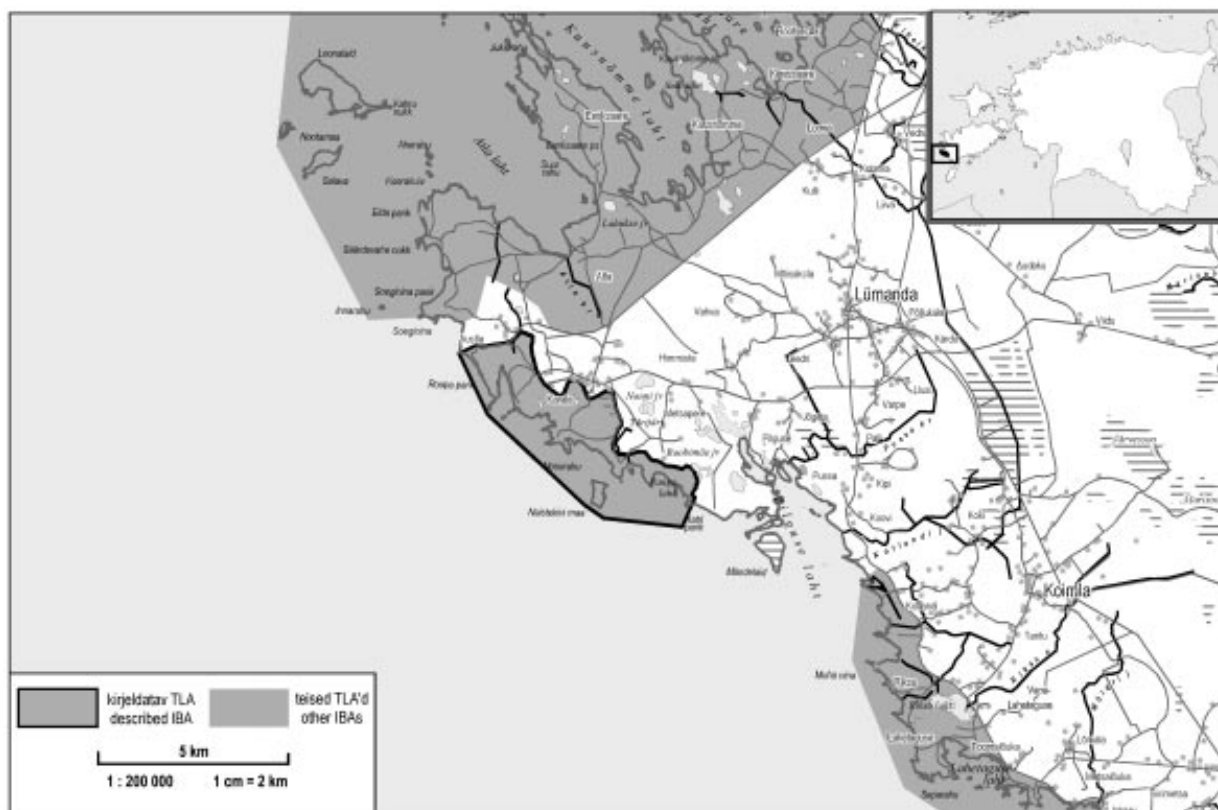
Karala-Pilguse rannik

Karala-Pilguse coast

014 (SA04) A4i, B1i

58°15'N 21°57'E

0 – 5 m 3114 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Madalaveeliste (< 4 m) merelahtede ja väikeste laidude kompleks Saaremaa läänerrannikul, ulatuslike rannaniitude, roostike, soolakute ja madalaveeliste järvedega. Peamised majandustegevused alal on kalapüük ning veiste ja lammaste karjatamine.

Linnustik. Valgepõsk-lagle üks tähtsamaid rändeaegseid peatuspaiku Eestis. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbi-analüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	4300	10000	A	A4i, B1i

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad reguleerimata küttimisest, turismist ja rannaniitude vähesest karjatamisest tingitud kinnikasvamisest pillirooga. TLA on potentsiaalne Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala tuumala. Naistekivimaa laid kuulub territoriaalselt Vilsandi rahvusparki koosseisu. Uurimistöö hõlmab läbirändavate vee-lindude seiret.

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A complex of shallow (< 4 m) sea bays and small islets on the west coast of Saaremaa Island, with vast coastal meadows, reedbeds, saltmarshes and shallow lakes. The main economic activities are fishing, and grazing of sheep and cattle. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. The most important staging area for migrating *Branta leucopsis* in Estonia. Major threats are posed by unsustainable hunting, tourism and overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* as a result of undergrazing. A core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve is planned within the IBA. Naistekivimaa islet is a part of the Vilsandi National Park and Ramsar Site. Research involves monitoring of migrating waterbirds.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (15%; segamets), mägala (30%; mageveeline seisuveekogu, kaldataimestik), meri (40%; merelahed, väinad ja abajad), kultuurmaastik (15%; kultuurrohumaad, haritav maa)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsandus, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene-mine (A), põllumajanduse intensiivistumine ja laienemine (A), kalapüük (B), lindude häirimine (C), puhkemajandus/turism (A), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha). 50 ha TLA-st kattub Vilsandi rahvusparkiga, mis on ka Ramsari ala.

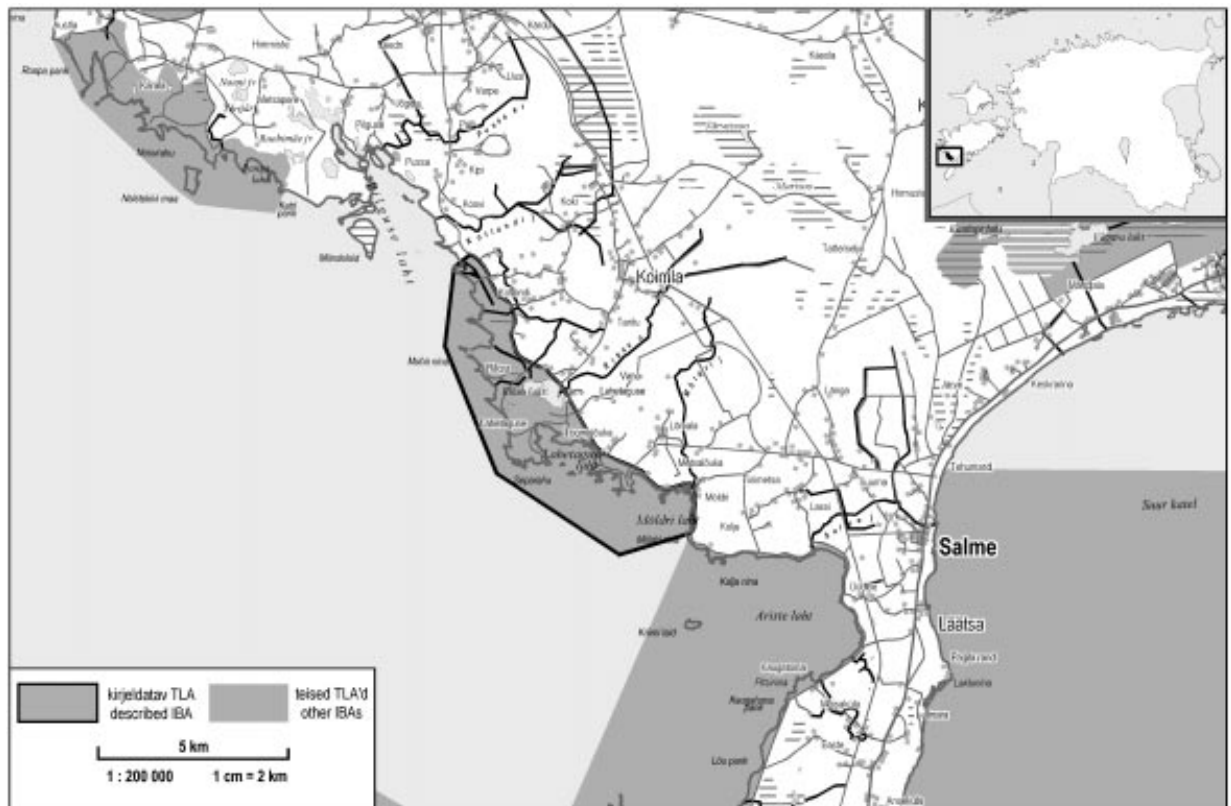
Riksu rannik

Riksu coast

015 (SA03) A4i, B1

58°11'N 22°05'E

0 – 4 m 1904 ha

Ala kirjeldus. Saaremaa läänerannikul paiknev madal (< 4 m), väikeste avamere laidudega laht, mis on ääristatud ulatuslike rannaniitude, soolakute ja madalaveeliste lahesoppidega. Peamine majandulik tegevus alal on kalapüük ning lamba- ja veisekasvatus.

Linnustik. Riksu lahe rannik on oluline valgepõsk-lagle rändeaegne peatuspaik. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitumat andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	3000	<8500	A	A4i, B1i

Kaitse. Linnuala ohustavad peamiselt reguleerimata jahipidamine, turism, intensiivne kalapüük ning alakarjatamisest tingitud rannaniitude roostumine. Uurimistöö seisneb läbirändavate ning talvituvate veelindude loendamises.

A complex of shallow (< 4 m) sea bays on the western coast of Saaremaa Island, with small offshore islets, vast coastal meadows, saltmarshes and a shallow lake. The main economic activities are fishing and grazing of sheep and cattle. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Riksu coast is an important staging area for migrating *Branta leucopsis*. Threats are posed by unsustainable hunting, tourism, overgrowth of coastal meadows by reed *Phragmites* as a result of undergrazing, and intensive fishing. Research involves monitoring of migrating and wintering waterbirds.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (5%; segamets), rohumaa (10%), märgala (15%; mageveelised seisuveekogud, kaldataimestik (roostik ja tarnastik)); meri (60%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsamajandus

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene mine (A), kalapüük (B), lindude häirimine (A), puhkemajandus (A), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

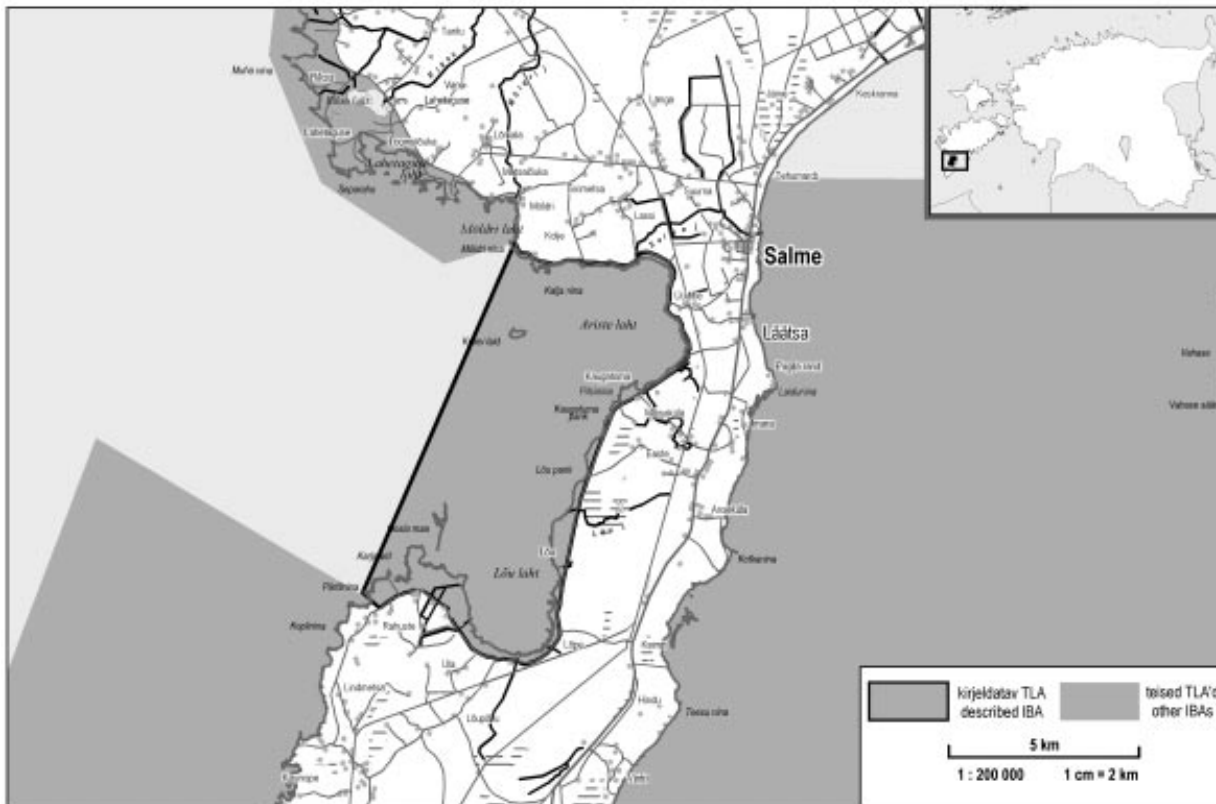
Riksu rannik asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

Lõu laht

Lõu Bay

016 (SA02) A4i, B1i,
B2, B3

58°07'N 22°10'E
0 – 4 m 4815 ha

Ala kirjeldus. Saaremaa edelarannikul paiknev kuni 8 m sügavune, väikeste laidudega laht, mis on ääristatud ulatuslike salinsete rannaniitude ja soolakutega. Peamine majanduslik tegevus alal on kalapüük ning lamba- ja veisekasvatus.

Linnustik. Lõu laht koos ümbritsevate rannaniitudega on oluline haneliste (hallhane, valgepõsk-lagle) rändepeatuspäik ning märkimisväärne veelindude ja kurvitsaliste pesitsusala. Võrreldes IBA2000-ga on antud ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitumat andmebaasi.

Liiik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Hallhane (<i>Anser anser</i>)	P	1996	200	-	A	B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	3300	6500	A	A4i, B1i
Väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>)	W	1993	250	-	B	B1i
Merikajakas (<i>Larus marinus</i>)	B	1995	200 p.	-	A	B3
Räuskiir (<i>Sterna caspia</i>)	B	1990-95	-	70 p.	B	A4i, B1i, B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Linnuala ohustavad peamiselt traditsioonilise maakasutuse vähenemine/lakkamine, turism, intensiivne kalapüük ning reguleerimata jahipidamine. Osaliselt kattub TLA biosfääri kaitseala planeeritava tuumalaga. Hiljemalt aastaks 2010 peab Lõu laht olema nimetatud rahvusvaheliselt tähtsaks märgalaks e. Ramsari alaks. Uurimistöö seisneb läbirändavate ning talvituvate veelindude loendamises.

Elupaigad

Rohumaa (5%), märgala (5%); meri (90%); merelahed, väinad ja abajad

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük

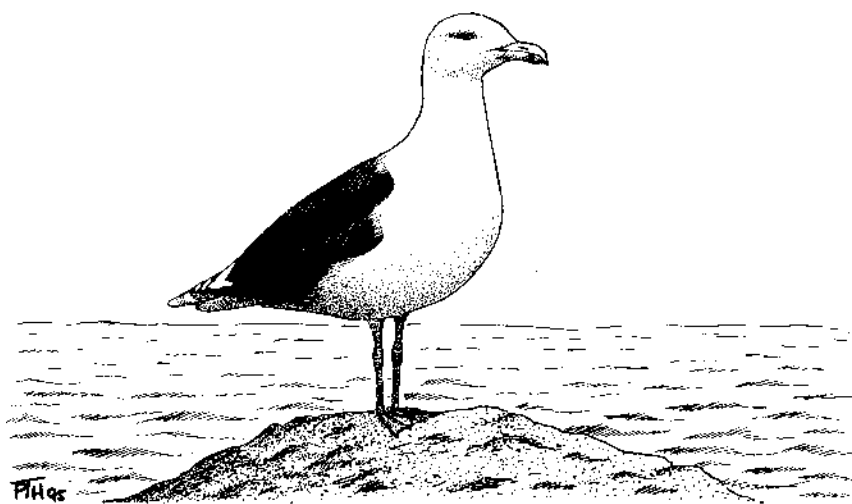
Ohud

Kalapüük (B), lindude häirimine (A), puhkemajandus (A), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

Lõu laht asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

A shallow (< 8 m) bay with small islets, vast coastal meadows and saltmarshes on the south-western coast of Saaremaa Island. The main economic activities are fishing and grazing of sheep and cattle. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Lõu Bay is an important staging area for geese and a notable breeding area for several waterbirds, especially waders. Major threats are posed by abandonment/reduction of land-use, unsustainable hunting, tourism and intensive fishing. The IBA contains a planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve, and is also a potential Ramsar Site. Research involves monitoring of migrating and wintering waterbirds.

Merikajakas (*Larus marinus*)

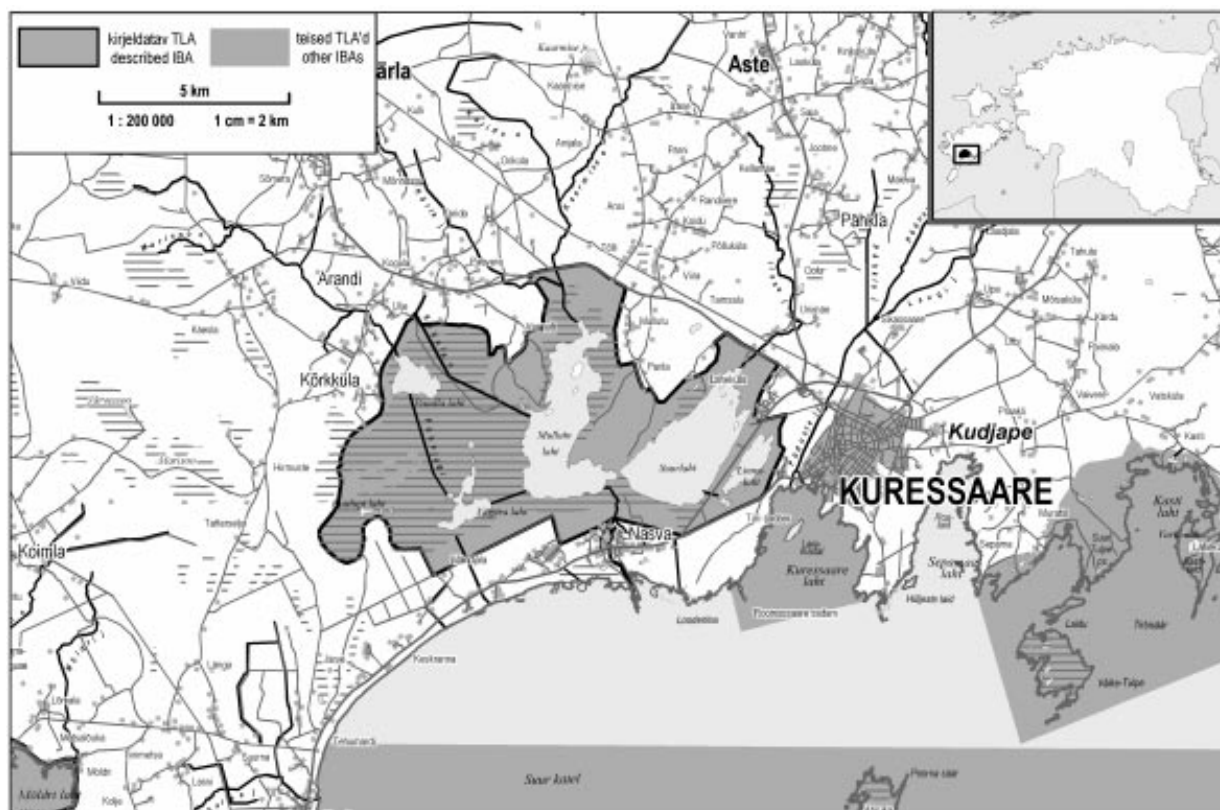
Lõuna-Saaremaa jäänukjärved

Relict lakes of southern Saaremaa

018 (SA08) Bli, B2

58°15'N 22°22'E

0 – 6 m 5735 ha

Ala kirjeldus. Madalaveeliste (< 2 m) jäänukjärvede ja ulatuslike pillirooväljadega elupaik Saaremaa lõunarannikul. Mullutu lahe ja Suurlahe muda kaevandatakse selle raviomaduste tõttu. Peamised majandustegevused on kalapüük ja pilliroolõikamine.

Linnustik. Ala on oluline hallhane ja sookure rändeaegne peatus- ja kogunemiskoht ning tähtis pesitsusala paljudele veelindudele (hallhani, tutt-, hallpõsk- ja sarvikpütt, jõgi- ja randtiir, mustviires jt.). Märgaladesüsteem on oluline (≥1% Eesti populatsioonist) pesitsuspaik sookurele (*Grus grus*).

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Hüüp (<i>Botaurus stellaris</i>)	B	1996	15 p.	-	A	B2
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1996	500	-	A	B1i
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1996	1000	-	A	B1i

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad küttimisest, turismist ning rannaniitude vähesest karjatamisest tulenevast roostumisest ja võsastumisest. TLA on potentsiaalne biosfääri kaitseala tuumala. Uuringud hõlmavad haudelinnustiku ja läbirändavate veelindude seiret.

A complex of shallow (< 2 m), relict lakes and vast reedbeds along the southern coast of Saaremaa island. The mud in Mullutu and Suurlaht Bays is extracted as it is considered to have curative properties. The main economic activities are fishing, reed-cutting and hunting. The area is an important staging area for migrating *Anser anser* and *Grus grus* and a notable breeding area for several waterbirds (*Podiceps cristatus*, *Podiceps grisegena*, *Podiceps auritus*, *Botaurus stellaris*, *Larus minutus*, *Sterna hirundo*, *Sterna paradisaea*, *Chlidonias niger* etc.). Significant proportion (≥1%) of national population breeding at site: *Grus grus*. Major threats are posed by unsustainable hunting, tourism, and the overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing. The IBA is a planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve, as well as a potential Ramsar Site. Research involves monitoring of breeding birds and migrating waterbirds.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (25%), märgala (70%; riim- ja soolaseveelised seisuveekogud, kaldataimestik)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsandus, jahindus, looduskaitse ja uuringud, muu

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene mine (A), kalapüük (C), lindude häirimine (A), kuivendamine (B), puhkemajandus/turism (A), reguleerimata majandamine (A)

Kaitsestaatus

285 ha TLA-st kattub Linnulahe looduskaitsealaga. TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

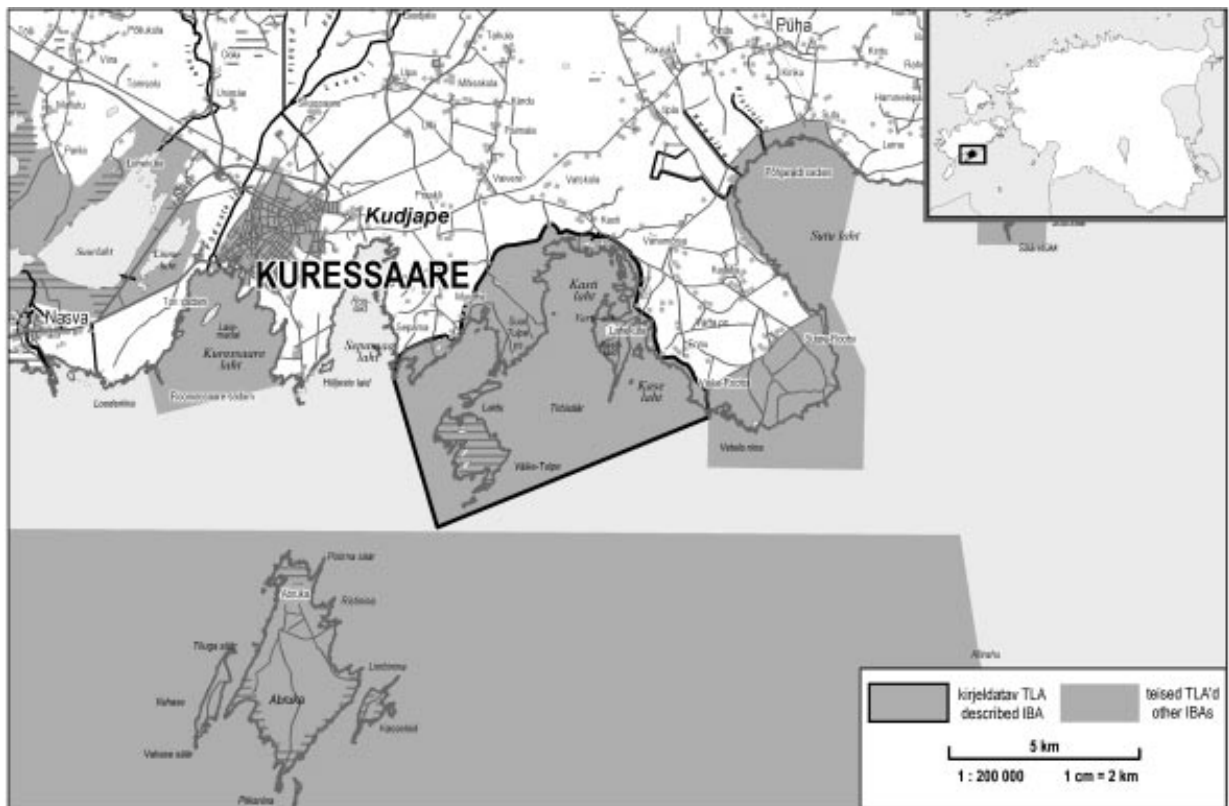
Kasti laht

Kasti Bay

020 (SA10) A4i, B1i

58°14'N 22°37'E

0 – 2 m 3877 ha

Ala kirjeldus. Madalaveeliste (< 4 m) merelahtede, laidude, ulatuslike pillirooväljade, rannaniitude ja soolakute kompleks Saaremaa lõunarannikul. Peamised majandustegevused on kalapüük, lammaste karjatamine ja metsandus.

Linnustik. Kasti laht on oluline haneliste rändeagne peatumispaik ja veelindude pesitsuspaik (väiketiir, kuni 10 paari jt.). Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitumat andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1990-99	<300	400	A	B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	1800	>4100	A	A4i, B1i

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad kontrollimatust (sala)küttimisest, turismist, rannaniitude vähesest karjatamisest tingitud kinnikasvamisest pillirooga ja intensiivsest kalapüügist. Ala on potentsiaalne Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala tuumala. Uuringud hõlmavad läbirändavate veelindude seiret.

A complex of shallow (< 4 m) bays and small islets on the southern coast of Saaremaa Island, with vast reedbeds, coastal meadows and saltmarshes. The main economic activities are fishing, sheep-grazing and forestry. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Kasti Bay is an important staging area for migrating geese and a notable breeding area for several waterbirds. Major threats are posed by unsustainable hunting, tourism, overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing and intensive fishing. The area is a planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve. Research involves monitoring of migrating waterbirds.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (5%), rohumaa (5%), märgala (25%; soolakud, kaldataimestik), meri (65%); merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsandus, looduskaitse ja uuringud

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene mine (A), kalapüük (B), lindude häirimine (B), puhkemajandus/turism (A), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

Kasti lahe TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha).

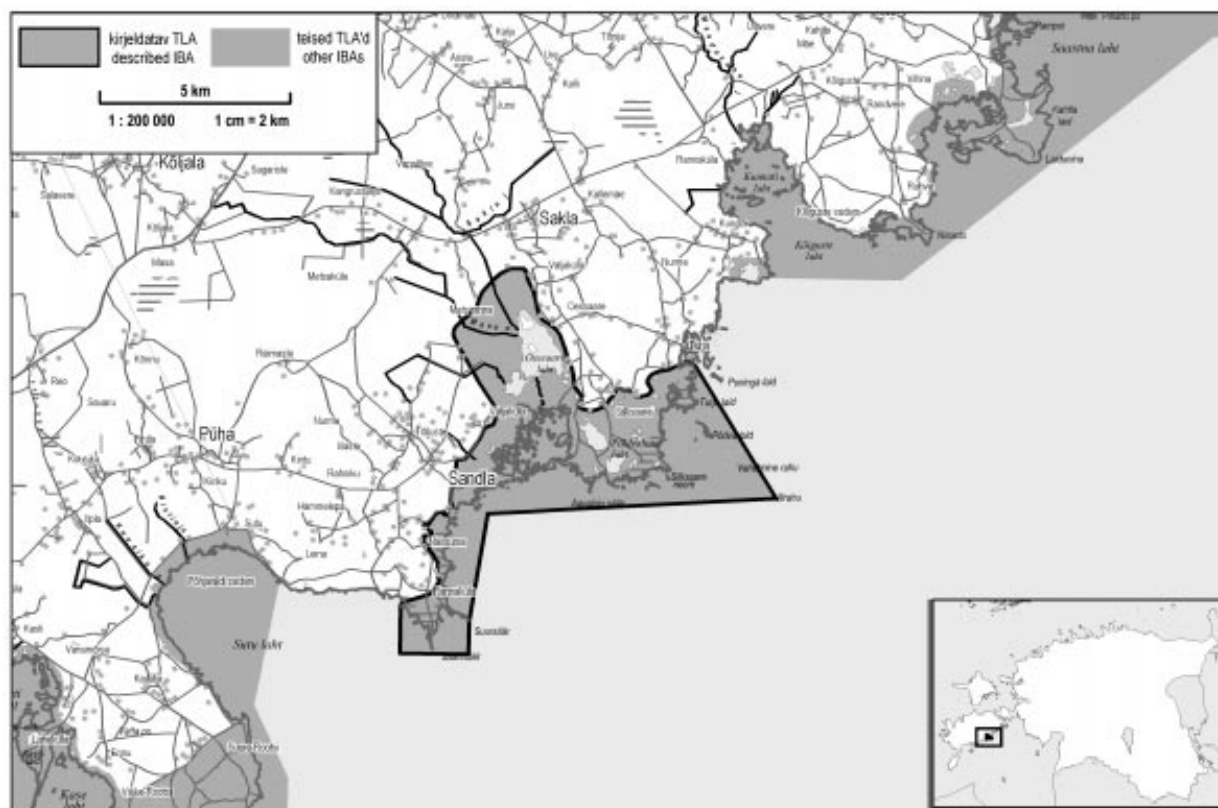
Siiksaare-Oessaare lahed

Siiksaare-Oessaare Bays

021 (SA11) A4i, B1i

58°19'N 22°53'E

0 – 3 m 3479 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Madalaveeliste (< 2 m) lahtede ja jäänukjärvedega, väikeste laidude, ulatuslike pillirooväljade, rannaniitude ja soolakutega kompleks Saaremaa lõunarannikul. Peamised majandustegevused on kalapüük, lamaste karjatamine ja metsandus. Alale jäävad linnustiku seisukohalt ühed paremini säilinud rannaniidud Eestis. Lahed ja abajad on olulised kalakoelmud, kokku on registreeritud 20 kalaliiki. Märjete piirkondade vahel võib leida kuivemaid alvare, laialehise metsa ja kuivade niitudega kaetud elupaiku.

Linnustik. Ala on paljude veelinnuliikide pesitsuspaik ja rändeagne kogunemiskoht. TLA-l pesitsejatest on võrreldes Eesti kogupopulatsiooniga olulisimad ja arvukamad rääkspart (150 paari), tuttvart (250 paari), kümnokk-luik (65 paari), tuttpütt (90 paari), hallpõsk-pütt (15–20 paari), sarvikpütt (15–25 paari), risla (15 paari) ja väikehuik (2–3 paari) jt. Ala on tähtis sookure ja kalakajaka pesitsupaik. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianalüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	<3000	>5300	A	A4i, B1i
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	N	1995-99	<300	>300	B	B1i
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	P	1995-99	<300	<500	A	B1i
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	B	1996-98	-	<150 p.	A	B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad küttimisest, intensiivsest kalapüügist, rannaniitude vähesest karjatamisest tingitud kinnikasvamisest pillirooga ja turismist. Ala on potentsiaalne Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala tuumala ja kavandatav Ramsari ala. Koostamisel on maastikukaitseala eeskiri. Uuringud hõlmavad läbirändavate veelindude seiret.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (15%), märgala (45%; riim- ja merevee seisuveekogud, kaldataimestik), meri (35%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsandus, looduskaitse ja uuringud, majandusest väljas

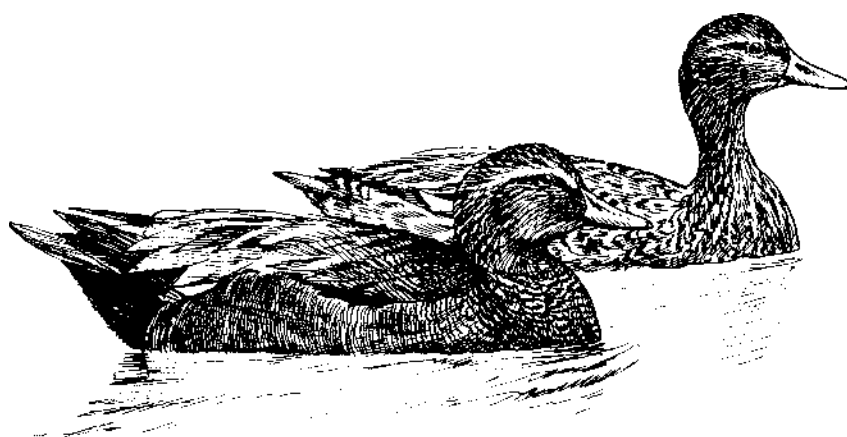
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene mine (A), kuivendamine (B), puhkemajandus/turism (C), mittesäästlik majandamine (A)

Kaitsestaatus

TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A complex of shallow (< 2 m) bays and relict lakes on the southern coast of Saaremaa Island, with small islets, vast reedbeds, coastal meadows and saltmarshes. The main economic activities are fishing, sheep-grazing and forestry. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. A diverse selection of migratory waterbirds use the site for staging and/or breeding, with important numbers of several species: *Anas strepera* (150 pairs), *Aythya fuligula* (250 pairs), *Cygnus olor* (65 pairs), *Podiceps cristatus* (90 pairs), *Podiceps grisegena* (15–20 pairs), *Podiceps auritus* (15–20 pairs), *Calidris alpina schinzii* (15 pairs), *Porzana parva* (2–3 pairs). Significant proportion ($\geq 1\%$) of national *Grus grus* population is breeding at site. The main threats are unsustainable hunting, intensive fishing, overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing, and tourism. The IBA is a planned core area of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve, and is also a potential Ramsar Site. Research involves monitoring of migrating waterbirds.

Rääkspart (*Anas strepera*)

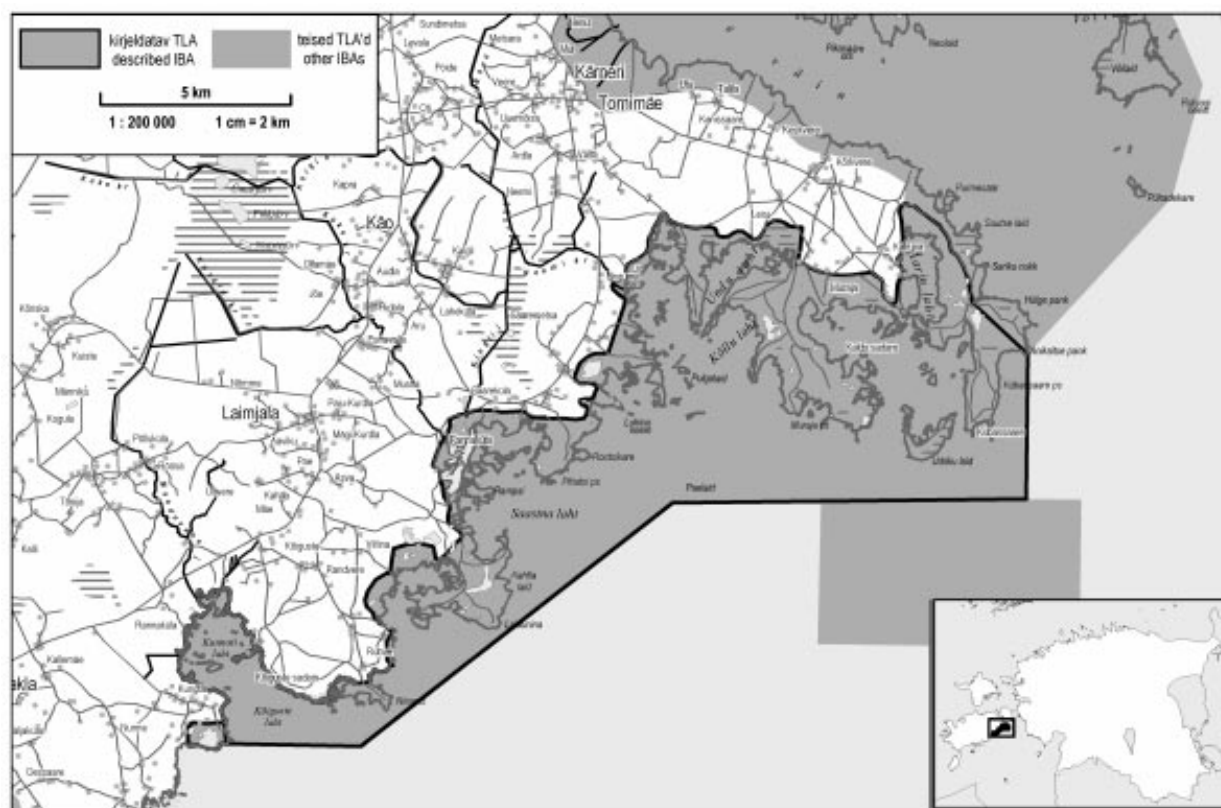
Kahtla-Kübassaare rannik

Kahtla-Kübassaare coast

022 (SA12) A4i, B1i, B3

58°26'N 23°10'E

0 – 4 m 11290 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Madalaveeliste (< 3 m) merelahtede kompleks Saaremaa kagurannikul koos väikeste laidudega, ulatuslike roostike, rannaniitude ja soolakutega. Peamised majandustegevused on kalapüük, veiste ja lammaste karjatamine ning metsandus.

Linnustik. Ala on arvukate läbirändavate veelindude toitumis- ja/või pesitsuspaik. Piirkonnas peatub igal aastal regulaarselt 20 000 ja enam veelindu. Oluline kalakajaka (400 paari) ja räusa (vähemalt 5 paari) pesitsusala. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitumat andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1991-99	>200	<500	B	A4i, B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1990-99	400	>1000	A	B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	>10000	<20000	A	A4i, B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	B	1995-96	-	45 p.	A	B3
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	P	1999	-	4500	A	A4i, B1i
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1990-99	<1500	1500	A	A4i, B1i

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad intensiivsest kalapüügist, kontrollimatust (sala)küttimisest, turismist, rannaniitude vähesest karjatamisest tingitud kinnikasvamisest pillirooga. TLA on kahe potentsiaalse Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala tuumala koosseisus. Uuringud hõlmavad läbirändavate ja pesitsevate veelindude seiret.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (5%), rohumaa (5%), märgala (15%; kaldataimestik), meri (70%; mere-lahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, metsandus, looduskaitse ja uuringud

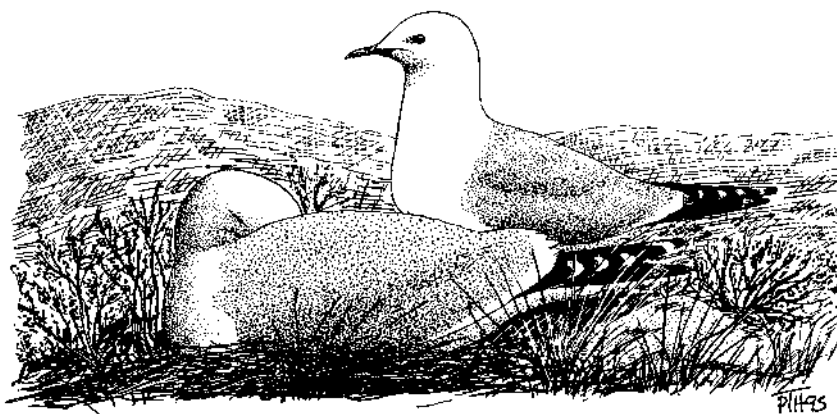
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene-mine (A), kalapüük (A), lindude häirimine (A), puhkemajandus/turism (A), mittesäästlik majandamine (A)

Kaitsestaatus

TLA kattub Kübassaare kaitsealaga (61 ha) ja asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A complex of shallow (< 3 m) bays on the south-eastern coast of Saaremaa Island, with small islets, vast reedbeds, coastal meadows and saltmarshes. The main economic activities are fishing, grazing of cattle and sheep, and forestry. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. A diverse selection of migratory waterbirds use the site for staging and/or breeding, with several species occurring in important numbers e.g *Cygnus columbianus*, *Branta leucopsis*, *Bucephala clangula*, *Grus grus*. The main threats are intensive fishing, unsustainable hunting, tourism, and overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* as a result of undergrazing. Two planned core areas of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve are contained by the IBA. Research involves monitoring of migrating and breeding waterbirds.

Kalakajakas (*Larus canus*)

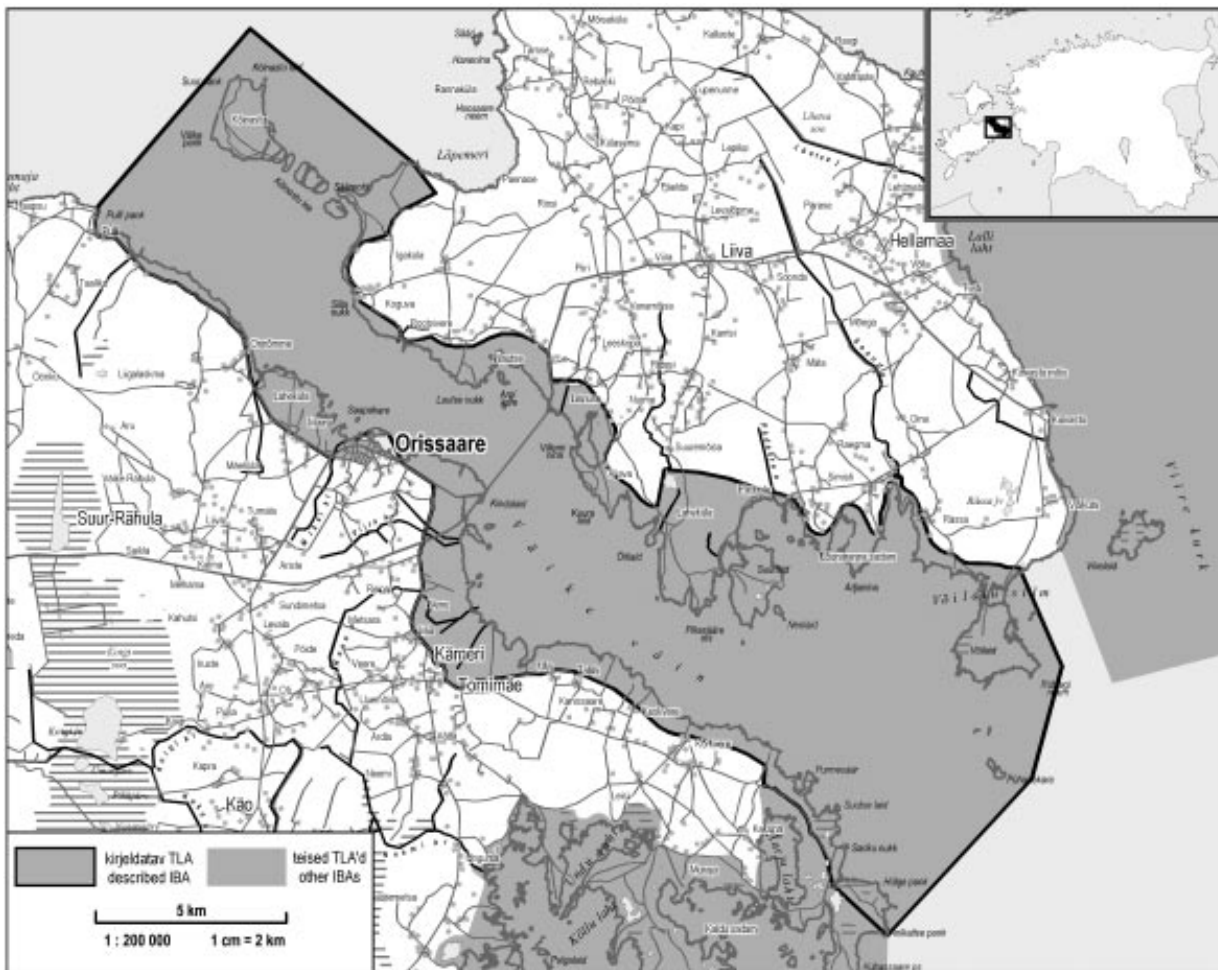
Väike väin

Väike väin Strait

023 (SA13) A4i, B1i, B2

58°32'N 23°11'E

0 – 5 m 18480 ha

Ala kirjeldus. Lääne-Eestis Saaremaa ja Muhu saare vahel paiknev madalaveeline (< 6 m) väin. Väina kaldad on ääristatud madalaveeliste lahtede (< 2 m), peamiselt saliinsete ja suprasaliinsete rannaniitude (Paal *et al.* 1998) ning roostikuga. Muhu ja Saaremaa on omavahel ühendatud läbijooksuta teetammiga. Väikeses väinas tegeldakse peamiselt intensiivse kalapüügi, purjetamise, turismi ning roolõikusega.

Linnustik. Väike väin on väga oluline veelindude rändeagse peatumisala ning tähtis toitumispiirkond paljudele kurvitsaliste liikidele. Alal peatub regulaarselt 20 000 või enam veelindu. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbiantlüüsitumat andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1995-99	500	<3000	A	A4i, B1i
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	1990-99	<400	<3000	A	A4i, B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1990-99	400	3500	A	B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1990-99	400	3500	A	B1i
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	P	1990-99	>4000	<14000	A	B1i
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	P	1990-99	1000	>2000	A	B1i
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	P	1995-99	<20000	>50000	A	B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	P	1994-99	<3000	4800	A	A4i, B1i
Risla (<i>Calidris alpina</i>)	B	1995-96	-	>75 p.	A	B1i, B2
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	B	1994-95	-	<230 p.	A	B2
Kalakajakas (<i>Larus canus</i>)	B	1994-95	-	700 p.	A	B2
Tutt-tiir (<i>Sterna sandvicensis</i>)	B	1994-95	-	<200 p.	A	B2

Märkus: p. – paari

Elupaigad

Märgala (20%; kaldataimestik (roostik ja tarnastik)); meri (75%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, turism/puhkemajandus, muud

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene-
nemine (A), kalapüük (B), vee-
tõkked (A), lindude häirimine
(A), industrialiseerumine ja lin-
nastumine (A), infrastruktuurid
(A), puhkemajandus/turism (A),
mittesäästlik majandamine (A)

Kaitsestaatus

Väike väin asub Lääne-Eesti saa-
restiku biosfääri kaitsealal
(1 560 000 ha)

Kaitse. Väikest väina kui tähtsat linnuala ohustavad peamiselt turism, väetiste kasutamise, põllumajanduses ning teetammis läbivooluavade puudumisest tulenev vee eutrofeerumine, alakarjatamisest põhjustatud rannaniitude roostumine, kalandus ning mittesäästlik jahipidamine. Muhult Saaremaale viiv teetamm jagab Väikese väina kahte ossa ning takistab looduslikku veevoolu. Tähtsale linnualale jääb kolm biosfääri kaitseala planeeritavat tuumala. Hiljemalt aastaks 2010 peab Väike väin olema nimetatud rahvusvaheliselt tähtsaks märgalaks e. Ramsari alaks. Uurimistöö seisneb läbirändavate veelindude loendamises. Imetajatest esineb selles piirkonnas ka viiherhüljes (*Phoca hispida botnica*).

A shallow (< 6 m) sea strait between two large islands – Saaremaa and Muhu – in western Estonia. The coast is a complex of shallow (< 2 m) bays, meadows and reedbeds. The main human activities are intensive fishing, yachting and tourism, and reed-cutting. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Väike väin Strait is a very important staging area for migrating wildfowl and an important breeding area for several waders and gull/tern species. Major threats are posed by tourism, artificial eutrophication due to fertilizer pollution, fuel-oil pollution from boats, overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing, fishing, and unsustainable hunting. The strait is divided into two bays by an embanked road-dam, which has blocked off natural water currents through the strait. Three core areas of the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve have been designated in this IBA, which is also a proposed Ramsar Site. Research involves monitoring of migrating waterbirds. Notable mammals include Ringed Seal *Phoca hispida botnica* (there is a regular hauling ground in the south-east of the site).

Risla (*Calidris alpina*)

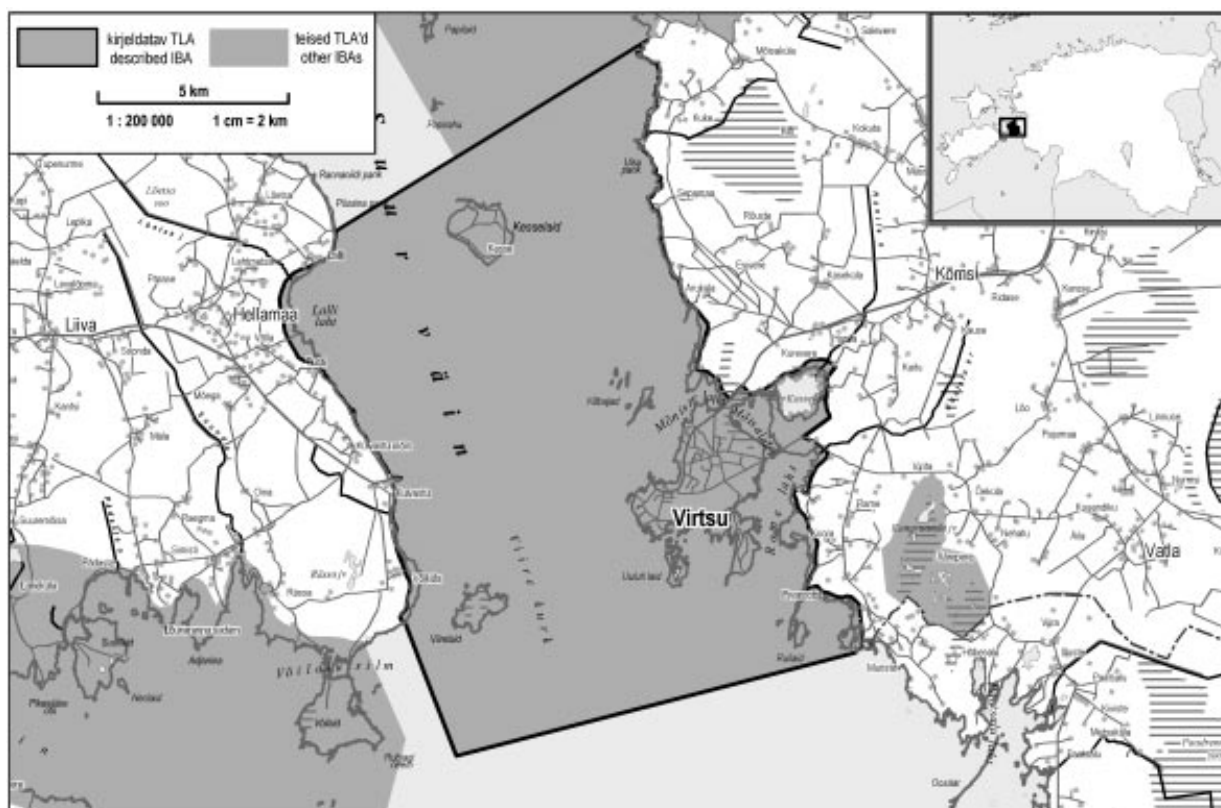
Suur väin

Suur väin Strait

024 (LÄ05) A4i, B1i, B2

58°36'N 23°29'E

0 – 5 m 16010 ha

Ala kirjeldus. Muhu saare ja mandri vahel paiknev kuni 20 m sügavune mereväin, mis on ääristatud madalate (< 2 m) lahtede, jäänukjärvede, niitude ja roostikuga. Vee soolsus on 5–6 ‰, siselahtedes 5‰. Maismaa flora liigiline mitmekesisus on üks Põhja-Euroopa suurimaid. Peamine majanduslik tegevus on intensiivne kalandus. Muhu saare ja mandri vahel on tihe laevavahetus. Viimastel aastatel on mere-transport läbi väina oluliselt suurenenud.

Linnustik. Suur väin on oluline hanelistele ja kaurilistele, kes siin arvukalt peatuvad või peatumata massiliselt läbi rändavad (nt. aul, > 1,5 mln., järve- ja punakurk-kaur, > 60000 jt.). Alal peatub regulaarselt 20 000 või enam veelindu. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbi-analüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Punakurk-kaur* (<i>Gavia stellata</i>)	P	1992-93	Arvukas		A	A4i, B1i
Järvetkaur* (<i>Gavia arctica</i>)	P	1992-93	Arvukas		A	A4i, B1i
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1995-99	<200	300	A	A4i, B1
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	<2000	4300	A	A4i, B1i
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	P	1999	-	>5300	A	A4i, B1i
Aul** (<i>Clangula hyemalis</i>)	P	1990-99	>20000	>50000	A	B1i
Mustvaeras*** (<i>Melanitta nigra</i>)	P	1996	192000	192000	A	A4i, B1i
Tõmmuvaeras**** (<i>Melanitta fusca</i>)	P	1986-95	-	>14000	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	N	1999	-	>3000	A	B1i
Väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>)	P	1991-97	>150	300	A	B1i
Tutt-tiir (<i>Sterna sandvicensis</i>)	B	1999	-	300 p.	A	B2

Märkus: p. – paari, * – *G. stellata*/*G. arctica* 31 000–63 000 peatumata läbirändel, ** – kuni 50 000 peatub, peatumata läbirändel kuni 1 650 000, *** – peatumata läbirändel, **** – kuni 14 000 peatub, 386 000 peatumata läbirändel (Viron Lintuseura 1998).

Elupaigad

Meri (90%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Kalapüük, looduskaitse ja uurimistöö, linn/tööstus/transport

Ohud

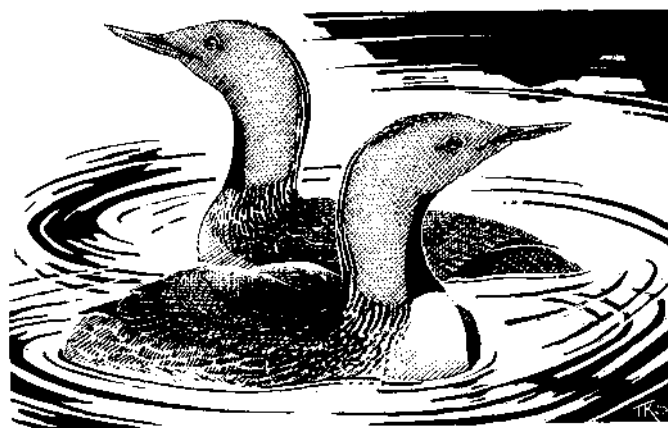
Maakasutuse lakkamine/vähene-mine (B), põllumajanduse intensiivistumine ja laienemine (C), kalapüük (B), lindude häirimine (B), industrialiseerumine ja urbaniseerumine (B), infrastruktuurid (B), puhkemajandus (A), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

4640 ha ulatuses kattub tähtis linnuala Laelatu-Puhtu-Nehatu looduskaitsealaga, mis on ühtlasi rahvusvahelise tähtsusega märgala e. Ramsari ala. 8000 ha linnualast kattub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealaga (1 560 000 ha)

Kaitse. Suurt väina kui linnuala ohustavad peamiselt turism, mittesäästlik jahindus, kalatööstuse heitvetest ning väetiste kasutamisest tulenev eutrofeerumine, reisi- ja kaubalaevade õlisaaste ning alakarjatamisest tingitud rannaniitude roostumine. Teadustöö seisneb arktiliste veelindude rände ja taimkatte uuringutes. Muhu saare ja mandri vahele kavandatakse silla ehitamist.

A sea strait (< 20 m) between Muhu Island and the western Estonian mainland, with a complex coast of shallow (< 2 m) bays, relict lakes, meadows and reedbeds. The species richness of the terrestrial flora is among the highest recorded in northern Europe. The main economic activity is intensive fishing, and there is a busy sea-route between Muhu Island and the mainland. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. Suur Strait is important for migrating wildfowl and divers *Gavia*, with large numbers staging and huge numbers passing straight through. Major threats are posed by tourism, unsustainable hunting, artificial eutrophication due to fishery discards and to fertilizer pollution, fuel-oil pollution from boats, and overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* as a result of undergrazing. There is a plan to build a bridge between Muhu Island and the mainland. 4640 ha of IBA is covered by Ramsar Site. Research includes studies on the migration of Arctic waterbirds, and several botanical studies.

Punakurk-kaur (*Gavia stellata*)

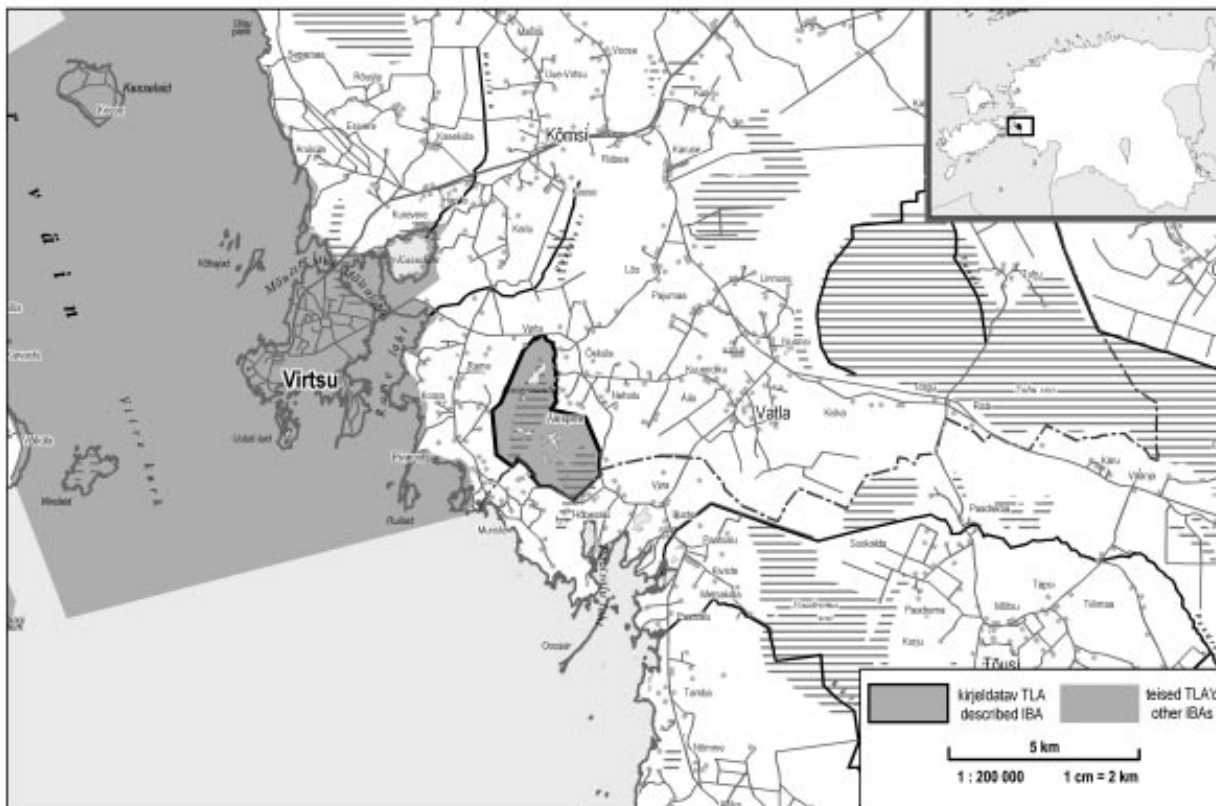
Nehatu soo

Nehatu Mire

025 (LÄo6) B1i

58°33'N 23°38'E

3 – 4 m 681 ha

Ala kirjeldus. Lääne-Eestis, Virtsust kagus paiknev arvukate madalate (< 1 m) jäänukjärvedega soo. Elupaigaliselt muudavad ala mitmekesisemaks mätassoo, madalsoo, lodu-puisniit ja lodumets. Nehatu soos kasvab palju vaid läänerranniku soodele iseoloomulikku mõõkrohtu. Maakasutus praktiliselt puudub.

Linnustik. Nehatu soo on oluline sookurgede sügisene rändepeatuspaik.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1996	200	2000	A	B1i

Kaitse. Peamine oht seisneb ümbritsevate alade võimalikus kuivendamises. Metsamajandus, maaparandus, turba kaevandamine ja jahipidamine on looduskaitsealal keelatud. Nehatu soo kuulub Laelatu-Puhtu-Nehatu looduskaitseala koosseisu (mis osaliselt jääb Suure väina tähtsasse linnualasse 024). Uurimistöö seisneb ööbivate ja sulgivate sookurgede loendamises. Planeeritakse taimkatte ja maastiku seiret.

A mire with a large number of shallow (< 1 m), relict lakes. Habitats include patchy bogs, fens, marshy wooded meadows, and woods. There is practically no exploitative land-use. Nehatu Mire is an important roosting place in autumn for migrating *Grus grus*. Drainage of the area surrounding the IBA poses a threat. Forest management, improvement of land for agriculture, peat-digging and hunting are all prohibited in the Nature Reserve. Nehatu Mire is combined with Laelatu-Puhtu-Nehatu wetland complex (part of IBA 024 Suur väin Strait) which is designated Ramsar Site. Research involves counts of roosting and moulting *Grus grus*, and botanical and landscape monitoring are planned.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (40%; lammi- ja soometsad), märgala (60%; mageveeline seisuvesi, raba, madal-, siirde- ja allikasoo ning allikad)

Maakasutus

Põllumajandus, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Kuivendamine (A)

Kaitsestaatus

Tähtis linnuala kattub Laelatu-Puhtu-Nehatu looduskaitsealaga, mis on ühtlasi rahvusvahelise tähtsusega märgala e. Ramsari ala

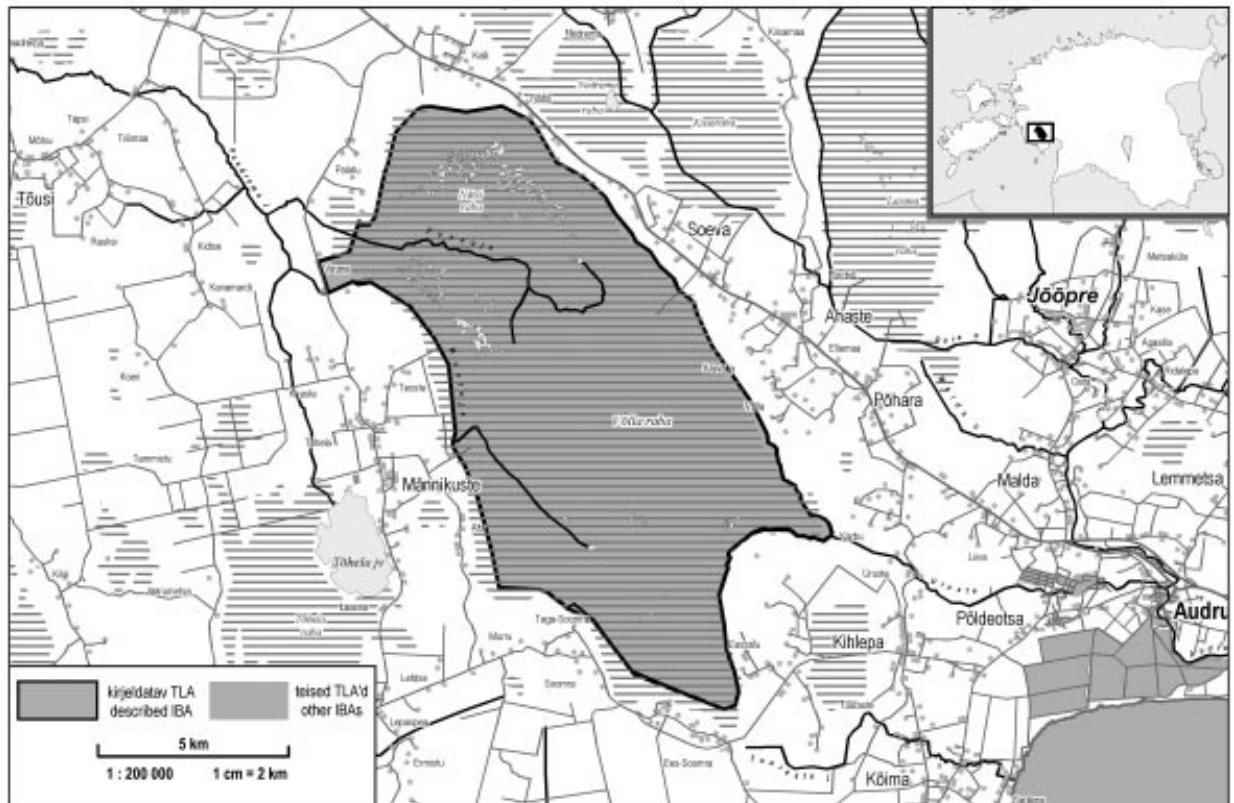
Nätsi-Võlla raba

Nätsi-Võlla Bog

026 (PÄ01) A4i, B1i

58°30'N 24°00'E

15 – 25 m 9831 ha

Ala kirjeldus. Lääne-Eestis paiknev paljude järvedega ulatuslik, Lääne-Eestile iseloomulik tasane lageraba porsa- ja jänesevillarohekete servakooslustega. Esineb laugastikke ja ulatuslikke märesid (Valk 1998).

Linnustik. Nätsi-Võlla raba on oluline väikeluige rändeaegne peatuspaik ning paljudele kurvitsalistele oluline pesitusala. Nätsi-Võlla rabas pesitseb > 1% sookure Eesti populatsioonist (üle 20 paari). 1998–99 läbiviidud rabalindude seirel registreeriti Nätsi ja Võlla rabas 46 liiki haudelinde (Leivits *et al.* 1998, 1999).

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1996	600	–	A	A4i, B1i

Kaitse. Suurimateks ohtudeks on ümbritsevate alade võimalik kuivendamine ning turism. Hiljemalt aastaks 2010 peavad Nätsi ja Võlla raba olema nimetatud rahvusvaheliselt tähtsaks märgalaks e. Ramsari alaks.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (5%), märgalad (95%; raba)

Maakasutus

Metsamajandus, looduskaitse ja uurimistöö, turism/puhkemajandus

Ohud

Kuivendus (A), puhkemajandus/turism (A)

Kaitsestaatus

Linnuala kattub Nätsi-Võlla looduskaitsealaga (1981 ha)

A large raised bog in western Estonia, with many pools. Nätsi-Võlla Bog is an important staging area for migrating *Cygnus columbianus*, and supports a diverse assemblage of breeding waders. Significant proportion ($\geq 1\%$) of national population breeding at site: *Grus grus* (min. 20 pairs). During the national bird monitoring programme in 1998–1999, 46 breeding bird species were identified (Leivits *et al.* 1998, 1999). Major threats are drainage of the surrounding area, and tourism. The IBA is a potential Ramsar Site. Research involves monitoring of birds.

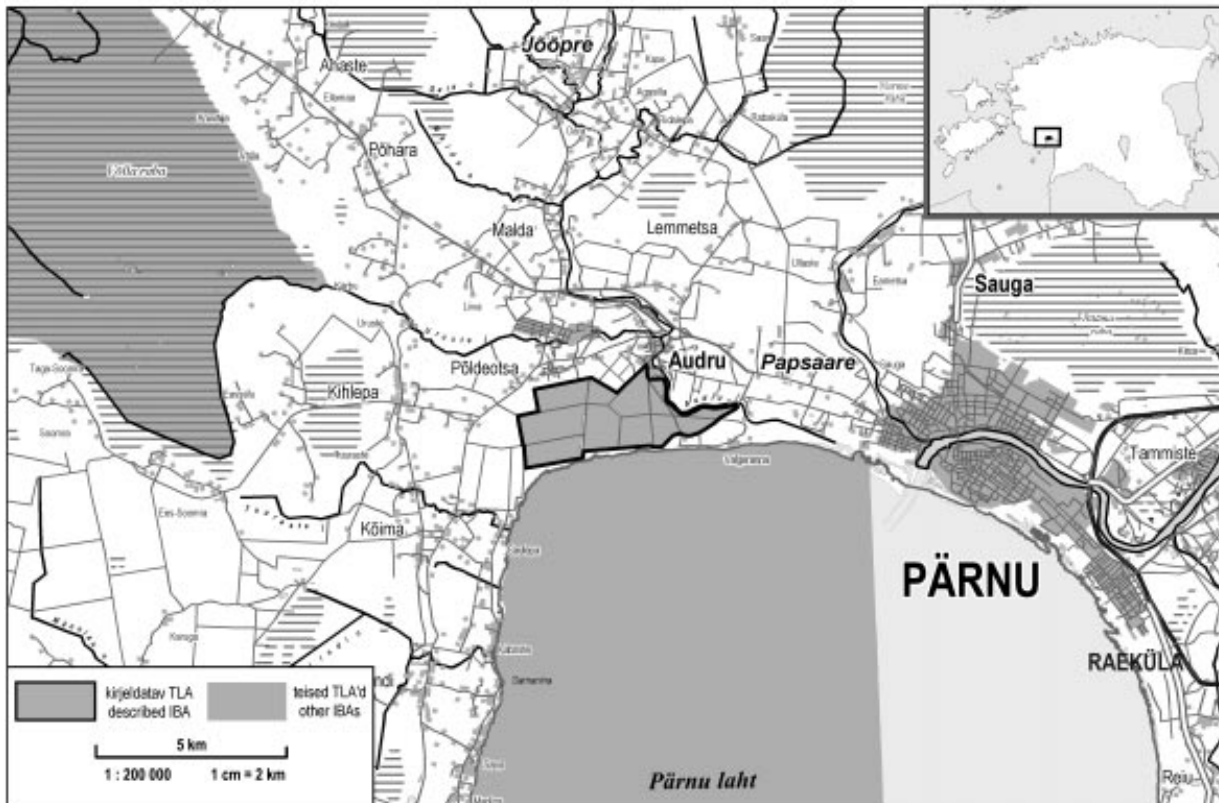
Audru polder

Audru polder

028 (PÄ02) A4i, A4iii, B1i

58°24'N 24°21'E

0 – 2 m 788 ha

Ala kirjeldus. Lääne-Eestis, Pärnu linnast läänes paiknev poldrite süsteem. Poldril karjatatakse veiseid ning niidetakse heina.

Linnustik. Audru polder on väga oluline lindude rändeaegne peatuspaik, eriti väike-
luigele, kellele see on kevadel tähtsaim peatuskoht Euroopas. TLA-l peatub regulaar-
selt 20 000 või enam veelindu.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1996	5000	17500	A	A4i, B1i
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	1996	300	600	A	B1i
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	P	1996	400	400	A	B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1996	3000	6000	A	A4i, B1i

Kaitse. Peamised TLA-d ohustavad tegurid on poldri mõnedes osades põllumajanduse intensiivistumine ning teistes osades samaaegselt maakasutuse järsk vähenemine. Probleemiks on ka reguleerimata jahipidamine. Audru polder vajab püsivat ja mõõdukat põllumajanduslikku tegevust, et säilitada sobilikud elupaigad läbirändavatele ja pesitsevatele liikidele. Uurimistöö seisneb rändavate veelindude seires.

A polder complex near Pärnu Town in western Estonia. The land is used for hay-making and cattle-grazing. Audru polder is an important staging area for migrating wildfowl, especially *Cygnus columbianus* for which it is the most important staging site in Europe in spring. The site holds 20,000 or more waterbirds on a regular basis. The main threats are the intensification of agriculture in some areas and the reduction of land management in other areas, as well as unsustainable hunting. The area requires moderate agricultural activity to maintain suitable habitats. Research involves the monitoring of migrating waterbirds.

Elupaigad

Tehismaastik (95%; kultuur-rohumaa)

Maakasutus

Põllumajandus, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene-
nemine (A), põllumajanduse
intensiivistumine ja laienemine
(A), lindude häirimine (A), mit-
tesäästlik majandamine (A)

Kaitsestaatus

Kaitsmata

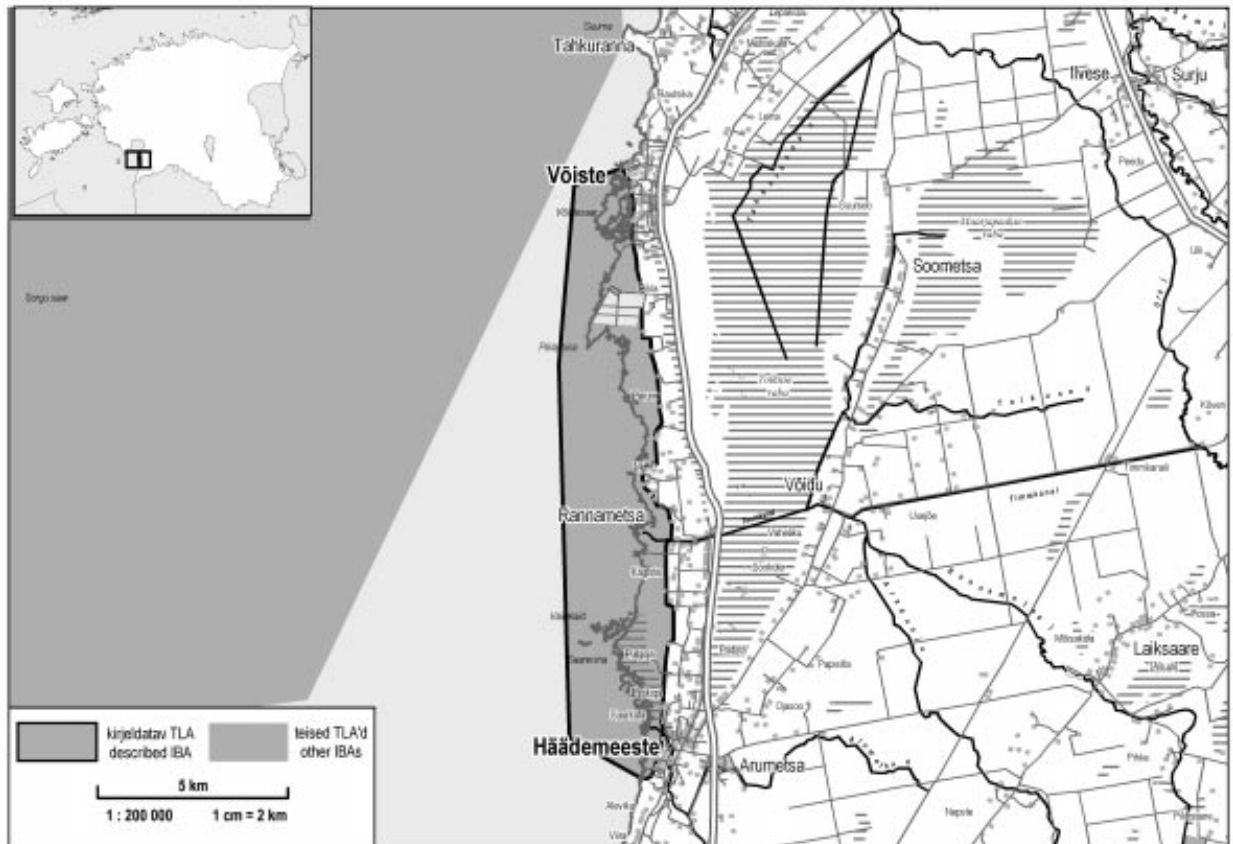
Häädemeeste-Võiste rannik

Häädemeeste-Võiste coast

030 (PÄ05) A4i, B1i

58°08'N 24°29'E

0 – 3 m 3630 ha

Ala kirjeldus. Edela-Eestis asuv madalaveeline (< 2 m), väikeste laidudega rannikumeri, mis on ääristatud laiade rooväljade ja rannaniitudega. Peamised majandustegevused on intensiivne kalapüük, karjatamine ja jahipidamine.

Linnustik. Oluline rändeaegne (kevad) väikeluige ja valgepõsk-lagle peatuspaik. Väga mitmekesise linnustikuga TLA, kus on registreeritud 185 liiki, neist 65 pesitsejatena (nt. risla, 20 paari; kiivitaja, 20 paari; mustsaba-vigle, 10 paari; jõgitiir, 100–150 paari jt.). Pesitsevatest, TLA kriteeriume mittetäitvatest, kuid globaalselt ohustatud liikidest esineb alal rukkirääk (minimaalselt 5 paari). Võrreldes IBA2000-ga on antud ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitumat andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1990-99	<300	>700	A	A4i, B1i
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	2000	-	>1500	A	A4i, B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1995-99	>2000	5000	A	A4i, B1i
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	P	1995-99	<10000	>13000	A	B1i
Piilpart (<i>Anas crecca</i>)	P	1995-99	-	>4000	B	B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	N	1997	<2000	5000	A	A4i, B1i

Kaitse. Peamised TLA-d ohustavad tegurid on lindude häirimine inimese poolt, turism, reguleerimata jahipidamine, kalapüük ning alakarjatamisest põhjustatud rannaniitude roostumine. Roostumise tõkestamiseks ning lindudele paremate pesitusvõimaluste loomiseks on kasutatud roo põletamist varakevadel perioodil. Hiljemalt aastaks 2010 peavad Häädemeeste rannaniidud olema nimetatud rahvusvaheliselt tähtsaks märgalaks e. Ramsari alaks. Uurimistöö seisneb lindude seires.

Elupaigad

Rohumaa (5%), märgala (25%; soolakud, kaldatimestik (roostik ja tarnastik)), meri (65%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, jahipidamine

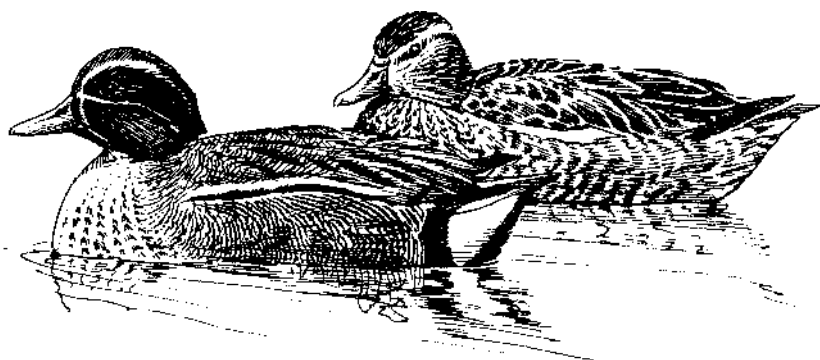
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene mine (A), lindude häirimine (A), turism/puhkemajandus (A), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

2000 ha TLA-st paikneb Rannametsa-Soometsa maastikukaitsealal (8085 ha)

A complex of shallow sea (< 2 m) with small islets, vast reedbeds and coastal meadows on the south-western coast of Estonia. The main economic activities are fishing (intensive), grazing and hunting. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. The area is an important staging site (in spring) for migrating *Cygnus columbianus* and *Branta leucopsis*. The avifauna is diverse, with 185 species recorded, of which 65 have been recorded breeding. Breeding species of global conservation concern that do not meet IBA criteria: *Crex crex* (min. 5 pairs). The main threats are caused by human disturbance of birds, tourism, unsustainable hunting, fishing, and overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing. Häädemeeste coastal meadow is a potential Ramsar Site. Research involves monitoring of birds.

Piilpart (*Anas crecca*)

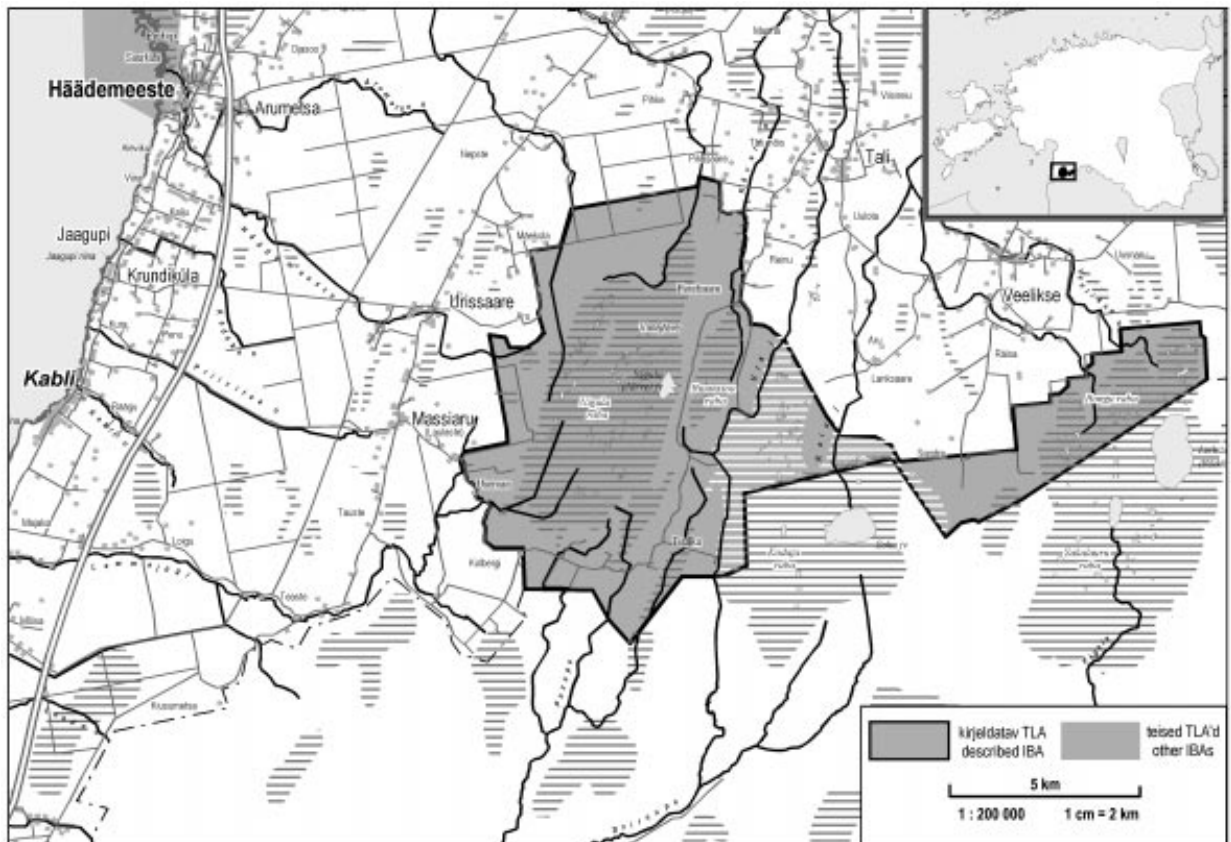
Nigula, Kodaja ja Rongu rabad

Nigula, Kodaja and Rongu Bogs

031 (PÄ06) A1, A4i, B1i, B2

58°00'N 24°44'E

50 – 60 m 8850 ha

Ala kirjeldus. Edela-Eestis paiknev arvukate järvede, leht- ja segametsaga rabade kompleks. Maakasutuse peamised valdkonnad on metsandus, mitteintensiivne põllumajandus, looduskaitse ja uurimistöö ning turism.

Linnustik. Oluline haneliste (*Anser*, kokku maksimaalselt 30 000–40 000 isendit) ja sookure rändepeatuspaik ning tähtis soo- ja metsalindude pesitsusala. Siin pesitseb ligi 1 % Eesti sookure (üle 10 paari), hallpea-rähni (5–10 paari) ja valgeselg-kirjurähni (10–15 paari) populatsioonist.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)	P	1996	15000	15000	B	A4i, B1i
Suur-laukhani (<i>Anser albifrons</i>)	P	1996	15000	15000	B	A4i, B1i
Teder (<i>Tetrao tetrix</i>)	R	1996	200	-	C	B2
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	B	1996	20 p.	30 p.	A	A1

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamiselt ohustavad TLA-d intensiivistuv metsandus, kuivendamine, reguleerimata jahipidamine ja turism. Introductseeritud punahirve (*Cervus elaphus*) poolt tekitatud kahjustused on takistanud lehtpuumetsa normaalset uuenemist. TLA piiresse jääv Nigula looduskaitseala on rahvusvahelise tähtsusega Ramsari märgala. Uurimistöö seisneb peamiselt linnustiku (alates 1968.a.) ja rabataimestiku seires. TLA-l võib kohata arvukalt imetajaid, sh. pruunkaru (*Ursus arctos*), hunti (*Canis lupus*), ilvest (*Lynx lynx*) ja saarmast (*Lutra lutra*).

Elupaigad

Mets ja metsamaa (45 %; lehtmets, segamets), märgala (40 %; raba), tehismaastikud (15 %; kultuurrohumaa, künnimaa)

Maakasutus

Põllumajandus, metsandus, looduskaitse ja uurimistöö, turism/puhkemajandus

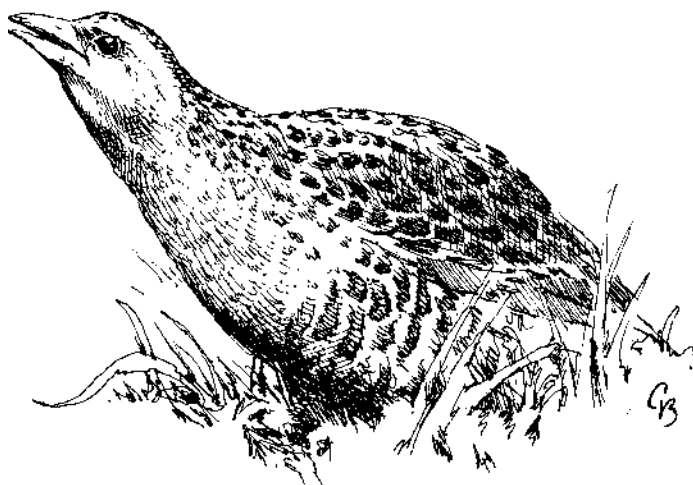
Ohud

Loomade/taimede introductseerimise tagajärjed (C), kuivendus (A), intensiivistunud metsamajandus (A), puhkemajandus/turism (B), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

7382 ha TLA-st kattub Kodaja (1590 ha), Nigula (4651 ha) ja Rongu (1141 ha) looduskaitsealadega. Nigula looduskaitseala on Ramsari ala

A complex of raised bogs, numerous pools, and broadleaved deciduous and mixed forests in south-west Estonia. The main land-uses are forestry, non-intensive agriculture, nature conservation and research, and tourism. An important staging area for migratory geese (*Anser*; totalling 30,000–40,000 at peak counts and *Grus grus*, and an important breeding area for several species of mire and forest. Significant proportion ($\geq 1\%$) of national *Grus grus* population breeding at site. Major threats are posed by intensification of forestry, drainage, unsustainable hunting, and tourism. Regeneration of deciduous forest is limited due to overbrowsing by introduced Red Deer *Cervus elaphus*. The Nigula Nature Reserve is a designated Ramsar Site. Research involves monitoring of birds (since 1968) and mire plants. Notable mammals include Eurasian Otter *Lutra lutra*, Brown Bear *Ursus arctos*, Wolf *Canis lupus* and Eurasian Lynx *Lynx lynx*.

Rukkirääk (*Crex crex*)

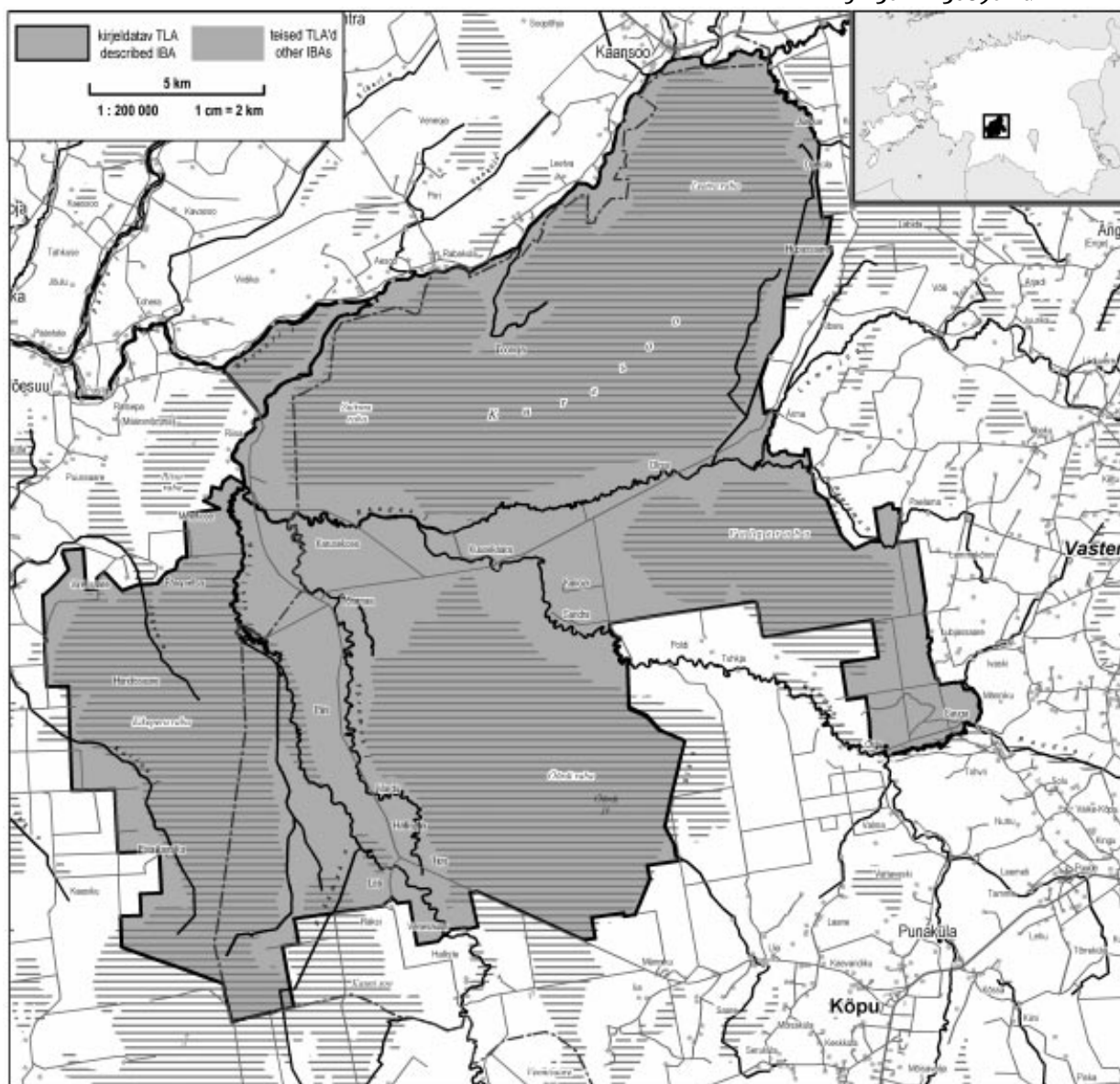
Soomaa soode kompleks

Soomaa mire complex

032 (Vl01) A1, A4i, B1i, B2

58°25'N 25°05'E

15 – 30 m 36890 ha

Ala kirjeldus. Kesk-Eestis paiknev suur looduskompleks, mis koosneb rabadest, ulatuslikest metsaaladest (k.a. niisked lammimetsad), rohu- ja siirdesoodest ning looduslikest jõgedest koos luha- ja puisniitudega.

Linnustik. Soomaa metsad ja sood on paljudele linnuliikidele oluliseks pesitsusbiotoobiks ning rändeaegseks peatuspaigaks (väikeluik, sookurg). Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbivõetum andmebaasi.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (45%; segamets, lammi- ja soometsad); mägala (50%; rabad, madal- ja siirdesood)

Maakasutus

Metsandus, looduskaitse ja uurimistöö, turism/puhkemajandus

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähenedmine (A), kuivendus (A), intensiivne metsamajandus (A), puhkemajandus/turism (A), reguleerimata looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

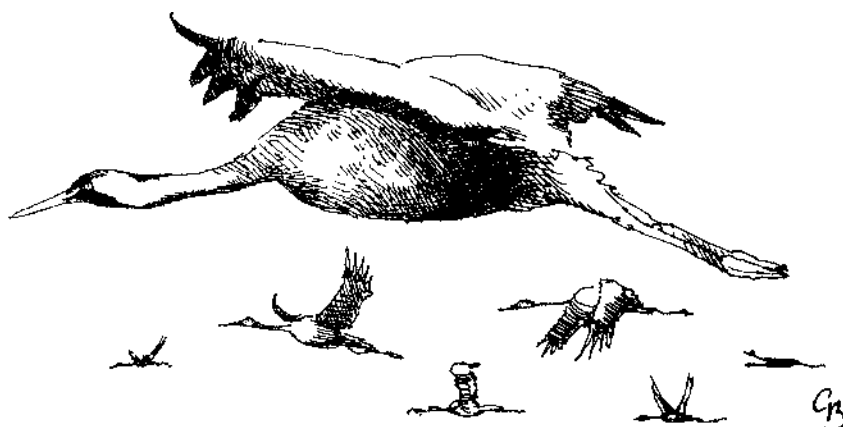
TLA piirid kattuvad peaaegu täielikult Soomaa rahvusparki piiridega (37 121 ha)

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1996	500	2000	A	A4i, B1i
Kaljukohtas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	R	1996-99	4 p.	5 p.	A	B2
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	B	1996	50 p.	100 p.	B	A1, B2
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	B	1996	20 p.	-	A	B2
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1996	1000	1000	A	B1i

Märkus: p. – paari

Kaitse. Suuremad potentsiaalsed ohud TLA-le on metsamajandus, kuivendus, reguleerimata jahipidamine, turism ning luhaniitude põõsastumine. Heinaniitmine on hädavajalik niitude elupaikade säilitamiseks. Soomaa rahvuspargile on koostatud kaitsekorralduskava ning ala on kantud rahvusvahelise tähtsusega märgalade registrisse. Uurimistöö seisneb peamiselt linnustiku ja sootaimestiku jälgimises. Soomaa soode kompleksis esineb vähemalt 36 liiki imetajaid, sh. saarmas (*Lutra lutra*), pruunkaru (*Ursus arctos*), hunt (*Canis lupus*), ilves (*Lynx lynx*), kobras (*Castor fiber*, ohulähedane), lendorav (*Pteromys volans*, ohulähedane) jt.

A large complex of raised bogs and extensive forests (including wet alluvial forests) in central Estonia, with fens, transition mires, and unregulated rivers with flood-plain and wooded meadows. The main land-uses are forestry, tourism, small-scale agriculture and berry-picking. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. The mires and forests are important for several breeding species and an important staging area for migrating *Cygnus columbianus* and *Grus grus*. Major threats are posed by forestry, drainage, unsustainable hunting, tourism, and the overgrowth of flood-plains by shrubs (haymaking is required to maintain suitable meadow habitat). The IBA is covered by a management plan and is a designated Ramsar Site. Research involves monitoring of birds and mire plants. At least 36 species of mammals occur, including Eurasian Otter *Lutra lutra*, Brown Bear *Ursus arctos*, Wolf *Canis lupus*, Eurasian Lynx *Lynx lynx*, Eurasian Beaver *Castor fiber* (near-threatened) and Siberian Flying Squirrel *Pteromys volans* (near-threatened).

Sookurg (*Grus grus*)

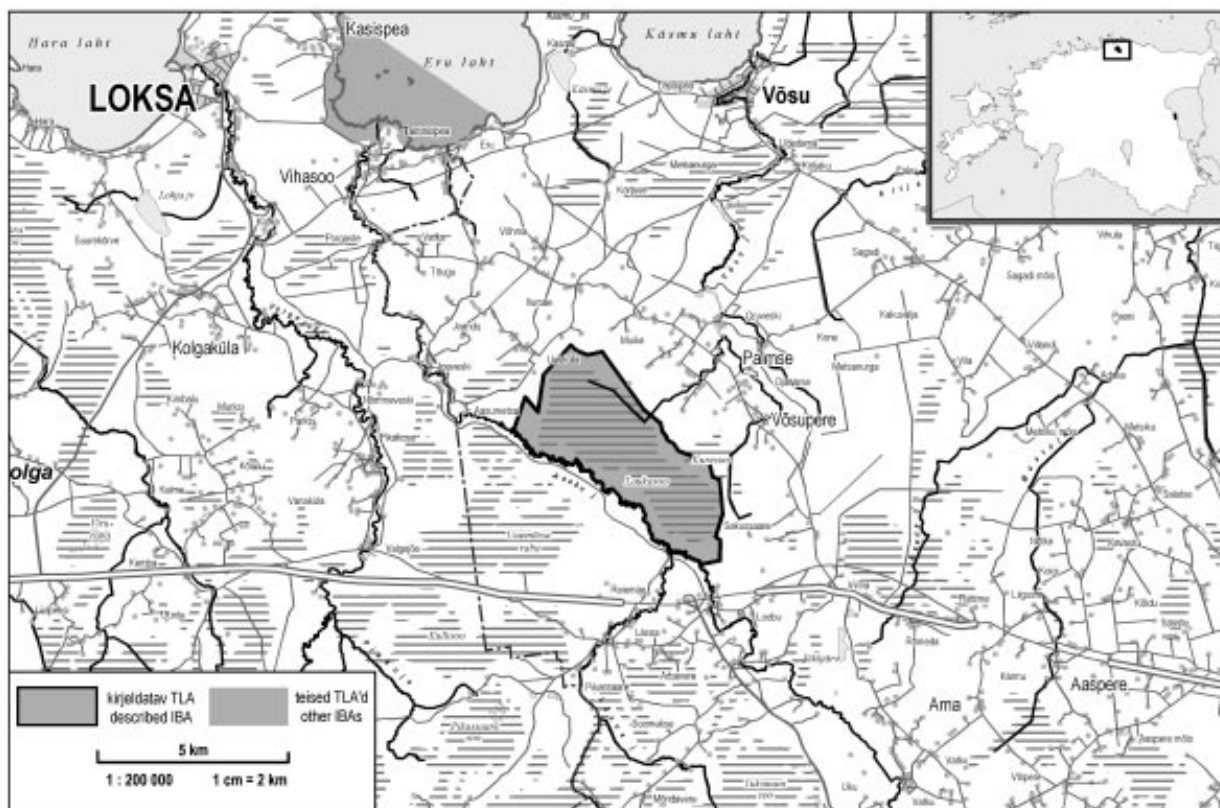
Laukasoo

Laukasoo Bog

033 (LV01) B1i

58°29'N 25°55'E

58 – 62 m 1431 ha

Ala kirjeldus. Laugastega, okaspuu- ja segametsaga raba Põhja-Eestis. Looduskaitse ja uuringud on ala kasutuse ainsad eesmärgid.

Linnustik. Oluline sügisene sookure peatumis- ja ööbimisala.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1996	500	800	A	B1i

Kaitse. Ümberkaudsete alade kuivendamine võib kujuneda oluliseks probleemiks. TLA asub Lahemaa rahvusparki sihtkaitsevööndis. Ala on riikliku linnu- ja raba-taimede seire ala.

A raised bog in northern Estonia, with many pools, coniferous and mixed forest. Nature conservation and research are the only land-use. An important roosting place in autumn for migrating *Grus grus*. Drainage of the surrounding area is a significant threat. The part of the IBA lying within the Lahemaa National Park belongs to the special management zone of the Park. Research involves monitoring of birds and mire plants.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (35%; okas-mets, segamets), märgala (65%; rabad)

Maakasutus

Looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Kuivendamine (C)

Kaitsestaatus

TLA asub Lahemaa rahvusparki territooriumil

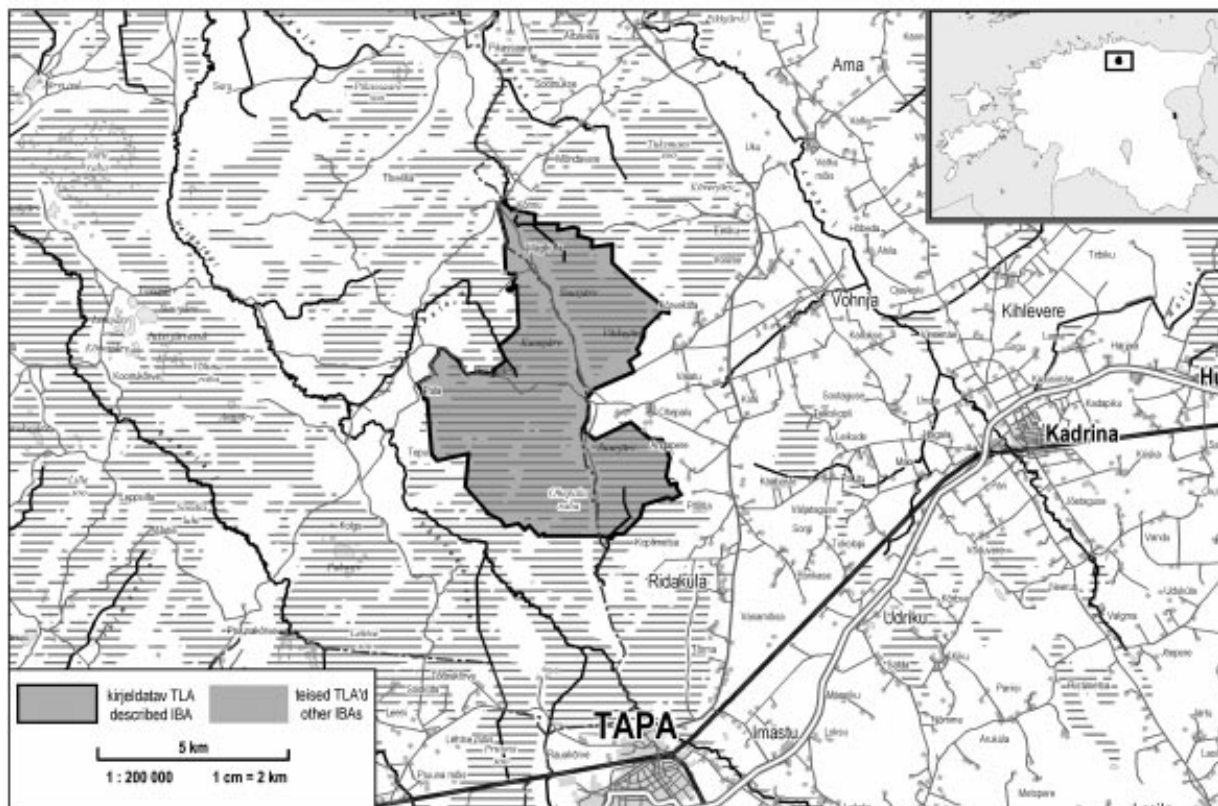
Ohepalu-Udriku sood

Ohepalu-Udriku Mires

034 (LV02) A4i, B1i

59°21'N 25°55'E

90 – 100 m 3349 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Rabade, madalsoode, siirdesoode, metsade ja paljude väikeste järvede kompleks Põhja-Eestis. Peamine maakasutuse viis on metsandus.

Linnustik. Ohepalu-Udriku sood on olulised sookure sügisrändeaegsed ööbimispaiad.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1996	1000	2500	A	A4i, B1i

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad kuivendamisest ja metsandusest. Udriku raba on Ohepalu looduskaitseala loodusreservaat. Uurimistöö hõlmab linnustiku ja rabataimede seiret.

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A complex of raised bogs, fens, transitional mires, forest and many small lakes in northern Estonia. The main land-use is forestry. Ohepalu-Udriku Mire complex is an important roosting place for migrating *Grus grus* in autumn. The main threats are drainage, and intensification of forestry. Udriku Mire is designated as a strictly protected area of Ohepalu Nature Reserve. Research involves monitoring of birds and mire plants.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (40%), märgala (57%; mageveelised seisuveekogud, rabad, madalsood, siirdesood ja allikad)

Maakasutus

Metsandus, looduskaitse ja uurimistöö, maakasutusest väljas

Ohud

Kuivendamine (B), metsandus (B), puhkemajandus/turism (C)

Kaitsestaatus

TLA asub Ohepalu looduskaitsealal (5058 ha)

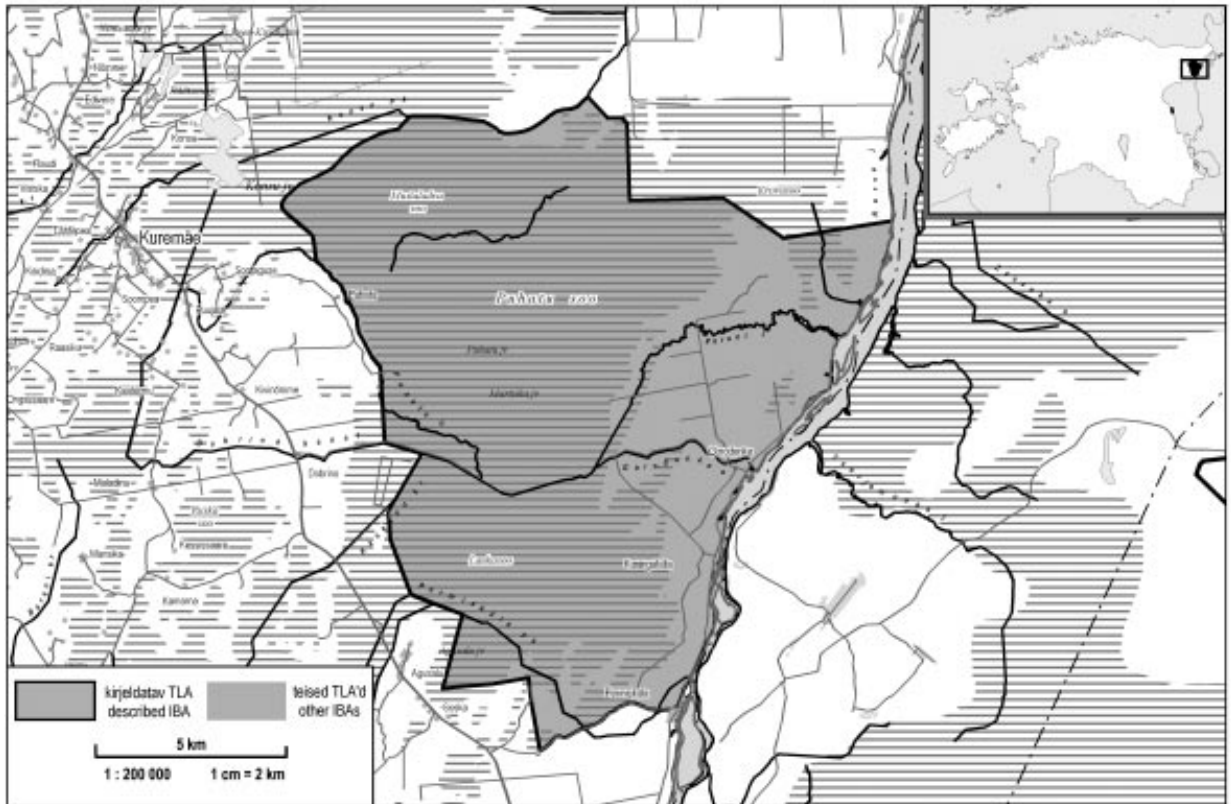
Puhatu soo

Puhatu Mire

035 (IV01) B2

59°10'N 27°45'E

27 – 45 m 15620 ha

Ala kirjeldus. Rabade, madalsoode, siirdesood, metsade, järvede ja jõgede kompleks Kirde-Eestis. Metsamajandus on peamine majandustegevus.

Linnustik. Tähtis metsise ja paljude teiste soo- ning metsalindude pesitsusala. Seal leidub ka liike (nt. merikotkas (1 paar), rukkirääk (1–5 paari)), kes on ülemaailmselt ohustatud, kuid kelle haudepaaride arv ei küüni TLA vastava kriteeriumini. Märkimisväärne osa ($\geq 1\%$) Eesti sookure populatsioonist pesitseb Puhatu soos.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Kalaskotkas (<i>Pandion haliaetus</i>)	B	1998-99	8 p.	10 p.	A	B2
Teder (<i>Tetrao tetrix</i>)	R	1996	150	150	B	B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamised potentsiaalsed TLA-d ohustavad tegevused on turba ja fossiilsete kütuste kaevandamine, maaparandus, metsamajanduse intensiivistumine ja turism. Vastavalt riiklikule programmile peaks Puhatu soostik kantama 2010. aastaks rahvusvahelisse märgalade registrisse.

A large complex of raised bogs, fens, transition mires, forests, lakes and rivers in north-eastern Estonia. The main land-use is forestry. An important breeding area for *Tetrao tetrix* which also supports a notably diverse assemblage of other breeding species of mire and forest. Breeding species of global conservation concern that do not meet IBA criteria: *Haliaeetus albicilla* (1 pair), *Crex crex* (1–5 pairs). Significant proportion ($\geq 1\%$) of national population breeding at site: *Grus grus*. The main threats are drainage, deforestation, intensification of forestry, and tourism. The IBA is a potential Ramsar Site.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (25%), märgalad (70%; rabad, madal-sood, siirdesood ja allikad)

Maakasutus

Looduskaitse ja uurimistöö, metsandus, kasutusest väljas

Ohud

Ümbritsevate alade kuivendamine (A), maavarade kaevandamine (B), intensiivistuv metsamajandus (A), puhkemajandus/turism (B)

Kaitsestaatus

12 320 ha TLA-st kattub Puhatu looduskaitsealaga (12 320 ha)

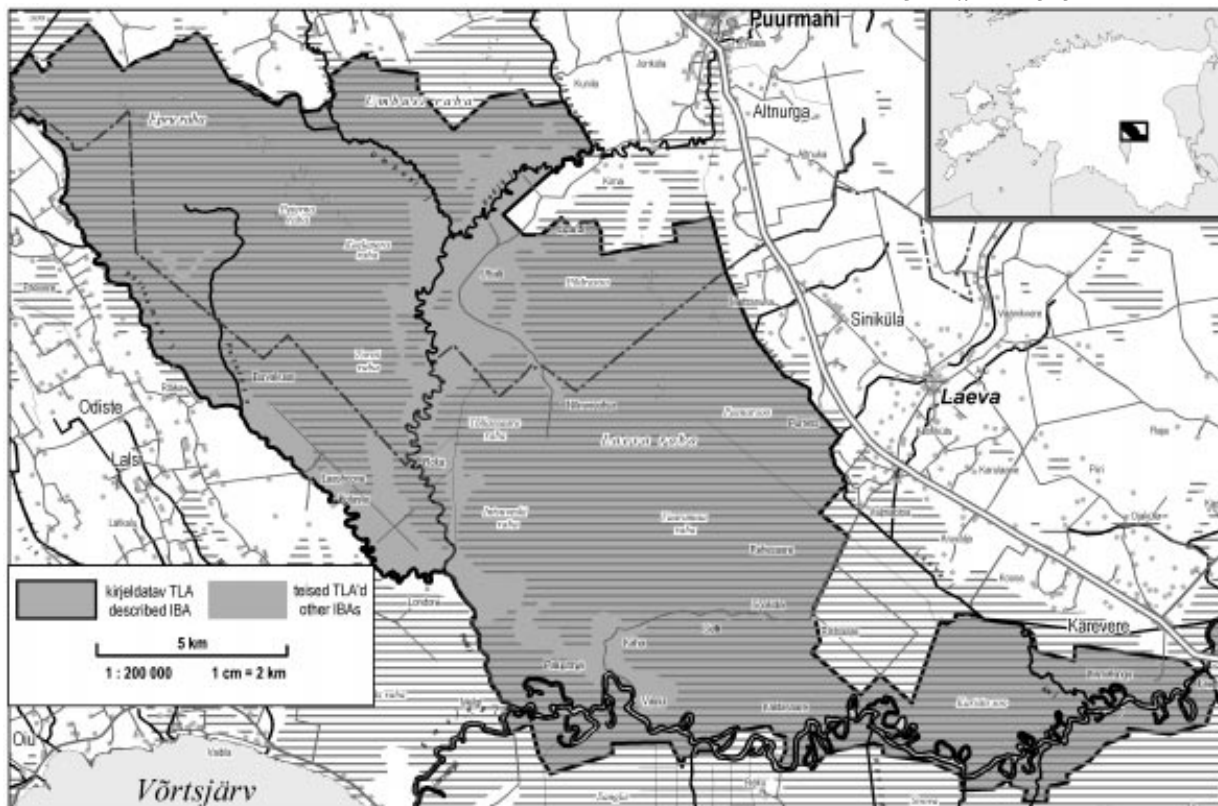
Alam-Pedja märgala

Alam-Pedja wetland complex

036 (TA01) A1, A4i, B1i, B2

58°30'N 26°10'E

32 – 47 m 25850 ha

Ala kirjeldus. Ulatuslik märgalade kompleks Kesk-Eestis. Looduslikult mitmekesises piirkonnas esineb arvukalt rabasid, madalsoid, siirdesoid ja looduslikke jõgesid, mille ääres leidub luhaniite ja lammimetsi. Lisaks looduskaitsele on ala peamiseks maakasutusviisiks metsandus.

Linnustik. Rohunepe kõige tähtsam pesitsusala Eestis. TLA on oluline pesitsuspaik ka paljudele teistele soo-, metsa- ja märgala linnuliikidele. Oluline suur-konnakotka pesitsuspiirkond. Teine liik, kes on ka ülemaailmselt ohustatud, kuid kelle arvukus ei küüni TLA kriteeriumini, on merikotkas (2 paari). Liigid, kelle Eesti populatsioonist oluline osa ($\geq 1\%$) pesitseb Alam-Pedja märgalal, on: herilaseviu (5–7 paari), mustviires (150–200 paari), hallpea-rähn (15–20 paari) ja öösorr (min. 20 paari). Tähelepanuväärne on pesitsevate tetrede suur arvukus (vähemalt 75 paari).

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1996	300	600	A	A4i, B1i
Suur-konnakotkas (<i>Aquila clanga</i>)	B	1996	2 p.	2 p.	A	A1
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	B	1993	20 p.	-	B	A1
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	B	1993	20 p.	-	B	B2
Rohunepp (<i>Gallinago media</i>)	B	1996	50 p.	75 p.	B	A1
Väikekajakas (<i>Larus minutus</i>)	B	1993	80 p.	100 p.	B	B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamised ohud on tingitud luhaniitude võsastumisest. Intensiivistunud on metsa röövraie. Alam-Pedja looduskaitseala on Ramsari ala, millele on koostatud ka kaitsekorralduskava. Uurimistöö hõlmab linnustiku seiret.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (35%; laialehine mets, segamets, lammi- ja soomets), rohumaa (10%; niisked poollooduslikud niidud), märgala (55%; rabad, kaldataimestik, madalsood, siirdesood ja allikad)

Maakasutus

Metsandus, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene mine (A), kalapüük (C), maa-parandus (C), intensiivistuv metsandus (A), puhkemajandus/turism (C), mittesäästlik looduskasutus (C)

Kaitsestaatus

TLA kattub Alam-Pedja looduskaitsealaga (26 000 ha)

A large wetland complex in central Estonia, comprised of raised bogs, fens, transition mires and unregulated rivers with flood-plain meadows, surrounded by extensive alluvial forests. The main land-use is forestry. The most important breeding area for *Gallinago media* in Estonia, which also supports a rich assemblage of breeding species of mire, forest and wetland, notably *Aquila clanga*. Breeding species of global conservation concern that do not meet IBA criteria: *Haliaeetus albicilla* (2 pairs). Significant proportion ($\geq 1\%$) of national population breeding at site: *Pernis apivorus* (5–7 pairs). Number of breeding *Tetrao tetrix* (min. 75 pairs) is also notable. The main threat lies in the overgrowth of flood-plain meadows with scrub, following abandonment of management. IBA is covered by Alam-Pedja Nature Protection Area and by Ramsar Site. Nature Protection Area has a management plan. Research involves monitoring of birds.

Suur-konnakotkas (*Aquila clanga*)

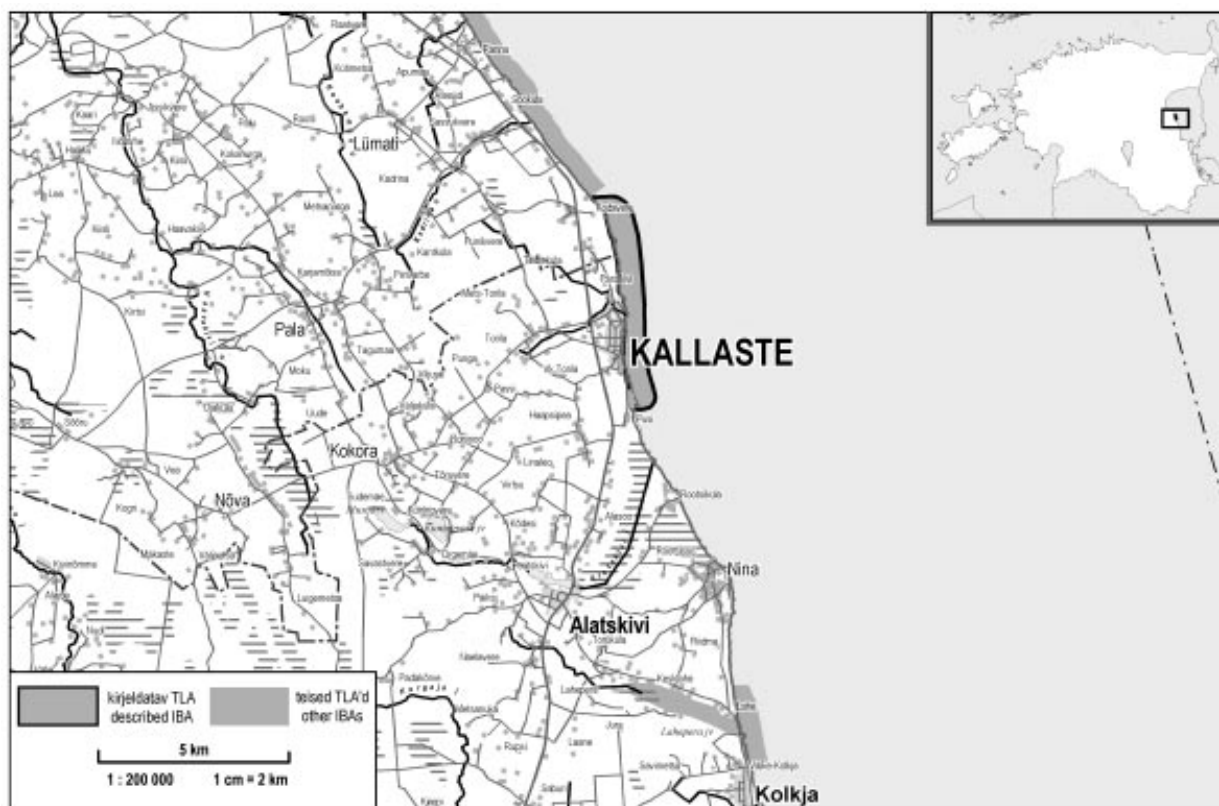
Kallaste-Kodavere rannik

Kallaste-Kodavere coast

037 (TA02) A4i, B1i, B2

58°40'N 27°10'E

30 – 40 m 350 ha

Ala kirjeldus. Kõrge (> 30 m) liivakivipaljand Peipsi järve (keskmine sügavus 8,4 m) läänekaldal Kallaste linnas ja lähiümbruses.

Linnustik. Oluline pesitsusala kaldapääsukestele (juba alates 20. sajandi algusest) ja rändeaegne peatuspaik väikeluikedele.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1996	1000	1000	A	A4i, B1i
Kaldapääsuke (<i>Riparia riparia</i>)	B	1996	2000 p.	2000 p.	A	B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad puhkemajandusest/turismist ja kalapüügist. Uurimistöö hõlmab linnustiku seiret. TLA-l asub 0,6 ha suurune Kallaste järsakkaldaga looduskaitse üksikobjekt.

High (> 30 m) sandstone cliffs (Protected Natural Object, 0,6 ha) along the western shore of Lake Peipsi (average depth 8,4 m). An important breeding site for *Riparia riparia* (since the beginning of the 20th century) and an important staging area for migrating *Cygnus columbianus*. Major threats are posed by recreation/tourism and fishing. Research involves monitoring of birds.

Elupaigad

Märgala (95%, mageveelised seisuveekogud)

Maakasutus

Kalapüük, turism/puhkemajandus

Ohud

Kalapüük (B), lindude häirimine (A), puhkemajandus/turism (A)

Kaitsestaatus

Kaitsmata

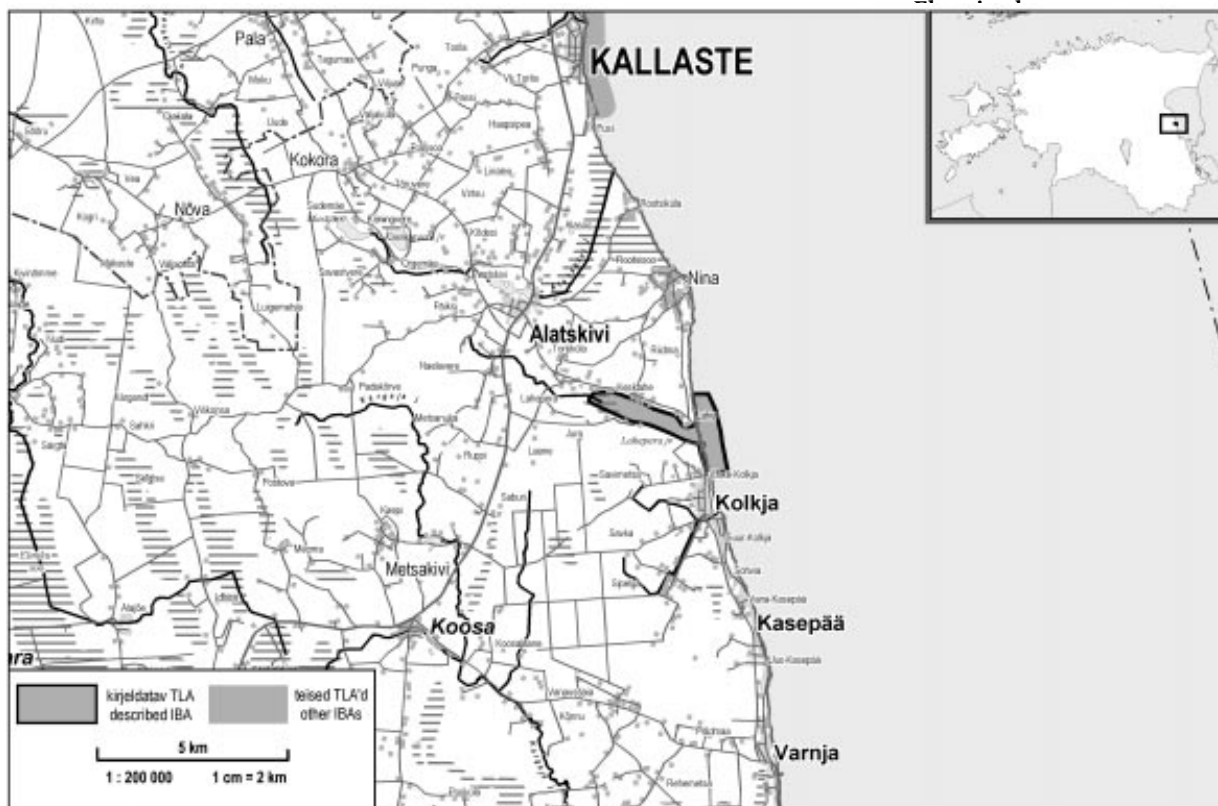
Lahepera järv

Lahepera Lake

038 (TA03) A4i, B1i, B2

58°34'N 27°12'E

30 – 31 m 255 ha

Ala kirjeldus. Pillirooga ääristatud madalaveeline järv Peipsi järve läänekaldal, Alatskivi-Kolkja tee ääres, Eesti idaosas. Peamine majandustegevus alal on kalapüük.

Linnustik. Ala on paljudele veelinnuliikidele tähtis pesitsus- ja rändeaegne peatuspaik (tuttpütt, väikekoskel, mustviires, väikekajakas (kuni 50 paari) jt.).

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1996	1000	-	A	A4i, B1i
Mustviires (<i>Chlidonias niger</i>)	B	1996	250 p.	300 p.	A	B2

Märkus: p. – paari

Märgalad (98%, mageveelised seisuveekogud, kaldataimestik)

Maakasutus
Kalapüük

Ohud
Kalapüük (A), lindude häirimine (A), puhkemajandus/turism (A), mittesäästlik looduskasutus (A)

Kaitsestaatus
Kaitsemata

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad intensiivsest kalapüügist, reguleerimata küttimisest ja turismist. Uurimistöö hõlmab läbirändavate veelindude seiret.

A shallow lake with reedbeds on the western shore of Lake Peipsi in eastern Estonia. The main economic activity is fishing. An important staging and breeding area for several waterbird species (*Mergus albellus*, *Chlidonias niger* etc.). Not protected. Major threats are posed by intensive fishing, unsustainable hunting, and tourism. Research involves monitoring of migrating waterbirds.

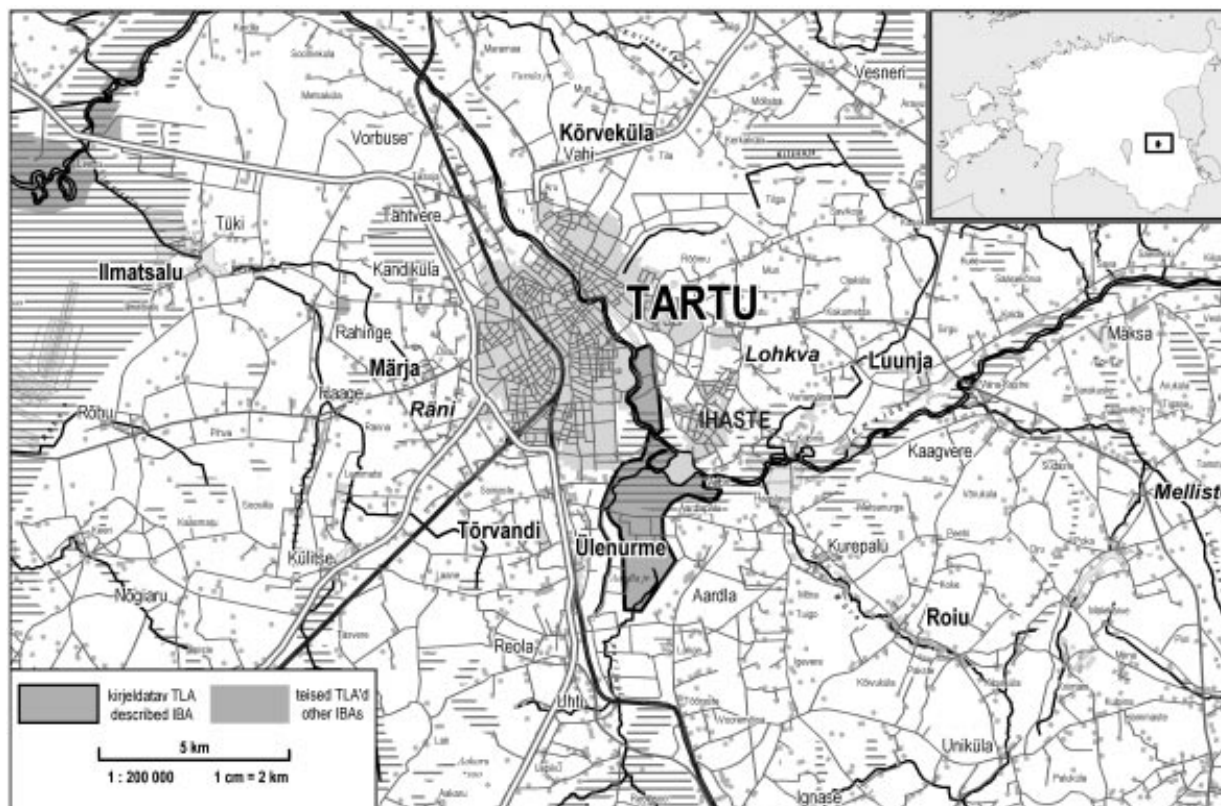
Ropka-Ihaste luht ja Aardla järv

Ropka-Ihaste floodplain and Aardla Lake

039 (TA04) A1, B2, B3

58°20'N 26°46'E

30 – 32 m 765 ha

Ala kirjeldus. Märgalade kompleks Emajõe lual Tartu lähisel Lõuna-Eestis, kus leidub luhaniite, järvi, jõgesid, roostikke, vöasastikke ja kultuurrohumaid (poldrid). Peamised maakasutusviisid on liivakaevandamine ja puhkemajandus.

Linnustik. Luht on tähtis pesitsuspaik paljudele veelinnu- ja kurvitsaliikidele (näit. naeru- ja väikekajakas, mustviires, tikutaja, täpikhuik jt.). Ropka lual on registreeritud 130 liiki linde. Kevadisel läbirändel on arvuks: rabahani (360), viupart (840), sinikael-part (1260), piilpart (330) ja soopart (330) (1992.a. vaadeldud maksimumarvukus). Haruldastest linnuliikidest jäävad pesitsemise rääkspart, kukkurtihane, roo-ritsiklind. Alal pesitseb ka rohunepp (maks. 3 paari), kes on ülemaailmselt ohustatud, kuid kelle arvukus ei vasta TLA kriteeriumile. Viimastel aastatel on täheldatud Aardla poldril massilist kurvitsaliste peatumist kevad- ja sügisrände perioodil.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Uald.	Krit.
Täpikhuik (<i>Porzana porzana</i>)	B	1992-99	80 p.	-	A	B3
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	B	1996-99	20 p.	-	A	A1
Mustviires (<i>Chlidonias niger</i>)	B	1992-99	250 p.	250 p.	A	B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamised ohud tulenevad eutrofeerumisest, mida põhjustavad Tartu linna heitveed ja põllumajanduse hajareostus, luhaniitude vähesest niitmisest tingitud vöasastumisest, kalameeste poolt lindude häirimisest, puhkemajandusest/turismist, potentsiaalsest paadiliiklusest tingitud veereostusest õlidega, reguleerimata küttimisest, kuivendamisest ja kraavimisest. Haude- ja läbirändavate lindude inventuur viidi läbi 1992.a. (Ader et al. 1993).

Elupaigad

Mets ja metsamaa (5%), vösa (20%), rohumaa (20%; niisked poollooduslikud niidud), märgala (40%; mageveelised seisuveekogud, jõed ja ojad, kaldataimestik), kultuurmaastik (10%; kultuurrohumaid)

Maakasutus

Põllumajandus, turism/puhkemajandus, asula/tööstus/transport; majandamisest väljas, looduskaitse ja uurimistöö

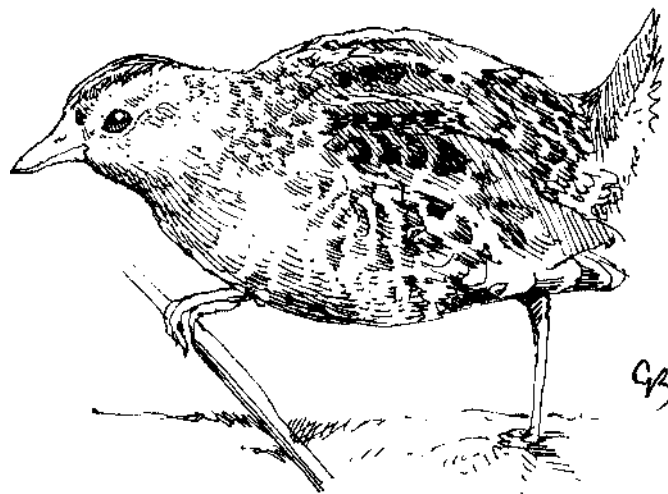
Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene mine (A), tammide/veetökte ehitus ja mõju (A), lindude häirimine (A), maaparandus ja kraavimine (B), tööstuse ja asustuse laienemine (A), puhkemajandus/turism (A), mittesäästlik looduskasutus (A)

Kaitsestaatus

350 ha TLA-st kattub Ropka-Ihaste maastikukaitsealaga ning 140 ha Aardla järve kaitsealaga

A wetland complex on the flood-plain of the Emajõgi river near the town of Tartu in southern Estonia, with meadows, lakes, rivers, reedbeds, scrub and reseeded grasslands (polders). The main land-uses are sand-mining and recreation. The area is an important breeding site for several waterbird species of flood-plain wetlands (*Chlidonias niger*, *Gallinago media*, *Larus minutus*, *Larus ridibundus*, *Porzana porzana* etc.). Breeding species of global conservation concern that do not meet IBA criteria: *Gallinago media* (max. 3 pairs). Major threats are posed by artificial eutrophication (due to effluents from Tartu Town and to fertilizer pollution), overgrowth of meadows with scrub due to reduced haymaking, disturbance of birds by angling, recreation/tourism, fuel-oil pollution from boats, unsustainable hunting, drainage and canalization. An inventory of breeding and migrating birds was completed in 1992 (Ader *et al.* 1993).

Tāpikhuik (*Porzana porzana*)

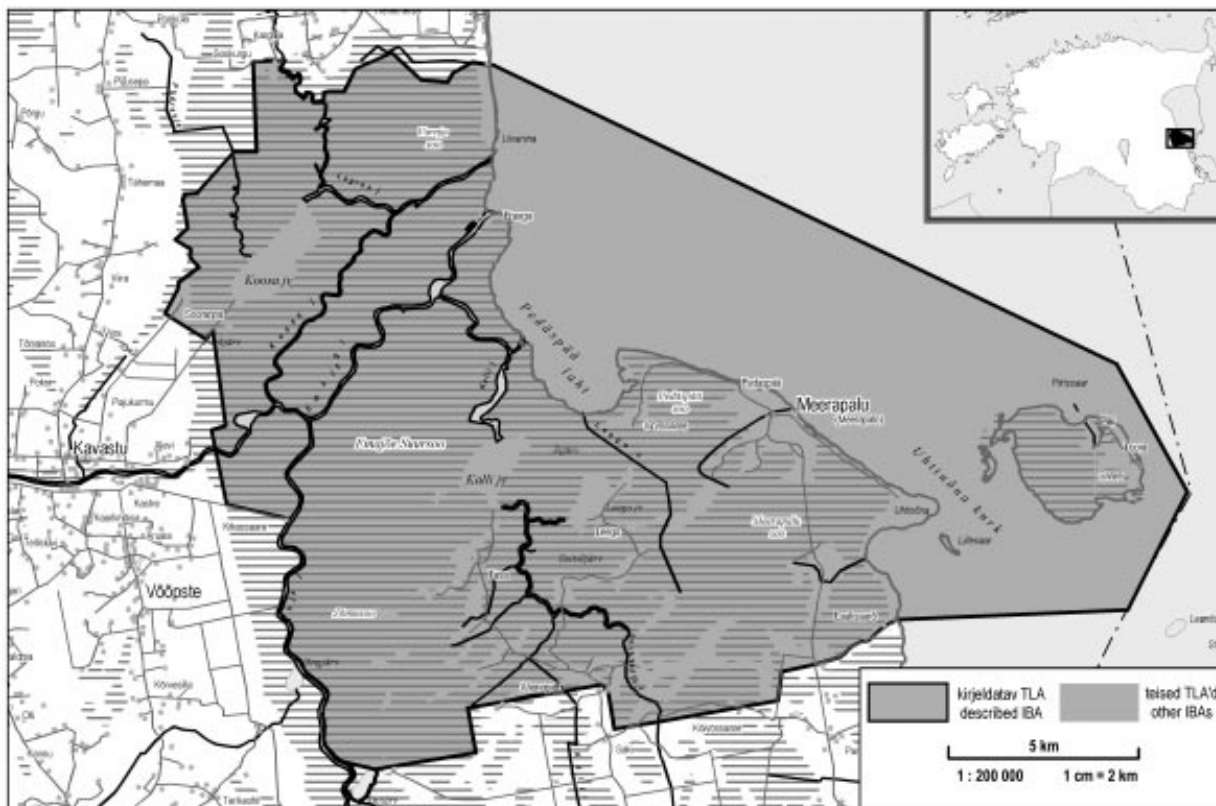
Emajõe suudmeala ja Piirissaar

Mouth of the river Emajõgi and Piirissaar island

040 (TA05) A1, A4i, B1i, B2

58°23'N 27°19'E

30 – 37 m 31980 ha

Ala kirjeldus. Suur märgalade kompleks Ida-Eestis, milles leidub nii järvi, jõgesid, madalsoid, siirdesoid, rabasid, metsi kui ka luhaniitusid. Kohalike elanike peamised tegevusalad on kalapüük ja metsamajandus.

Linnustik. Ala on väga rikas nii pesitsevate vee- ja maismaalinnuliikide (hüüp, merikotkas, mustviires, jõgitiir jt.), kui ka ülemaailmselt ohustatud linnuliikide poolest (rukkirääk, suur-konnakotkas jt.). Rändlindudele tähtis peatuskoht. Kokku on registreeritud 206 liiki, neist 156 pesitsejana. Üle-euroopalise kaitseväärtusega (SPEC) liike on 100. Pesitsevatest liikidest, kes on ülemaailmselt ohustatud, kuid kelle arvukus ei ole nii suur, et täita TLA tingimusi, esineb alal rukkirääk (vähemalt 10 paari) ja rohunepp (10 paari). Alal pesitseb oluline osa ($\geq 1\%$) täpikhuigu (vähemalt 75 paari) ja sookure (vähemalt 10 paari) Eesti populatsioonist. Võrreldes IBA2000-ga on ala linnustiku iseloomustamiseks kasutatud täielikumat ning läbianaalüüsitud andmebaasi.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Hüüp (<i>Botaurus stellaris</i>)	B	1990-99	10 p.	-	C	B2
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1990-99	200	800	A	A4i, B1i
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)	P	1990-99	1000	5000	B	B1i
Väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>)	P	1996	250	-	B	B1i
Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	B	1990-99	6 p.	8 p.	A	A1, B2
Teder (<i>Tetrao tetrix</i>)	R	1996	100	-	B	B2
Väikekajakas (<i>Larus minutus</i>)	B	1990-99	50 p.	200 p.	C	B2
Mustviires (<i>Chlidonias niger</i>)	B	1990-99	20 p.	100 p.	C	B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad kalapüügist ja küttimisest, ebapiisavast karjatamisest ja niitmisest tulenevast rannaniitude kinnikasvamisest pillirooga. Uuringud käsitlevad veelindude läbirännet, koostamisel on kaitsekorralduskava.

Elupaigad

Märgala (95 %; seisev magevesi, rabad, kaldataimestik, madalsood, siirdesood ja allikad)

Maakasutus

Kalapüük, metsandus, looduskaitse ja uuringud

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähenedmine (A), kalapüük (A), maaparandus (C), intensiivne metsamajandus (C), metsade mittesäästlik kasutamine (A)

Kaitsestaatus

21702 ha TLA-st moodustavad Emajõe Suursoo looduskaitseala (21 030 ha) ja Piirissaare (672 ha) maastikukaitseala. TLA asub Ramsari alal (Emajõe Suursoo ja Piirissaar, 32 600 ha)

A large wetland complex in eastern Estonia, comprising lakes, rivers, fens, transition mires, bogs, forest and flood-plain meadows. Major land-uses are fishing and forestry. Compared to Heath & Evans (2000) more comprehensive and updated bird data have been analysed for this site. The area supports a good diversity of breeding waterbirds including several species of global conservation concern (*Botaurus stellaris*, *Haliaeetus albicilla* etc.), and is an important staging area for migratory wildfowl. Breeding species of global conservation concern that do not meet IBA criteria: *Crex crex* (min. 10 pairs), *Gallinago media* (10 pairs). Significant proportion ($\geq 1\%$) of national population breeding at site: *Porzana porzana* (min. 75 pairs), *Grus grus* (min. 10 pairs). The main threats come from fishing and unsustainable hunting, and the overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* as a result of undergrazing and insufficient mowing. Research involves monitoring of migrating waterbirds.

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*)

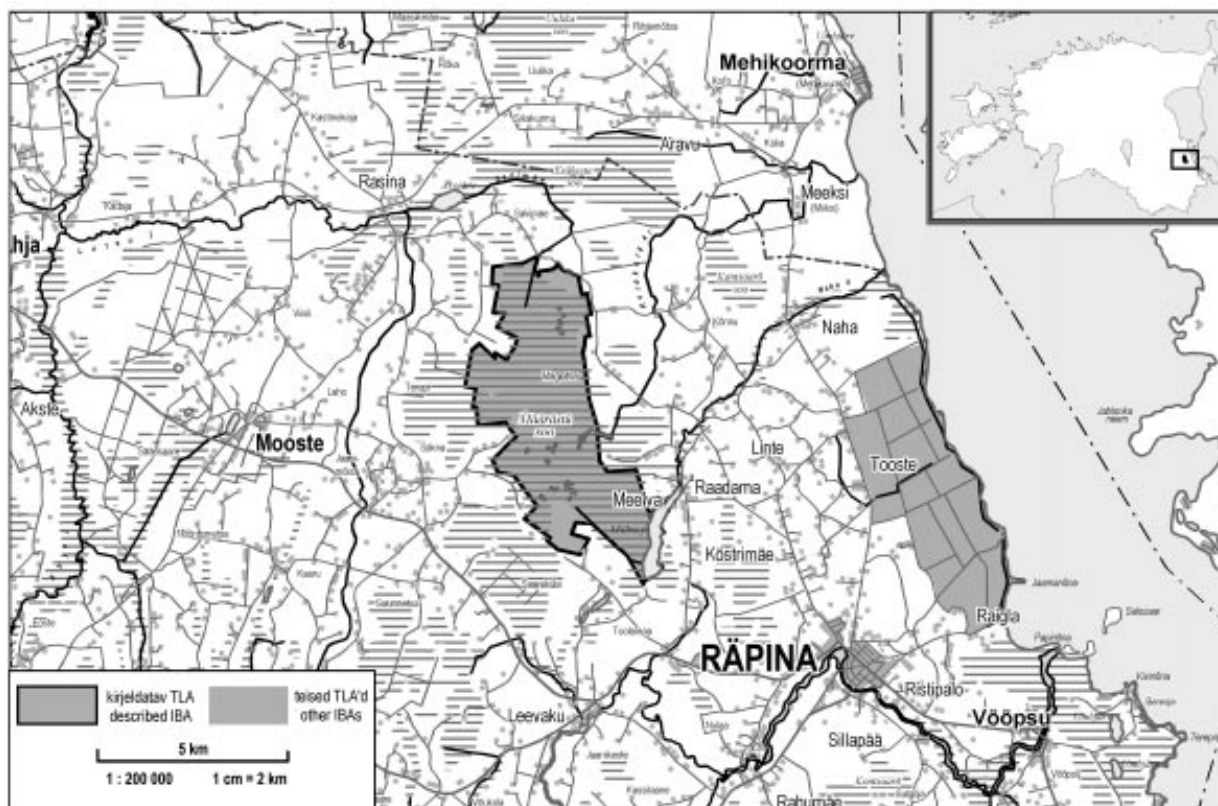
Meelva raba

Meelva Bog

041 (PÕ01) B1i

58°08'N 27°21'E

45 – 52 m 2073 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Väikeste laugastega/järvedega ja väheste metsaga kaetud raba Lõuna-Eestis. Peamine majandustegevus on metsandus.

Linnustik. 1998. a. rabalindude seire käigus registreeriti 33 liiki haudelinde (Leivits 1998). Meelva raba on oluline sookurgede sügisrändeaegne ööbimispaik.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1996	200	1000	A	B1i

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad metsamajanduse intensiivistumisest. Uurimistöö hõlmab linnustiku ja rabataimede seiret.

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A raised bog in southern Estonia, with small lakes and some forest. The main economic activity is forestry. 33 breeding species have been recorded. Meelva Bog is an important roosting place for migrating *Grus grus* in autumn. The main threat is from intensification of forestry. Research involves monitoring of birds and mire plants.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (10%), märgala (90%; mageveelised seisuveekogud, rabad)

Maakasutus

Metsandus, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Kuivendamine (C), intensiivne metsamajandus (A)

Kaitsestaatus

TLA kattub Meelva looduskaitsealaga (2073 ha)

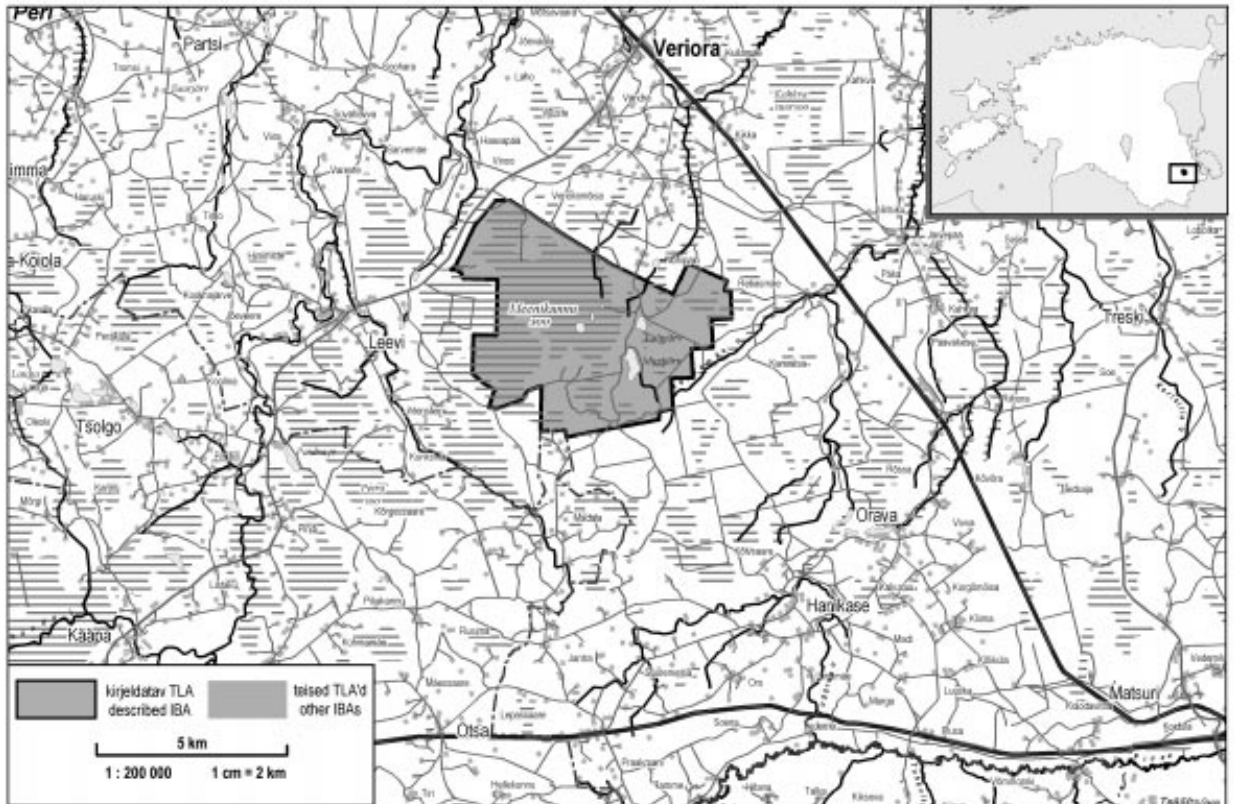
Meenikunno raba

Meenikunno Bog

042 (PÕ02) B1i

57°56'N 27°18'E

63 – 77 m 2651 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: piiri on korrigeeritud vastavalt täpsemale võtmeliikide levikuinfole. Lammi- ja segametsadega, väikeste laugaste, älvete ja soosaartega raba Kagu-Eestis. Peamised maakasutuse viisid on metsandus ja turism.

Linnustik. Meenikunno raba on oluline sookure sügisrändeaegne ööbimispaik.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Sookurg (<i>Grus grus</i>)	P	1996	400	1250	A	B1i

Kaitse. Peamised ohud lähtuvad turismist, metsade majandamise intensiivistumisest ja ümberkaudsete alade kuivendamisest. Uurimistöö hõlmab linnustiku ja raba-taimede seiret.

Boundary changes from IBA2000: The boundary has been slightly modified on the basis of more accurate information on the distribution of key species. A raised bog in south-eastern Estonia, with alluvial and mixed forests and small lakes. The main land-uses are forestry and tourism. Meenikunno Bog is an important roosting place for migrating *Grus grus* in autumn. The main threats are posed by tourism, intensification of forestry, and drainage of the surrounding area. Research involves monitoring of birds and mire plants.

Elupaigad

Mets ja metsamaa (40%; segamets, lammi- ja soometsad), mägala (60%; rabad)

Maakasutus

Metsandus, looduskaitse ja uurimistöö, puhkemajandus/turism

Ohud

Lindude häirimine (C), kuivendamine (B), intensiivne metsamajandus (A), puhkemajandus/turism (A), mittesäästlik looduskasutus (C)

Kaitsestaatus

TLA kattub Meenikunno sookaitsealaga (2651 ha)

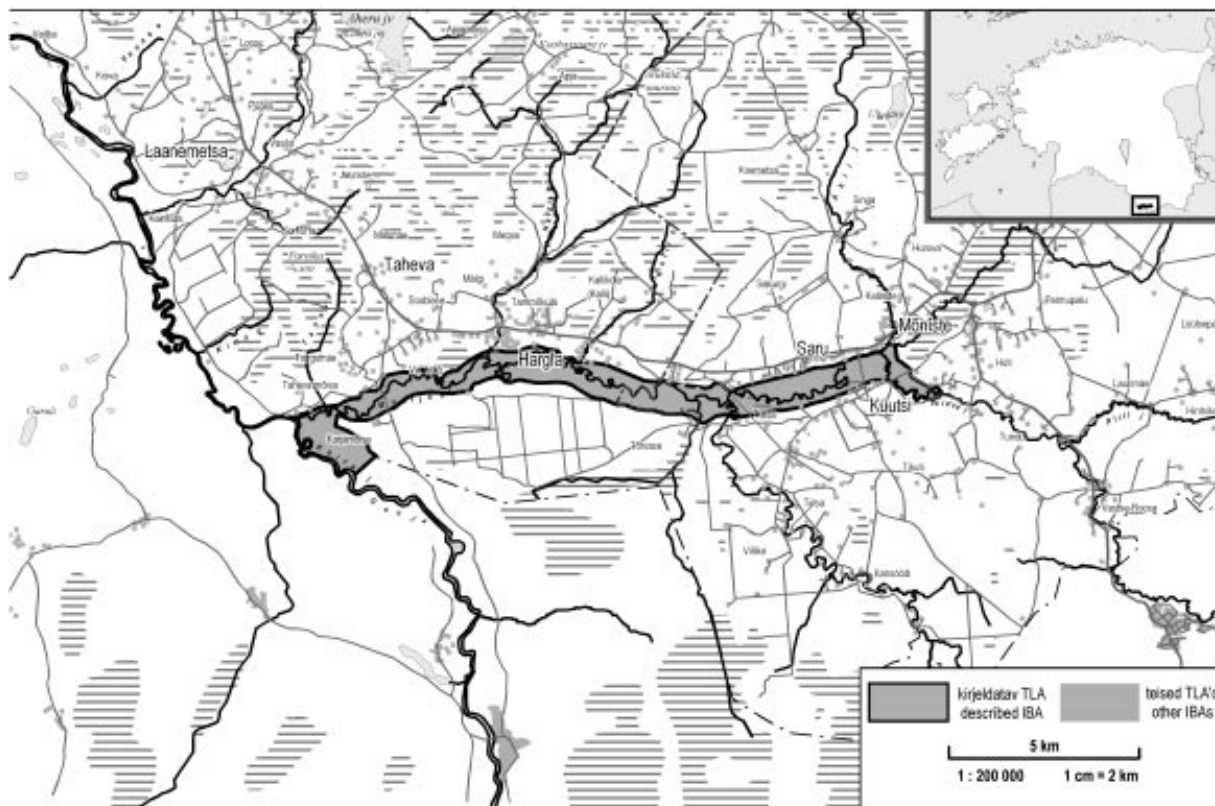
Mustjõe luht

Floodplain meadows of river Mustjõgi

043 (VA01) A1, B2

57°36'N 26°27'E

50 – 60 m 1412 ha

Ala kirjeldus. Ulatuslik luhaniitude ja põõsastike kompleks piki Mustjõe mõlemat kallast Kagu-Eestis. Peamised maakasutusviisid on veiste karjatamine ja heinaniitmine.

Linnustik. Oluline rukkiräägu pesitsusala.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	B	1996	50 p.	70 p.	B	A1, B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Karjatamiskoormuse ja niitmise vähenemise tõttu luhaniidud võsastuvad kiiresti, mistõttu on vajalik traditsioonilise maakasutuse säilitamine.

A large complex of flood-plain meadows and scrub along the Mustjõgi river in south-eastern Estonia. The main land-uses are cattle-grazing and haymaking. An important breeding area for *Crex crex*. Overgrowth of the meadows by scrub (due to undergrazing) poses a major threat, and regular haymaking is required to maintain suitable habitat. Not protected.

Elupaigad

Võsa (10%), rohumaad (70%; niisked pool-looduslikud niidud), märgala (20%); jõed ja ojad, kaldataimestik)

Maakasutus

Põllumajandus

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene-
nemine (A)

Kaitsestaatus

Kaitmata

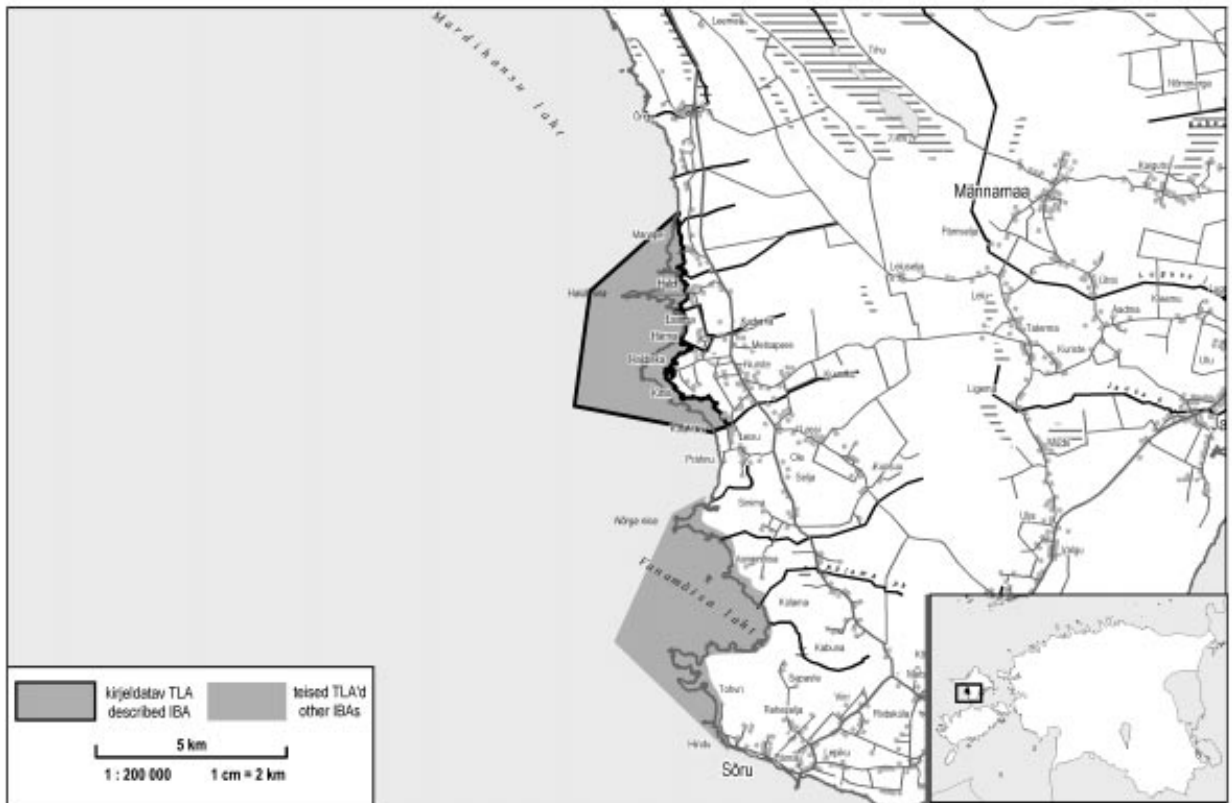
Haldi rannik

Haldi coast

044 (Hlo6) A4i, B1i

58°47'N 22°28'E

0 – 1,5 m 1201 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Hiiumaa edelarannikule Mänspe ja Külaküla vehel jääv madal (< 3 m) rannikumeri koos rannaniitude ja roostikega. Rannajoon on liigendatud paljude väikeste poolsaarte ja lahtedega. Haldi ninal asub sadam.

Linnustik. TLA on oluline valgepõsk-laglede rändepeatuspaik.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	440	3700	A	A4i, B1i

Kaitse. Peamised elupaika ohustavad tegurid on rannaniitude roostumine vähese karjatamise tõttu ja lindude häirimine inimese poolt.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. Shallow (< 3 m) coastal waters with reedbeds and coastal meadows in the SW coast of Hiiumaa island. Coastline is indented with many peninsulas. The main economic activity is intensive fishing. IBA is an important staging site for migrating *Branta leucopsis*. Threats include overgrowth of coastal meadows with reed *Phragmites* due to undergrazing, human disturbance of birds and fishing. Area covered by the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve.

Elupaigad

Rohumaa (25%), meri (75%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Põllumajandus, kalapüük, puhkemajandus

Ohud

Maakasutuse vähenemine/lakkamine (A), lindude häirimine (B)

Kaitsestaatus

Kaitsmata

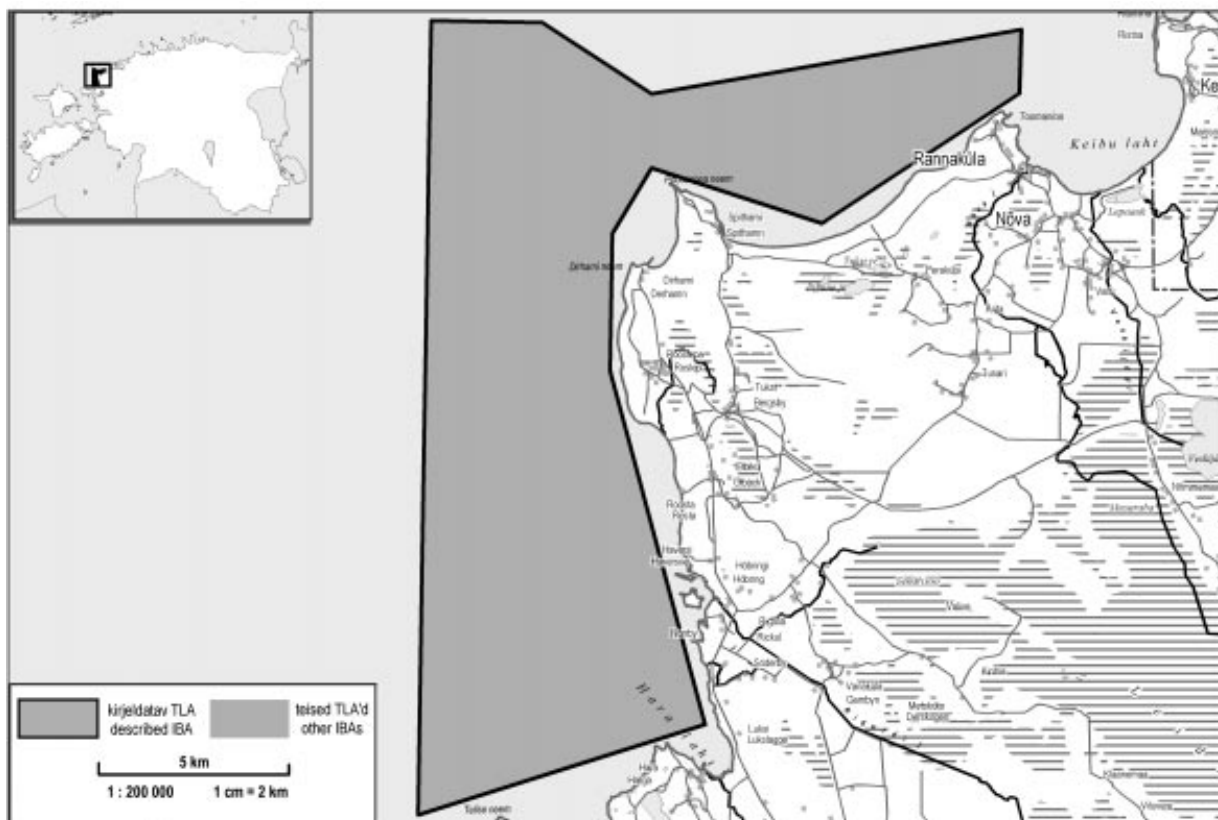
Riguldi-Rannaküla meri

Riguldi-Rannaküla sea

045 (LÄ07) A4i, B1i

59°15'N 23°26'E

14260 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete baasil valitud uus TLA. Loode-Eestis Toomaninast Telise ninani ulatuv Osmussaare ja mandri vahele jääv kuni 20 m sügavune mereala, kus sügavam meri vaheldub madalamate mereosade ja madalikega.

Linnustik. Läbi Osmussaare ja mandri vahelise nn. “pudelikaela” toimub igal aastal (eriti sügiseti) massiline arktiliste veelindude ja kurvitsaliste ränne lõunasse. Talviti peatub alal kuni 30 000 auli.

Elupaigad

Meri (100%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Kalapüük

Ohud

Teadmata

Kaitsestaatus

Kaitsmata

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Punakurk-kaur* (<i>Gavia stellata</i>)	P	1993-95		Arvukas	A	A4i, B1i
Järvekaur* (<i>Gavia arctica</i>)	P	1993-95		Arvukas	A	A4i, B1i
Aul** (<i>Clangula hyemalis</i>)	P	1993-99	>20000	180000	A	A4i, B1i
Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	N/P	1993-96	-	20000	B	A4i, B1i
Tõmmuvaeras*** (<i>Melanitta fusca</i>)	P	1993-95	6400	60000	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	P	1996	1000	>10000	A	A4i, B1i

Märkus: * – *G. stellata*/*G. arctica* 7400–45 000 peatumata läbirändel, ** – kuni 180 000 peatub; kuni 1 080 000 peatumata läbirändel, *** – peatumata läbirändel (*Viron Lintuseura* 1998).

Kaitse. Ei ole teada ohustavaid tegureid, mis oluliselt mõjutaksid TLA-d.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. Marine area with the depth up to 20 m between Osmussaare Island and mainland in NW of Estonia. The deeper sea area varying with the shallower sea parts and submerged banks. Water salinity 5–7‰. Main habitats: marine areas (100%; sea inlet/coastal features). Land use: fishing, recreation/tourism. Important area for migrating arctic waterbirds and waders. Not protected. No major threats identified.

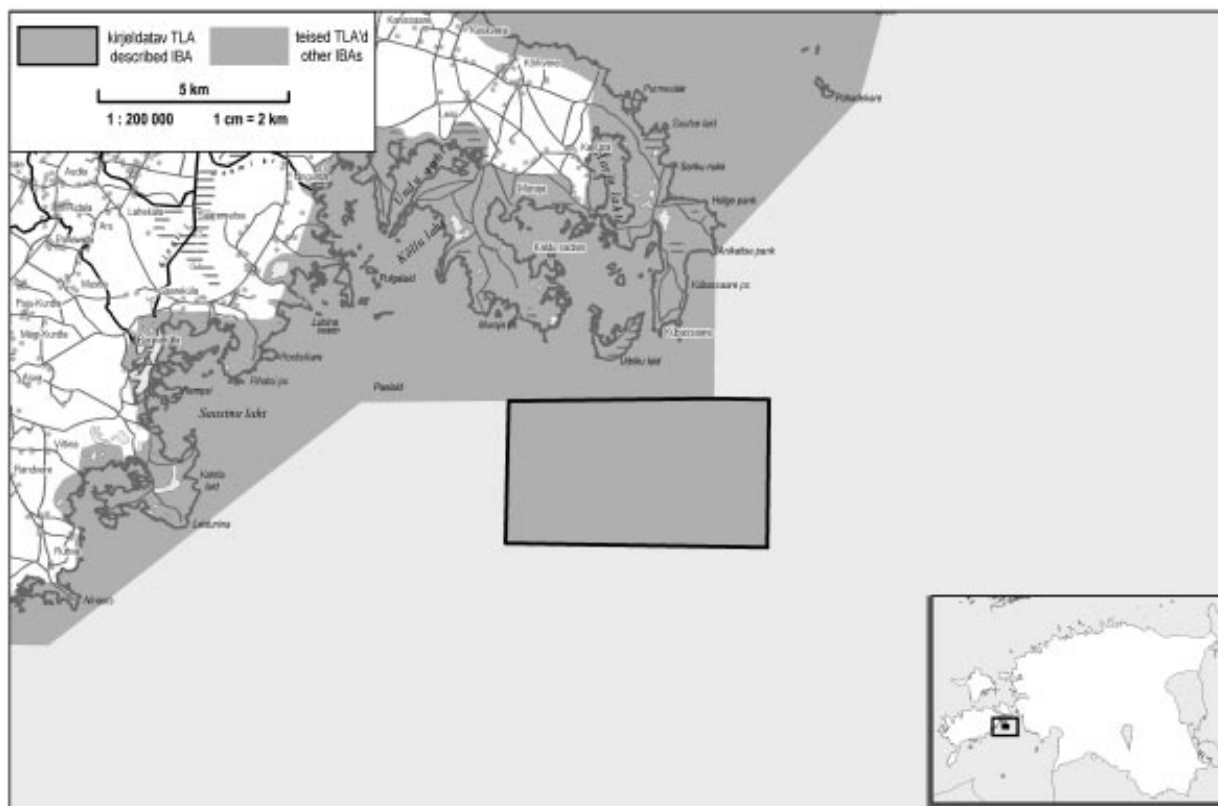
Risti nasv

Risti islets

047 (SA14) A4i, B1i

59°24'N 23°20'E

2643 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Saaremaa kagurannikust u. 2 km kaugusel asuv 5–10 m sügavune mereala. Põhjas piirneb Kahtla-Kübassaare TLA-ga (022/SA12).

Linnustik. Piirkond on oluline veelindude rändeaegne peatumisala.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	P	1993-96	<50000	195000	A	A4i, B1i

Kaitse. Võimalik potentsiaalne oht seisneb merevee reostumises laevadelt pärineva kütuse ja õlidega.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. Sea area with the depth of 5-10 m in the SE from the Saaremaa Island, about 2 km from the coast. Main habitats: marine areas (100%). Land-use: fishing. Important staging area for migrating arctic waterfowls (e.g. *Clangula hyemalis* up to 195,000 ind.). Not protected. No major threats identified.

Elupaigad

Meri (100%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Kalapüük, turism/puhkemajandus

Ohud

Teadmata

Kaitsestaatus

TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

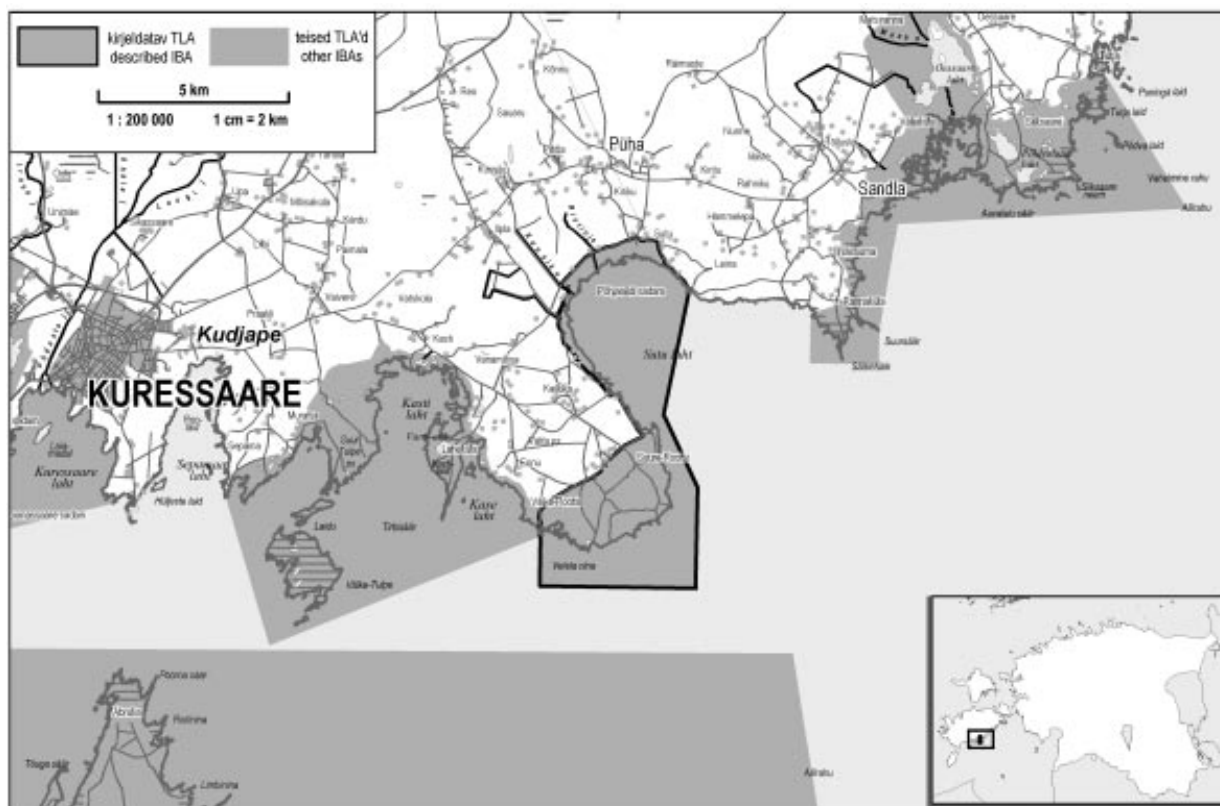
Sutu laht

Sutu Bay

048 (SA15) B1i

58°15'N 22°45'E

2519 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Madal (< 7 m) rannikumeri Saaremaa lõunarannikul ümber Vätta ps. ja Sutula lahes koos roostike ja rannaniitudega. Sutula lahes asub kaks väikesadamat ja üks paadisadam. Lahte suubuvad Ristioja ja Kuusiku oja.

Linnustik. Vätta ps. rannaniitudel peatuvad kevaditi läbirändavad valgepõsk-lagled (3000–4000 is.).

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	P	1999	–	1000	B	B1i

Kaitse. Karjatamise lakkamise või vähenemise tõttu kulustuvad ja roostuvad rannaniidud kiiresti.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. A shallow (< 7 m) coastal sea in the Sutula Bay and around the Vätta peninsula on the southern coast of Saaremaa Island. Main habitats are marine areas (65%), wetlands (5%) and grasslands (30%). Important staging area for *Branta leucopsis* and *Anas strepera*. Area belongs to the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve (1,560,000 ha). No major threats identified.

Elupaigad

Rohumaa (30%), märgala (5%), meri (65%; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Kalapüük, turism/puhkemajandus, põllumajandus

Ohud

Teadmata

Kaitsestaatus

TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

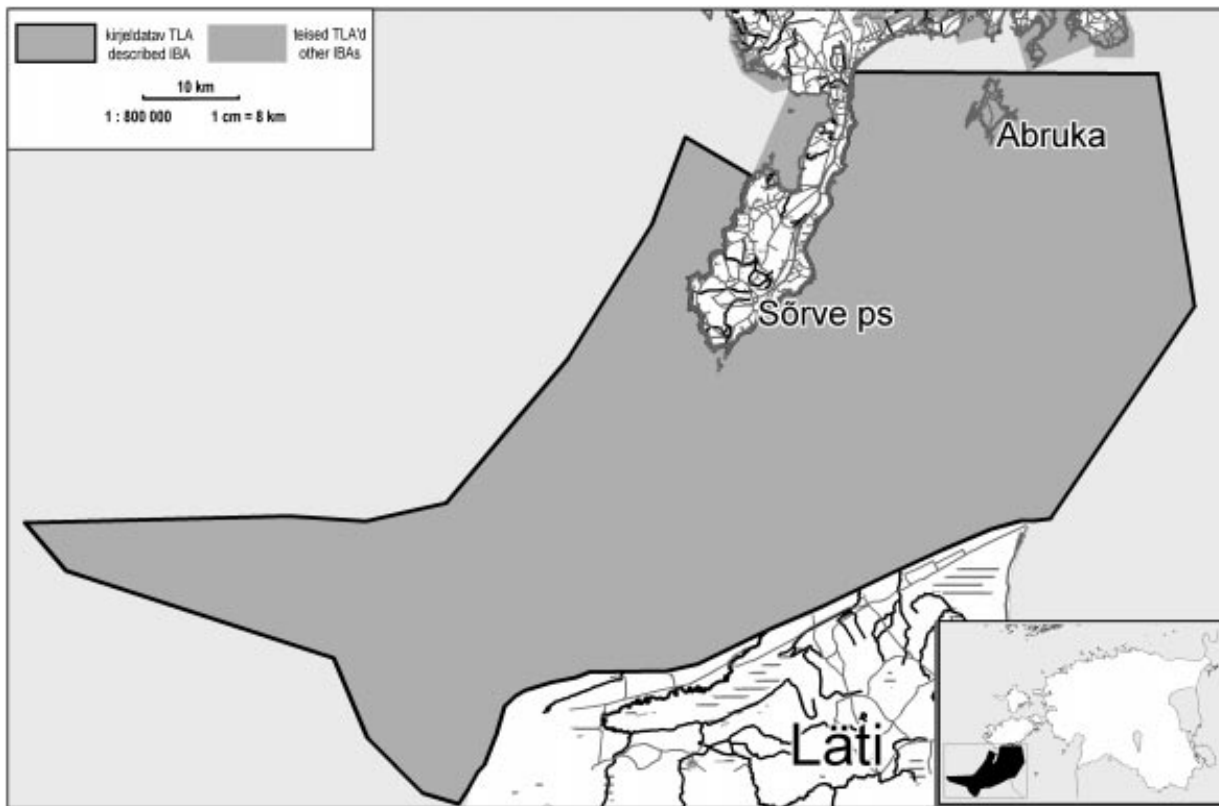
Kura kurk

Irbe Strait

049 (SA18) A4i, B1i

57°47'N 21°51'E

233 900 ha

Ala kirjeldus. See on Eesti–Läti ühendatud, piireületav TLA. Eesti poolelt ühendab ta kaks väiksemat TLA-d (017, 019; Heath & Evans 2000) üheks suuremaks (uus rahvusvaheline kood 049), millele Läti poolelt on liidetud ranniku ja avamere TLA nr. 014 (Heath & Evans 2000). Ala kogupindala on 378 900 ha, millest Läti poolele jääb 145 000 ha. Uus liidetud TLA kujutab endast kuni 35 m sügavust väina Saaremaa ja Kurzeme ps. (Läti) vahel, mis haarab endasse nii ranniku-, kui avamere biotoope. Avamere elupaikades domineerivad liivased merepõhjad kohati vähese kruusaga; makrofüüdid esinevad kuni 15 m sügavuseni. Põhjloomastikus esinevad peamiselt ülemise litoraali pehmematel liivastel põhjadel *Macoma baltica* ja *Mya arenaria*, kõvadel, kivistel substraatidel sügavamal kui 3 m aga *Mytilus edulis*'e kooslused (Kokovkin 1997).

Linnustik. Kura kurgus, aga eriti avamerel, peatuvad väga suured rändeaegsed ja talvituvad veelindude kogumid, kus domineerivad merelpardid ja kaurid. Talvel on peamiseks liikideks aul (keskmiselt 470 000 is.), mustvaeras (keskmiselt 135 000 is.), punakurk- ja järvekaur (keskmiselt 15 000 is.) ja krüüsel (keskmiselt 3900 is.).

Elupaigad

Meri (95 %; merelahed, väinad ja abajad)

Maakasutus

Kalapüük, meretransport, turism/puhkemajandus

Ohud

Meretransport

Kaitsestaatus

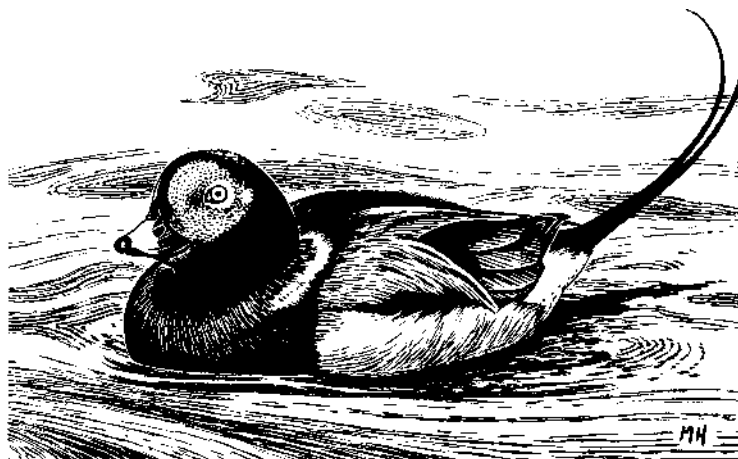
TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

Liik ¹	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Kaur (<i>Gavia sp.</i>)	W	1992-98	3000	<17000	A	A4i, B1i
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	P	1999	<1000	2000	A	B1i
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	B	1996	800 p.	800 p.	A	B1i
Külmnökk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	N	1989-99	<500	2000	A	B1i
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1991-99	>200	300	B	A4i, B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1993-99	<2500	>4000	A	A4i, B1i
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	P	1995	-	600	B	B1i
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	P	1986	-	>20000	B	A4i, B1i
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	P	1993-99	23000	125000	A	A4i, B1i
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	W	1992-93	>30000	700000	A	A4i, B1i
Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>)	W	1992-93	-	191000	B	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	N	1999	-	>3000	B	B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	P	1991-99	1000	4500	A	A4i, B1i
Väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>)	P	1995	-	290	B	B1i
Väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>)	W	1994	-	360	B	B1i
Alk (<i>Alca torda</i>)	W	1993	300	300	A	B1i
Krüüsel (<i>Cephus grylle</i>)	W	1992-99	-	3.900	A	A4ii

Märkus: ¹ – liigid ja nende arvukused kehtivad kogu tervikliku TLA kohta; p. – paari

Kaitse. Potentsiaalne oht alale seisneb Pärnu, Riia ja Ventspils sadamade külalastavate laevade võimalikes õlileketes.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. This is combined transboundary Latvian-Estonian IBA. From the Estonian side it joins two IBAs (017, 019) described in Heath & Evans (2000) to one bigger area. The area functions as a sea strait with the depth up to 35 m between Estonia (Saaremaa Island) and Latvia (Kurzeme peninsula), and it includes both coastal and offshore habitats. Permanent hydrographical fronts occur in the offshore parts, which are dominated by sandy bottom with gravel and macrophyte vegetation down to 15 m. The benthic fauna is dominated by shellfish *Macoma*. More detailed background data are available in Kokovkin (1997). Major land uses include fishing, marine transport and recreation/tourism. The area holds very large congregations of waterbirds during winter and migration, especially in the offshore zone where divers and seaducks dominate. Protection status: Estonia – area is covered by West Estonian Archipelago Biosphere Reserve (1,560,000 ha). No major threats identified (unknown). Potential threats include spills from ships visiting Pärnu, Riga and Ventspils harbours. Also bycatch mortality in coastal and offshore waters should be investigated.

Aul (*Clangula hyemalis*)

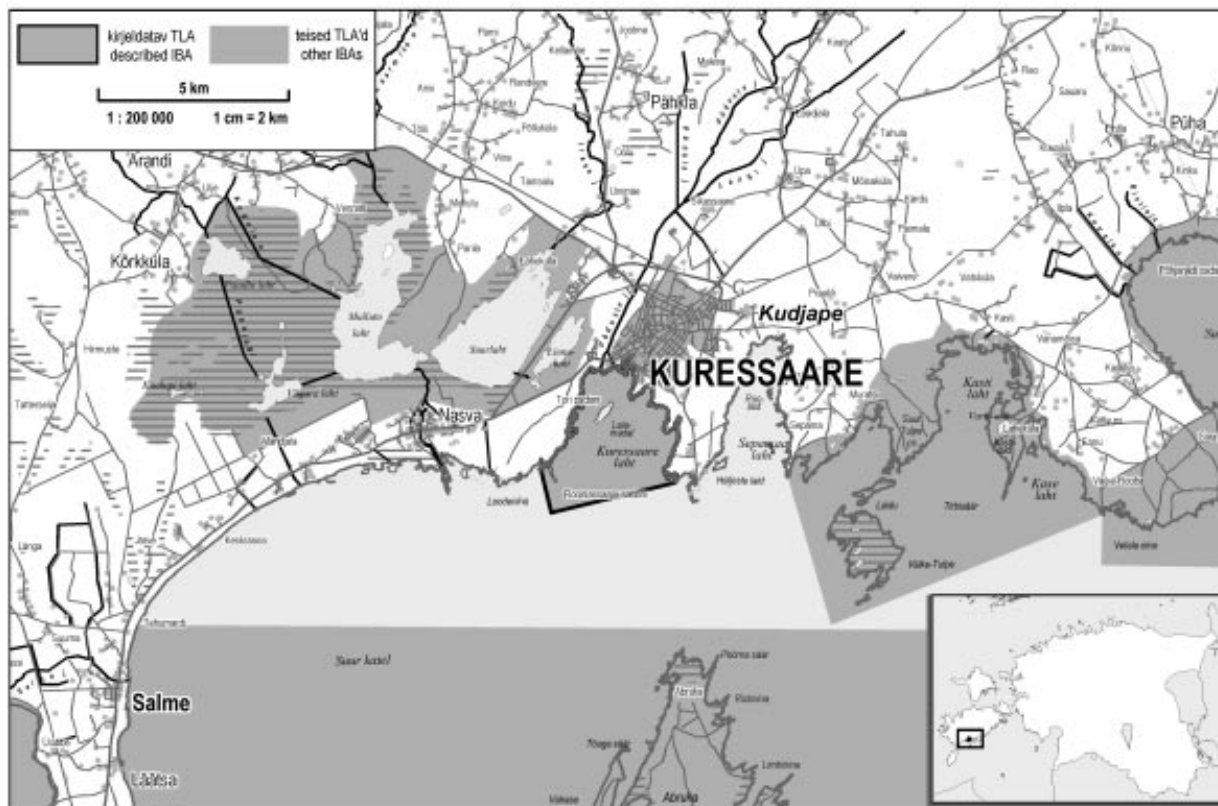
Kuressaare laht

Kuressaare Bay

050 (SA16) A4i, B1i

58°14'N 22°28'E

882 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Saaremaa lõunarannikul Kuressaare linnast lõunas asuv kuni 15 m sügavune väikeste laidudega merelaht.

Linnustik.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	P	1991-95	800	2800	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	P	1997	>1000	<3000	A	B1i

Kaitse. Kuressaare lahest kaevandatakse ravimuda. Suuremaid ohtusid linnustikule ei ole täheldatud.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. A sea bay with the depth up to 15 m on the southern coast of Saaremaa Island, with small islets. Main habitats are marine areas (100%). Main land uses are fishing, tourism/recreation and digging of curative-mud. Proposed IBA covered by West Estonian Archipelago Biosphere Reserve (1,560,000 ha). No major threats identified (unknown).

Elupaigad

Meri (100%; merelahed ja väinad)

Maakasutus

Kalapüük, turism/puhkemajandus, ravimuda kaevandamine

Ohud

Teadmata

Kaitsestaatus

Ala asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha).

Pammana poolsaar

Pammana peninsula

051 (SA17) B1i

58°38'N 22°32'E

0 – 2,5 m 758 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Hiiumaa ja Saaremaa vahel Soela väinas, Saaremaa põhjarannikul asuvat Pammana poolsaart ümbritsev kuni 15 m sügavune mereala arvukate laidude, rannaniitude ja roostikuga.

Linnustik.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	P	1995	>500	1500	A	B1i

Kaitse. Pammana poolsaare tipus asuvad rannaniidud vajavad traditsioonilise maa- kasutuse, niitmise ja karjatamise jätkumist, et säilitada nende väärtus kurvitsaliste pesitsusalana.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. A shallow (< 5 m) sea area around the Pammana peninsula on the northern coast of Saaremaa Island (in Soela Strait, between Hiiumaa and Saaremaa Island), with number of small islets, coastal meadows (saline and suprasaline coastal grasslands type, Paal *et al.* 1998) and reedbed. Altitude 0–2.5 m. Main habitats are marine areas (85%) and grasslands (15%). Main land uses are fishing, tourism/recreation and agriculture. Area belongs to the West Estonian Archipelago Biosphere Reserve (1,560,000 ha). No major threats identified.

Elupaigad

Meri (85%; merelahed, väinad ja abajad); rohumaa (15%)

Maakasutus

Kalapüük, turism/puhkemajandus, põllumajandus

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene- mine (A), kalapüük (C), puh- kemajandus/turism (C)

Kaitsestaatus

TLA asub Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealal (1 560 000 ha)

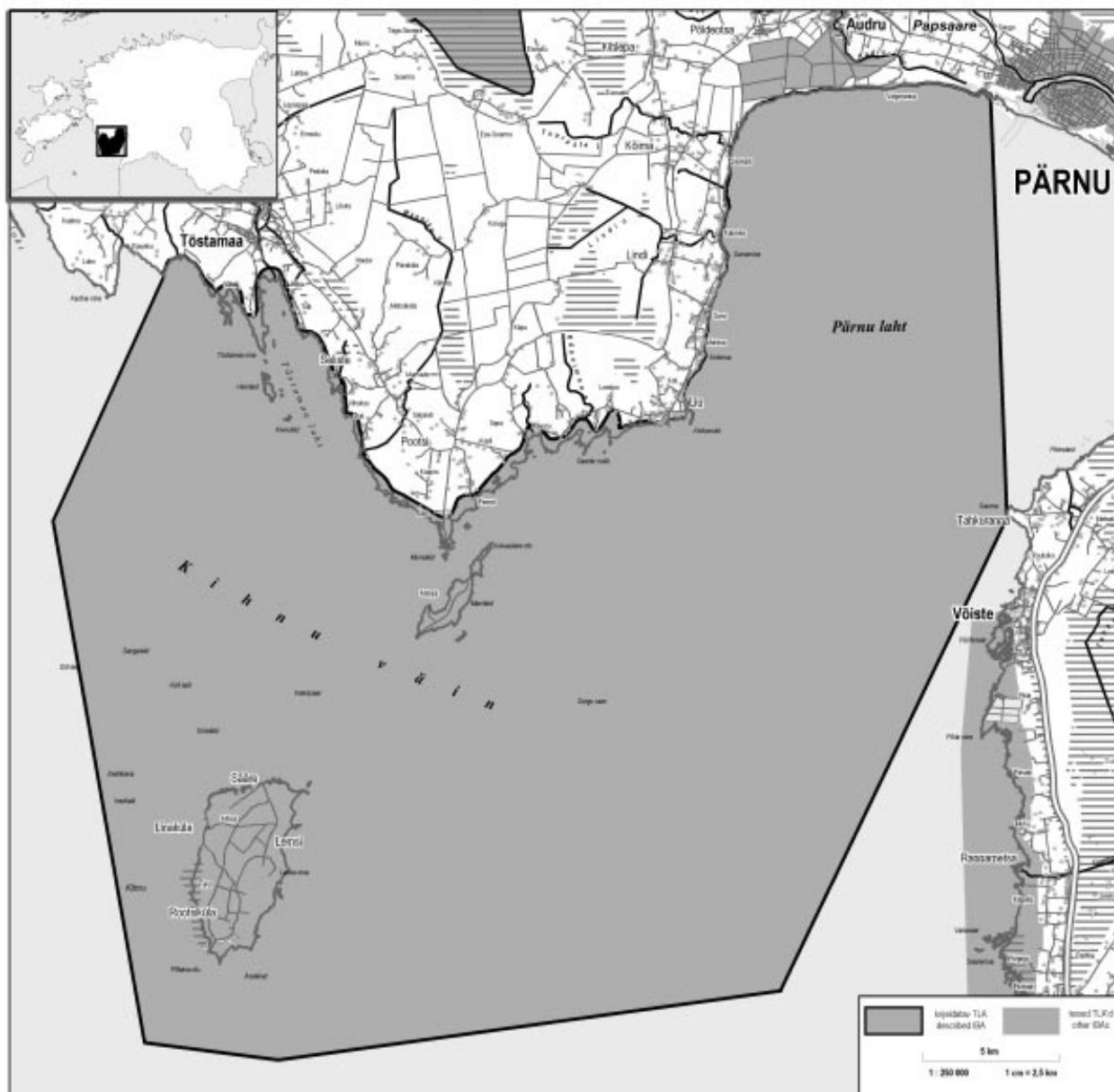
Pärnu laht

Pärnu Bay

052 (PÄ07) A4i, B1i, B2

58°12'N 24°10'E

0 – 9 m 80840 ha

Ala kirjeldus. Pärnu lahe TLA ühendab endas kaks IBA2000-s eraldi kirjeldatud ala (Kihnu väin (027) ja Pärnu laht (029)) üheks suuremaks (uus rahvusvaheline kood 052). TLA kujutab endast saarte, väikeste laidude ja madalaveeliste (< 2 m) lahtedega kuni 12 m sügavust ranniku- ja avamerepiirkonda Edela-Eestis Tõstamaa laidude, Kihnu saare ja mandri vahel. Alale on iseloomulik küllaltki aktiivne turismitegevus ja meretransport ning intensiivne kalapüük. Piirkonna hüdrograafilist iseloomu mõjutab paiknemine Pärnu jõe suudmealal.

Linnustik. Pärnu laht koos Kihnu väinaga on väga oluline rändavatele veelindudele, eriti hanelistele. Veel säilinud rannaniidud ja ranniku märgalad pakuvad soodsaid pesitsusvõimalusi olulisele hulgale kurvitulistest.

Elupaigad

Meri (95%; merelahed ja väinad)

Maakasutus

Kalapüük, looduskaitse ja uurimistöö, turism/ puhkemajandus

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähenemine (A), kalapüük (A), lindude häirimine (A), puhkemajandus/turism (A), mittesäästlik majandamine (A)

Kaitsestaatus

247,5 ha ulatuses kattub TLA mitme maastikukaitsealaga: Sangelaid (21,4 ha), Manilaid ja Annilaid (201,3 ha), Sorgu saar (3,4 ha), Tõstamaa laidud (21,4 ha)

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Punakurk-kaur* (<i>Gavia stellata</i>)	P	1996	Arvukas	–		A4i, B1i
Järvekaur* (<i>Gavia arctica</i>)	P	1996	Arvukas	–		A4i, B1i
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	N	1997	–	6000	A	A4i, B1i
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	P	1996	–	3000	A	B1i
Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	N	1995-97	>1000	>2000	A	B1i
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1990-99	>500	<10000	A	A4i, B1i
Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	P	1990-99	400	500	A	B1i
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	P	1991-99	<10000	>15000	A	A4i, B1i
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	P	1995-97	12000	16000	A	B1i
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	P	1995-99	<500	600	A	B1i
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	P	1993-99	<5000	57000	A	A4i, B1i
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	P	1993-99	57000	264000	B	A4i, B1i
Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	P	1999	103000	132000	A	A4i, B1i
Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>)	P	1993-99	2500	60000	A	A4i, B1i
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	N	1995-97	>3000	4500	A	A4i, B1i
Risla (<i>Calidris alpina</i>)	B	1996-98	–	<25 p.	A	B1i
Mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)	B	1994	45 p.	–	B	B2
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	B	1996-98	–	>200 p.	A	B2
Kalakajakas (<i>Larus canus</i>)	B	1996-97	600 p.	800 p.	A	B2
Tutt-tiir (<i>Sterna sandvicensis</i>)	B	1997	–	<120 p.	A	B2

Märkus: * – *G. stellata*/*G. arctica* >3000 peatumata läbirändel; p. – paari

Kaitse. Peamised TLA-d ohustavad tegurid on turism, meretransport ja sellest tulenev kütteõlidega saaste oht, alakarjatamisest tingitud rannaniitude roostumine, reguleerimata jahindus. Hiljemalt aastaks 2010 peavad Tõstamaa laiud koos ümbritseva merega (21,4 ha) olema nimetatud rahvusvaheliselt tähtsaks märgalaks e. Ramsari alaks. Kihnu väina planeeritakse looduspargi loomist. Teadustöö seisneb veelindude rände ja pesitsemise uuringutes.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. This is combined coastal-offshore area. It joins two IBAs (027, 029) described in Heath & Evans (2000) to one bigger area. A shallow sea area between Kihnu Island and the West Estonian mainland and part of the Pärnu Bay with the depth up to 9 m. The area includes a number of islands and islets. The coastline is indented with a number of peninsulas. The hydrography of the area is impacted by the outlet from the Pärnu river, and quasi-permanent hydrographical fronts are found. Main habitat is marine (95%). Pärnu Bay with Kihnu Strait are very important staging areas for migrating waterbirds, especially wildfowl, and supports important number of breeding waders and gulls/terns. 246 ha of IBA covered by different Landscape Reserves (Sangelaid islets, 21 ha; Manilaid islets and Annilaid islets, 201 ha; Sorgu island, 3 ha; Tõstamaa islets, 21 ha). A small part of the IBA is potential Ramsar Site (Tõstamaa islets, 21 ha). A Marine Park (Nature Park) is proposed at Kihnu Strait. Kihnu Strait is proposed as new Baltic Sea Protected Area (without the larger islands Kihnu, Manilaid and Sorgu) (Hägerhäll & Skov 1998). Main threats are abandonment/reduction of land management, fishing and disturbance to birds.

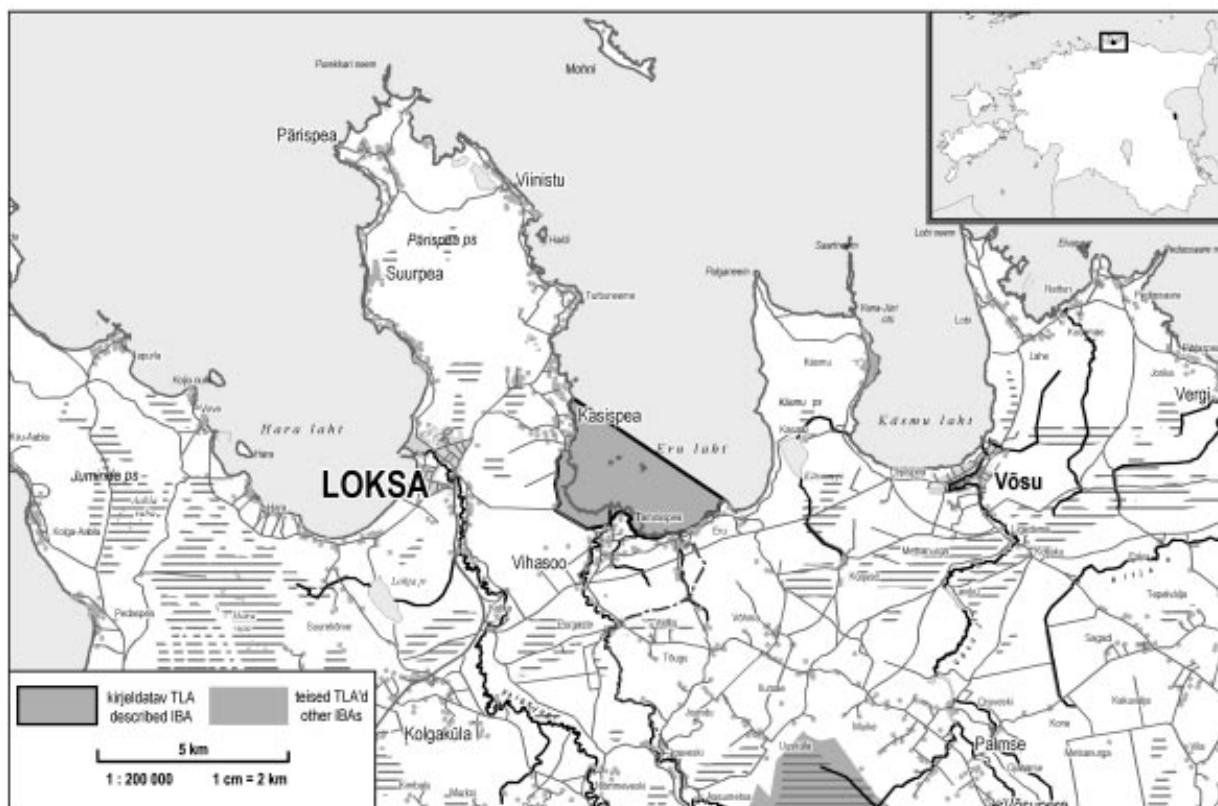
Eru laht

Eru Bay

053 (LV03) A4i, B1i

59°35'N 25°49'E

877 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Põhja-Eestis Pärissaar ps. ja Käsme ps. vahel asuv kuni 20 m sügavune väikeste laidudega merelaht. Lahe lõuna- ja edelarannikul asuvad Kassispea ja Vihaseo rannaniidud, mis vähesel kasutamise tõttu on suures osas roostunud.

Linnustik. 1993–94 olid Kassispea ja Vihaseo rannaniitudel kurvitsalistest arvukaimad pesitsejad punajalg-tilder (6 paari), kiivitaja (4 paari), tikutaja (2 paari). Pesitsejatena on Kassispea rannaniidul registreeritud veel luitsnoka-part, rägapart, sookiur jt. (Leibak & Lutsar 1996). Eru laht on oluline veelindude rändeaegne peatuskoht ja sulgimisala.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1990-99	200	<400	A	A4i, B1i
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	N	1999	–	600	A	B1i

Kaitse. Eru lahe lõunakalda rannaniitude hooldamine looks paremad tingimused veelindude ja kurvitsaliste pesitsemiseks alal.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. A sea bay with the depth up to 20 m on the northern coast of Estonia, with small islets. Main habitats are marine areas (95%). Main land uses are recreation/tourism, fishing, nature conservation and research. Important staging and moulting area for several waterbirds. IBA is covered by Lahemaa National Park. No major threats identified.

Elupaigad

Meri (95%; merelained ja väinad)

Maakasutus

Turism/puhkemajandus, kalapüük, looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Teadmata

Kaitsestaatus

Eru lahe TLA asub Lahemaa rahvusparkis

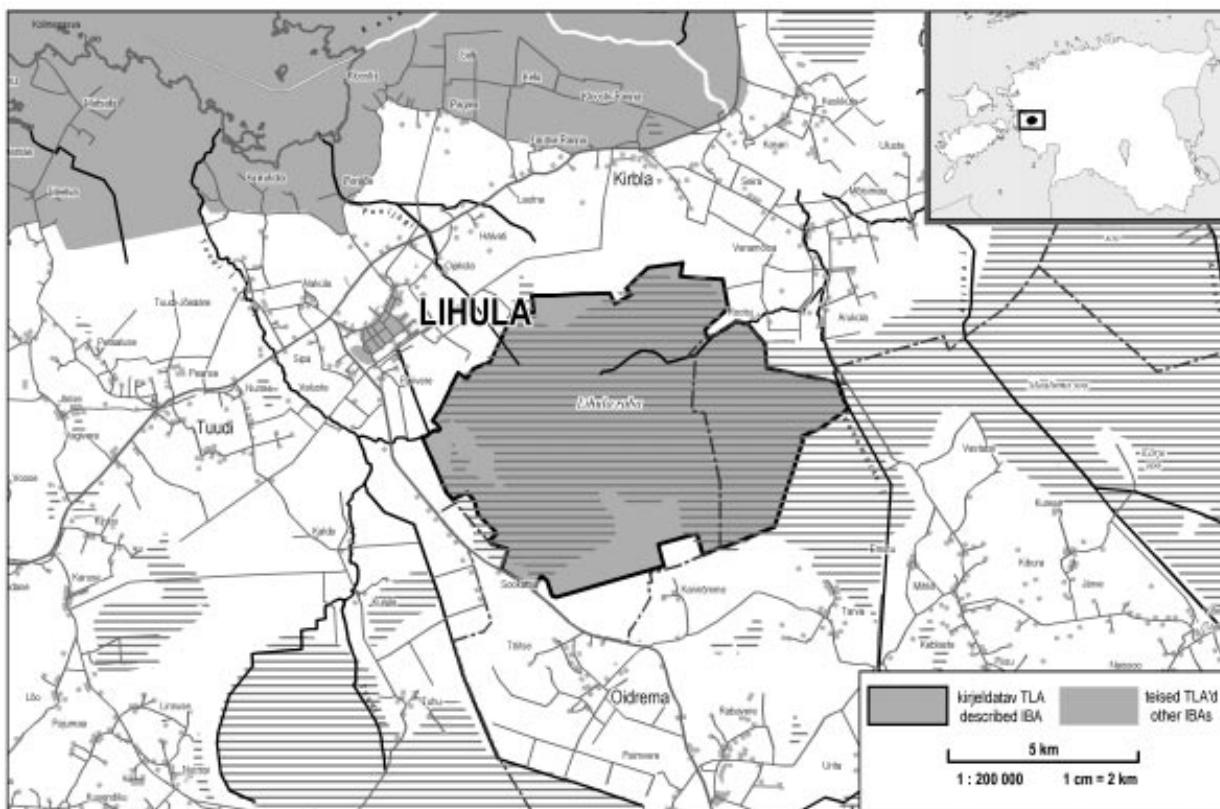
Lihula soo

Lihula Mire

054 (LÄ08) B2, B3

58°39'N 23°56'E

12 – 16 m 6010 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Lääne-Eestis paiknev soo, mis moodustab osa suuremast Lavassaare-Avaste-Lihula soostikust. Lihula soo idaosas levib puis-madalsoo, lääneosas älverikas lageraba (Lihula raba) ning lõunaosas lagesoo (Kiive soo) (Leivits *et al.* 1999).

Linnustik. Lihula rabas ja Kiive soos on kokku registreeritud 37 haudelinnu liiki. Lihula raba dominantliikideks on sookiur ja põldlõoke ning haudelinnustikku iseloomustab avamaaliikide suur osakaal. Raba haudelinnustikule on omane kurvitsaliste suur osakaal, tihe asustus ning liigirohkus (10 liiki). Rannaniitudele ja lageluhtadele karaktersete liikide suur arvukus rabas (mutsaba-vigle, tutkas, kiivitaja, punajalg-tilder jt.) on ilmselt põhjustatud Matsalu rannaniitude roostumisest ning osade sealsete liikide "ülekolimisest" rabasse. Kiive soo dominantliikideks osutusid 1998. aasta loenduste tulemusel sookiur, mudatilder, tikutaja ja punajalg-tilder (Leivits *et al.* 1999).

Elupaigad

Märgalad (100%; raba, madal-soo)

Maakasutus

Looduskaitse ja uurimistöö

Ohud

Kuivendus (B)

Kaitsestaatus

TLA kattub Lihula maastiku-kaitsealaga

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Mutsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)	B	1998	80 p.	-	A	B2
Rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>)	B	1998	72 p.	-	A	B3
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	B	1998	48 p.	-	A	B2
Sookiur (<i>Anthus pratensis</i>)	B	1998	433 p.	-	A	B3

Märkus: p. – paari

Kaitse. Lihula sood on kuivendustööd seni vähe mõjustanud. Paljude linnuliikide jaoks moodustavad niidud ja sood ühtse elupaiga, mida tuleks ka komplekselt kaitsta (nt. lülitada Lihula soostik rahvusvahelise tähtsusega Matsalu märgala koosseisu) (Leivits *et al.* 1999).

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. Wetland area in West-Estonia, SE from the Lihula Town. Main habitats are raised bogs and fens. In 1998 the breeding fauna of Lihula Bog and Kiive Fen was studied. Respectively 30 and 24 breeding species with overall density of 41.5 and 47.0 pairs/km² were observed in Lihula Bog and Kiive Fen. Lihula Mire is very suitable habitat for waders – 15.5 pairs/km² is the highest breeding density of waders in Estonian bogs (*Philomachus pugnax*, *Limosa limosa*, *Tringa totanus*, *Calidris alpina* etc.) (Leivits *et al.* 1999). IBA is covered by Lihula Landscape Reserve. No major threats identified.

Mustsaba-vigle (*Limosa limosa*)

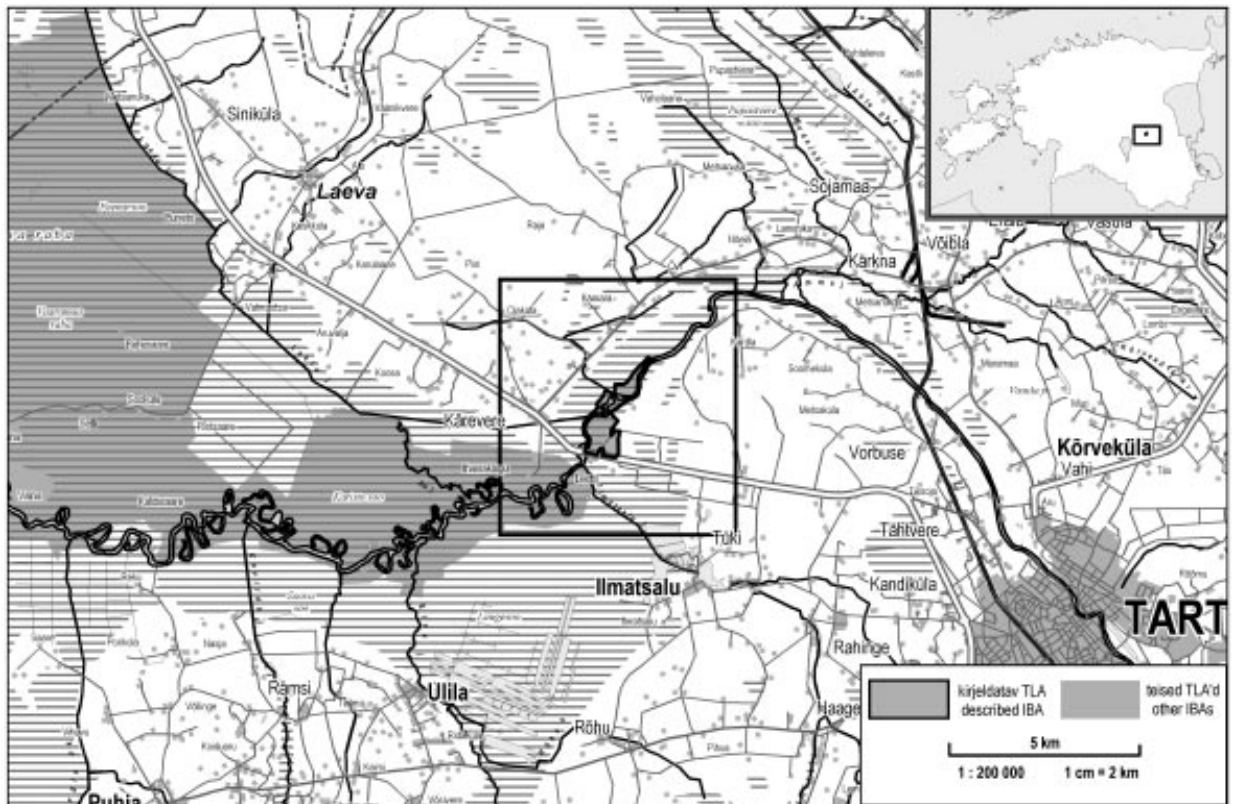
Kärevere luht

Kärevere flood-plain meadow

055 (TA06) A1

58°25'N 26°31'E

30 – 32 m 150 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Lõuna-Eestis Tartu–Tallinn maantee 15. km-l Kärevere sillast allavoolu Emajõe parem- ja vasakkaldal asuv perioodiliselt üleujutatav lageluht.

Linnustik. Oluline globaalselt ohustatud rohunepe mängu- ja pesitsusala.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Rohunepp (<i>Gallinago media</i>)	B	1990-99	15 p.	>50 p.	A	A1

Märkus: p. – paari

Kaitse. Ala vajab regulaarset ning õigeaegset niitmist. Veerežiimi muutmine (kraavimine) ei ole soovitatav.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. A flood-plain meadow in South-Estonia, 15 km NW from Tartu Town, near River Emajõgi. Main habitat is wetland (100%). Main land-use is agriculture and research. Very important breeding area for globally threatened *Gallinago media*. Main potential threat is abandonment or reduction of traditional land-use. Not protected.

Elupaigad

Märgalad (100%; luht, võsa)

Maakasutus

Põllumajandus

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene-
nemine (A)

Kaitsestaatus

Kaitsmata

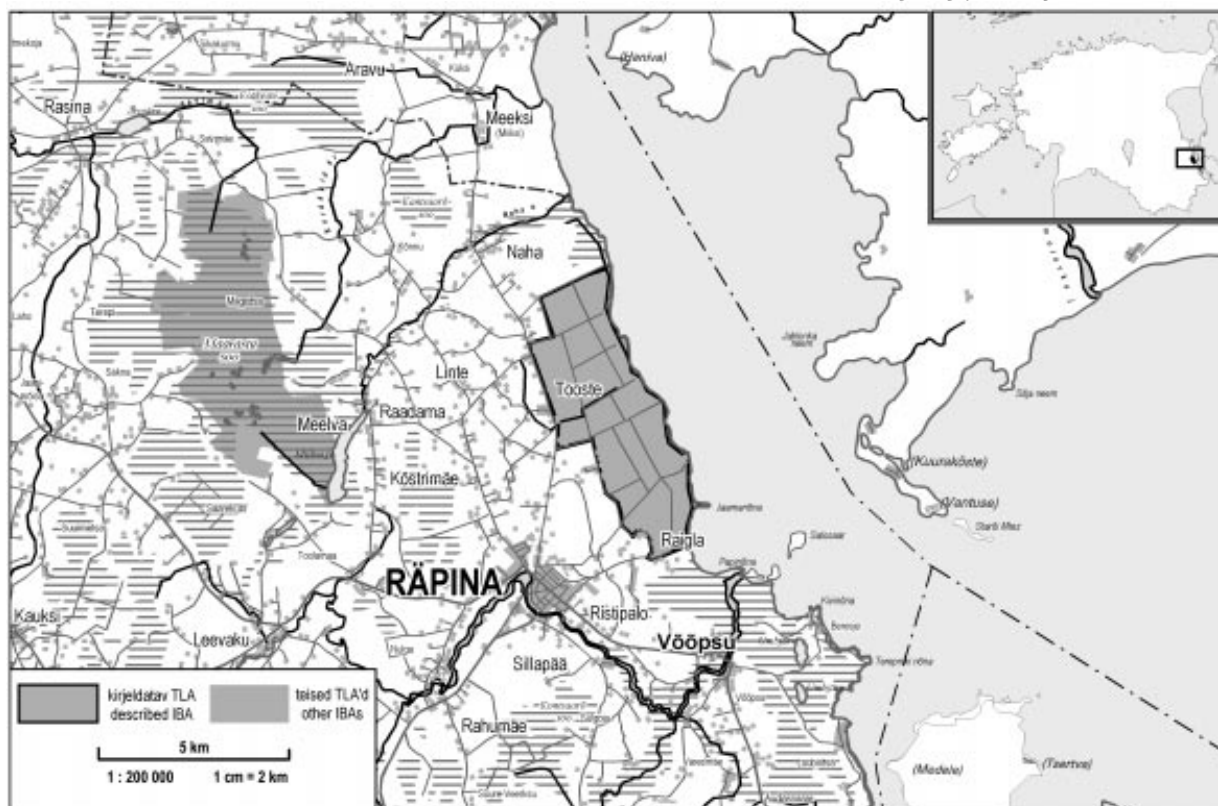
Räpina polder

Räpina polder

056 (PÕ03) A1, A4iii, B1i, B2

58°08'N 27°30'E

30 – 34 m 1052 ha

des võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Eesti idaosas, Räpina linnast kirdes Lämmijärve kaldal asuv poldrite süsteem. Põllumajandusliku tegevuse hääbumise tõttu roostub ja võsastub ala kiiresti. Poldri pumbasüsteemid ei tööta, mistõttu ala veerežiim on väga kõikuv. Muuhulgas soodus piirkond paljudele kahepaiksetele (vee-, rohu-, raba- ja mudakonn, harilik kärnkonn).

Linnustik. Räpina polder on väga oluline veelindude rändeaegne peatuspaik Ida-Eestis. A. Leito andmeil pesitseb alal kontsentreerunult üle 3000 paari linde, näiteks punapea-vart (> 30 paari), tuttvart (~ 50 paari), lauk, (> 100 paari), rägapart (> 30 paari), piilpart, viupart, mustviires, tutt-, hallpõsk-, sarvikpütt jt.). Sügisrände ajal peatub alal regulaarselt üle 300 sookure.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Suur-laukhani (<i>Anser albifrons</i>)	P	90-ndad	3000	-	A	B1i
Rukkiräak (<i>Crex crex</i>)	B	1998-99	20 p.	-	A	A1
Väikekajakas (<i>Larus minutus</i>)	B	1998-99	100 p.	-	A	B2

Märkus: p. – paari

Kaitse. Probleemiks on alal peatuvate ja pesitsevate lindude liigne häirimine. Kõikuv veerežiim võib viia veelindude pesade hukkumiseni. Vajalik on kaaluda ala kaitse alla võtmist ning kaitsekorralduskava koostamist.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. A polder complex near Räpina Town in eastern Estonia. In small parts the land is used for haymaking. Räpina polder is an important staging area for migrating wildfowl, especially *Anser albifrons*. The site holds 20,000 or more waterbirds on a regular basis. Important breeding area for several waterbirds, more than 3000 pairs in total, e.g. *Aythya ferina* (>30 pairs), *Aythya fuligula* (~ 50 pairs), *Fulica atra* (> 100 pairs) etc. The main threat is the reduction of land management in area, as well as unsustainable hunting and disturbance to birds. The area requires moderate agricultural activity to maintain suitable habitats. Research involves the monitoring of migrating waterbirds.

Elupaigad

Tehismaastik (90%; kultuur-rohumaa), võsa (5%)

Maakasutus

Põllumajandus

Ohud

Maakasutuse lakkamine/vähene-mine (A), lindude häirimine (A)

Kaitsestaatus

Kaitsmata

Ala kirjeldus. Muudatus piiri-

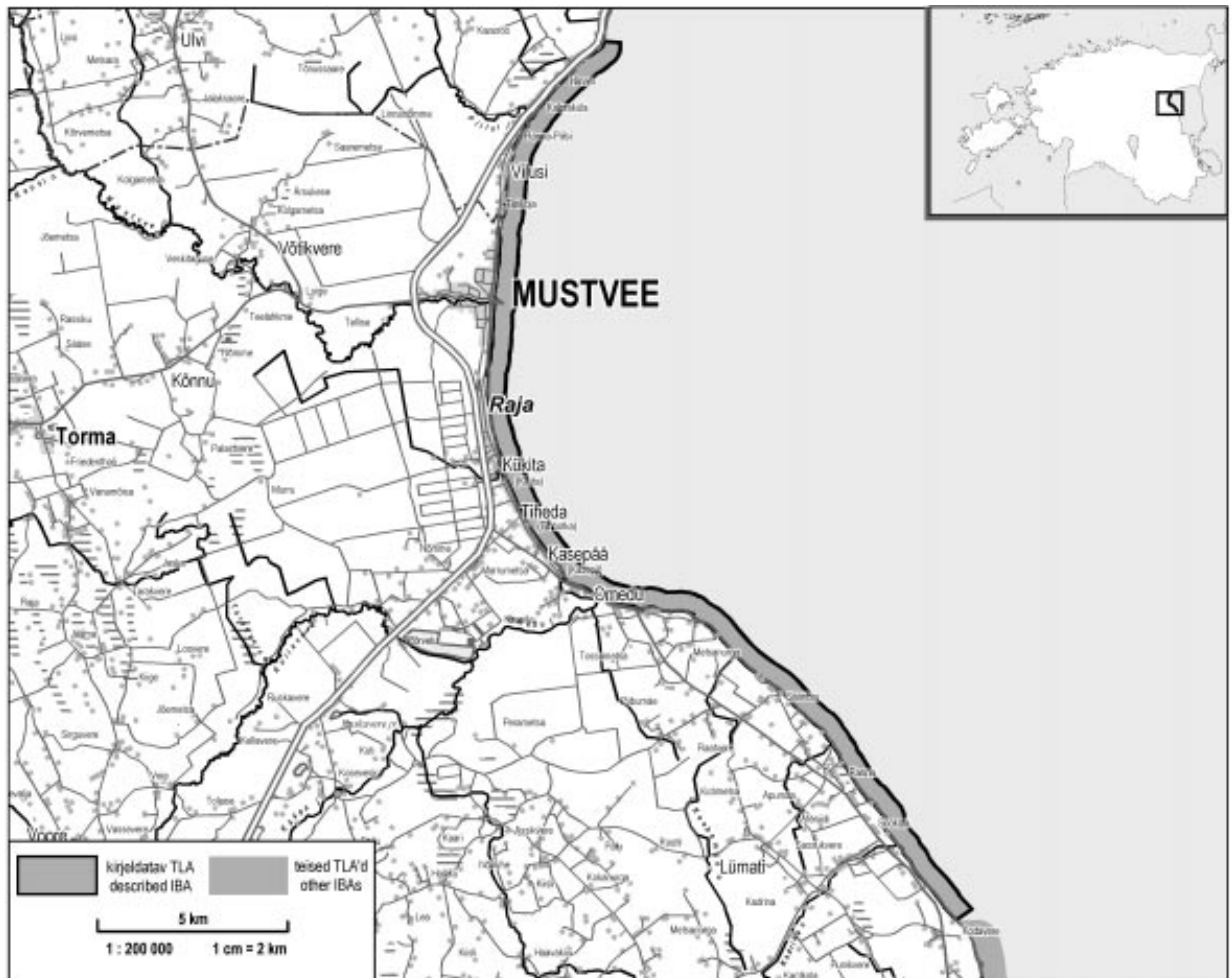
Mustvee-Omedu rannik

Mustvee-Omedu coast

057 (TA06) A4i, B1i

58°48'N 26°58'E

30 m 1502 ha

Ala kirjeldus. Muudatus piirides võrreldes IBA2000-ga: täielikumate andmete põhjal valitud uus TLA. Peipsi järve läänekaldal, Ninasi külast kuni Pärsikivini ulatav 500 m laiune ja kuni 2 m sügavune veeala.

Linnustik. Regulaarne väikeluige rändeaegne peatumisala.

Liik	Esin.	Aasta	Min.	Max.	Usald.	Krit.
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus</i>)	P	1994-98	2000	6000	A	A4i, B1i

Kaitse. Alal peatuvate veelindude jaoks sobiliku elupaiga säilumine sõltub peamiselt Peipsi järve üldisest seisukorrast ja käekäigust tulevikus.

Boundary changes from IBA2000: The site is a new IBA selected on the basis of more complete data. A shallow (< 2 m), 500 m wide and 31 km long area on the western coast of Lake Peipsi. Main habitat is wetland (100%; standing freshwater). Main land-use is fishing and tourism/recreation). Important staging area for *Cygnus columbianus*. Not protected. No major threats identified.

Elupaigad

Märgala (100%; mageveelised seisuveekogud)

Maakasutus

Kalapiiük, turism/puhkemajandus

Ohud

Teadmata

Kaitsestaatus

Kaitsmata

Kasutatud kirjandus / References

- Ader, A., Kuresoo, A., Luigujõe, L. & Ots, M. 1993. Ropka-lhaste luha linnustikust 1992 aastal (käikiri EOÜ-s).
- BirdLife International 1995. IBA criteria, categories and thresholds. (Unpublished report) BirdLife International, Cambridge.
- Collar, N.J., Crosby, M.J. & Stattersfield, A.J. 1994. Birds to watch 2: the worlds list of threatened birds. Cambridge, UK: BirdLife International (Conservation Series 4).
- Cramp, S. *et al.* 1977–1994. The birds of the western Palearctic. Vols 1–9. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Eestimaa Looduse Fond 1998. Ramsari konventsioon ja rahvusvahelise tähtsusega märgalad Eestis. Eesti Loodusfoto, Tartu.
- Estonian Fund for Nature 1996. Report of Wetland Inventory Work in Estonia. Tartu.
- Grimmett, R.F.A. & Jones, T.A. 1989. Important Bird Areas in Europe. Cambridge, UK: International Council for Bird Preservation (Techn. Publ. 9).
- Hagemeijer, E.J.M. & Blair, M.J., (eds.) 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T & A D Poyser, London.
- Heath, M.F. & Evans, M.I., (eds.) 2000. Important Bird Areas in Europe: Priority sites for conservation. 2 vols. Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No.8).
- Hägerhäll, B. & Skov, H. 1998. Proposal for Offshore Baltic Sea Protected Areas (BSPAs). Expert-Report to HELCOM EC-NATURE.
- IBA Teated. Tähtsate linnupaikade projekti (IBA) infoleht nr. 1. [IBA News. Newsletter of the IBA project. No. 1.]. Koost. M. Ots. Eesti Ornitoloogiaühing. (in Estonian)
- IBA Teated. Tähtsate linnupaikade projekti (IBA) infoleht nr. 2. [IBA News. Newsletter of the IBA project. No. 2.]. Koost. M. Ots. Eesti Ornitoloogiaühing. (in Estonian)
- IUCN 1994. Guidelines for protected area management categories. Gland, Switzerland: IUCN– The World Conservation Union.
- Kokovkin, T., (ed.) 1997. Background data for Irbe Strait BSPA. Research Centre “Arhipelaag” (manuscript).
- Leibak, E. & Lutsar, L. (toim.) 1996. Eesti ranna- ja luhaniidud. Estonian coastal and floodplain meadows. Kirjameeste Kirjastus, Tallinn.
- Leito, A. 1993. Bird-watching localities in Estonia. Tartu.
- Leito, A. & Martinson, M. 1999. Laidu saare linnustik Saaremaal aastail 1994–1999. [The bird fauna of the islet Laidu near Saaremaa 1994–1999]. Linnurada, 2. (in Estonian, with English summary)
- Leivits, A. (koost.) 1998. Liikide ja koosluste seire: rabalindude seire. 1998. aasta aruanne (käikiri).
- Leivits, A. (koost.) 1999. Liikide ja koosluste seire: rabalindude seire. 1999. aasta aruanne (käikiri).
- Leivits, A., Klein, A., Kruus, A., Soppe, A. & Vilbaste E. 1999. Lihula raba ja Kiive soo haudelinnustik 1998. aastal. [The breeding bird fauna of Lihula Bog and Kiive Fen in 1998]. Linnurada, 1. (in Estonian, with English summary)
- Lilleleht, V. 1992. Linnupaigaregister. [IBA register]. Hirundo 11: 15–16. (in Estonian)
- Lilleleht, V. & Hint, E. 1992. Teeme oma linnupaigaregistri. [Let's make our own IBA register]. Eesti Loodus 5: 284–285. (in Estonian, with English summary)
- Lilleleht, V. & Leibak, E. 1993. Eesti lindude süstemaatiline nimestik, staatus ja arvukus. [List, status and numbers of Estonian birds], Hirundo 1 (12). (in Estonian, with English summary)
- Lilleleht, V. (koost.) 1998. Eesti punane raamat. [Red Data Book of Estonia]. Eesti Teaduste Akadeemia looduskaitse komisjon, Tartu. (in Estonian with English summary)
- Lõhmus, A., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Lilleleht, V., Kose, M., Leivits, A., Luigujõe, L. & Sellis, U. 1998. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus. [Status and numbers of Estonian birds]. Hirundo (11) 2: 63–83. (in Estonian, with English summary)
- Ojaste, I. 1998. Hullo lahe lindude haudelinnustik. [Breeding bird fauna of Hullo Bay, Vormsi]. Linnurada, 2. (in Estonian)
- Ojaste, I., Ojaste, K. & Leito, A. 1999. Marimetsa looduskaitseala linnustik. [The bird fauna of Marimetsa Nature Reserve]. Linnurada, 1. (in Estonian, with English summary)
- Ots, M. & Kalamees, A. (2000). Estonia. Pp. 205–224 in Heath, M.F. & Evans, M.I., eds. (2000) Important Bird Areas in Europe: Priority sites for conservation. 1: Northern Europe. Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 8)
- Paal, J., Ilomets, M., Fremstad, E., Moen, A., Børset, E., Kuusemets, V., Truus, L. & Leibak, E. 1998. Estonian Wetlands Inventory 1997. Publication of the Project “Estonian Wetlands Conservation and Management”. Eesti Loodusfoto, Tartu.
- Rose, P.M. & Scott, D.A. 1997. Waterfowl Population Estimates – Second Edition, Wageningen, The Netherlands: Wetlands International (Wetlands International Publ. No. 44).
- Scott, D.A. & Rose, P.M. 1996. Atlas of Anatidae populations in Africa and Western Europe. Wageningen, The Netherlands: Wetlands International (Wetlands International Publ. No. 41).
- Skov, H., Vaitkus, G., Flensted, K.N., Grishanov, G., Kalamees, A., Kondratyev, A., Leivo, M., Luigujõe, L., Mayr, C., Rasmussen, J.F., Raudonikis, L., Scheller, W., Sidlo, P.O., Stipnice, A., Struwe-Juhl, B. & Welander, B. 2000. Inventory of coastal and marine Important Bird Areas in the Baltic Sea. BirdLife International. Cambridge.
- Stattersfield, A.J., Crosby, M.J., Long, A.J., & Wege, D.C. 1998. Endemic bird areas of the world: priorities for bird conservation. Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series no. 7).
- Tucker, G.M. & Heath, M.F. 1994. Birds in Europe: their conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series no.3).
- Valk, U. 1998. Eesti sood. [Estonian Peatland]. Valgus, Tallinn. (in Estonian, with English summary)
- Viron Lintuseura 1998. Lintuhavaintoja Virola 1990–1997. [Bird observations from Estonia]. Helsinki. (in Finnish)

Lisa 1. Kriteeriumide A4i ja B1i arvulised künnised koonduvate liikide populatsioonidele (Eestit puudutavad liigid).
Annex I. Population thresholds for congregatory species for IBA criteria A4i and B1i (species of Estonian importance).

LIIK/SPECIES		A4i	B1i	Populatsioon/ Population	LIIK/SPECIES		A4i	B1i	Populatsioon/ Population
Punakurk-kaur	<i>Gavste</i>	750	750	talvitus/wintering	Merisk	<i>Haeost</i>	11000	9000	talvitus/wintering
Järvekaur	<i>Gavarc</i>	1200	1200	pesitsus/breeding	Naaskelnokk	<i>Recavo</i>	1100	700	pesitsus/breeding
Tuttpütt	<i>Podcri</i>	3000	1500	talvitus/wintering	Väiketüll	<i>Chadub</i>	3200	3200	
Hallpösk-pütt	<i>Podgri</i>	400	150	talvitus/wintering	Liivatüll	<i>Chahia</i>	2400	2400	
Sarvikpütt	<i>Podaur</i>	300	250	talvitus/wintering	Rüüt	<i>Pluapr</i>	10000	10000	pesitsus/breeding
Kormoran	<i>Phacar</i>	4200	1200		Plüü	<i>Plusqu</i>	1500	1500	
Hallhaigur	<i>Ardcin</i>	4500	4500	pesitsus/breeding	Kiivitaja	<i>Vanvan</i>	70000	70000	
Must-toonekurg	<i>Cicnig</i>	210	200	pesitsus/breeding	Suurisla	<i>Calcan</i>	8500	3500	talvitus/wintering
Valge-toonekurg	<i>Ciccic</i>	4850	4000	pesitsus/breeding	Leeterisla	<i>Calalb</i>	1200	1200	talvitus/wintering
Kühmnokk-luik	<i>Cygolo</i>	2900	2100		Väikerisla	<i>Calmin</i>	2100	2100	talvitus/wintering
Väikeluik	<i>Cygcol</i>	175	170		Värbrisla	<i>Caltem</i>	3000	3000	talvitus/wintering
Laululuik	<i>Cygcyg</i>	730	400		Kövernokk-risla	<i>Calfer</i>	4500	4500	talvitus/wintering
Rabahani	<i>Ansfab</i>	3800	3000		Meririsla	<i>Calmar</i>	500	500	talvitus/wintering
Suur-laukhani	<i>Ansalb</i>	12800	6000		Risla	<i>Calalp</i>	22000	200	
Väike-laukhani	<i>Ansery</i>	250	250		Tutkas	<i>Phipug</i>	33000	33000	talvitus/wintering
Hallhani	<i>Ansans</i>	3500	200		Tikutaja	<i>Galgat</i>	54000	47000	pesitsus/breeding
Valgepösk-lagle	<i>Braleu</i>	2200	1760		Rohunepp	<i>Galmed</i>	300	250	pesitsus/breeding
Mustlagle	<i>Braber</i>	3250	3000		Mustsaba-vigle	<i>Limlim</i>	4200	3500	
Ristpart	<i>Tadtad</i>	3750	3000		Vöötsaba-vigle	<i>Limlap</i>	1000	1000	talvitus/wintering
Viupart	<i>Anapen</i>	18000	12500		Väikekoovitaja	<i>Numpna</i>	6500	6500	
Rääkspart	<i>Anastr</i>	1300	300		Suurkoovitaja	<i>Numarq</i>	3500	3500	pesitsus/breeding
Piilpart	<i>Anacre</i>	14000	4000		Tumetilder	<i>Triery</i>	720	720	
Sinikael-part	<i>Anapla</i>	83000	50000		Punajalg-tilder	<i>Tritot</i>	3000	1500	talvitus/wintering
Soopart	<i>Anacu</i>	12600	600		Heletilder	<i>Trineb</i>	1800	1800	
Rägapart	<i>Anaque</i>	20000	20000		Metstilder	<i>Trioch</i>	10000	10000	
Luitsnokk-part	<i>Anacly</i>	4900	400		Mudatilder	<i>Trigla</i>	11000	11000	pesitsus/breeding
Punapea-vart	<i>Aytfer</i>	13500	3500		Vihitaja	<i>Acthyp</i>	15000	15000	
Tuttvart	<i>Aytful</i>	16000	10000		Kivirullija	<i>Areint</i>	700	700	talvitus/wintering
Merivart	<i>Aytmar</i>	4600	3100		Väikekajakas	<i>Larmin</i>	680	680	pesitsus/breeding
Hahk	<i>Sommol</i>	18830	13500		Naerukajakas	<i>Larrid</i>	65000	60000	pesitsus/breeding
Kirjuhahk	<i>Polste</i>	300	300		Kalakajakas	<i>Larcan</i>	16000	16000	
Aul	<i>Clahye</i>	47500	46000		Tömmukajakas	<i>Larfus</i>	6000	2000	
Mustvaeras	<i>Melnig</i>	16000	16000		Höbekajakas	<i>Lararg</i>	27000	14000	pesitsus/breeding
Tömmuvaeras	<i>Melfus</i>	10000	10000		Merikajakas	<i>Larmar</i>	4800	4800	pesitsus/breeding
Sõtkas	<i>Buccla</i>	4200	3000		Räusktiir	<i>Stecas</i>	150	50	pesitsus/breeding
Väikekoskel	<i>Meralb</i>	900	250		Tutt-tiir	<i>Stesan</i>	2800	1500	
Rohukoskel	<i>Merser</i>	1850	1250		Jõgitiir	<i>Stehir</i>	7800	6000	pesitsus/breeding
Jääkoskel	<i>Mermer</i>	2200	2000		Randtiir	<i>Steaea</i>	13000	13000	
Täpikhuik	<i>Porana</i>	?	80 p.		Väiketiir	<i>Stealb</i>	900	340	pesitsus/breeding
Rukkirääk	<i>Crex crex</i>	45 p.	45 p.		Mustviires	<i>Chlnig</i>	1700	1700	pesitsus/breeding
Lauk	<i>Fulatr</i>	40000	15000	talvitus/wintering	Alk	<i>Alctor</i>	5400p.	100p.	
Sookurg	<i>Grugru</i>	1550	600	pesitsus/breeding	Krüüsel	<i>Cepgry</i>	3000p.	150p.	
					Kaldapääsuke	<i>Riprip</i>	120000	60000	

Märkus: kõik populatsioonide künnised on antud isendites, kui pole vastavat märget "p." – paari. Liikide ja isendite omavaheliseks konverteamistamiseks on kasutatud korrutamis- või jagamisfaktori 3 (Heath & Evans 2000).

Lisa 2. Üle-euroopalise kaitseväärtusega (SPEC) liigid Eestis (pesitsejad).
Annex II. Species of European Conservation Concern (SPEC) in Estonia (breeders).

SPEC 1 liigid (TLA kategooria A1) /
SPEC 1 species (IBA category A1)

Suur-konnakotkas	<i>Aquila clanga</i>
Rukkirääk	<i>Crex crex</i>

SPEC 2 liigid (TLA kategooria B2) /
SPEC 2 species (IBA category B2)

Valge-toonekurg	<i>Ciconia ciconia</i>
Rohunepp	<i>Gallinago media</i>
Mustsaba-vigle	<i>Limosa limosa</i>
Punajalg-tilder	<i>Tringa totanus</i>
Kalakajakas	<i>Larus canus</i>
Tutt-tiir	<i>Sterna sandvicensis</i>
Krüüsel	<i>Cephus grylle</i>
Öösorr	<i>Caprimulgus europaeus</i>
Siniraag	<i>Coracias garrulus</i>
Roherähn	<i>Picus viridis</i>
Nõmmelööke	<i>Lullula arborea</i>
Lepalind	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Põldtsiitsitaja	<i>Emberiza hortulana</i>

SPEC 3 liigid (TLA kategooria B2) /
SPEC 3 species (IBA category B2)

Järvekaur	<i>Gavia arctica</i>
Hüüp	<i>Botaurus stellaris</i>
Must-toonekurg	<i>Ciconia nigra</i>
Rääkspart	<i>Anas strepera</i>
Soopart	<i>Anas acuta</i>
Rägapart	<i>Anas querquedula</i>
Merivart	<i>Aythya marila</i>
Tõmmuvaeras	<i>Melanitta fusca</i>
Must-harksaba	<i>Milvus migrans</i>
Merikotkas	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Madukotkas	<i>Circus gallicus</i>
Välja-loorkull	<i>Circus cyaneus</i>
Väike-konnakotkas	<i>Aquila pomarina</i>
Kaljukotkas	<i>Aquila chrysaetos</i>
Kalakotkas	<i>Pandion haliaetus</i>
Tuuletallaja	<i>Falco tinnunculus</i>
Punajalg-pistrik	<i>Falco tinnunculus</i>
Teder	<i>Tetrao tetrix</i>
Nurmkana	<i>Perdix perdix</i>
Põldvutt	<i>Coturnix coturnix</i>
Sookurg	<i>Grus grus</i>
Risla	<i>Calidris alpina</i>
Mudanep	<i>Lymnocyrtus minimus</i>
Metskurvits	<i>Scolopax rusticola</i>
Suurkoovitaja	<i>Numenius arquata</i>
Mudatilder	<i>Tringa glareola</i>
Väikekajakas	<i>Larus minutus</i>
Räusktiir	<i>Sterna caspia</i>
Väiketiir	<i>Sterna albifrons</i>
Mustviies	<i>Chlidonias niger</i>
Turteltuvi	<i>Streptopelia turtur</i>
Kassikakk	<i>Bubo bubo</i>
Sooräts	<i>Asio flammeus</i>
Jäälind	<i>Alcedo atthis</i>
Väänkael	<i>Jynx torquilla</i>
Hallpea-rähn	<i>Picus canus</i>
Kolmvarvas-rähn	<i>Picus tridactylus</i>

Tuttlööke
Põldlööke
Kaldapääsuke
Suitsupääsuke
Nõmmekiur
Hall-kärbsenäpp
Punaselg-õgija
Hallõgija

Galerida cristata
Alauda arvensis
Riparia riparia
Hirundo rustica
Anthus campestris
Muscicapa striata
Lanius collurio
Lanius excubitor

SPEC 4 liigid (TLA kategooria B3) /
SPEC 4 species (IBA category B3)

Laululuik	<i>Cygnus cygnus</i>
Valgepõsk-lagle	<i>Branta leucopsis</i>
Punapea-vart	<i>Aythya ferina</i>
Herilaseviu	<i>Pernis apivorus</i>
Soo-loorkull	<i>Circus pygargus</i>
Täpikhuik	<i>Porzana porzana</i>
Väikehuik	<i>Porzana parva</i>
Naaskelnokk	<i>Recurvirostra avosetta</i>
Rüüt	<i>Pluvialis apricaria</i>
Tutkas	<i>Philomachus pugnax</i>
Väikekoovitaja	<i>Numenius phaeopus</i>
Tõmmukajakas	<i>Larus fuscus</i>
Merikajas	<i>Larus marinus</i>
Alk	<i>Alca torda</i>
Õõnetuvi	<i>Columba oenas</i>
Kaelustuvi	<i>Columba palumbus</i>
Kodukakk	<i>Strix aluco</i>
Sookiur	<i>Anthus pratensis</i>
Võsaraat	<i>Prunella modularis</i>
Punarind	<i>Erithacus rubecula</i>
Ööbik	<i>Luscinia luscinia</i>
Kadakatäks	<i>Saxicola rubetra</i>
Musträstas	<i>Turdus merula</i>
Hallrästas	<i>Turdus pilaris</i>
Laulurästas	<i>Turdus philomelos</i>
Vainurästas	<i>Turdus iliacus</i>
Hoburästas	<i>Turdus viscivorus</i>
Võsa-ritsiklind	<i>Locustella naevia</i>
Jõgi-ritsiklind	<i>Locustella fluviatilis</i>
Roo-ritsiklind	<i>Locustella luscinioides</i>
Kõrkja-roolind	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>
Soo-roolind	<i>Acrocephalus palustris</i>
Tiigi-roolind	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>
Käosulane	<i>Hippolais icterina</i>
Vööt-pöösallind	<i>Sylvia nisoria</i>
Pruunsalg-pöösallind	<i>Sylvia communis</i>
Aed-pöösallind	<i>Sylvia borin</i>
Mustpea-pöösallind	<i>Sylvia atricapilla</i>
Mets-lehelind	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>
Pöialpoiss	<i>Regulus regulus</i>
Must-kärbsenäpp	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Tutt-tihane	<i>Parus cristatus</i>
Sinitihane	<i>Parus caeruleus</i>
Hakk	<i>Corvus monedula</i>
Metsvint	<i>Fringilla coelebs</i>
Koldvint	<i>Serinus serinus</i>
Rohevint	<i>Carduelis chloris</i>
Siisike	<i>Carduelis spinus</i>
Kanepilind	<i>Carduelis cannabina</i>
Männi-käbilind	<i>Loxia pytyopsittacus</i>
Talvike	<i>Emberiza citrinella</i>

Lisa 3. Kasutatud lühendid.
Annex III. Abbreviations.

EOS	<i>Estonian Ornithological Society / Eesti Ornitoloogiaühing</i>
EOÜ	<i>Eesti Ornitoloogiaühing / Estonian Ornithological Society</i>
IBA	<i>Important Bird Area / Tähtis linnuala</i>
IBA2000	Heath, M.F. & Evans, M.I., (eds.) 2000. <i>Important Bird Areas in Europe: Priority sites for conservation</i> . 2 vols. Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No.8).
IZB	<i>Institute of Zoology and Botany / Zooloogia ja Botaanika Instituut</i>
KKI	<i>Keskkonnakaitse Instituut / Environmental Protection Institute</i>
LKA	<i>Looduskaitseala / Nature Conservation Area</i>
RP	<i>Rahvuspark / National Park</i>
TLA	<i>Tähtis linnuala / Important Bird Area</i>

Lisa 4. Euroopa tähtsate linnualade elupaikade klassifikatsioon. Primaarse tasandi elupaigatüübid on võrreldavad teiste tähtsate linnualadega mujal maailmas (Heath & Evans 2000).
Annex IV. Classification of habitats at Important Bird Areas in Europe. Primary habitats are comparable with other IBA's globally (Heath & Evans 2000).

Primaarne	Sekundaarne	Primaarne	Sekundaarne
Mets/metsamaa	(laialehine) heitlehine mets looduslik okasmets segamets lammi- ja soomets igihaljas laialehine mets metsastepp metsatundra puuraja ökoton kõrbepuistu ja poolkõrb	Riim- ja soolaseveelised seisuveekogud jões ja ojad rabad vaipsood kaldataimestik (roostik, tarnastik) madal-, siirde- ja allikasood ning allikad	
Pöösastu	võsa nõmm Vahemere okasvõsa	Kõrb	poolkõrb kõrb
Rohumaa	stepid ja kuivad lubjarikkad rohumaad kuivad ränirikkad rohumaad alpiinsed, sub-alpiinsed rohumaad niisked (pool)looduslikud niidud (karjamaad), mesofiilsed rohumaad tundra machair	Kivised alad	pankrannik, merekaljud ja kaljurannad kaljusaared rusukalded ja -väljad sisemaa kaljud sisemaa liivaluited koopad, koobastikud
Meri	avameri merelahed, abajad ja väinad	Tehismaastik	kultuurrohumaad haritav maa (künnimaa) viljapuu- ja marjaistandused metsaistandused, -kultuurid linnapargid ja -aiad muu linna- ja tööstusmaastik ruderaalma
Märgala	jõgede suudmealad (üleujutatavad) muda- ja liivaväljad soolakud liivaluited ja -rannad klibu- või (veeris-) kivrannad rannikulaguunid mageveelised seisuveekoqud	Introdutseeritud/eksootiline taimestik	
		Teadmata	

Lisa 5. Euroopa tähtsate linnualade maakasutuse klassifikatsioon (Heath & Evans 2000).
Annex V. Classification of land-use at Important Bird Areas in Europe (Heath & Evans 2000).

Põllumajandus
 Kalandus/veekultuurid
 Metsandus
 Jahindus
 Sõjandus, militaarmaa
 Looduskaitse ja uurimistöö
 Turism/puhkemajandus
 Asula/tööstus/transport
 Veemajandus
 Teadmata
 Muu

Lisa 6. Euroopa tähtsaid linnualasid mõjutavate ohtude klassifikatsioon (Heath & Evans 2000).
Annex VI. Classification of threats at Important Bird Areas in Europe (Heath & Evans 2000).

Maakasutuse lakkamine/vähenemine
 Metsastamine
 Põllumajanduse intensiivistumine ja laienemine
 Taimestiku põletamine
 Loomade/taimede introductseerimise tagajärjed
 Tammide, paisude jt. veetõkete ehitamine ja mõju
 Metsatustamine
 Lindude häirimine
 Kuivendamine, maaparandus
 Kraavitamine, kanaliseerimine
 Kaevandustööstus
 Märgalade täitmine
 Põletuspuu kogumine
 Karjatamine metsas
 Põhjavee kadumine
 Industrialiseerumine/urbaniseerumine
 Infrastruktuurid
 Intensiivistunud metsamajandus
 Looduslikud muutused
 Puhkemajandus/turism
 Selektiivne raie
 Hädaabi-põllumajandus
 Mittesäästlik looduskasutus
 Teadmata
 Muu

